

Cât o iubim pe Glenda

CONTINUITATEA PARCURILOR
ARMELE SECRETE
LILIANA PLÂNGÂND
PE URMELE PAȘILOR LUI
LOC NUMIT KINDBERG
SFÂRȘIT DE ETAPĂ
CONTRATIMP
ORIENTAREA PISICILOR
CÂT DE MULT O IUBIM PE GLENDA
POVESTE CU PĂIANJENI MIGALAS
ÎNSEMNĂRI ÎNTR-UN CARNET
TĂIETURI DIN ZIARE
TANGOUL REVENIRII
CLON
GRAFFITI
POVEȘTI PE CARE MI LE SPUN SINGUR

CONTINUITATEA PARCURILOR

Începuse să citească romanul de câteva zile. L-a abandonat din pricina afacerilor urgente pentru ca apoi, în tren, întorcându-se la moșie, să reia lectura: intriga, creionarea personajelor îl atrăgeau treptat, treptat, în seara aceea, după ce-i scrisese administratorului și aranja cu majordomul niște chestiuni de arendă, se retrase în biroul liniștit ce dădea spre parcul cu stejari. Așezat în jilțul său favorit, cu spatele la ușa ce l-ar fi putut deranja ca o iritantă posibilitate de intruziune, începu să citească ultimele capitole, mângâind în tot acest timp catifeaua verde cu mâna stângă. Memoria sa înregistra fără efort numele și chipurile protagoniștilor, trama romanescă cucerindu-l de îndată. Trăia plăcerea aproape perversă de a se desprinde cu fiecare rând de tot ce-l înconjura, capul odihnindu-i-se comod pe catifeaua spătarului înalt, țigările la îndemână și vântul de seară legănând ușor stejarii de dincolo de ferestrele înalte. Cuvânt cu cuvânt, absorbit de sordida alegere a eroilor, de imaginile ce se fixau în culoare și mișcare, deveni martorul ultimei întâlniri din cabana de munte. Mai întâi intra, temătoare, femeia; apoi amantul, cu obrazul sângerând, izbit de o creangă. Admirabil îi îndepărtau sărutările ei sângele, el însă îi respingea mângâierile; nu pentru a repeta ritualurile unei pasiuni secrete, protejate de o lume de frunze uscate și poteci tainice venise. Pumnalul i se încingea la piept, iar dincolo de el se zbătea libertatea îngrădită. Un dialog alert ca un fluviu șerpuitor străbătea paginile; știu atunci că totul fusese hotărât dintotdeauna. Chiar și mângâierile acestea ce înlănțuiau trupul amantului, vrând parcă să-l rețină, obligându-l să se răzgândească, schițau doar celălalt trup ce trebuia distrus. Nimic nu fusese uitat: alibiuri, incidente, posibile greșeli. De-acum fiecare clipă își avea rostul ei bine stabilit. Cumplita repetiție se

întrerupea doar pentru ca o mână să mângâie un obraz. Se întuneca deja. Fără să se privească, unindu-i teribila misiune, se despărțiră în ușa cabanei. Ea trebuia s-o ia spre nord. De pe poteca opusă, el se întoarse s-o privească o secundă, cum alerga cu părul în vânt. Alergă la rândul lui, strecurându-se printre copaci și garduri, până distinse în ceață aleea ce ducea spre casă. Căinii nu trebuiau să latre și nu lătrară. Majordomul nu va fi la ora aceea și nu era. Urcă cele trei trepte și intră. Prin sângele galopându-i în urechi îi ajungeau cuvintele femeii: mai întâi salonul albastru, o galerie apoi, o scară cu covor. Sus, două uși. Nimeni în prima încăpere, nimeni în cea de-a doua. Ușa de la birou și atunci pumnalul în mână, lumina crepusculului ce pătrundea prin ferestre, înaltul spătar al unui jilț din catifea verde, capul omului din jilț citind un roman.

ARMELE SECRETE

E ciudat că oamenii își închipuie că a face patul e totuna cu a face patul, că a da mâna este același lucru cu a da mâna, că a deschide o conservă de sardine înseamnă să deschizi la infinit aceeași conservă cu sardine. «Dar dacă totul este excepțional», se gândește Pierre, întinzând neîndemânatic ponosita cuvertură albastră. «Ieri ploua, azi a fost soare, ieri eram trist, azi va veni Michèle. Singurul lucru neschimbat este că n-o să reușesc niciodată să-i dau patului ăstuia un aspect prezentabil.» Nu contează, femeilor le place dezordinea din camera unui burlac, pot să zâmbească (simțul matern își spune întotdeauna cuvântul) și să aranjeze perdelele, să mute o vază sau un scaun, să zică numai ție îți putea trece prin cap să pui masa asta acolo unde nu-i lumină deloc. Probabil că Michèle o să spună lucruri de-astea, o să atingă și o să mute niște lămpi și niște cărți, iar el o s-o lase să facă toate astea privind-o în tot acest timp, întins în pat ori prăbușit pe vechea canapea, privind-o prin fumul unei Gauloise și dorind-o.

«Șase fix, ora solemnă», se gândește Pierre. Ora plăcută când întreg cartierul Saint-Sulpice se transformă, pregătindu-se pentru noapte. Nu peste mult timp vor ieși fetele din biroul notarului, bărbatul lui madame Lenotre își va târî piciorul pe scări, se vor auzi vocile surorilor de la etajul șase, nedespărțite când vine ora să cumpere pâinea și ziarul. Michèle nu mai poate întârzia, doar dacă se pierde sau zăbovește pe stradă cu felul ei special de a se opri peste tot și a începe să colinde micile lumi deosebite ale vitrinelor, îi va povesti apoi: un urs cu arc, un disc de Couperin, un lanț de bronz cu o piatră albastră, operele complete ale lui Stendhal, moda de vară. Motive atât de lesne de înțeles pentru a ajunge puțin mai târziu. Și atunci încă o Gauloise și încă o gură de coniac. Vrea să asculte niște cântece de Mac Orlan și caută fără probleme printre maldărele de hârtii și caiete. Bineînțeles că Roland sau Babette au luat discul cu ei, deși ar fi putut să-i spună dacă aveau de gând să-i ia ceva de-al lui. De ce nu vine Michèle? Se așază pe marginea patului, mototolind cuvertura. Asta e, acum o să trebuiască să tragă de ambele capete ca să nu mai apară blestemata aia de margine a pernei. Miroase îngrozitor a tutun. Michèle o să strâmbe din nas și îi va spune că miroase îngrozitor a tutun. Sute și sute de Gauloise? Mereu îl surprinde interesul lui pentru lucrurile banale, dând importanță unor detalii, își amintește de cravate vechi pe care le-a aruncat la gunoi cu zece ani în urmă, de culoarea unui timbru din Congo Belgian, mândria unei copilării filatelice. Ca și cum ar păstra undeva în memorie câte țigări a fumat, cu precizie, în

Întreaga viață, ce gust avea fiecare țigară când a aprins-o, unde a aruncat chiștocul. Poate că cifrele absurde care-i apar câteodată în vise sunt semne ale acestei implacabile contabilități. «Dar asta înseamnă că Dumnezeu există», se gândește Pierre. Oglinda din dulap îi reflectă zâmbetul, obligându-l ca întotdeauna să revină la mutra lui serioasă, să-și dea la o parte șuvița neagră pe care Michèle l-a amenințat c-o să i-o taie. De ce nu vine Michèle? «Pentru că nu vrea să intre în camera mea», se gândește Pierre. Dar ca să-i poată tăia într-o zi șuvița de pe frunte va trebui să intre în camera lui și să se culce în patul lui. Dalila plătește scump dar altfel nu se ajunge la părul unui bărbat. Pierre își spune că-i un prost pentru că și-a imaginat că Michèle nu vrea să urce în camera lui. A gândit-o în taină, ca pe ceva venind de undeva, de departe. Uneori gândul pare că trebuie să treacă peste numeroase obstacole până se conturează și se impune. E o tâmpenie să creadă că Michèle nu vrea să urce în camera lui. Dacă nu vine e din pricină că stă absorbită în fața vitrinei unei prăvălii sau a unei fonerii, încântată să vadă o mică focă de porțelan sau o litografie de Zao-Wu-Ki. I se pare c-o zărește și în același timp își dă seama că-și imaginează o pușcă cu țeava dublă tocmai când trage fumul de la țigară și se simte ca- și iertat pentru prostia lui. O pușcă cu țeava dublă nu-i nimic neobișnuit dar ce caută la ora asta și în camera lui ideea unei puști cu țeava dublă și o dată cu ea, senzația aceea de înstrăinare. Nu-i place ora asta, când totul devine mov și gri. Întinde indolent brațul pentru a aprinde lampa de pe masă. De ce nu vine Michèle? N-o să mai vină, e inutil s-o aștepte. Va trebui să înțeleagă că într-adevăr ea nu vrea să vină în camera lui. În fine, în fine. Nu trebuie s-o ia în tragic; alt coniac, romanul început, să coboare să mănânce ceva la bistroul lui Leon. Femeile vor fi mereu la fel, la Enghien sau la Paris, tinere sau mature. Teoria lui cu cazurile excepționale începe să se clatine, șoricioaica dă înapoi înainte de a cădea în cursă. Dar ce șoricioaica? Într-o zi sau alta, înainte sau după... A așteptat-o de la cinci deși ea trebuia să sosească la șase; a întins, special pentru ea, cuvertura albastră, s-a cocoțat ca un idiot pe un scaun cu pământul cu pene pentru a da jos o neînsemnată pânză de păianjen care nu făcea rău nimănui. Și ar fi fost atât de firesc ca tocmai în clipa aceea ea să coboare din autobuz în stația Saint-Sulpice și să se apropie de casa lui, să se oprească în fața vitrinelor și să privească porumbeii din piață. Nu exista nici un motiv ca ea să nu urce în camera lui. Și firește că nu exista nici un motiv pentru a se gândi la o pușcă cu țeava dublă ori a se hotărî dacă în clipa asta e mai bine să citească Michaux decât Graham Greene. Opțiunea imediată îl preocupă dintotdeauna pe Pierre. Nu se poate ca totul să fie gratuit, ca o simplă întâmplare să decidă Greene contra Michaux. Michaux contra Enghien, adică contra Greene. Să ajungi chiar să confunzi o localitate ca Enghien cu un scriitor ca Greene... «Nu se poate ca totul să fie așa de absurd», se gândește Pierre trăgând din țigară. «Și dacă nu vine, înseamnă că a pățit ceva și asta n-are nimic de-a face cu noi doi».

Coboară în stradă și așteaptă un timp la ușa de la intrare. Vede cum se aprind luminile în piață, în bistroul lui Leon nu-i aproape nimeni. Se așază la o masă din stradă și cere o bere. De unde stă, poate să vadă cine intră la el acasă, așa încât dacă totuși... Leon vorbește despre turul ciclist al Franței; apar Nicole și prietena ei, florăreasa cu voce răgușită. Berea e rece ca gheața, ar trebui să ceară niște cârnăciori. În fața casei lui, băiatul portăresei se joacă țopăind într-un picior. Când obosește, sare pe celălalt, fără a se îndepărta de intrare.

— Ce prostie, zice Michèle. De ce să nu vreau să vin la tine acasă, dacă stabiliserăm asta?

Edmond aduce cafeaua de la unsprezece dimineața. Nu-i aproape nimeni la ora asta și Edmond zăbovește lângă masă, comentând turul ciclist al Franței. Apoi Michèle oferă ipoteze, ceea ce-i trecuse probabil lui Pierre prin cap. Leșinurile frecvente ale mamei, tatăl care se sperie și sună la birou, sare într-un taxi pentru ca până la urmă să nu fie nimic grav, o ameteală oarecare. Nu-i prima oară când se întâmplă toate astea, dar trebuie să fie Pierre ca să...

— Mă bucur că-i mai bine acum, îngăimă Pierre prostește. Pune o mână pe mâna lui Michèle. Michèle și-o pune pe cealaltă pe cea a lui Pierre. Pierre își pune cealaltă mână pe a doua mână a lui Michèle. Michèle își scoate mâna de dedesubt și o pune deasupra. Pierre își scoate și el mâna de dedesubt și o pune deasupra. Michèle își scoate mâna rămasă dedesubt și-i turtește cu palma nasul lui Pierre.

— E rece ca a unui cățeluș.

Pierre admite că temperatura nasului lui este o enigmă de nepătruns.

— Prostule, zice Michèle , rezumând întreaga situație.

Pierre o sărută pe frunte, pe păr. Cum ea își lasă capul în jos, el îi apucă bărbia și o obligă să-l privească înainte de a o săruta pe gură. O sărută o dată, de două ori. Degajă un aer proaspăt, ceva asemeni umbrei de sub copaci. Im wunderschönen Monat Mai, aude distinct melodia. Se surprinde amintindu-și vag cuvintele cântecului care doar traduse au un înțeles deplin pentru el. Dar îi place melodia, cuvintele sună atât de bine în părul lui Michèle , în gura ei umedă. Im wunderschönen Monat Mai, a/s...

Mâna lui Michèle se oprește pe umărul lui, își înfige unghiile.

— Mă doare, zice Michèle respingându-l, trecându-și degetele pe buze.

Pierre vede urmele dinților săi pe buza ei. O mângâie pe obraz și o mai sărută o dată, ușor. Te-ai supărat, Michèle? Nu, nu s-a supărat. Când, când se vor întâlni numai ei doi? Îi e greu să înțeleagă, explicațiile lui Michèle par să se refere la cu totul altceva. Neînduplecat în ideea lui s-o vadă venind într-o zi la el acasă, urcând cele cinci etaje și intrând în camera lui, nu înțelege că totul s-a aranjat dintr-o dată, că părinții lui Michèle se duc pentru cincisprezece zile la fermă. Să se ducă, e mai bine așa, pentru că atunci Michèle... Brusc își dă seama, rămâne cu ochii la ea. Michèle râde...

— O să stai singură acasă în astea cincisprezece zile?

— Ce prost ești, zice Michèle. Întinde un deget și desenează stele invizibile, romburi, spirale line. Bineînțeles că maică-sa contează pe credincioasa Babette care va sta cu ea în aceste două săptămâni, doar au fost atâtea jafuri la periferie. Dar Babette va sta la Paris cât vor dori ei.

Pierre nu cunoaște pavilionul deși și l-a imaginat de atâtea ori și e ca și cum ar fi fost deja în el, intră împreună cu Michèle într-un salonaș plin cu mobile învechite, urcă o scară după ce a mângâiat cu degetele bila de sticlă de unde începe balustrada. Nu înțelege de ce casa nu-i place, are chef să iasă în grădină, deși nu prea îi vine să creadă că o clădire atât de mică ar putea avea o grădină. Se desprinde cu greu de imagine, descoperă că e fericit, că este în cafenea împreună cu Michèle , că diferă mult casa ei de ceea ce-și imaginează el și că-l sufocă puțin mobilierul din pavilion și covoarele-i nedefinite. «Trebuie să-i cer motocicleta lui Javier», se gândește Pierre. Va veni s-o aștepte pe Michèle și într-o jumătate de

oră vor fi în Clamart, vor avea două week-end-uri pentru a face excursii, va trebui să facă rost de un termos și să cumpere nes.

— E o bilă de sticlă unde începe balustrada în casa ta?

— Nu, zice Michèle, confunzi cu...

Tace, ca și cum ceva ar deranja-o în gât. Prăbușit pe banchetă, cu capul sprijinit de oglinda înaltă cu care Edmond pretinde să multiplice mesele din cafenea, Pierre admite vag că Michèle aduce cu o pisică sau cu un portret anonim. O cunoaște de foarte puțin timp și poate că nici ea nu-l prea înțelege. Nu există niciodată o explicație că iubești dintr-o dată, așa cum nu poți motiva că ai prieteni comuni sau că împărtășești aceleași opinii politice. Totdeauna începi prin a crede că nu există niciunde mister, e atât de ușor să acumulezi date: Michèle Duvernois, douăzeci și patru de ani, păr castaniu, ochi cenușii, funcționară. Iar ea, la rândul ei, știe că Pierre Jolivet, douăzeci și trei de ani, păr blond... Dar mâine vor merge împreună la ea acasă, după un drum de o jumătate de oră vor ajunge la Enghien. «Fir-ar să fie de Enghien», se gândește Pierre, alungând numele de parcă ar fi o muscă. Vor avea cincisprezece zile în care vor fi ei singuri, iar lângă casă e o grădină, probabil atât de diferită de cea pe care și-o imaginează el, va trebui s-o întrebe pe Michèle cum e grădina, dar Michèle îl cheamă pe Edmond, e trecut de unsprezece și jumătate și șeful va strâmba din nas dacă o vede că întârzie.

— Mai stai puțin, zice Pierre. Uite-i venind și pe Roland și Babette. E incredibil, dar nu putem fi niciodată singuri în această cafenea.

— Singuri? întreabă Michèle. Dar am venit ca să ne întâlnim cu ei.

— Știu asta, dar e totuna.

Michèle ridică din umeri și Pierre știe că-l înțelege și că în adâncul sufletului regretă că prietenii sunt atât de punctuali. Babette și Roland, cu aerul lor de calmă fericire care de astă dată îl irită și-l exasperează. Ei sunt de partea cealaltă, protejați de vadul timpului; furiile și nemulțumirile lor țin de lume, politică ori artă dar niciodată de ei înșiși, de profunzimea relației lor. Obişnuința, gesturile mecanice îi salvează. Totul limpede, aranjat, păzit, calculat. Porcușori mulțumiți, bieți tineri și așa de buni prieteni. E cât pe aci să nu strângă mâna pe care i-o întinde Roland, înghite în sec, îl privește în ochi după care îi ține strâns degetele de parcă ar vrea să i le rupă. Roland râde și se așează în fața lor, vorbește despre un cineclub, luni vor trebui să meargă acolo. «Porcușori mulțumiți», se gândește Pierre. E o tâmpenie, nu-i drept. Dau un film de Pudovkin, să fim serioși, am putea căuta ceva nou.

— Ceva nou, îl ia peste picior Babette. Ceva nou. Ce bătrân ești, Pierre.

N-are nici un motiv să nu dea mâna cu Roland.

— Și-și pusese o bluză portocalie care-i venea atât de bine, povestește Michèle.

Roland oferă țigări Gauloises și cere cafea. Și chiar nu există nici un motiv ca să nu-i întindă mâna lui Roland.

— Da, este o fată inteligentă, zice Babette.

Roland îl privește pe Pierre și-i face cu ochiul. Calm, fără probleme. Nu-și face nici un fel de probleme, porcușor împăcat. Lui Pierre îi e greață de atâta împăcare și Michèle care îi tot dă cu o bluză portocalie, atât de departe de el; ca întotdeauna. N-are nimic cu ei în comun, el a intrat ultimul în grup, deocamdată e un tolerat.

În timp ce vorbește (acum se discută despre niște pantofi) Michèle își trece un deget pe la colțul gurii. Nici măcar nu-i în stare s-o sărute bine, a rănit-o și Michèle n-a uitat asta. Și toată lumea îl rănește pe el, îi fac cu

ochiul, îi zâmbesc, îl îndrăgesc atât de mult. E ca o greutate pe piept, o dorință de a pleca și de a sta singur în camera lui întrebându-se de ce n-a venit

Michèle, de ce Roland și Babette au luat un disc fără să-l prevină.

Michèle se uită la ceas și tresare. Stabilesc când vor merge la cineclub iar Pierre plătește cafeaua. Se simte mai bine, ar vrea să mai stea puțin de vorbă cu Babette și Roland, îi salută cu afecțiune. Porcușori cumsecade, prieteni atât de devotați lui Michèle.

Roland îi vede îndepărtându-se, ieșind în stradă sub soarele arzător, își soarbe încet cafeaua.

— Mă întreb, zice Roland.

— Și eu, zice Babette.

— Și de ce nu, în fond și la urma urmei?

— Da, de ce nu? Dar ar fi pentru prima oară de atunci.

— E cazul ca Michèle să facă ceva din viața ei, zice Roland. Iar dacă vrei să știi părerea mea, cred că e foarte îndrăgostită.

— Amândoi sunt foarte îndrăgostiți. Roland cade pe gânduri.

Și-a dat întâlnire cu Xavier într-o cafenea din piața Saint-Michel, dar ajunge destul de devreme. Cere bere și răsfoiește ziarul; nu-și mai amintește bine ce-a mai făcut de când s-a despărțit de Michèle în fața ușii de la birou. Ultimele luni au fost la fel de confuze precum dimineața care n-a trecut încă, devenind deja un amestec de false amintiri, de curse ale memoriei, în viața asta nesigură pe care o duce, singura certitudine rămâne încercarea lui de a fi cât mai aproape de Michèle, așteptând și înțelegând că asta nu-i de-ajuns, că totul e în mod vag surprinzător, că în realitate nu știe nimic despre Michèle, absolut nimic (are ochi cenușii, cinci degete la fiecare mână, e necăsătorită, se piaptăna ca o copilă), dar absolut nimic în realitate. Și atunci, dacă nu știi nimic despre Michèle, e de-ajuns s-o vezi un moment ca golul să se transforme într-o situație confuză și dureroasă; îi e frică de tine, îi e scârbă, uneori te respinge chiar în timpul unei sărutări pătimașe, nu vrea să se culce cu tine, îi e groază de ceva, chiar în dimineața asta te-a respins violent (și cât era de încântătoare și cum s-a lipit de tine în clipa despărțirii și cum a pregătit ea totul pentru a se întâlni cu tine de dimineață și a pleca împreună la casa ei din Enghien) și tu ți-ai lăsat urma dinților pe buzele ei, o sărutai și ai mușcat-o și ea s-a văitat, și-a trecut degetele peste buze și s-a căinat fără supărare, doar surprinsă puțin als alle Knospen sprangen, tu fredonai în sinea ta Schumann, brută mică, cântai în timp ce-o mușcai de buză și acum îți amintești ceva mai bine, urcai o scară, da, o urcai, mângâiai cu mâna bila de sticlă de unde începea balustrada, dar Michèle a spus apoi că în casa ei nu-i nici o bilă de sticlă.

Pierre alunecă pe banchetă, își caută țigările. În fine, nici Michèle nu știe prea multe despre el, nu-i deloc curioasă deși are felul ăsta grav și atent de a asculta confidențele, acel talent de a împărtăși o frântură de viață, orice lucru, o pisică sărind pe poarta de la garaj, o furtună în la Cite, o frunză de trifoi, un disc cu Gerry Mulligan. Atentă, entuziastă și gravă totodată, gata să asculte și să se facă ascultată în același timp. Și astfel din întâlnire în întâlnire, din discuție în discuție s-a ivit singurătatea perechii din mulțime, ceva politică, romane, să mergi la film, să te săruți tot mai pătimaș, să-i permiți mâinii să coboare pe gât, să atingă ușor sânii, să tot repeți interminabila întrebare fără de răspuns. Plouă, trebuie să ne refugiem sub un portic; soarele ne bate în cap, să intrăm în librăria asta, mâine o să ți-o prezint pe Babette, e o veche prietenă, o să-ți placă. Și apoi se va dovedi că prietenul Babettei este un vechi coleg de-al lui

Xavier care este cel mai bun prieten al lui Pierre și cercul închizându-se astfel, uneori în casa lui Babette și Roland, alteori în cabinetul lui Xavier ori seara, în cafenelele din Cartierul Latin. Pierre le va mulțumi, fără să-și explice prea bine cauza grațitudinii lui față de Babette și Roland, ei care-i sunt niște prieteni așa de buni lui Michèle, dându-i acesteia senzația că o protejează discret, fără ca Michèle să simtă nevoia de a fi protejată. Nimeni nu vorbește mult despre ceilalți în grupul acesta; se preferă subiectele importante, politica sau procesele și mai ales privirile satisfăcute, țigările schimbate, cafenelele frecventate și viața în preajma colegilor pe care-i simți aproape. A avut noroc că l-au acceptat și l-au lăsat să intre în grup; nu sunt comozi deloc, știu metodele cele mai sigure pentru a-i descuraja pe nepoftiți, «Îmi plac», își spune Pierre, bându-și restul de bere. Ei cred poate că sunt deja amantul lui Michèle, cel puțin Xavier o crede cu siguranță; n-ar înțelege dacă i-ar spune că Michèle l-a refuzat în tot acest timp, fără vreun motiv anume, respingându-l pur și simplu și totuși întâlnindu-se în continuare cu el, ieșind împreună, lăsându-l să vorbească sau vorbind ea. Până și cu ciudățeniile te poți obișnui, crezând că misterul se explică de la sine și că poți trăi în el, acceptând inacceptabilul, despărțindu-se la colț de stradă ori în cafenele când totul ar putea fi atât de simplu, o scară cu o bilă de sticlă acolo unde începe balustrada care duce spre adevărata întâlnire. Dar Michèle i-a spus că nu-i nici o bilă de sticlă.

Înalt și slab, Xavier apare cu fața lui din zilele de lucru. Vorbește de niște experimente, de biologie, ca o incitare la scepticism, își privește un deget pătat cu ceva galben, Pierre îl întreabă:

— Ți s-a întâmplat vreodată să te gândești brusc la lucruri complet străine de ceea ce ai în minte în clipa aceea?

— Asta-i doar o ipoteză, nimic altceva, zice Xavier.

— M-am simțit destul de ciudat zilele astea. Ar trebui să-mi dai ceva de obiectivizat.

— De obiectivizat? se miră Xavier. Dar așa ceva nu există, bătrâne.

— Mă gândesc prea mult la mine, zice Pierre. E stupid.

— Dar Michèle nu te obiectivizează?

— Tocmai ieri mi s-a întâmplat să...

Se aude vorbind, îl vede pe Xavier care-l observă la rândul lui; vede imaginea lui Xavier într-o oglindă, vede ceafa lui Xavier, se vede pe sine vorbind pentru Xavier (dar de ce trebuie să ni se năzare că-i o bilă de sticlă acolo unde începe balustrada) și din când în când îl studiază pe Xavier dând din cap într-un gest profesional atât de ridicol dacă nu te afli într-un cabinet de consultații și medicul nu e îmbrăcat în halatul care-l situează într-un alt plan ce-i conferă o altă autoritate.

— Enghien, zice Xavier. Nu-ți face griji din cauza asta, eu confund mereu Le Mans cu Menton. De vină o fi probabil vreo învățătoare din copilărie.

Im wunderschönen Monat Mai, fredonează memoria lui Pierre.

— Spune-mi dacă nu dormi bine și o să-ți dau ceva, zice Xavier.

Oricum, sunt sigur că astea cincisprezece zile din paradis vor fi de-ajuns. Cum nu împărți o pernă, nu vei împărtași nici obsesiile și astfel îți vei limpezi gândurile: uneori scapi cu totul de ele, liniștindu-te complet.

Poate dacă ar munci mai mult, dacă s-ar obosi mai tare, dacă și-ar zugrăvi camera sau ar merge pe jos până la facultate în loc să ia autobuzul. Dacă ar fi nevoit să-și câștige singur cei șaptezeci de mii de franci pe care-i primește de la părinți. Aplecat asupra parapetului la Pont Neuf privește șlepurile trecând și simte soarele de vară pe gât și pe

umeri. Un grup de fete care râd și se joacă, se aude tropăitul unui cal, un biciclist roșcat fluieră lung după fetele care încep să chicotească mai tare și e ca și cum frunzele uscate s-ar ridica și i-ar înghiți fața dintr-o singură și întunecată mușcătură oribilă.

Pierre se freacă la ochi și se întinde alene. N-au fost cuvinte și n-a fost o viziune: ceva între cele două, o imagine descompusă între atâtea cuvinte, precum frunzele uscate pe pământ (o imagine care l-a izbit din plin), își vede mâna dreaptă tremurând pe parapet. Strânge pumnul, luptă să-și stăpânească trupul înfiorat. Xavier ar merge prea departe, ar fi zadarnic să alerge după el, să adauge o nouă anecdotă la șirul de ineptii. «Frunze uscate», ar zice Xavier. «Dar nu sunt frunze uscate pe Pont Neuf». De parcă el n-ar ști că nu sunt frunze uscate pe Pont Neuf, că frunzele uscate sunt la Enghien.

Acum mă voi gândi la tine, draga mea, numai la tine, toată noaptea. Mă voi gândi doar la tine, e singurul mod de-a mă simți eu însumi, de-a te simți în mine ca pe un copac, desprinzându-mă treptat, treptat de trunchiul care mă susține și mă călăuzește, să plutesc în jurul tău prevăzător, pipăind aerul cu fiecare frunză (verzi, verzi, eu însumi și tu însăși, trunchi de salvie și frunze verzi: verzi, verzi) fără să mă îndepărtez de tine, fără să-l las pe celălalt să ne despartă, să-mi distragă atenția de la tine, să mă priveze chiar și pentru o secundă de conștientizarea faptului că noaptea asta se preschimbă ușor în zori și că acolo, de cealaltă parte, unde trăiești și dormi, o să fie din nou noapte când o să ajungem acolo împreună și o să intrăm în casa ta, când o să urcăm treptele verandei și o să aprindem luminile, o să mângâiem câinele, o să bem cafea și o să ne privim îndelung înaintea îmbrățișării mele (să fii în adâncul ființei mele ca un arbore) și o să te duc până la scară (dar nu există nici o bifă de sticlă) și o să începem să urcăm, să tot urcăm, ușa e închisă, dar eu am cheia în buzunar.

Pierre sare din pat, își vârstă capul sub robinet. Să mă gândesc numai la tine, dar cum de se întâmplă că-n minte îi tot vine o dorință surdă și obscură în care Michèle deja nu mai e Michèle (să fii în adâncul ființei mele ca un arbore) și în care nu mai poate s-o simtă în brațele lui în timp ce urcă scara pentru că a văzut bila de sticlă de cum a pășit pe o treaptă și e singur, urcă scara de unul singur și Michèle e acolo sus, închisă, e dincolo de ușă fără a ști că el urcă scările și că are o altă cheie în buzunar.

Își șterge fața, deschide din când în când fereastra să simtă boarea dimineții. Un bețivan vorbește de unul singur, prietenos, pe stradă, bălângănindu-se de parcă ar pluti pe o apă vâscoasă, îngână un cântec, clătinându-se de parcă ar practica un fel de dans suspendat și solemn în mohoreala care mușcă treptat din pietrele pavajului, din porticurile închise. Als alle Knospen sprangen, cuvintele se desenează pe buzele uscate ale lui Pierre, se lipesc de îngânarea fredonată care n-are nici o legătură cu melodia, dar cuvintele n-au nici ele vreo legătură cu ceva, vin ca toate celelalte, se lipesc de viață pentru o clipă și apoi e ca o neliniște ranchiunoasă, goluri amestecându-se pentru a scoate la iveală frânturi care se leagă de cu totul altceva, o pușcă cu două catari, o saltea de frunze uscate, bețivul care dansează în ritm un fel de pavana, cu reverențe ce sfârșesc în zdrențe și hurducături și vagi cuvinte bălmăjite.

Motocicleta duduie de-a lungul străzii Alesia. Pierre simte degetele lui Michèle care-l strâng ceva mai tare de mijloc ori de câte ori trec pe lângă un autobuz sau virează la vreo răscruce. Când semaforul roșu îi oprește, Pierre își dă capul pe spate și așteaptă o mângâiere, un sărut pe păr.

— Deja nu mai mi-e frică, zice Michèle. Conduci foarte bine. Acum trebuie s-o iei la dreapta.

Pavilionul e pierdut undeva, printre duzini de case, pe o colină ceva mai departe de Clamart. Pentru Pierre, cuvântul pavilion are rezonanța unui refugiu, certitudinea că totul va fi liniștii și izolat, că va exista o grădină cu scaune de răchită și, noaptea, poate câțiva lilieci.

— Sunt lilieci în grădina ta?

— Nu cred, zice Michèle. Ce idei absurde poți avea!

E greu să vorbești pe motocicletă, traficul te obligă să te concentrezi și Pierre e obosit, de-abia a dormit câteva ore de dimineață. Va trebui să-și amintească să ia pastilele pe care i le-a dat Xavier, dar firește că nu-și va aminti să le ia și-n plus nici nu va fi nevoie, își dă capul pe spate și bombăne pentru că Michèle întârzie să-i dea sărutul așteptat, dar Michèle izbucnește în râs și-l mângâie pe păr. Semaforul indică verde. «Scoate-ți din cap tâmpeniile astea», i-a spus Xavier, evident încurcat. Bineînțeles că-ți va trece, două pastile înainte de culcare, cu puțină apă. Oare cum doarme Michèle?

— Michèle, tu cum dormi?

— Foarte bine, zice Michèle. Uneori am coșmare, ca toată lumea.

Ca toată lumea, firește, doar că trezindu-se știe că visul a rămas undeva în urmă, fără a se amesteca cu zgomotele străzii, cu fețele prietenilor, fără a pătrunde în preocupările cele mai inocente (dar Xavier a spus că totul se va rezolva cu două pastile), Michèle dormind cu fața în pernă, cu picioarele ușor strânse, abia respirând și așa o s-o vadă acum, o s-o țină lângă trupul lui, adormită, auzind-o respirând, goală și lipsită de apărare când el îi înfige o mână în păr și semaforul arată acum galben, apoi roșu, stop.

Frânează atât de violent încât Michèle țipă dar apoi tace brusc, rușinându-se parcă de propriul ei strigăt. Cu un picior pe pământ, Pierre întoarce capul, zâmbește cuiva care nu e Michèle și rămâne așa suspendat în aer, zâmbind mereu. Știe că se va face verde, că-n spatele motocicletei este un camion și o mașină, semaforul indică verde, în spatele motocicletei e un camion și o mașină, cineva claxonează, de două, de trei ori.

— Ce-ai pățit? întreabă Michèle.

Cel din mașină îl insultă când trece pe lângă el și Pierre demarează încet. Rămăsesem deci că aveam s-o văd așa cum e, goală și neajutorată. Spuneam asta, ajunsesem tocmai la momentul în care aveam s-o văd goală și neajutorată, deci nu exista nici un motiv pentru a presupune vreo clipă că e nevoie să... Da, am auzit, prima la stânga și apoi încă o dată la stânga. Acolo unde se vede acoperișul acela de ardezie? Sunt pini, ce frumos, vai dar cât e de frumos pavilionul tău, o grădină cu pini și părinții tăi care au plecat la moșie, aproape nu-mi vine să cred.

Bobby, care i-a primit lătrând insistent, salvează aparențele, adulmecând minuțios pantalonii lui Pierre care îndreaptă motocicleta spre portic. Michèle a intrat deja în casă, trage obloanele, se-ntoarce ca să-l primească pe Pierre care privește pereții și descoperă că nimic din tot ce vede nu seamănă cu ceea ce-și imaginase el.

— Aici ar fi trebuit să fie trei trepte, zice Pierre. Și salonul ăsta, dar firește... Nu mă băga în seamă, ne imaginăm de fiecare dată altceva. Până și mobilierul, fiecare detaliu. Și tu pățești la fel?

— Uneori da, zice Michèle. Pierre, mie mi-e foame. Nu, Pierre, ascultă-mă, fii bun și ajută-mă; ar trebui să pregătim ceva de mâncare.

— Iubito, zice Pierre.

— Deschide fereastra asta, să intre soarele. Stai liniștit. Bobby o să creadă că...

— Michèle , zice Pierre.

— Nu, lasă-mă să urc să mă schimb. Scoate-ți sacoul dacă vrei, în bufet vei găsi băuturi, eu nu mă prea pricep la lucruri de-astea.

O vede alergând, urcând scara, pierzându-se pe palier, în bufet sunt băuturi, ea nu se pricepe la lucruri de-astea. Salonul e întunecat și mare, mâna lui Pierre mângâie locul unde începe balustrada. Michèle i-o spusese, dar e ca o dulce dezamăgire, deci nu există nici o bilă de sticlă.

Michèle se-ntoarce și poartă acum niște pantaloni vechi și o bluză neverosimilă.

— Parcă ești o ciupercă, zice Pierre cu duioșia bărbatului față de o femeie care-și pune haine prea mari pe ea. Nu-mi arăți casa?

— Dacă vrei, spune Michèle. N-ai găsit băuturile? Așteaptă, nu ești bun de nimic.

Duc paharele în salon și se așează pe canapeaua din fața ferestrei întredeschise. Bobby își întinde botul spre ei, se aruncă pe covor și-i privește.

— Te-a acceptat imediat, spune Michèle, lingând marginea paharului, îți place casa mea?

— Nu, zice Pierre. E întunecoasă, tare burgheză și plină de mobile îngrozitoare. Dar noroc că ești tu, cu pantalonii ăștia oribili.

O mângâie pe gât, o trage aproape de el, o sărută pe gură. Se sărută pe gură, căldura mâinii lui Michèle se desenează în mintea lui Pierre, se sărută pe gură, alunecă puțin dar Michèle geme și încearcă să scape din strânsoare, șoptește ceva de neînțeles pentru el. Se gândește tulburat că cel mai greu e să-i astupe gura, n-ar vrea ca ea să leșine, îi dă drumul brusc, își privește mâinile de parcă n-ar fi ale lui, ascultând respirația precipitată a lui Michèle , mârâitul surd al lui Bobby pe covor.

— O să mă înnebunești, zice Pierre și fraza ridicolă e mai puțin penibilă decât ceea ce se întâmplă. Ca un ordin, o dorință de nestăpânit, să-i astupe gura dar să nu leșine, întinde mâna, mângâie de departe obrazul lui Michèle , e de acord cu toate, să mănânce ceva improvizat, să aleagă vinul, că e zăduf lângă fereastră.

Michèle mănâncă în felul ei, amestecând brânza cu hamsiile în ulei, salata și bucățile de rac. Pierre bea vin alb, o privește și-i zâmbește. Dacă s-ar căsători cu ea, i-ar bea în fiecare zi vinul alb la masa asta, ar privi-o și i-ar zâmbi.

— E ciudat, zice Pierre. N-am vorbit niciodată despre anii de război.

— Cu cât se vorbește mai puțin... zice Michèle, curățând farfuria.

— Ai dreptate, dar uneori amintirile revin. Pentru mine n-a fost așa de rău, la urma urmei eram copii pe vremea aceea. Ca o vacanță fără sfârșit, un absurd total și distractiv aproape.

— Pentru mine n-a fost o vacanță, spune Michèle. Ploua tot timpul.

— Ploua?

— Aici, zice ea, atingându-și fruntea, în fața și-n spatele ochilor mei. Totul era umed, totul părea transpirat și umed.

— Locuiai în casa asta?

— La început, da. Apoi, în timpul ocupației, m-au dus în casa unor unchi, în Enghien.

Pierre nu vede chibritul arzându-i degetele, deschide gura, scutură mâna și înjură. Michèle surâde, încântată că poate vorbi despre altceva. Când ea se ridică să aducă fructele, Pierre aprinde țigara și trage fumul ca și cum s-ar îneca, dar gata, a trecut, totul are o explicație dacă o cauți, de

câte ori a vorbit Michèle despre Enghien în discuțiile de cafea, acele fraze care par nesemnificative până ajung să populeze un vis ori o fantasmă. O piersică, da, dar descojită. Ah, îi pare rău, dar femeile i-au descojit mereu piersicile și Michèle n-are de ce să fie o excepție.

— Femeile. Dacă-ți descojeau piersicile, erau niște proaste ca și mine. Mai bine ai măcina cafeaua.

— Așadar ai locuit în Enghien, zice Pierre, privind mâinile lui Michèle cu acel ușor dezgust pe care i-l inspira de fiecare dată descojitul unui fruct. Ce făcea bătrânul tău în timpul războiului?

— O, nu făcea mare lucru. Trăiam cu speranța că totul avea să se termine odată.

— Nemții nu v-au supărat niciodată?

— Nu, spune Michèle, rostogolind piersica printre degetele-i umede.

— E prima oară când aud că ai locuit în Enghien.

— Nu-mi place să vorbesc despre perioada aceea, zice Michèle.

— Dar probabil că ai vorbit odată despre perioada aceea, o contrazice Pierre. Nu-mi explic cum, dar știam că ai locuit în Enghien.

Piersica se rostogolește pe farfurie și câteva pieluțe se lipesc de pulpa fructului. Michèle curăță cu un cuțit piersica și Pierre se simte iar dezgustat și macină cafeaua cu și mai multă râvnă. De ce nu-i spune nimic? Ai zice că suferă, chinându-se să curețe oribila piersică zborșită. De ce nu vorbește? E plină de cuvinte, n-ai decât să-i privești mâinile, clipitul nervos care uneori se transformă într-un fel de tic, o parte a feței se ridică în întregime și de-abia revine la locul ei, îi observasem deja acest tic care coincide mereu cu o neplăcere sau o tăcere, pe o bancă din Luxembourg.

Michèle pregătește cafeaua în spatele lui Pierre, care-și aprinde țigară după țigară. Se întorc în salon cu ceșcuțele de porțelan cu buline albastre. Mirosul cafelei le face bine, se privesc uimiți parcă de acest răgaz și de tot ce i-a precedat acestuia; schimbă între ei cuvinte fără sens, privindu-se și zâmbind, beau cafeaua distrați, așa cum se beau licorile care te leagă odată pentru totdeauna. Michèle a ridicat obloanele și din grădină pătrunde o lumină verzuie și caldă ce-i învăluie precum turnul de țigară și coniacul pe care Pierre îl savurează pierdut într-un dulce abandon. Bobby doarme pe covor, tresărind și suspinând.

— Visează tot timpul, zice Michèle. Uneori plânge și se trezește brusc, privindu-ne pe toți de parcă ar fi trecut printr-o durere cumplită. Și nu-i decât un cățelandru...

Bucuria de a se afla acolo, de a se simți bine în clipa aceea, de a închide ochii, de a suspina ca Bobby, de a-și trece mâna prin păr, o dată, de două ori, simțind mâna care-i trece prin păr de parcă n-ar fi a lui, gâdilatul ușor pe ceafă, odihna. Când deschide ochii, vede fața lui Michèle, gura-i întredeschisă, expresia ei de parcă brusc ar fi rămas fără nici o picătură de sânge. O privește fără să înțeleagă, un pahar de coniac se rostogolește pe covor. Pierre stă în picioare, în fața oglinzii; aproape că-i face plăcere să se vadă pieptănat cu cărare la mijloc precum curtezanii din filmul mut. De ce oare plânge Michèle? Nu plânge, dar o față îngropată în mâini înseamnă întotdeauna o persoană plângând, îi îndepărtează mâinile brusc, o sărută pe gât, îi caută gura. Cuvintele se ivesc, ale lui, ale ei, așa cum se caută animăluțele, o întâlnire care se prelungește în mângâieri iar în aer se simte siesta, casa goală, scara așteptând cu bila de sticlă acolo unde începe balustrada. Pierre ar vrea s-o ia în brațe pe Michèle, să urce treptele în goană, în buzunar are cheia, va intra în dormitor, se va întinde deasupra ei, o va simți tremurând, va

Începe stângaci să caute cordoane, nasturi, dar nu-i nici o bilă de sticlă acolo unde începe balustrada, totul e îndepărtat și oribil și Michèle e alături de el, atât de departe și plânge, fața ei plângând între degetele ude, trupul ei care respiră și se teme și-l respinge.

Îngenunchind își pune capul în poala lui Michèle. Trec ore, trece un minut sau două, timpul e ceva plin de lovituri și bale. Degetele lui Michèle îl mângâie pe păr pe Pierre și el o privește din nou, un zâmbet abia schițat, Michèle îl piaptăna cu degetele, îi face rău aproape trăgându-l de păr și atunci se apleacă și-l sărută și-i zâmbește.

— M-ai speriat, mi s-a părut pentru o clipă că... Ce proastă sunt, dar erai cu totul altul.

— Ce ți s-a părut?

— Nimic, zice Michèle.

Pierre se ghemuiește în așteptare, acum e ceva asemeni unei uși care se mișcă și se va deschide. Michèle respiră greu, e asemeni înotătorului ce așteaptă pistolul care dă startul.

— M-am speriat pentru că... Nu știu, m-ai făcut să mă gândesc că...

Se mișcă, ușa se mișcă, înotătoarea așteaptă semnalul pentru a se scufunda. Timpul se dilată ca o bucată de gumă și atunci Pierre întinde mâinile și o apucă pe Michèle, se ridică și o sărută, îi caută sânii sub bluză, o aude gemând și sărutând-o, geme și el, haide, vino acum, încercând s-o ia pe sus (sunt cincisprezece trepte și o ușă la dreapta), auzind-o pe Michèle văitându-se, protestu-i zadarnic, se ridică ținând-o în brațe, incapabil să mai aștepte, acum, chiar în clipa asta, nu-i va folosi la nimic că va încerca să se agate de bila de sticlă, de balustradă (dar nu-i nici o bilă de sticlă la capătul balustradei) și trebuie s-o ducă sus și acolo, ca pe o cățea, el e totul numai mușchi, ca pe o cățea ce este, ca să se învețe minte, vai Michèle, vai iubirea mea, nu mai plânge așa, nu fi tristă, iubirea mea, nu mă lăsa să cad din nou în puțul acela negru, cum de m-am putut gândi la una ca asta, nu plânge, Michèle.

— Lasă-mă, zice Michèle cu voce joasă, luptându-se să iasă din strânsoare.

Tocmai l-a respins, îl privește o clipă ca și cum ar fi el și fuge din salon, închide ușa de la bucătărie, se aude răsucindu-se o cheie, Bobby latră în grădină.

Oglinda îi arată lui Pierre o față albă, inexpressivă, niște brațe atârându-i precum zdrențele, o parte din cămașă ieșită din pantaloni. Își aranjează mecanic hainele, privindu-se în tot acest timp în oglindă. Are un nod în gât și coniacul îi arde gura, refuzând să alunece până când se forțează și continuă să bea din sticlă, o înghițitură care nu se mai sfârșește. Bobby a încetat să mai latre, e o liniște de siestă, lumina din pavilion devine din ce în ce mai verde. Cu o țigară între buzele uscate iese pe verandă, coboară în grădină, trece pe lângă motocicletă și se duce în spatele casei, în aer se simte zumzetul albinelor, mirosul acelor de pin și acum Bobby a început să latre printre copaci, îl latră pe el, dintr-o dată s-a apucat să-l mârâie și să-l latre fără a veni lângă el, din ce în ce mai aproape de el.

Piatra îl nimerește pe la mijlocul spinării; Bobby schelălăie și fuge, de departe începe din nou să latre. Pierre ochește încet și piatra îi nimerește acum laba din spate. Bobby se ascunde în tufișuri. «Trebuie să găsesc un loc unde să mă gândesc ce-i de făcut», își spune Pierre. «Chiar acum trebuie să găsesc un loc unde să mă ascund și să mă gândesc ce-i de făcut.» Spatele îi aluneca pe trunchiul unui pin, încetul cu încetul se lăsa în jos. Michèle îl privește de la geamul din bucătărie. A văzut pesemne

cum dădeam cu piatra în câine, mă privește de parcă nu m-ar vedea, se uită la mine și nu plânge, nu zice nimic, e atât de singură la fereastră, trebuie să mă apropii și să fiu bun cu ea, eu vreau să fiu bun, vreau să-i iau mâna și să-i sărut degetele, fiecare deget, pielea ei atât de fină.

— De-a ce ne jucăm, Michèle?

— Sper că nu l-ai rănit.

— L-am ochit cu o piatră ca să-l sperii. Ca și tine, se pare că nu m-a recunoscut.

— Nu mai spune tâmpenii.

— Iar tu nu mai închide ușile cu cheia.

Michèle îl lasă să intre, îi acceptă brațul care-i cuprinde talia, fără să se opună, în salon e întuneric acum, aproape nu se mai vede unde începe scara.

— Iartă-mă, zice Pierre. Nu pot să-ți explic. E o prostie.

Michèle ridică paharul căzut și astupă sticla de coniac. E din ce în ce mai cald, ca și cum casa ar respira greoi prin crăpăturile ei. O batistă care miroase a mușchi șterge sudoarea de pe fruntea lui Pierre. O, Michèle, cum să mai continuăm așa, fără să ne spunem un cuvânt, fără să vrem să înțelegem ceea ce ne distruge chiar în clipa în care... Da, draga mea, o să stau lângă tine și n-o să mai fiu prost, o să te sărut, o să mă pierd în părul tău, în gâtul tău și o să înțelegi că nu-i nici un motiv... da, o să înțelegi că atunci când vreau să te iau în brațe, urcând în camera ta fără să-ți fac vreun rău, tu sprijinindu-ți capul pe umărul meu...

— Nu, Pierre, nu. Astăzi nu, dragul meu, te rog.

— Michèle... Michèle...

— Te rog.

— De ce? Spune-mi de ce.

— Nu știu, iartă-mă... N-ai ce-ți reproșa, e vina mea. Dar avem timp, atâta timp...

— Să nu mai așteptăm, Michèle. Hai s-o facem acum.

— Nu, Pierre, astăzi nu.

— Dar mi-ai promis, zice prosteste Pierre. Am ajuns aici, după atâta timp, după ce-am sperat că mă vei iubi puțin... Nu știu cum să spun, murdăresc totul când vorbesc...

— Dacă ai putea să mă ierți, dacă eu...

— Cum te-aș putea ierta dacă nu vorbești, dacă de-abia te cunosc? Ce-ar trebui să-ți iert?

Bobby mârâie pe verandă. Căldura le lipește hainele de trup și ticăitul ceasornicului și părul de pe fruntea lui Michèle care stă tolănită pe canapea privindu-l pe Pierre.

— Nici eu nu te cunosc prea bine, dar nu-i vorba de asta... O să crezi că sunt nebună.

Bobby mârâie din nou.

— Cu ani în urmă... zice Michèle și închide ochii. Locuiam în Enghien, ți-am mai spus-o deja. Cred că ți-am spus că locuiam în Enghien. Nu te uita așa la mine.

— Nu mă uit, zice Pierre.

— Ba da, îmi face rău.

Dar nu-i adevărat, nu poate să-i facă rău pentru că-i așteaptă cuvintele, nemișcat, așteaptă să continue, observându-i buzele abia mișcându-se și acum o să se-ntâmples, o să-și împreuneze mâinile și o să imploră, o încântare nebună pe care o simți în timp ce ea imploră, zbatându-se și plângând în brațele lui, o floare umedă care se deschide, plăcerea de-a o simți zbatându-se în zadar... Bobby intră, târându-se, o

să-și găsească un loc într-un colțișor. «Nu te mai uita la mine așa», a zis Michèle iar Pierre i-a răspuns: «Nu mă uit» și atunci ea i-a răspuns că ba da, că-i face rău să se simtă privită așa dar nu mai poate vorbi pentru că acum Pierre se ridică privindu-l pe Bobby, privindu-se pe el în oglindă, trecându-și o mână peste față, respirând și scoțând un vaiet lung, o șuierătură care nu se mai sfârșește și deodată cade în genunchi în dreptul canapelei și-și îngroapă fața în mâini, zvârcolindu-se și gâfâind, luptând pentru a-și smulge imaginile ca o pânză de păianjen care i se lipește pe chip așa cum se lipesc frunzele uscate pe fața-i udă.

— O, Pierre, zice Michèle cu o voce abia auzită.

Plânsetul trece printre degetele ce nu-l pot stăvili, aerul încărcându-se cu o materie greoaie și Michèle plânge din nou, încăpățânată, fără oprire.

— Pierre, Pierre, zice Michèle. De ce, dragule, de ce.

Îl mângâie ușor pe păr, îi întinde batista ei care miroase a mușchi.

— Sunt un biet imbecil, iartă-mă. Îmi povest...

Se ridică, alunecând apoi pe cealaltă parte a canapelei. Nu observa că Michèle se retrage brusc, și-l privește iar ca înainte de-a se elibera din strânsoare. Repetă: «Îmi... îmi povesteai», cu efort, are un nod în gât, și ce înseamnă asta, Bobby mârâie din nou și Michèle e în picioare, dându-se înapoi fără să se întoarcă, privindu-l și dând înapoi; ce înseamnă asta, de ce se întâmplă asta tocmai acum, de ce pleacă, pentru ce toate astea. Ușa trântită îl lasă indiferent. Zâmbește, își vede zâmbetul în oglindă, mai zâmbește o dată, als alle Knospen sprangen, fredonează cu buzele strânse, e liniște, declicul receptorului pe care cineva îl ridică, zgomotul pe care-l face discul telefonului, o literă, a doua literă, prima cifră, a doua. Pierre se clatină, se gândește vag că ar trebui să meargă să-i dea o explicație lui Michèle, dar e deja afară, lângă motocicletă, Bobby mârâie pe verandă, casa redă violent zgomotul motorului demarat, prima stradă în sus, a doua stradă, în soare.

— Era aceeași voce, Babette. Și atunci mi-am dat seama că...

— Spui tâmpenii, răspunde Babette. Dacă aș fi acolo, ți-aș trage o mamă de bătaie.

— Pierre a plecat, zice Michèle.

— Cred că-i tot ce putea face.

— Babette, dacă ai putea veni.

— De ce? Firește că o să vin, dar e o prostie.

— Se bâlbâia, Babette, ți-o jur... Nu-i o halucinație, ți-am mai spus deja că înainte... Era ca și cum din nou... Vino repede, așa, la telefon nu pot să-ți explic... Tocmai i-am auzit motocicleta, a plecat și-mi pare atât de rău, cum ar putea să înțeleagă ce se întâmplă cu mine, săracul de el, dar și el se poartă ca un nebun, Babette, e atât de ciudat.

— Am crezut că te-ai vindecat de tot ce s-a întâmplat, zice Babette cu o voce destul de indiferentă, în fine, Pierre nu-i prost deloc și o să înțeleagă. Eu credeam că a aflat deja totul.

— Voiam să-i povestesc, tocmai mă pregăteam să-i spun și atunci... Babette, îți jur că mi-a vorbit bâlbâindu-se iar înainte, înainte...

— Mi-ai mai spus asta, dar exagerezi. Și Roland se piaptăună uneori cum i se năzare, dar pentru asta nu-l confunzi, ce naiba.

— Și acum a plecat, repetă monoton Michèle.

— O să se întoarcă, zice Babette. Ei, hai, pregătește ceva gustos pentru Roland, care-i pe zi ce trece tot mai gurmând.

— Mă bârfești, zice Roland din ușă. Ce-a pățit Michèle?

— Să mergem, spune Babette. Hai să mergem repede.

Lumea se stăpânește cu o manetă de cauciuc pe care o cuprinzi cu mâna; întorcând-o ușor la dreapta, toți copacii sunt un singur copac căzut la marginea drumului; și atunci o iei la stânga, verdele imens se desface în sute de plopî care aleargă înapoi, stâlpii de înaltă tensiune înaintează alene, unul după altul, mersul e o fericită cadență în care pot intra cuvinte, frânturi de imagini ce nu aparțin drumului, îndrepti maneta de cauciuc la dreapta, zgomotul crește și tot crește, coarda sunetului se întinde în mod insuportabil, dar deja nu te mai gândești, totul e un mecanism, trupul e lipit de acest mecanism și vântul în față ca o uitare, Corbeil, Arpajon, Linas-Monthery și plopîi din nou, ghereta agentului de circulație, lumina din ce în ce mai violetă, aerul proaspăt care umple gura întredeschisă, mai încet, mult mai încet, la răscrucea asta s-o iei la dreapta. Parisul la optsprezece kilometri, cinzano, Parisul la șaptesprezece kilometri. «N-am murit», se gândește Pierre apucând-o ușor pe drumul din stânga. «Nu-mi vine să cred că n-am murit.» Se simte obosit de parcă ar avea un pasager în spatele lui, ceva care devine dulce și necesar. «Eu cred că mă va ierta», se gândește Pierre. «Suntem amândoi atât de absurzi, ea trebuie să înțeleagă, să înțeleagă, să înțeleagă, nu știi nimic înainte de a iubi pe cineva, vreau să-i simt părul în mâinile mele, trupul ei, o doresc, o doresc...» Pădurea se ivește alături de drum, șoseaua e plină de frunze uscate, aduse de vânt. Pierre privește frunzele pe care motocicleta le înghite și le aruncă în aer; maneta de cauciuc se întoarce la dreapta, din ce în ce mai la dreapta. Și deodată bila de sticlă ce strălucește ușor acolo unde începe balustrada. Nu-i nevoie să lase motocicleta departe de pavilion, dar Bobby o să latre și de aceea e bine să ascundă motocicleta printre copaci, deci vine pe jos, intră în salon căutând-o pe Michèle care trebuie să fie acolo, dar Michèle nu e pe canapea, e doar sticla de coniac și paharele folosite, ușa de la bucătărie a rămas deschisă și pe acolo pătrunde o lumină roșiatică, soarele care apune în spatele grădinii și totul e numai tăcere astfel că e mai bine să mergi pe scară orientându-te după bila de sticlă care strălucește sau probabil sunt ochii lui Bobby care stă întins pe prima treaptă cu părul zburliț, abia mârâind, nu-i greu să treci peste Bobby, să urci încet scările ca să nu scârțâie, iar Michèle să nu se sperie, ușa întredeschisă, nu se poate ca ușa să nu fie întredeschisă iar el să nu aibă cheia în buzunar, dar ușa e întredeschisă și el n-are nevoie de cheie, e o plăcere să-și treacă mâinile prin păr, în timp ce înaintează spre ușa și intră sprijinindu-se ușor pe piciorul drept, împingând încet ușa care se deschide fără zgomot și Michèle, stând pe marginea patului, ridică privirea și se uită la el, își duce mâna la gură, pare că va începe să țipe (dar de ce n-are părul în vânt, de ce nu poartă cămașa de noapte albastră, acum are niște pantaloni și pare mai mare) și atunci Michèle zâmbește, suspină, se ridică întinzând brațele, îl strigă: «Pierre, Pierre», în loc să-și împreuneze mâinile și să-l implore și să-i opună rezistență, îl strigă pe nume și-l așteaptă, îl privește și tremură parcă de fericire sau de rușine, ca o cățea trădătoare ce e, ca și cum ar vedea-o în ciuda maldărului de frunze uscate care-i acoperă din nou fața și pe care le smulge cu ambele mâini în timp ce Michèle dă înapoi, se împiedică de marginea patului, privește disperată în spate, țipă, urlă, totul e plăcerea care urcă și-l învăluie, da, urlă așa, cu părul între degetele lui, așa, deși îl imploră, așa deci, cățea ce ești, așa.

— Pentru Dumnezeu, dar e o poveste deja uitată, zice Roland, luând un viraj în viteză.

— Așa credeam și eu. Sunt aproape șapte ani. Și deodată se întâmplă, tocmai acum...

— În privința asta te înșeli, zice Roland. Dacă era să se întâmple, atunci trebuia să fie tocmai acum, e atât de absurd încât pare destul de logic. Eu însumi... Uneori visez toate astea, știi... Felul în care l-am omorât pe tip nu se prea uită. În fine, pe vremea aceea se putea acționa mai bine, zice Roland accelerând la maxim.

— Ea nu știe nimic, zice Babette. Doar că a fost omorât nu mult după aceea. Trebuie să i se spună cel puțin asta.

— Firește. Dar lui nu i s-a părut deloc cinstit. Mi-amintesc fața lui când l-am scos din mașină în pădure. Și-a dat seama imediat că va fi lichidat. Era curajos, nimic de zis.

— Să fii curajos este întotdeauna mai ușor decât să fii om, zice Babette. Să profiți de o copilă care... Când mă gândesc cât a trebuit să lupt ca Michèle să nu se sinucidă, în acele prime nopți... Nu mă miră că se simte din nou ca atunci, e chiar normal să fie așa.

Mașina intră în viteză pe strada care duce la pavilion.

— Da, era un porc, spune Roland. Arianul pur, cum era considerat în vremurile acelea. A cerut o țigară, firește, ceremonia completă. A mai vrut să știe și de ce-l lichidam și i-am explicat, și încă ce explicații i-am mai dat. Când îl visez, îmi apare tocmai în clipa aceea, cu aerul lui surprins și disprețuitor, cu felul lui aproape elegant de a se bâlbâi. Îmi aduc aminte cum a căzut, cu fața sfărâmată printre frunzele uscate.

— Nu mai povesti, te rog, zice Babette.

— Și-a meritat din plin soarta, iar noi n-aveam alte arme. Un cartuș de vânătoare, destul de uzat... E la stânga, acolo în fund?

— Da, la stânga.

— Sper să aibă coniac, zice Roland, începând să frâneze.

LILIANA PLÂNGÂND

Bine că e Ramos și nu alt medic, cu el am făcut un pact, nu știam că atunci când va fi vremea, mi-o va spune sau cei puțin mă va lăsa să înțeleg, fără să mi-o spună pe șleau. l-a fost greu, bietului de el, cincisprezece ani de prietenie și nopți de poker și week-end-uri la țară, aceeași problemă; dar asta e, ora adevărului, și între bărbați asta valorează mai mult decât minciunile de la consultație, colorate precum pastilele ori lichidul roz care îți pătrunde, picătură cu picătură, în vene.

Trei sau patru zile, fără să mi-o spună, știu că el va avea grijă să nu existe ceea ce numim agonie, să lași câinele să moară ușor, pentru ce; pot avea încredere în el, ultimele pastile vor fi întotdeauna verzi sau roșii dar conținutul va ascunde altceva, marele somn pentru care îi sunt deja recunoscător, în timp ce Ramos continuă să mă privească de la capul patului, puțin pierdut pentru că adevărul l-a secătuit, săracul de el. Să nu-i spui nimic Liliane, de ce s-o facem să plângă înainte de vreme, nu crezi? Lui Alfredo, da, poți să-i spui ca să-și facă puțin timp, să se ocupe de Liliana și de mama. Și mai roag-o, dragă, pe asistentă să nu mă deranjeze când scriu, e singurul lucru care mă face să uit de durere, pe lângă farmacopeea ta eminentă, Firește. Ah, și să mi se dea cafea când o cer, clinica asta ia lucrurile prea în serios.

E clar că scrisul mă calmează oarecum, poate de asta scriu atâta condamnării la moarte, cine știe. Și chiar mă amuz imaginându-mi, în scris, lucruri care doar gândite te cutremură, ca să nu mai vorbim de lacrimi; mă observ dincolo de cuvinte de parcă ar fi vorba de altcineva, pot concepe orice de îndată ce aștern pe hârtie, deformație profesională

ori ceva care se estompează în creier. Mă întrerup doar când vine Liliana, cu ceilalți sunt mai puțin amabil, cum nu am voie să vorbesc mult îi las pe ei să povestească dacă e frig sau dacă Nixon va câștiga în fața lui McGovern, cu creionul în mână îi las să vorbească și chiar și Alfredo își dă seama și-mi spune să continui, de parcă ei nici n-ar fi de față, are ziarul și mai rămâne o clipa. Dar soția mea nu merită asta, pe ea o ascult, îi zâmbesc și mă doare mai puțin, îi accept sărutul puțin umed și o las să vină, deși pe zi ce trece mă obosește mai mult bărbieritul și trebuie să-i rănesc obrazul, biata de ea. Trebuie să recunosc că tăria Liliane este singura mea consolare, dacă m-aș vedea mort în ochii ei, m-ar părăsi și bruma de curaj cu care îi vorbesc și o sărut la rândul meu, care mă ajută să continui să scriu de cum o văd plecată, lăsând loc rutinei injecțiilor și trăncănelilor simpatice. Nimeni nu îndrăznește să-și bage nasul în caietul meu, știu că îl pot ține sub pernă sau pe măsuta de noapte, după cum mă taie capul, trebuie să-l las la îndemâna doctorului Ramos, bineînțeles că trebuie să-l las, bietul de el, abia se mai distrează puțin.

Așadar va fi luni sau marți, iar locșorul în criptă miercuri sau joi. În plină vară, Cacharita o să fie un adevărat cuptor și băieții vor suporta greu, îl văd pe Pincho cu sacoul lui dungat și cu bretelele care îl amuză atâta pe Acosta, care la rândul lui va trebui să se înțolească oricât de greu i-ar veni, regele pastoral punându-și cravată și sacou pentru a mă însoți, asta va fi de pomină. Și Fernandito, trioul complet și bineînțeles Ramos, până la sfârșit, și Alfredo ținându-le de braț pe Liliana și pe mama, plângând cu ele. Și va fi pe bune, știu cât de mult mă iubesc, cât am să le lipsesc; nu vor merge ca la înmormântarea grăsunului de Tresa, obligația partizană și câteva vacanțe petrecute împreună, să isprăvească repede cu familia spre a reveni iute la viață și a da totul uitării. Firește că vor avea o foame de lup, mai ales Acosta pe care la mâncare nu-l întrece nimeni; cu toate că-i doare și blestemă absurdul de a muri tânăr și în plină carieră, mai presus de toate e reacția pe care o cunoaștem cu toții, plăcerea de a merge din nou cu metroul sau cu mașina, de a face un duș și de a mânca înfometați și rușinați totodată și cum să te opui foamei după atâtea nopți nedormite, miros de flori de priveghi, țigări aprinse una după alta și plimbări interminabile pe stradă, un fel de revanșă pe care ți-o iei în momentele astea pe care eu n-am tăgăduit-o nicicând pentru că ar fi însemnat să fiu ipocrit, îmi place să mă gândesc că Fernandito, Pincho și Acosta vor merge împreună să mănânce un grătar, să bea un litru de vin și să-și dea seama în fine cât de proastă e carnea; la naiba, parcă îi văd, Fernandito va începe primul să glumească, făcându-i pe ceilalți să înfulece o jumătate de cârnăț, căindu-se, dar deja prea târziu și Acosta privindu-l chiorâș deși Pincho a izbucnit în râs, niciodată nu se poate abține, și atunci Acosta care e pâinea lui Dumnezeu își va spune că nu trebuie să se supere, începând la rândul ei să râdă înainte de a-și aprinde o țigară. Și vor vorbi mult despre mine, vor fi atâtea lucruri de care să-și amintească fiecare, viața care ne-a fost dat s-o trăim împreună, despărțindu-ne totuși adesea, neîmpărtășind uneori importante evenimente, de toate astea amintindu-și Acosta sau Pincho, atâtea ani de nebunii și iubiri, ani de gașcă. Le va fi greu să se despartă după masă, pentru că atunci nu vor mai putea evita lucrul de care se tem, momentul întoarcerii acasă, ultima, definitivă îngropăciune. Pentru Alfredo va fi altceva și nu pentru că nu face parte din gașcă, dimpotrivă, dar Alfredo se va ocupa de Liliana și de mama și asta nici Acosta nici ceilalți nu pot s-o facă, viața creează legături speciale între prieteni, toți au venit pe la mine, dar Alfredo e altceva, apropierea aceea care întotdeauna mi-a făcut

bine, plăcerea lui de a zăbovi să sporovăiască cu mama, de a-l duce pe Pocho la grădina zoologică sau la circ, burlacul disponibil, pachetul cu prăjituri și medicamente când mama nu se simțea bine, familiaritatea lui timidă și neîndoielnică față de Liliana, prietenul prietenilor care va trebui să-și petreacă aceste două zile înghițindu-și lacrimile, ducându-l poate pe Pocho la el la fermă și întorcându-se imediat pentru a sta cu mama și cu Liliana până la capăt. La urma urmelor, el va trebui să fie bărbatul în casă și să suporte toate complicațiile începând cu funeraliile, asta ar trebui să se întâmple tocmai când bătrânul va fi în Mexic sau Panama, cine știe dacă va ajunge la timp să suporte soarele de la unsprezece din Cacharita, bietul de el, așa încât Alfredo o va însoți pe Liliana, pentru că nu cred că o vor lăsa pe mama să vină, o va ține pe Liliana de braț, simțind-o tremurând ca și el, șoptindu-i cam ceea ce i-am șoptit și eu soției grăsunului de Tresa, inutila retorică necesară care nu e nici consolare, nici minciună, nici măcar coerență în fraze, e pur și simplu prezentă, care înseamnă atât de mult.

Va fi greu și pentru ei la întoarcere, la început sunt ceremonia și florile, contactul cu lucrul acela de neconceput cu mânere și poleială aurită, popasul în fața criptei, operație corect efectuată de cei în drept, apoi este însă mașina cu care te întorci și mai ales casa, să revii din nou acasă știind că ziua se va împotmoli, fără telefon și fără clinică, fără vocea lui Ramos dându-i speranțe Liliane, Alfredo făcând cafea și spunându-i că Pocho e fericit la fermă, că îi plac poneii și că se joacă cu copiii lucrătorilor, va trebui să se ocupe de mama și de Liliana, dar Alfredo cunoaște fiecare colțișor din casă și va rămâne sigur să vegheze pe canapeaua din birou, pe aceeași canapea pe care l-am întins odată pe Fernandito, victimă a unui poker în care nu câștigase nimic, cu excepția celor cinci coniacuri compensatorii. Liliana doarme singură de atâtea săptămâni încât oboseala o va învinge poate. Alfredo nu va uita să le dea calmante Liliane și mamei, mătușa Zulema va împărți ceaiuri de mușetel și de tei, încetul cu încetul Liliana se va lăsa pradă somnului în liniștea instalată în casa pe care Alfredo o va înclui cu grijă înainte de a merge să se întindă pe canapea și de a-și aprinde încă o țigară din pachetul din care nu îndrăznește să fumeze în fața mamei din pricina fumului care o face să tușească.

În fine, asta e bine, Liliana și mama nu vor fi atât de singure și nu vor simți nici singurătatea aceea și mai cumplită datorată invadării casei îndoliate de către rudele îndepărtate; va fi mătușa Zulema care a locuit întotdeauna în apartamentul de sus și Alfredo care a stat mereu cu noi fără să-i simțim prezența, prietenul cu cheie la casă; în primele ore va simți, poate, mai puțin dur, irevocabila absență pricinuită de potopul de îmbrățișări și ghirlande verbale, Alfredo va avea grijă să se mențină distanța, Ramos va veni din când în când să le vadă pe mama și pe Liliana, le va ajuta să doarmă și îi va lăsa pastile mătușii Zulema. La un moment dat liniștea va pune stăpânire pe casa aflată în întuneric, abia dacă se va auzi ceasul din turnul bisericii, vreun claxon în depărtare, cartierul fiind atât de liniștit, îmi face bine gândul că așa va fi, că treptat, abandonându-se unei toropeli fără griji, Liliana se va întinde cu gesturile ei lente de pisică, o mână pierdută pe perna udă de lacrimi și apă de colonie iar cealaltă la gură într-un gest copilăresc, repetat înainte de somn. Mi-e atât de bine când mi-o imaginez așa. Liliana dormind, Liliana la capătul tunelului negru, simțind confuz că azi a încetat a mai fi ziua de ieri, că lumina pătrunzând prin perdele nu va mai fi cea care te izbea din plin când mătușa Zulema deschidea cuferele de unde ieșea negrul sub

formă de haine și voaluri, amestecându-se pe pat cu plânsul înnebunitor, ultimul, inutilul protest împotriva a ceea ce trebuia să se întâmple. Acum lumina din fereastră va pătrunde înainte de toate, înaintea amintirilor risipite în vis, care își croiau abia confuz drum în ultima somnolență. Singură, știindu-se cu adevărat singură în acest pat și în această cameră, în ziua aceasta care începea altfel, Liliana putea să plângă îmbrățișând perna, fără ca cineva să vină s-o mai calmeze, lăsând-o să-și epuizeze plânsul până la capăt, și abia mult după aceea, un vis înșelător reținând-o în cearșaful făcut ghem, golul zilei umplându-se treptat cu cafea, perdele trase, mătușa Zulema, vocea lui Pocho telefonând de la fermă cu vești despre floarea-soarelui și cai, un pește prins în năvod după o luptă dură, o așchie în mână, dar nu era nimic grav, don Contreras îi dăduse cel mai bun leac pentru cheștiile astea. Și Alfredo așteptând în living cu ziarul în mână, spunând că mama dormise bine și că Ramos va veni la prânz, propunându-i să meargă după-amiază să-l vadă pe Pocho, pe vremea asta merită să mergi la fermă și într-o zi ar putea s-o ia chiar și pe mama, i-ar face bine aerul de țară, poate vor petrece sfârșitul de săptămână la fermă, de ce nu cu toții împreună, cu Pocho care ar fi fericit să-i aibă lângă el acolo. Era totuna dacă accepta sau nu, cu toții știau asta, așteptând răspunsuri și evenimente care făceau ca dimineața să treacă, ajungând pasivi la prânz ori comentând grevele textiliștilor, cerând mai multă cafea și răspunzând la telefonul care la un moment dat a trebuit conectat din nou, telegrama socrului din străinătate, o izbitură puternică în colțul străzii, țipete și fluierături, orașul acolo afară, ora două și jumătate, să meargă cu mama și Alfredo la fermă pentru că așchia aceea în mână, nu se știe niciodată cu copiii. Alfredo liniștindu-le de la volan, don Contreras era mai sigur ca un medic pentru lucrurile astea, străzile din Ramos Mejia și soarele asemeni unui sirop fierbinte până să ajungi în încăpătoarele camere văruițe, ceaiul mate de la cinci și Pocho cu peștele lui care începea să miroasă, dar atât de frumos, atât de mare, ce chin să-l scot din râu, mamă, aproape să-mi rupă firul, îți jur, ia uite ce dinți. Ca și cum ai răsfoi un album sau ai vedea un film, imagini și cuvinte derulându-se unele după altele, umplând golul, să vedem cum a ieșit grătarul lui Carmen, ușor și atât de gustos, o salată de lăptuci și asta e, nu-ți trebuie mai mult, pe căldura asta mai bine să mănânci puțin, adu insecticidul, pentru că la ora asta, țânțarii. Și Alfredo acolo tăcut, dar Pocho, Alfredo aplaudându-l pe Pocho, tu bătrâne ești un campion al pescuitului, mâine mergem împreună în zori, și cine știe, un țăran mi-a povestit că a prins odată un pește de două kilograme. E bine aici sub umbrar, mama poate adormi o clipă în balansoar, dacă vrea, don Contreras avea dreptate, nu mai ai nimic la mână, arată-ne cum călărești poneiul vărgat, uită-te, mamă, privește-mă cum galopez, de ce nu vii mâine să pescuiești cu noi, o să te învăț eu, vei vedea, și vineri cu un soare roșu și peștișori, alergând între Pocho și băiatul lui don Contreras, mâncarea din traistă la prânz și mama curățând încet știuleții de porumb, dând sfaturi pentru fata lui Carmen, cu tusea ei rebelă, siesta în încăperile goale mirosind a vară, întunericul contrastând cu cearșafurile puțin aspre, pe inserat, sub umbrar și focul împotriva țânțarilor, Alfredo întotdeauna discret prin apropiere, cu felul lui de a fi prin preajmă, ocupându-se de Pocho, îngrijindu-se ca totul să fie plăcut, chiar și liniștea pe care vocea lui o întrerupe la răstimpuri, mâna lui oferind un pahar cu ceva răcoritor, o batistă, aprinzând radioul pentru a asculta știrile, grevele și Nixon, era de așteptat, ce mai țară.

Sfârșit de săptămână și mâna lui Pocho abia păstrând urmele așchiei, s-au întors la Buenos Aires luni foarte devreme pentru a evita căldura, Alfredo i-a lăsat acasă ca să meargă în întâmpinarea socrului. Ramos era și el de față și veni și Fernandito pentru că e bine să fie cât mai mulți prieteni în casă în momentele astea. Acosta apărură la nouă cu fiică-sa care putea să se joace cu Pocho în apartamentul mătușii Zulema, totul atenuându-se, revenind în trecut, dar altfel, cu Liliana obligată să se gândească mai mult la bătrâni decât la ea, controlându-se, și Alfredo între ei cu Acosta și Fernandito evitând atacurile directe, căzând de acord pentru a o ajuta pe Liliana, spre a-l convinge pe bătrân că trebuie să se odihnească după așa o călătorie lungă, plecând pe rând, lăsând în fine casa tăcută, doar Alfredo și mătușa Zulema, Liliana acceptând o pastilă, lăsându-se convinsă să meargă la culcare, fără să fi cedat o singură dată, adormind aproape imediat, ca după ceva îndeplinit până la capăt. Și dimineața Pocho alergând prin living, târșâitul în papucii bătrânului, primul telefon, aproape întotdeauna Clotilde sau Ramos, mama plângându-se de căldură ori umezeală, vorbind despre prânz cu mătușa Zulema, la ora șase Alfredo, uneori Pincho cu soră-sa sau Acosta pentru ca Pocho să se joace cu fiică-sa, colegii de laborator chemând-o pe Liliana, trebuia să revină la lucru și nu să stea în continuare închisă în casă, s-o facă pentru ei, duceau lipsă de chimiști și Liliana era necesară, oricum, să vină măcar o jumătate de zi până își mai revenea; Alfredo a dus-o prima oară, Liliana nu avea chef să conducă, n-a mai vrut să-l deranjeze apoi și a scos în fine mașina, Alfredo cu Pocho la grădina zoologică ori la cinematograful, îi erau recunoscători la laborator pentru că le dădea o mână de ajutor la noile vaccinuri, un focar epidemic pe litoral, lucrând până seara târziu, prinzând gustul muncii, și Alfredo și Pocho alergând contra cronometru, douăzeci de cutii de fiole pentru Rosario, și am reușit, Pocho la școală și Alfredo protestând, pe copiii ăștia îi învață altfel la aritmetică, îmi pune niște întrebări de mă lasă fără replică, și bătrânii cu jocul de domino, pe vremea noastră totul era altfel, Alfredo, ne învățau caligrafia și uite ce litere face băiatul ăsta, unde o să ajungem. Răsplata tăcută privind-o pe Liliana pierdută pe canapea, o simplă privire pe deasupra ziarului, zâmbindu-i, complice fără cuvinte, dându-le dreptate bătrânilor, ea continuând să-i zâmbească, asemeni unei puștoaice. Pentru prima oară însă un zâmbet adevărat, din toată inima, când l-au dus pe Pocho la circ, pentru că luase note mai bune la școală și i-au cumpărat înghețată și s-au plimbat prin port. Vremea se răcise, Alfredo venea mai rar pe acasă pentru că erau probleme sindicale și trebuia să meargă mult prin provincie, uneori Acosta venea cu fiică-sa iar duminicile Pincho sau Fernandito, deja nu mai conta, toți aveau atâta de lucru și zilele se scurtaseră, Liliana venea târziu de la laborator și îl ajuta pe Pocho pierdut printre zecimale și bazinul Amazonului, în fine, mereu Alfredo, micile cadouri pentru bătrâni, liniștea aceea niciodată mărturisită de a sta alături de el în fața focului, până seara târziu, vorbind despre problemele din țară, despre sănătatea mamei, și Alfredo luând-o pe Liliana de braț, te obosești prea mult, nu arăți prea bine, zâmbetul recunoscător, negând, într-o zi vom merge la fermă, frigul ăsta nu poate ține o veșnicie, nimic nu poate ține o veșnicie deși Liliana își retrace brațul încet pentru a-și căuta țigările pe măsută, cuvinte aproape fără sens, ochii întâlnindu-se altfel de astă dată, mâna alunecând iarăși pe brațul lui Alfredo, capetele apropiindu-se, lungă tăcere, sărutul pe obraz.

Nu era nimic de spus, se întâmplase așa și nu era nimic de spus. Aplecându-se pentru a-i aprinde țigara care îi tremura printre degete,

așteptând pur și simplu fără cuvinte, știind poate că nu vor fi cuvinte, că Liliana va face un efort pentru a trage din țigară scoțând fumul cu un suspin, că va începe să plângă înăbușit, fără să-și desprindă fața de fața lui Alfredo, fără să-l respingă și plângând tăcută, acum doar pentru el, venind de undeva de unde celălalt înceta să mai fie și el înțelegea asta. Inutil să șoptească lucruri deja știute, Liliana plângând era punctul final, momentul din care începea un alt fel de a trăi. S-o calmezi, să-i redai liniștea, e tot atât de simplu precum e să scrii cuvintele aliniindu-le într-un caiet asemeni secundelor congelate, desene minuscule ale timpului ce ajută seara interminabilă să treacă, și dacă ar fi numai asta, dar vine noaptea și o dată cu ea și Ramos, incredibilă fața lui Ramos în timp ce citește analizele tocmai primite, luându-mi pulsul, brusc schimbat, incapabil să disimuleze ceva, Ramos smulgând cearșafurile de pe mine spre a mă consulta în întregime, palpându-mă, dându-i ordine de neînțeles asistentei, o ușoară, neîncrezătoare recunoștință la care asist parcă de undeva, de departe, aproape amuzat, știind că nu poate fi adevărat, că Ramos se înșeală, că adevărul era celălalt, termenul pe care n-a putut să mi-l ascundă, râsul lui Ramos, felul în care mă palpează fără să-i vină să creadă, speranța lui absurdă, nimeni n-o să mă creadă bătrâne, iar eu străduindu-mă să recunosc că uneori se poate întâmpla, mai știi, privindu-l pe Ramos care se ridică și râde din nou și dă ordine cu o voce pe care nu i-am auzit-o niciodată în penumbra și somnolența asta, trebuind să mă convingă încetul cu încetul că atunci da, eu va trebui să-i cer, de îndată ce pleacă asistenta, să-i lase să aștepte puțin, să aștepte până se luminează de ziuă, înainte de a-i spune Liliane, înainte de a o smulge din visul ei, în care pentru prima oară nu mai e singură, de a o smulge din brațele acelea care o țin strâns la piept în timp ce doarme.

PE URMELE PAȘILOR LUI

Cronică oarecum plicticoasă, un exercițiu mai degrabă decât exercițiu de stil al unui Henry James, să zicem, care și-ar fi băut ceaiul maté în orice curte din Buenos Aires sau din La Plata în anii douăzeci.

Jorge Fraga tocmai împlinise patruzeci de ani când s-a hotărât să studieze viața și opera poetului Claudio Romero.

Ideea i-a venit în cursul unei discuții de cafenea când Fraga și prietenii lui au trebuit să admită din nou că personalitatea lui Romero era plină de incertitudini. Acesta scrisese trei cărți citite cu pasiune și invidiate, care îi aduseseră o faimă efemeră imediat după Centenar dar acum imaginea lui se confunda cu invențiile sale, fiind lipsit de o critică sistematică și chiar de o iconografie satisfăcătoare, în afara unor articole cumpătat laudative în revistele epocii și a unor cărți aparținând unui profesor din Santa Fe pentru care lirismul ținea locul ideilor, nu se cercetase aproape nimic din viața și opera poetului. Câteva anecdote, fotografii șterse; restul era legendă pentru sindrofii și elogiile în antologiile unor editori oarecare. Fraga fusese însă surprins că mulți oameni citeau versurile lui Romero cu aceeași ferveare ca poezia lui Carriego sau a Alfonsinei Storni. El însuși le descoperise în anii de liceu și, în pofida tonului banal și a imaginilor deteriorate de epigoni, poemele poetului din La Plata reprezentaseră una din experiențele decisive din tinerețea lui, ca și Almafuerte sau Carlos de la Pua. Abia mai târziu, când Fraga se remarcase ca critic și eseist, a început să se gândească serios la opera lui

Romero și și-a dat seama că nu se știa aproape nimic din latura sa personală, care putea fi și cea mai profundă. Față de versurile altor poeți buni de la începutul secolului, cele ale lui Claudio Romero se remarcă printr-o calitate specială, o rezonanță mai puțin emfatică prin care își câștiga de îndată încrederea tinerilor, sătui de tropi declamatori și evocări inutile. Când vorbea despre poemele lui cu studenții sau cu prietenii, Fraga ajungea să se întrebe dacă nu cumva misterul îi conferea poeziei faima unor chei ascunse, a unor intenții evazive. Sfârși prin a-l irita ușurința cu care ignoranța favorizează admirația; în fond poezia lui Claudio Romero era destul de importantă pentru ca o mai bună cunoaștere a genezei sale să nu aibă de ce s-o discrediteze. Plecând de la una din acele întâlniri de cafea în care se vorbea despre Romero cu obișnuita admirație vagă, se simți obligat să înceapă să-l studieze în mod serios pe poet. Simți de asemenea că nu trebuia să fie doar un simplu eseu cu trimiteri filologice sau stilistice ca toate cele scrise până atunci. Noțiunea de biografie, în cel mai bun sens al cuvântului, și-a impus-o de la început: omul, viața și opera trebuiau să fie expresia aceleiași trăiri, deși lucrul părea dificil după atât amar de vreme. Odată alcătuite fișele, trebuia sintetizat totul și apoi provocată întâlnirea dintre poet și cel care îi calcă pe urme; doar prin acest contact opera lui Romero avea să-și recapete deplina motivație.

Când s-a hotărât să facă acel studiu, Fraga era într-un moment critic al existenței sale. Bucurându-se de un oarecare prestigiu academic, obținuse o funcție de asistent universitar și respectul unui mic număr de cititori și studenți. O recentă tentativă de a obține sprijinul oficial care i-ar fi permis să lucreze în câteva biblioteci europene dăduse însă greș din motive de politică birocratică. Scrierile lui nu erau dintre acelea care să deschidă, fără opreliști, ușile ministerelor. Romancierii la modă, criticii rubricii literare își puteau permite mai mult ca el. Lui Fraga nu i s-a ascuns faptul că dacă ar fi avut succes cu cartea despre Romero, cele mai meschine probleme s-ar fi rezolvat de la sine. Nu era ambițios, dar se enerva văzându-se dus cu vorba din pricina conștienței vremii. Pe vremea lui și Claudio Romero se plânsese sus și tare că cel ce făcea rime în saloanele elegante obținea funcții diplomatice care lui îi erau refuzate.

Timp de doi ani și jumătate a strâns materiale pentru carte. Munca nu era grea, doar pe alocuri prolixă și câteodată plictisitoare. A inclus: călătorii la Pergamino, Santa Cruz și Mendoza, corespondențe cu bibliotecari și arhivari, examinarea colecțiilor de periodice și reviste, confruntări de texte, studii paralele ale curentelor literare din epocă. Spre sfârșitul anului 1954, datele esențiale ale cărții erau strânse și evaluate, deși Fraga nu scrisese încă nici un cuvânt din lucrare.

În timp ce introducea o nouă fișă în cutia de carton negru, într-o seară de septembrie, se întreabă dacă era capabil să se apuce de scris. Nu-l preocupau obstacolele ci dimpotrivă, ușurința de a aborda un domeniu destul de cunoscut. Deținea toate datele și nimic important n-avea să mai iasă din sertarele ori din memoriile argentinienilor din epocă. Strânsese date și fapte aparent necunoscute, care urmau să desăvârșească imaginea lui Claudio Romero și a poeziei lui. Singura problemă era să nu greșească modul de abordare, liniile de fugă și concepția de ansamblu.

„Dar imaginea asta e oare destul de clară pentru mine?” se întreabă Fraga, privind-și țigara arzând. „Afinitățile dintre Romero și mine, preferința noastră comună pentru anumite valori estetice și poetice ce

determină fatalitatea alegerii temei de către biograf nu mă vor duce încă o dată la o autobiografie disimulată?”

La toate astea putea răspunde că nu era un creator și nici poet ci doar un admirator al poeziei și că el se afirma în critică, în delectarea ce însoțea cunoașterea. Era de-ajuns o atitudine alertă, o grijă confruntată cu aprofundarea operei poetului spre a se evita orice transfuzie nepotrivită. N-avea de ce să se îndoiască de simpatia lui pentru Claudio Romero și de fascinația pe care o exercitau poemele acestuia asupra lui. Ca la aparatele fotografice de calitate, trebuia să acționeze în așa fel încât subiectul să fie încadrat perfect, fără ca umbra fotografului să-i acopere picioarele.

Acum când prima coală albă îl aștepta ca o ușă pe care trebuia s-o deschidă dintr-o clipă într-alta, se întrebă din nou dacă ora în stare să scrie cartea așa cum și-o imaginase. Biografia și critica puteau aluneca în mod periculos în facil dacă se orientau spre acel tip de cititor ce așteaptă de la o carte ceea ce aștepti de la un film sau de la André Maurois. Problema consta în a nu sacrifica acel consumator anonim pe care prietenii lui specialiști îl numeau „popular” satisfacției erudite a unui număr restrâns de colegi. Trebuia să găsească unghiul care i-ar fi permis să scrie o carte pasionantă fără a cădea în rețete de best-seller; să câștige simultan respectul lumii academice și entuziasmul omului de rând care vrea să se destindă într-un fotoliu sâmbătă seara.

Într-un fel era ora lui Faust, momentul pactului: aproape în zori, cu țigara fumată și paharul de vin în mână nehotărâtă. Vinul, ca o mânășă a timpului, scrisese undeva Claudio Romero.

„Și de ce nu” își spuse Fraga, aprinzându-și o nouă țigară. „Cu tot ce știu despre el acum, ar fi stupid să mă limitez la un simplu eseu, într-un tiraj de trei sute de exemplare. Juárez și Ricardi ar putea s-o facă tot atât de bine ca și mine. Dar nimeni nu știe nimic de Susana Márquez”.

O aluzie a judecătorului de pace din Bragado, fratele mai mic al unui prieten defunct de-al lui Claudio Romero, îi indicase o pistă. Cineva care lucra la registrul civil din La Plata i-a dat, după câteva cercetări, o adresă din Pilar. Fata Susanei Márquez era o femeie de vreo treizeci de ani, scundă și blândă. La început a refuzat să vorbească, pretextând că trebuia să aibă grijă de magazin (vindea zarzavaturi); a acceptat apoi ca Fraga să treacă în camera din spate, să se așeze pe un scaun prăfuit și să-i pună întrebări, îl privea la început fără să-i răspundă; plânse puțin apoi, își duse batista la ochi și vorbi despre biata ei mamă. Lui Fraga îi venea greu să-i dea de înțeles că știa deja despre relația lui Claudio Romero cu Susana, dar sfârși prin a-și spune că iubirea unui poet valorează mai mult decât un certificat de căsătorie și insinua asta cu delicatețea cuvenită. La câteva minute după ce pregăti terenul, o simți de partea lui, pe deplin convinsă și chiar emoționată. O clipă mai târziu avea în mână o fotografie extraordinară de-a lui Romero, nepublicată vreodată și una mai mică și mai gălbuie, unde, alături de poet se afla o femeie mărunță, cu un aer la fel de blând ca și al fiicei.

— Mai am și niște scrisori, spuse Raquel Márquez. Dacă vă sunt de folos, fiindcă ziceți că veți scrie despre el...

Căută o vreme, alegând dintr-un maldăr de hârtii pe care le scosese de pe o etajeră și îi înmâna în cele din urmă trei scrisori pe care Fraga le luă fără să le citească, după ce se asigură că erau scrise de Romero însuși. Și-a dat atunci seama că Raquel nu era fata poetului căci la o primă insinuire, o văzu plecându-și privirea și căzând pe gânduri, tăcută. Explică apoi că mama ei se căsătorise mai târziu cu un militar din

Balcarce („satul din Fangio”, spuse, ca și cum ar fi vrut să dovedească ceva) și că muriseră amândoi când ea avea doar opt ani. Și-o amintea foarte bine pe mama ei, dar nu prea mult pe tată. Era un om sever, asta da, cu siguranță.

Când Fraga reveni în Buenos Aires și citi cele trei scrisori pe care i le trimisese Claudio Romero Susanei, fragmentele ultime ale mozaicului părură a-și găsi brusc locul, dezvăluind o compoziție cu totul neașteptată, drama pe care generația poetului, în ignoranța și fanatismul ei, nici n-o bănuise măcar. În 1917, Romero publicase seria poemelor dedicate Irenei Paz, printre care se afla și celebra poezie *Odă numelui tău dublu*, pe care critica o considerase a fi cea mai frumoasă poezie de dragoste care s-a scris vreodată în Argentina. Și totuși, cu un an înainte de apariția cărții, o altă femeie primise aceste trei scrisori care reflectau tonul ce definea cea mai bună poezie a lui Romero, amestec de exaltare și generozitate, venind din partea cuiva care era și motor și subiect al acțiunii, protagonist și auditoriu, înainte de a citi scrisorile, Fraga crezuse că are de-a face cu obișnuita corespondență amoroasă, oglinzile așezate față în față, decupând și immortalizând un efect important doar pentru cuplu. Descoperea, în schimb, în fiecare paragraf, reafirmarea lumii lui Romero, bogăția unei viziuni totale despre iubire. Pasiunea lui pentru Susana nu-l izola de lume ci dimpotrivă, cu fiecare rând simțea zbătându-se o realitate ce exalta ființa iubită, justificare și deziderat al unei poezii ce lupta să supraviețuiască.

Povestea în sine era simplă. Romero o cunoscuse pe Susana într-un salon literar din La Plata și începutul legăturii lor a coincis cu dispariția aproape totală a poetului, pe care puținii săi biografi nu și-o explicau sau o atribuiau primelor simptome ale tuberculozei ce avea să-l răpună doi ani mai târziu. Datele despre Susana scăpaseră tuturor, asemeni imaginii neclare și ochilor mari și speriați care priveau fix din vechea fotografie, învățătoare fără post, fiică unică, părinți bătrâni și săraci, fără prieteni care s-ar fi putut interesa de ea. Simultana eclipsă de la seratele din La Plata coincisese cu perioada cea mai dramatică a războiului european, alte interese publice, noi voci literare. Fraga se putea considera norocos fiindcă auzise aluzia indiferentă a unui judecător de pace de la țară; având acest fir a descoperit casa lugubră din Burzaco în care trăiseră timp de doi ani Romero și Susana; scrisorile pe care i le încredințase Raquel Márquez corespundeau sfârșitului acestei perioade. Prima, scrisă în La Plata, se referea la o corespondență anterioară în care se pomenise de căsătoria lui cu Susana. Poetul își mărturisea neliniștea, simțindu-se bolnav și se opunea ferm unei căsătorii cu cea care ar fi trebuit să-i fie mai degrabă infirmieră decât nevastă. Cea de-a doua scrisoare era admirabilă, pasiunea ceda în fața unei conștiințe de o puritate aproape insuportabilă, de parcă Romero ar fi luptat să trezească în amanta lui o luciditate similară care ar fi făcut ruptura necesară mai puțin dureroasă. Printr-o frază, rezuma totul: „Nimeni nu trebuie să ne știe viata, iar eu îți ofer libertatea o dată cu tăcerea. Liberă, vei fi și mai mult a mea, pentru totdeauna. Dacă ne-am căsători, m-aș simți călăul tău ori de câte ori ai intra în camera mea cu o floare în mână”. Și adăuga cu duritate: „Nu vreau să-ți tușesc în față, nu vreau ca tu să-mi ștergi sudoarea. Ai cunoscut alt trup, alte roze ți-am dăruit. Noaptea trebuie să fie numai a mea, n-am să te las să mă vezi plângând”. Cea de-a treia scrisoare era mai senină, ca și cum Susana ar fi început să accepte sacrificiul poetului. Spunea undeva: „Spui mereu că te hipnotizez, că te oblig să-mi faci pe

voie... Dar voința mea ți-e viitorul, lasă-mă să semăn aceste semințe care mă vor consola de o moarte stupidă”.

În cronologia stabilită de Fraga, viața lui Claudio Romero intra în acel moment într-o etapă monotonă, de izolare aproape continuă în casa părinților săi. Nici o altă mărturie nu te făcea să presupui că poetul se mai întâlnise vreodată cu Susana Márquez, dar nu se putea afirma nici contrariul. Și totuși, cea mai bună dovadă că Romero renunțase la iubita lui și că Susana preferase în cele din urmă libertatea unei existențe condamnate la suferință alături de bolnav, o constituia ascensiunea noii și strălucitoare planete pe cerul poeziei lui Romero. La un an după această corespondență și după despărțire, o revistă din Buenos Aires publica *Oda numelui tău dublu* dedicată Irenei Paz. Sănătatea lui Romero părea să se fi stabilizat iar poemul, pe care el însuși îl citise în câteva saloane, îi aduse brusc gloria pe care opera lui anterioară o pregătea aproape în secret. Ca și Byron, a putut spune că într-o dimineață se trezise spre a descoperi că era celebru și de atunci n-a mai încetat să-și tot afirme celebritatea. Dar în ciuda celor scontate, Irene Paz n-a răspuns pasiunii poetului și analizând o serie de episoade mondene, relatate în chip contradictoriu de artiștii epocii — prestigiul personal al poetului scăzu brusc, obligându-l să se retragă din nou în casa părinților, departe de prieteni și admiratori. Din această perioadă data ultimul lui volum de versuri. O hemoptizie brutală l-a surprins în plină stradă peste câteva luni; Romero avea să moară trei săptămâni mai târziu. La înmormântare veniseră câțiva scriitori, dar din tonul discursurilor funebre și al articolelor reieșea clar că lumea din care făcea parte Irene Paz nu fusese prezentă și nici nu-i adusese omagiul convenit într-o asemenea împrejurare.

Fraga înțelese că pasiunea lui Romero pentru Irene Paz uimise și scandalizase deopotrivă lumea aristocratică din La Plata și din Buenos Aires. Nu-și putuse forma o idee clară despre Irene; frumusețea ei o dovedeau fotografiile de la douăzeci de ani, restul erau simple știri din rubricile sociale. Ca urmașă a tradițiilor familiei Paz, înțelegeai atitudinea ei față de Romero: îl întâlnește pesemne la vreo serată dintre acelea pe care cei din lumea ei le dădeau uneori spre a-i asculta pe cei pe care-i numeau, între ghilimele, „artiștii” și „poeții” momentului. Doar Romero știa și poate nici el, dacă *Oda* o măgulise dacă admirabila invocație inițială îi revelase brusc adevărul unei pasiuni dezlănțuite în ciuda oricăror opreliști. Dar în acest moment, Fraga înțelegea că problema nu se mai punea așa și că faptul era lipsit de importanță. Claudio Romero fusese suficient de lucid pentru a înțelege că pasiunea nu-i era împărtășită. Distanța, obstacolele de tot felul, totala inaccesibilitate a Irenei, prinsă în dubla ei închisoare, familia și ea însăși, oglindă fidelă a castei, o făcuseră inabordabilă de la bun început. Tonul *Odei* era limpede și depășea cu mult imaginile obișnuite ale poeziei de dragoste. Romero se autointitula „Icarul picioarelor tale de miere”, imagine pentru care fusese ironizat de un critic sever de la „Fețe și măști”, poemul nefiind altceva decât supremul salt în căutarea idealului imposibil și tocmai de aceea era mai frumos: reflecta înălțarea, prin versuri, într-un zbor disperat spre soarele care avea să-l ardă și să-l arunce în moarte. Chiar și retragerea și tăcerea ultimă a poetului semănau izbitor cu etapele unei căderi, ale unei lamentabile reveniri la realitatea pe care îndrăznise s-o abandoneze pentru un vis ce se dovedise a fi peste puterile lui.

„Da”, se gândi Fraga, turnându-și un alt pahar de vin, „totul coincide, totul se potrivește; nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să scriu.”

Succesul cărții *Viața unui poet argentinian* depăși orice așteptare din partea autorului și a editorilor. Abia comentată în primele săptămâni, ajunsese să-i scoată pe locuitorii capitalei din amorțeala lor prudentă, incitându-i la o luare de poziție pe care puțini refuzară să și-o asume, în urma unui neașteptat articol din „La Razon”. „Sur”, „La Nacion”. cele mai bune ziare din provincie au abordat subiectul zilei care deveni tema preferată a discuțiilor de cafea și de după-amiază. Două polemici violente (legate de influența lui Dario asupra lui Romero și o chestiune cronologică) treziră și ele interesul publicului. Prima ediție a cărții se epuiza în două luni, cea de-a doua, într-o lună și jumătate. Obligat de împrejurările și avantajele ce i se ofereau, Fraga acceptă o versiune scenică și o adaptare radiofonică. Se ajunsese la acel moment când interesul și noutatea unei opere ating punctul culminant, periculos, de care se bucură necunoscutul succesor; și ca și cum ar fi trebuit să se repare o nedreptate, Premiul Național se simțea în aer, Fraga anticipându-l din telefoanele celor doi prieteni și din corul vesel al primelor felicitări. Glumind, Fraga își aminti că atribuirea Premiului Nobel nu-l împiedicase pe Gide să meargă chiar în aceeași seară să vadă un film cu Fernandel; poate tocmai de-asta se amuză refugiindu-se în casa unui prieten și evitând prima manifestare a entuziasmului colectiv cu un calm pe care însuși complicele lui, în găzduirea-i prietenoasă, îl consideră excesiv și aproape ipocrit. Dar în acele zile, Fraga se simțea abătut, fără a-și explica de unde venea acea dorință de a fi singur, cât mai departe de imaginea lui publică, cunoscută deja pretutindeni, din fotografii și de la radio, în provincie și în străinătate. Premiul Național nu era o surpriză, cel mult o reparație morală. Acum avea să urmeze restul, ceea ce-l determinase în fond să scrie cartea. Nu se înșela: o săptămână mai târziu, ministrul Afacerilor Externe îl primea la el acasă („noi, diplomații, știm că pe scriitorii buni nu-i interesează aspectul oficial”) și îi propunea o funcție de atașat cultural în Europa. Totul părea aproape un vis, ceva împotriva curentului, iar Fraga trebuia să facă un efort pentru a accepta într-adevăr urcușul pe scara onorurilor, treaptă cu treaptă, de la primele cronici, de la zâmbetul și îmbrățișările editorului, de la invitațiile la cercuri și reuniuni literare ajungea deja la palierul de unde, abia înclinându-se, putea ajunge, în fine, la adevăratul salon monden, dominându-l în chip alegoric și scrutându-l până la ultimul colțișor, până la ultima cravată albă și ultima haină de blană a protectorilor literaturii, între două înghițituri de foie gras și Dylan Thomas. Dincolo — sau dincoace, depindea de punctul de vedere, de starea de spirit momentană — observa și mulțimea obișnuită și plictisită a devoratorilor de reviste, a telespectatorilor și a radio-ascultătorilor, a oamenilor care într-o bună zi, fără a ști cum ori de ce, se supun imperativului de a cumpăra o mașină de spălat sau un roman, un obiect de optzeci de metri cubi ori de optsprezece pagini, și-l cumpără, îl cumpără imediat făcând orice sacrificiu și îl duc acasă, unde soția și copiii îl așteaptă nerăbdători, fiindcă vecina îl are deja, fiindcă radio-comentatorul de la El Mundo l-a laudat deja la emisiunea lui de la unsprezece și cincizeci și cinci de minute, în mod surprinzător, cartea lui intra în lista lucrurilor pe care trebuia să le cumperi și să le citești, după atâția ani în care viața și opera lui Claudio Romero fuseseră doar o manie a intelectualilor, adică a unui public restrâns. Dar când simțea nevoia de a fi iarăși singur și de a se gândi la ceea ce se întâmpla (era acum săptămâna contactelor cu producătorii cinematografici) surpriza inițială devenea așteptarea neliniștită a nu știu ce. Tot ce i se întâmpla reprezenta o nouă treaptă pe scara onorurilor, până în ziua inevitabilă

când — asemeni punților dintr-o grădină unde ultimei trepte ascendente îi urmează prima treaptă descendentă — venea rândul saturării publicului dornic de emoții noi. Când trebui să se retragă spre a-și pregăti discursul pentru primirea Premiului Național, sinteza vertiginoaselor experiențe din acele săptămâni se rezuma la o ironică satisfacție. Satisfacție pentru revanșa pe care o reprezenta triumful său, estompată oarecum de inexplicabila îngrijorare ce pune uneori stăpâniri: pe el, încercând să-l proiecteze într-un teritoriu în care simțul echilibrului și al umorului refuzau cu hotărâre să-și facă apariția. Crezu că pregătirea conferinței avea să-i redea plăcerea de a lucra și se duse s-o redacteze la ferma Ofeliei Fernández, unde putea fi liniștit. Era sfârșitul verii, parcul împrumutase deja culorile toamnei pe care-i plăcea s-o simtă în aer de pe verandă, în timp ce vorbea cu Ofelia și mângâia câinii, într-o cameră de la etajul întâi îl așteptau instrumentele sale de lucru; când deschise fișierul său principal, citindu-l distrat ca un pianist pregătindu-se de preludiu. Fraga își spuse că totul era în regulă, că în ciuda inevitabilei vulgarități a oricărui triumf literar la scară mare, *Viața unui poet argentinian* era un act de justiție, un omagiu adus neamului și patriei. Putea să înceapă să-și scrie conferința, să-și primească premiul, să-și pregătească voiajul în Europa. Date și cifre se amestecau în memoria lui cu clauze contractuale și cu invitații la supeuri oficiale, în curând avea să intre Ofelia cu o sticlă de Xerox și apropiindu-se, tăcută și atentă, avea să-l privească lucrând. Da, totul era așa cum trebuia să fie. Nu-i mai rămânea decât să ia o coală albă de hârtie, să potrivească lumina, să-și aprindă o țigară de foi, ascultând în depărtare țipătul unui nagăț.

N-a știut niciodată exact dacă revelația se produsese în clipa aceea sau mai târziu, după ce a făcut dragoste cu Ofelia, în timp ce fumau spate în spate în pat, privind o mică stea verde sus, pe geamul înalt. Invazia, dacă se putea numi astfel (dar adevăratul ei nume sau natura ei nu contau) putea să coincidă cu prima frază a discursului, redactată rapid până într-un punct în care se oprise brusc, fiind înlocuită apoi, măturată de ceva asemeni unui vânt care-i ștergea orice înțeles. Restul fusese o mare tăcere, dar poate era totul știut când ieși din salon, știut și neformulat, ceva semănând cu o durere de cap ori cu un început de gripă, în mod imperceptibil, într-un moment nedefinit, senzația confuză, vântul cel negru se transformaseră în certitudine: cartea era falsă, povestea lui Claudio Romero n-avea nimic de-a face cu ceea ce scrisese el. Fără motive, fără dovezi: totul era fals. După atâția ani de muncă, de confruntat date, de urmat piste, de evitat excese personale, totul era fals. Claudio Romero nu se sacrificase pentru Susana Márquez; nu-i dăruise libertatea renunțând la ea, nu fusese Icarul picioarelor de miere ale Irenei Paz. Era ca și cum ar fi înotat pe sub apă, incapabil să revină la suprafață, biciuit de vuietul șuvoiului în urechile lui. Știa adevărul. Și asta nu era de-ajuns ca tortură; undeva și mai în adânc, într-o apă care era deja noroi și mizerie se afla certitudinea că el știuse din prima clipă adevărul. Inutil să mai aprindă o altă țigară, să se gândească la nevroză astenică, să sărute buzele fine pe care Ofelia i le oferea în întuneric. Inutilă orice justificare, nu putea crede că, dedicându-se excesiv eroului său, provocase acea halucinație momentană, acea respingere prin exces de dăruire. Simțea mâna Ofeliei mângâindu-l pe piept, căldura respirației ei întretăiate, în mod inexplicabil, adormi.

Dimineața răsfoi fișele, hârtiile, și le simți și mai străine decât în ajun. Jos, Ofelia telefona la gară ca să verifice ce trenuri putea lua. Ajunse în Pilar pe la unsprezece și jumătate și se duse direct la magazinul de

zarzavaturi. Fata Susanei l-a primit cu un aer ciudat: de resentiment și adulare totodată, ca un câine după o lovitură de picior. Fraga a rugat-o să-i acorde cinci minute, intrând în încăperea prăfuită și așezându-se pe același scaun cu husă albă. Nu trebui să vorbească mult pentru că fiica Susanei, după ce-și șterse lacrimile, începu să aprobe dând din cap și aplecându-se din ce în ce mai în față.

— Da, domnule, așa este. Da, domnule.

— Și de ce nu mi-ai spus-o de prima dată?

Era greu de explicat de ce nu i-o spusese de la început. Maică-sa o pusese să jure că n-avea să vorbească niciodată despre asta și cum se căsătorise apoi cu subofiterul din Balcarce... Se gândise chiar să-i scrie când începuse să se vorbească atâta de cartea despre Romero, fiindcă...

Îl privea năucă și din când în când o lacrimă i se prelingea până în gură.

— Și cum ați aflat? Întrebă apoi.

— Nu-ți face griji pentru asta, zise Fraga. Totul se află odată și odată.

— Dar ați scris cu totul altfel cartea. Am citit-o și o am...

— Tu ești vinovată că a ieșit așa. Mai sunt și alte scrisori pe care i le-a trimis Romero mamei tale. Tu mi le-ai dat pe cele care-ți conveneau, cele care-i situau pe Romero și chiar și pe mama ta într-o lumină bună. Am nevoie de celelalte și asta chiar acum. Dă-mi-le.

— E numai una, spuse Raquel Márquez. Dar mama m-a pus să jur, domnule.

— Dacă n-a ars-o, înseamnă că n-o interesa atât de mult. Dă-mi-o. Ți-o cumpăr.

— Domnule Fraga, nu de-asta nu vi-o dau...

— Ține, zise Fraga brutal. N-o să câștigi baniiăștia vânzând dovleci.

În timp ce o privea aplecându-se peste etajera cu note muzicale, răscolind printre hârtii, se gândi că ceea ce știa acum știuse de la bun început (în alt fel, dar o știuse) din ziua când o vizitase pentru prima oară pe Raquel Márquez. Adevărul nu-l lua cu totul prin surprindere și acum putea judeca retrospectiv și se putea întreba, de exemplu, de ce stătuse atât de puțin când o vizitase prima oară pe fata Susanei, de ce acceptase cele trei scrisori ale lui Romero de parcă ar fi fost singurele, fără să insiste, fără să ofere ceva în schimb, fără să ajungă la ceea ce Raquel știa și ascundea. „E absurd”, se gândi. „Pe atunci n-aveam de unde să știu că Susana ajunsese o prostituată din cauza lui Romero”. Și atunci, de ce scurtase înadins discuția lui cu Raquel, mulțumindu-se cu fotografiile și cu cele trei scrisori. „Și totuși da, o știam, nu înțeleg cum, dar știam asta și am scris cartea cunoscând adevărul și poate și cititorii îl știu, și criticii, și totul nu-i decât o imensă minciună în care trăim cu toții...”. Dar era ușor să scapi prin generalizări, să nu accepți decât o mică parte din vină. Și asta era o altă minciună: nu exista decât un singur vinovat și acela era el.

Lectura scrisorii n-a fost decât o simplă confirmare a ceea ce Fraga știa deja, iar cele scrise puteau doar să-i întărească spusele în caz de polemică. Odată căzută masca, un Claudio Romero aproape feroce își făcea apariția prin niște fraze tranșante, de o logică imbatabilă. Condamnând-o de fapt pe Susana la această îndeletnicire murdară pe care avea s-o practice în ultimii lui ani de viață și la care se referea explicit în două pasaje, el îi impunea pentru totdeauna tăcerea, distanța și ura, o împingea cu sarcasm și amenințări spre o pantă pe care el însuși o pregătise în doi ani de corupție lentă și minuțioasă. Bărbatul care scrisese cu numai câteva săptămâni mai înainte: "Vreau să fiu singur noaptea, n-o să te las să mă vezi plângând" îi dădea acum lovitura de

grație printr-o aluzie grosolană al cărei efect îl prevăzuse cu răutate și adăuga recomandări și sfaturi ironice; în plus se simțeau câteva despărțiri întrerupte de amenințări explicite în caz că Susana ar fi pretins să-l revadă vreodată. Nimic nu-l mai surprindea pe Fraga, dar rămase multă vreme cu umărul sprijinit de fereastra trenului, cu scrisoarea în mână, ca și cum ceva din el s-ar fi luptat să se trezească dintr-un coșmar insuportabil de lent. „Și asta explica restul”, se auzi gândind. Restul era Irene Paz, poemul *Odă numelui tău dublu*, eșecul final al lui Claudio Romero. Fără dovezi ori motive, dar cu o certitudine mult mai puternică decât cea care se putea ivi dintr-o scrisoare sau dintr-o mărturie oarecare, ultimii doi ani din viața lui Romero apăreau în memoria — dacă o putea numi astfel — celui care în ochii pasagerilor trenului din Pilar era pesemne un domn care a băut un vermut în plus. Când a coborât din gara, era patru după-amiaza și începea să plouă. Caleașca care-i ducea la fermă era înghețată și mirosea a piele râncedă. Câta înțelepciune găzduise fruntea semeață a Irenei Paz, ce bogată experiență aristocratică o ajutase să-l respingă pe poet. Romero fusese în stare să subjuge o biată femeie, dar n-avea aripile lui Icar pe care poemul pretindea că le are. Irene, sau nici măcar ea, maică-sa ori frații ei ghiciseră imediat tentativa arivistului, saltul grotesc al parvenitului care începe prin a-și nega originea, ascunzându-și-o dacă e nevoie (și crima asta se numea Susana Márquez, o învățătoare). Fusese suficient un zâmbet, refuzul unei invitații, un drum la conac, armele ascuțite ale banilor și lacheii cu consemn. Nici măcar nu se osteniseră să asiste la înmormântarea poetului.

Ofelia aștepta pe verandă. Fraga îi spuse că trebuia să înceapă să lucreze imediat. Când ajunse la pagina începută cu o seară înainte, cu o țigară în gură și o oboseală enormă care îi încovoia umerii, își spuse că nimeni nu știa nimic. Era la fel ca înainte de a scrie cartea și el deținea încă cheile textului. Zâmbi ușor și începu să-și scrie discursul. Mult mai târziu își dădu seama că într-un anumit moment al călătoriei pierduse scrisoarea lui Romero.

Oricine poate citi în arhivele periodicelor din Buenos Aires comentariile suscitade de ceremonia de primire a Premiului Național, când Jorge Fraga a provocat intenționat deruta și furia oamenilor de bine, prezentând de la tribună o versiune absolut incredibilă a vieții poetului Claudio Romero. Un cronicar a semnalat că Fraga dăduse impresia că nu era tocmai în apele lui (dar eufemismul era evident), printre altele fiindcă în mai multe rânduri vorbise ca și cum ar fi fost el însuși Romero, corectându-se apoi imediat, dar recăzând în absurda aberație o clipă mai târziu. Un alt cronicar remarcase că Fraga avea câteva ciorne pe care de-abia le privise în timpul discursului, dând senzația că este propriul său ascultător, aprobând și dezaproband anumite fraze abia pronunțate, până ce provocă o iritare crescândă și insuportabilă în rândul numerosului public care se adunase acolo cu intenția expresă de a-l aplauda. Un alt ziarist relata disputa violentă care avusese loc, la sfârșitul conferinței, între Fraga și doctorul Jovellanos, în timp ce majoritatea publicului părăsea sala huiduind, remarcând cu îngrijorare că la somația doctorului Jovellanos de a prezenta dovezi convingătoare în legătură cu afirmațiile temerare care calomniau memoria sfântă a lui Claudio Romero, conferențiarul ridicase din umeri, sfârșind prin a-și duce o mână la frunte de parcă dovezile cerute n-ar fi trecut de propria-i imaginație. Fraga rămăsese apoi nemișcat, privind aiurea, străin atât de gălăgioasa retragere a publicului, cât și de provocatoarele aplauze și felicitări venite

din partea unui grup de tineri și umoriști ce săreau să considere admirabil modul acesta special de a primi un Premiu Național.

Când Fraga a ajuns la fermă două ore mai târziu, Ofelia i-a întins tăcută o listă cu apeluri telefonice, începând cu personalități din juriu și sfârșind cu un frate pe care nu prea îl frecventa. Privi distrat lista de nume, unele subliniate, altele scrise greșit. Foaia îi alunecă și căzu pe covor. Fără s-o ridice, începu să urce scara care ducea spre birou.

Mult mai târziu, Ofelia îl auzi plimbându-se prin cameră. Se culcă și încercă să nu se mai gândească la nimic. Pașii lui Fraga mergeau și reveneau, oprindu-se parcă pentru a consulta ceva anume în dreptul biroului. O oră mai târziu îl auzi coborând scara și apropiindu-se de dormitor. Fără să deschidă ochii, simți greutatea corpului lui strecurându-se în pat, cu spatele la ea. O mână de gheață i-o strânse pe a ei. Ofelia îl sărută pe obraz în întuneric.

— Singurul lucru pe care nu-l înțeleg, zise Fraga de parcă nu i s-ar fi adresat ei, este de ce mi-a trebuit atâta timp ca să pricep ceva ce în fond știusem dintotdeauna. E o prostie să presupun că sunt un mediu, n-am nici o legătură cu Claudio Romero. Până acum o săptămână n-aveam nimic de-a face cu el.

— Dacă ai putea să dormi un pic, zise Ofelia.

— Nu, trebuie să aflu. Sunt două lucruri care mă frământă: faptul că nu pricep și ceea ce va începe mâine, ce a început deja din seara asta. Sunt terminat, mă înțelegi, nu mă vor ierta niciodată că le-am pus idolul în brațe și că apoi l-am făcut țandări, închipuie-ți că totul e o tâmpenie, Romero continuă să fie autorul celor mai bune poezii din anii douăzeci. Dar idolii sunt și ei oameni și dragii mei colegi mi-o vor repeta mâine fără menajamente.

— Dar dacă ai crezut că e de datoria ta să spui adevărul...

— N-am crezut asta, Ofelia. Am făcut-o pur și simplu, sau altcineva a făcut-o pentru mine. Din seara aceea n-am mai avut de ales. Era tot ce se putea face.

— Poate ar fi fost mai bine să mai aștepți puțin, îndrăzni Ofelia. Să le spui așa, dintr-o dată, în fața...

Era să zică „în fața ministrului” dar Fraga auzi atât de clar cuvintele, de parcă ar fi fost pronunțate. Zâmbi, îi mângâie mâna. Treptat, treptat apele se calmau, ceva încă nedefinit încerca să se contureze, să se definească. Lunga, îngrijorata tăcere a Ofeliei îl ajută să perceapă mai bine, privind în întuneric cu ochii larg deschiși. Nu va înțelege niciodată de ce nu știuse dinainte că totul fusese prestabilit. Refuza în continuare să se considere o canalie, tot atât de canalie ca și Romero însuși, însăși ideea de a scrie cartea urmărea de fapt o revanșă socială, un triumf facil, revendicarea acelor lucruri binemeritate pe care le obțineau alții, mai oportuniști ca el. Cartea, aparent riguroasă, avusese toate atuu-rile ca să-și croiască un loc în vitrinele librăriilor. Fiecare etapă a triumfului era minuțios pregătită de fiecare capitol, de fiecare frază. Ironica, aproape decepționanta acceptare progresivă a acestor etape nu era altceva decât una dintre numeroasele măști ale infamiei. Dincolo de coperta anodină a cărții se aflau radioul, televiziunea, filmele, Premiul Național, postul diplomatic din Europa, banii și sindrofiile. Dar ceva neprevăzut așteptase sfârșitul spre a răbufni împotriva mașinăriei minuțios alcătuite, făcând-o să se zgâlțâie din țâțâni. N-avea rost să se gândească la acel ceva, temându-se, simțindu-se posedat de demon.

— N-am nici o legătură cu el, repetă Fraga, închizând ochii. Nu știu cum s-a întâmplat, Ofelia, dar n-am nici o legătură cu el.

O simți plângând în tăcere.

— Și de aceea e cu atât mai rău. E ca o infecție sub piele, ascunsă atâta timp și care deodată erupe, se umple de sânge stricat. Ori de câte ori trebuia să aleg, să decid conduita acestui om, alegeam contrariul, ceea ce voia el să se creadă despre persoana lui când trăia. Opțiunile mele erau ale lui de fapt. Oricine ar fi putut descifra un alt adevăr în viața lui, în scrisorile lui din acel ultim an când moartea îl încolțea și îi arăta adevărata față. N-am vrut să-mi dau seama, n-am vrut să scot adevărul la iveală fiindcă atunci, Ofelia, ei bine, atunci Romero n-ar fi fost personajul care îmi trebuia, care îi trebuise și lui pentru a-și crea o legendă, pentru...

Tăcu, dar totul urma o ordine prestabilită, ce trebuia îndeplinită. Acum se identifica întru totul cu Claudio Romero și asta n-avea nimic de-a face cu supranaturalul. Se înfrățeau în farsă, în minciuna care țintise spre o strălucitoare ascensiune, lovindu-i și distrugându-i în căderea brutală. Pur și simplu Fraga simți că cei ca el vor fi întotdeauna Claudio Romero, iar acei Romero de ieri și de mâine vor fi mereu Jorge Fraga. Așa cum se temuse într-o îndepărtată seară de septembrie, își scrisese de fapt autobiografia disimulată, îi venea să râdă, gândindu-se totodată la pistolul pe care-l păstra în birou.

N-a știut niciodată dacă Ofelia i-a spus atunci sau mai târziu: „Singurul lucru care contează e faptul că astăzi le-ai spus adevărul. El Nu se gândise la asta, să evoce din nou aproape incredibila oră când se adresase unor fețe ce trecuseră progresiv de la zâmbetul admirativ sau curtenitor la încruntarea severă, la dispreț și la brațul ridicat în semn de protest. Dar asta era singurul lucru care conta, unicul lucru cert și solid din toată povestea; nimeni nu-l putea priva de ora aceea când adevărul triumfase, dincolo de falsele aparențe și de cei care doreau să le mențină cu orice preț. Când se aplecă să mângâie părul Ofeliei, avu o clipă senzația că ea era oarecum Susana Márquez și că mângâierea lui o salva și o reținea lângă el. Iar Premiul Național, postul din Europa și onorurile toate erau Irene Paz, ceva ce trebuia respins și înlăturat ca să nu devină totul Romero, identificându-se într-un mod grosolan cu un fals erou de tipar și de teatru radiofonic.

Mai târziu, noaptea se învârtea ușor cu cerul ei fierbinte de stele, alți sorți se amestecară în nesfârșita singurătate a insomniei. Dimineața avea să însemne apeluri telefonice, ziare, scandalul pe două coloane. Fusese o prostie să creadă pentru o clipă că totul era pierdut, când era de-ajuns puțină dezinvoltură și iscusință ca să câștige partida de la un capăt la altul. Totul depindea de câteva ore, de câteva interviuri. Dacă voia, anularea premiului, refuzul juriului de a-i accepta propunerea se puteau transforma în știri care să-l lanseze pe plan internațional, cu tiraje mari și traduceri adecvate. Dar putea și să stea mai departe pe spate în pat, să nu mai vrea să vadă pe nimeni, să se izoleze luni de-a rândul la fermă, să-și continue vechile studii filologice, să-și frecventeze cei mai buni și atât de îndepărtații lui prieteni, în șase luni avea să fie uitat și înlocuit în mod admirabil de cel mai idiot ziarist căruia îi va sosi vremea să guste din fructul izbânzii. Ambele soluții erau la fel de simple, la fel de sigure. Totul era să decidă. Și deși totul era deja decis, continuă să se gândească de dragul de a se gândi, până când zorii începură să mijească la fereastră, reflectându-se în părul Ofeliei adormite. Iar arborele de capoc din grădină se decupa imprecis, asemeni unui viitor ce se încheagă în prezent, se întărește treptat, intră în forma sa diurnă și acceptă alegerea, apărând-o și condamnând-o la lumina zilei.

LOC NUMIT KINDBERG

Numit Kindberg, tradus ingenuu *munte al copiilor* ori *muntele cumsecade*, *muntele amabil*, într-un fel sau altul locul în care ajungi noaptea pe o ploaie care-ți biciuiește cu furie fața pregătită să uite ceea ce afară continuă să lovească și să zgârie, vechiul hotel, în fine, unde să te poți schimba, să te știi la adăpost; și supa în uriașa supieră de argint, vinul alb, să tai pâinea și să-i dai prima bucată Linei care o primește în palmă ca pe un omagiu, și e un omagiu, suflând pe deasupra, Dumnezeu știe de ce, dar e atât de frumos să vezi bretonul Linei ridicându-se puțin, tremurând de parcă mâna, ripostând suflării, și pâinea ar ridica o cortină a unui minuscul teatru, ca și cum din clipa asta Marcelo ar putea vedea ieșind pe scenă gândurile Linei, imaginile și amintirile Linei sorbindu-și savuroasa supă, suflând, mereu surâzând.

Și totuși, fruntea dreaptă și copilăroasă nu se tulbură, la început e numai vocea conturând frânturi de persoană, alcătuind o primă apropiere de Lina: chiliana, de exemplu, fredonând o melodie de Archie Shepp, unghiile puțin roase, curate însă față de hainele murdare de autostop și de dormit la ferme ori popasuri pentru tineri. Tineri, râde Lina sorbindu-și supa ca o ursoaică, nu-ți poți imagina, firește: fosile, închipuie-ți, cadavre bântuind ca-n filmul ăla de groază al lui Romero.

Marcelo ar vrea s-o întrebe care Romero, pomenește pentru prima oară de Romero, mai bine s-o lase însă să vorbească, îl amuză să asiste la atâta fericire: o mâncare caldă așa cum, mai înainte fusese încântarea ei în camera cu șemineul așteptând, trosnind, văpaia burgheză protejând portmoneul de călător fără probleme, ploaia răpăind acolo afară, împotrivindu-se văpăii ca-n după-amiaza asta fața albă ca varul a Linei la marginea șoselei la ieșirea din pădure în crepuscul, ce mai loc pentru autostop și totuși, încă puțină supă, ursoaice, mănâncă să nu faci vreo anghina, și părul încă ud, dar șemineul trosnind, așteptând acolo în camera patului mare, stil Habsburg, și oglinzile până la pământ, și măsuțele și policandrele și perdelele, și de ce stăteau acolo în ploaie, spune-mi, te rog, mama ta ți-ar fi tras o papară.

Cadavre, repetă Lina, mai bine să mergi singură și dacă plouă, crede-mă însă, pardesiul chiar e impermeabil, doar părul puțin ud și picioarele, asta e, o aspirină și gata. Și între coșul de pâine golit și cel plin iarăși, căzut pradă ursoaicei, ce unt gustos, și tu cu ce te ocupi, de ce călătorești cu mașina asta teribilă, dar tu de ce, ah și tu ești argentinian? Și dublă acceptare a hazardului care le aranjează bine pe toate, Marcelo amintindu-și că dacă nu s-ar fi oprit să bea ceva, cu 8 kilometri mai înainte, ursoaica ar fi fost acum într-o altă mașină sau tot acolo, la marginea pădurii, sunt comerciant de materiale prefabricate, o meserie care te obligă să călătorești mult, de astă dată însă bat drumurile între două obligații. Ursoaica atentă și gravă aproape, ce sunt astea prefabricate, firește însă, subiectul e plictisitor, dar ce să-i faci, nu-i poate spune că e îmblânzitor de fiare, regizor de film sau Paul McCartney: sarea. Modul acesta brusc de a fi insectă sau pasăre, deși ursoaică cu bretonul în vânt, același refren al lui Archie Shepp, și discurile, dar cum, ce bine. Realizând, gândește ironic Marcelo, că normal ar fi ca el să n-aibă discurile lui Archie Shepp, dar e o prostie pentru că în realitate bineînțeles că le are și uneori le ascultă cu Marlene la Bruxelles, doar că nu le poate trăi ca Lina care brusc fredonează un fragment între două mușcăături,

zâmbetul ei de free-jazz, îmbucătură de gulaș și ursoaică udă de autostop, n-am avut niciodată atâta noroc, ai fost bun. Bun, și prin urmare, intonează Marcelo, bandoneon ca revanșă, mingea iese însă din teren, e altă generație, e o ursoaică Shepp, nu tango, dragule.

Mai rămâne desigur viermișorul, aproape un vârtej dulce-acrișor, sosirea la Kindberg, parkingul hotelului în enormul hangar vetust, bătrâna luminându-le drumul cu o lanternă de epocă, Marcelo valiză și mape, Lina rucsac și șlempăială, invitația la cină acceptată înainte de Kindberg, așa mai sporovăim puțin, noaptea și răpăiala ploii, e periculos să mergem mai departe, mai bine ne oprim la Kindberg, te invit la cină, o da, mulțumesc, așa ți se usucă și hainele, cel mai bine e să rămânem aici până mâine, plouă, plouă, adăpostul e al nostru, ai dreptate, spune Lina, și atunci parkingul, răsunătoarele galerii gotice în drum spre recepție, ce cald e în hotelul ăsta, ce noroc, o picătură de apă, ultima prelingându-i-se de pe breton, rucsacul atârând, ursoaică girl-scout cu tip cumsecade, cer îndată camerele să te poți usca înainte de cină. Și viermișorul, un vârtej acolo înăuntru, Lina privindu-l toată un breton, camerele, ce prostie, cere una singură. Și el neprivind-o, doar viermișorul dulce-acrișor gâdilându-l, atunci o joacă, atunci un deliciu, atunci ursoaică supă, șemineu, atunci una în plus și ce noroc bătrâne, că-i tare drăguță. Privind-o apoi scoțând din rucsac cealaltă pereche de blue-jeans și puloverul negru, întorcându-i spatele, sporovăind, ce șemineu, miroase frumos, aroma focului, căutându-i aspirine în fundul valizei, printre vitamine și deodorante și after-shave și până unde ai de gând să ajungi, nu știu, am o scrisoare pentru niște hippies din Copenhaga, câteva desene pe care mi le-a dat Cecilia în Santiago, mi-a spus că sunt niște tipi grozavi, paravanul și Lina atârându-și hainele ude, răsturnând rucsacul pe masa francisco jose aurită, arabescuri James Baldwyn, nasturi, kleenex, ochelari negri, cutii de carton, Pablo Neruda, hârtie igienică, harta Germaniei, mi-e foame, Marcelo, îmi place numele tău, sună bine și mi-e foame, atunci să mergem să mâncăm, ai timp destul pentru duș, o să-ți aranjezi pe urmă rucsacul, Lina ridicând brusc capul, privindu-l: Eu nu aranjez niciodată nimic, pentru ce, rucsacul e ca mine și ca drumul ăsta și ca politica, totul amestecat și ce contează. Cuțitașul, gândi Marcelo, vârtejul zgândărindu-l (dă-i aspirina o dată cu cafeaua, efectul e mai rapid) pe ea o enervau însă distanțele astea verbale, ești atât de tânără și cum de poți călători așa singură, în timpul supei începuse să râdă: tineri, fosile, închipuie-ți, cadavre bântuind ca-n filmul ăla al lui Romero. Și gulașul și treptat, treptat căldura și ursoaica din nou mulțumită, și vinul, vârtejul din stomac cedând unui fel de bucurie, unui fel de pace, să spună prostii, să continue să-i explice viziunea ei asupra unui lucru care odată poate, a fost și propria lui viziune, cu toate că nu-și mai aducea bine aminte, să-l privească dincolo de teatrul bretonului ei, și brusc serioasă, preocupată, și deodată Shepp, comentând ce bine e așa, să te simți uscată și înăuntru vâlvătaia și odată la Avignon cinci ore așteptând la un autostop pe un vânt ce smulgea copacii din rădăcini, am văzut o pasăre izbindu-se de un copac, căzând ca o batistă, închipuie-ți, piperul, te rog.

Și atunci așa vrei să mergi până-n Danemarca, dar ți-a mai rămas puțină mâncare, ce s-a întâmplat? Bineînțeles că merg, nu mănânci salata, dă-mi-o mie atunci, mi-e încă foame, un fel de a îndoi frunzele cu furculița și de a le mesteca apoi încet, fredonându-i Shepp, buzele umede plescăind, gura frumos conturată, terminându-se exact unde trebuia, desenele acelea din Renaștere, Florența toamna, cu Marlene, gurile astea atât de iubite de pederăști geniali, senzuale, subtile etc., ți se învârte

capul de Rieslingul ăsta '64, ascultând-o între înghițituri și fredonat, nu știu cum am terminat filosofia la Santiago, mi-ar plăcea să citesc o mulțime de cărți, e vremea să încep să citesc. Previzibil, și biata ursoaică atât de încântată de lăptucă și de planul ei de a-l digera pe Spinoza în șase luni, amestecat cu Allen Ginsberg și încă o dată Shepp: câte lucruri în comun până la cafea (să nu uit să-i dau aspirina, dacă începe să-mi strănute e o problemă, mucoasă cu părul ud, fața toată breton, ploaia, gesticulând la marginea drumului), paralel însă, între Shepp și sfârșitul gulașului totul învărtindu-se treptat, schimbând, din nou, aceleași fraze, și Spinoza sau Copenhaga, cu mici deosebiri pe alocuri, Lina acolo în fața lui tăind pâinea, bând vinul privindu-l încântată, aproape și departe totodată, dar nu era o explicație ci altceva, un fel de demonstrație, Lina demonstrându-i ceva în care n-o regăsea, dar atunci ce, spune-mi puțin. Și două felii, de ce nu mănânci Marcelo, e foarte gustos, n-ai mâncat nimic, nu fi prost, un domn ca tine, pentru că tu ești un domn, nu-i așa, și fumând, comand, comand, comand fără să mai auzi nimic, ascultă, încă puțin vin, nu vrei, cu brânza asta trebuie să-i schimbi puțin gustul, ha,, mănâncă un pic: mai vreau pâine, de necrezut câtă pâine pot mânca, mi-au prezis întotdeauna obezitate, da, așa cum auzi. deja am ceva burtică, chiar dacă nu se vede, dar îți jur, Shepp.

Inutil să aștepți să spună ceva inteligent și de ce să aștepți (pentru că ești un domn, nu-i așa?), ursoaică între prăjituri, privind încântată cu ochii măriți calculând, căruciorul pe roțile plin de tarte, compoturi, bezele, burtică, da, i-au prezis obezitate, șic, asta cu frișcă mai multă, și de ce nu-ți place Copenhaga, Marcelo. Dar Marcelo nu spusese că nu-i place Copenhaga, doar e puțin absurd să călătorești așa prin ploaie, și săptămâni și rucsac ca să descoperi probabil că hippies au pornit-o deja spre California, dar nu-ți dai seama că nu contează, ți-am spus că nu-i cunosc, le duc niște desene pe care mi le-au dat Cecilia și Marcos la Santiago și un disc mic cu Mothers of Intention, aici n-or avea vreun pic-up să ți-l pun?, probabil e prea târziu și Kindberg, dă-ți seama, dacă ar fi fost măcar viori țigănești dar matroanele astea, simpla idee, și Lina râzând cu multă frișcă, și burtica sub puloverul negru, râzând amândoi, gândindu-se la matroanele urlând în Kindberg, fața hotelierului și căldura asta care până nu demult înlocuia vârtejul din stomac, întrebându-se dacă nu se complică, dacă până la urmă, spada legendară în pat, în orice caz perna făcută sul, de-o parte și de alta bariera morală, spada modernă, Shepp, asta e, începi să strănuiți, ia aspirină, ne aduc deja cafeaua, o să cer coniac pentru că activează salicilicul, știu sigur, în fond, el nu spusese că nu-i place Copenhaga, ursoaica părea să înțeleagă mai multe din tonul vocii decât din cuvinte, asemenea lui la doisprezece ani când se îndrăgostise de acea învățătoare, ce importanță aveau cuvintele în fața aceluși cântec, acel ceva născându-se din voce, asemeni unei dorințe de căldură, dorinței de-a fi protejat și mângâiat pe păr și ceva mai târziu psihanaliza: neliniștea, aș, nostalgia uterului primordial, totul, în fond și la urma urmei plutind în aer, citiți Biblia, cincizeci de mii de pesos și scapi de amețeală și acum mucoasa asta care-l sfâșia pe dinăuntru, Shepp, dar firește tontuțo dacă o iei fără apă, cum să nu ți se oprească în gât. Și ea turnându-și cafeaua, ridicând brusc niște ochi cumiști, privindu-l altfel, un moment, firește, că dacă își bate joc de el o să i-o plătească dublu, însă nu, ai dreptate, Marcelo, îmi place când faci pe doctorul și pe tatăl cu mine, nu te supăra, mereu spun ce nu trebuie, nu te supăra, dar nu mă supăr fetițo, ba da, te-ai supărat puțin pentru că ți-am spus doctor și tată, nu trebuie s-o iei ca atare, ești însă atât de bun

când îmi vorbești de aspirină și uite că ți-ai adus aminte s-o cauți și s-o iei, eu uitasem deja, Shepp, și câtă nevoie aveam de ea. și ești puțin comic așa cum mă privești ca un doctor, nu te supăra Marcelo, ce gustos e coniacul ăsta cu cafea, ce bun e pentru somn, tu știi că. Și firește, pe șosea de la șapte dimineața, trei mașini și un camion, destul de bine în ansamblu, cu excepția furtunii de la sfârșit, atunci însă Marcelo și Kindberg și coniacul Shepp. Și să lași mâna moale, cu palma în sus, pe fața de masă plină cu firimituri de pâine, când el a mângâiat-o ușor spre a-i spune că nu, nu se supărase pentru că acum știa că într-adevăr grija lui mărunță o emoționase, tableta pe care el a scos-o din buzunar cu instrucțiuni detaliate, multă apă să nu rămână în gât, cafea și coniac, dintr-o dată prieteni, și focul cred c-a început să încălzească mai mult camera, ca de obicei la Kindberg camerista a aranjat așternuturile, un fel de ceremonie străveche, de bun venit călătorului obosit, și ursoaicele prostuțe ce voiau să se ude până la Copenhaga și apoi, dar ce contează apoi Marcelo, ți-am mai spus că nu vreau să mă leg, nu vreau, nu vreau, Copenhaga e ca un bărbat pe care-l întâlnești și-l lași (ah), o zi care trece, nu cred în viitor, în familia mea se vorbește numai despre viitor, mă omoară cu viitorul și pe Marcelo la fel, unchiul Roberto transformat în tiran drăgăstos ca să-l îngrijească pe Marcelito orfan de tată și atât de micuț încă, bietul de el, trebuie să ne gândim la ziua de mâine, băiete, și pensia ridicolă a unchiului Roberto, ceea ce ne trebuie e un guvern puternic, tineretul de azi nu se gândește decât la distracții, la naiba, pe vremea mea în schimb, și ursoaica lăsându-i mâna pe fața de masă, și de ce această întoarcere idioată, această revenire la un Buenos Aires a) anilor '30 sau '40, mai bine Copenhaga, dragă, mai bine Copenhaga și hippies și ploaia de la marginea drumului, el nu făcuse niciodată autostop, practic niciodată, o dată sau de două ori înainte de a intra la Universitate, după aceea a trăit de azi pe mâine, banii îi ajungeau pentru eroilor, și totuși ar fi putut atunci când băieții se hotărâseră să cumpere împreună un velier care ajungea în trei luni la Rotterdam, încărcare și escale, în total șase sute de pesos, ajutând puțin echipajului, amuzându-se, firește că mergem, cafeneaua Rubi din Once, sigur că mergem, trebuie să strângem cele șase sute de parale, nu era ușor, salariul ți se duce pe țigări și brusc o slujbă bună, dintr-o bună zi nu s-au mai întâlnit, deja nu se mai vorbea despre velier, trebuie să ne gândim la ziua de mâine, băiete, Shepp. Ah, încă o dată, trebuie să te odihnești, Lina. Da, doctore, mai stai însă un moment, uite că mi-a mai rămas pe fund înghițitura asta de coniac călduț, gustă-l, da, vezi cât e de călduț. Și s-a oprit pentru că Lina cu felul ei de a-i ghici vocea; ceea ce spunea într-adevăr vocea lui erau prostii și aspirina și trebuie să te odihnești sau de ce să pleci la Copenhaga acum de pildă, când cu mânuța asta albă și caldă în mâna lui, totul se putea numi Copenhaga, totul s-ar fi putut numi velier, da, șase sute de pesos, da, poezie. Și Lina privindu-l, coborând apoi repede privirea de parcă toate astea s-ar afla acolo pe masă, printre firimituri, mizeria timpului și el vorbindu-i de toate astea în loc să-i repete, vino, trebuie să te odihnești, fără să numească pluralul mai logic, vino, să mergem să dormim, și Lina care se răsfătă, amintindu-și de niște cai (sau erau vaci, abia asculta sfârșitul frazei), niște cai traversând câmpul de parcă i-ar fi speriat brusc cineva: doi cai albi și unul roib, nu știi ce înseamnă să galopezi seara, împotriva vântului, să te întorci târziu, obosită și firește reproșurile, băiețoaico, chiar acum, așteaptă să iau înghițitura asta, și imediat, privindu-l cu tot bretonul ei în vânt, de parcă ar călări, suflându-și nasul din pricina coniacului atât de tare, trebuie să fii

de-a dreptul idiot să-ți faci atâtea probleme când ea călărise marele armăsar negru, și ea încântată, două camere ce prostie, cere una singură asumându-și firește întregul sens al acestei economii, obișnuită probabil, știind, așteptând asta la sfârșitul fiecărei etape, dar dacă până la urmă vor fi surprize, spada la mijlocul patului, dacă în final, brusc, pe canapeaua din colț, firește că el atunci, un cavaler, nu-ți uita fularul, n-am văzut niciodată o scară așa de largă, a fost un palat, cu siguranță, au existat conți ce dădeau petreceri cu candelabre și lucruri de-astea, și ușile, uită-te la ușa asta, dar e chiar a noastră, pictată cu păstori și cerbi, nu-mi vine să cred. Și focul, roșii salamandre gonind, și patul enorm, desfăcut, lenjeria imaculată și perdelele sufocând ferestrele, ah ce frumos, cât de bine e, Marcelo, cum o să dormim, așteaptă numai să-ți arăt discul, are o copertă superbă, o să-ți placă, îl am aici, la fund, cu scrisorile și hărțile, doar nu l-am pierdut, Shepp. Mi-l arăți mâine, o să răcești de-a dreptul, mai bine sting lampa, așa vedem și focul, o da Marcelo, ce jărat, toate pisicile la un loc, ce scânteie, privește, e bine pe întuneric, e păcat să dormi, și el lăsându-și sacoul pe spătarul unui fotoliu, apropiindu-se de ursoaica ghemuită lângă șemineu, scoțându-și pantofii lângă ea, aplecându-se spre a se așeza în fața focului, privind focul și umbrele reflectându-i-se în păr, ajutând-o să-și dea jos bluza, căutându-i închizătoarea de la sutien, gura lui deja pe umărul gol, mâinile alergând printre vâpăi, mucoasă mică, ursoaică tontuță, la un moment dat goi deja în fața focului, sărutându-se în picioare, și patul rece, și alb, și deodată neantul, o vâlvătaie străbătând trupul, gura Linei în părul lui, pe pieptul lui, mâinile pe spate, trupurile prăbușindu-se, cunoscându-se, un geamăt abia, o respirație întretăiată și dorința de a o întreba, trebuia s-o întrebe asta, înainte de foc și de somn trebuia să i-o spună, Lina, n-o faci drept mulțumire, nu-i așa, și mâinile rătăcindu-i pe spate, urcându-i pe față, pe gât, biciuindu-l, strângându-l furioase, inofensive, extrem de dulci și de furioase, mănios înngenuncheate, un hohot de plâns aproape, un geamăt de protest și o negație, o furie teribilă în voce, cum poți, cum poți, Marcelo, bine atunci, iartă-mă, iartă-mă dragostea mea, gurile întâlnindu-se, tremurătoare, etape ale cunoașterii, tăceri în care totul e atingere și dulce alunecare prin păr, rafală de pleoape, refuz și dorință, sticlă de apă minerală care se bea pe nerăsuflăte, aceeași sete de la o gură la alta, sfârșindu-se în degetele ce pipăie noptiera, aprinzând veioza, înveselind atmosfera spre a o putea privi pe Lina din spate, pe ursoaică dintr-o parte, pe mucoasă pe burtă, pielea străvezie a Linei în timp ce-i cere o țigară, Lina trântindu-se pe perne, ești osos și foarte păros, Shepp, așteaptă să te acopăr puțin, dacă găsesc cuvertura, uite-o aici la picioare, mi se pare că s-a pârlit pe margine, Shepp.

Apoi focul potolit acolo în șemineu, focul din ei, domolindu-se, rumenindu-se, apa deja băută, țigările, cursurile universitare erau oribile, mă plectiseau îngrozitor, învățam cel mai bine în cafenele, citind înainte de a merge la cinematograful, sporovăind cu Cecilia și cu Pirucho, și el ascultând-o, și Rubi, semănând atât de bine cu Rubi de acum douăzeci de ani, și Arlt și Rilke și Eliot și Borges, numai că Lina, ea singură în velierul ei de autostop, în siajurile ei de Renault ori de Volkswagen, ursoaica între frunze uscate și bretonul în ploaie, de ce încă o dată și velierul și Rubi, ea care nu-i cunoștea, care nici nu se născuse pe vremea aceea, chiliana mucoasă, vagaboandă prin Copenhaga, de ce de la început, de la supă și vin alb la atâtea lucruri trecute și de mult pierdute, și velierul de șase sute de pesos și Lina privindu-l pe jumătate adormită, prăvălindu-se pe perne cu un suspin de animal satisfăcut, căutându-i fața cu mâinile, tu-mi

placi ososule; tu ai citit deja toate cărțile, Shepp, vreau să spun că mă simt bine cu tine, cu mâinile astea ale tale, mari și puternice, tu respiri, nu ești bătrân. Așa că ursoaica îl simțea viu, mai energic decât cei de vârsta lui, cadavrele din filmul lui Romero și ce s-o fi aflând acolo sub bretonul unde micul teatru aluneca acum umed în somn, cu ochii întredeschis!, privindu-l, luând-o încă o dată cu duioșie în brațe, simțind-o și lăsând-o iarăși, ascultându-i protestul alintat, mi-e somn Marcelo, nu așa, da, dragostea mea, și corpul-i ușor dar rigid, și mușchii încordați, atacul reluat, mai puternic, fără răgaz, Marlene la Bruxelles nu mai exista, femeile care-i semănau, chibzuite și sigure, cu toate cărțile citite, iar ea ursoaica cu felul ei de a-i accepta forța, de a-i răspunde apoi, și totuși vântul cel plin de ploaie și țipete, alunecând încă o dată în somn, dându-și seama că toate acestea erau velierul și Copenhaga, fața lui adâncită între sânii Linei era fața lui Rubi, primele nopți adolescente cu Mabel sau cu Nelida în apartamentul închiriat al lui Monito, rafalele furioase și aproape imediat de ce nu ieșim să dăm o raită prin centru, dă-mi bomboanele, dacă ar afla mama. Deci nici măcar așa, nici măcar în iubire nu dispăre spectrul trecutului, vechiul portret pe care Lina îl reînvia mângâindu-l și Shepp și hai să dormim un pic, puțină apă te rog; de parcă ar fi fost ea, ea în fiecare lucru, iremediabilul absurd ireversibil și sfârșindu-se somnul, între ultime mângâieri șoptite și tot părul ursoaicei ștergându-i fața de parcă ceva din ea ar fi știut, de parcă ar fi dorit să-l șteargă trezindu-l, Marcelo trezindu-se la ora nouă și Lina pieptănându-se pe canapea, fredonând, îmbrăcată deja, pregătită pentru alt drum și altă ploaie. N-au vorbit mult, a fost un mic dejun scurt și era soare, departe de Kindberg s-au oprit să bea o altă cafea, Lina patru bucăți de zahăr și fața senină aproape, absentă, un fel de fericire abstractă, și atunci, știi, nu te supăra, spune-mi că n-ai să te superi, dar firește că nu, spune-mi orice ar fi, dacă ai nevoie de ceva, oprindu-se chiar atunci când cuvântul ar fi trebuit rostit, așteptând, asemeni bancnotelor din servieta lui, să devină cuvinte întrebuințate, pe punctul de a i-o spune când mâna Linei timidă în mâna lui, bretonul acoperindu-i ochii, și-n fine întrebându-l dacă poate să-l mai însoțească puțin chiar dacă nu mai aveau același drum, ce conta, să mai meargă o vreme cu el, pentru că se simțea atât de bine cu el, să mai stăm puțin împreună pe soarele ăsta, o să dormim într-o pădure, am să-ți arăt discul și desenele, doar până se înnoptează dacă vrei, și simțind că da, că voia, că nu exista nici un motiv pentru care să nu vrea, îndepărtându-i în tot acest timp mâna, spunându-i că nu, mai bine nu, știi, aici e o răscruce mare, o să oprești ușor o mașină, și ursoaica parcă lovită, supunându-i-se brusc, departe, ronțându-și bucățelele de zahăr cu privirea în pământ, văzându-l plătind și ridicându-se să-i aducă rucsacul, sărutând-o pe păr, întorcându-i spatele, pierzându-se într-un furios schimb de viteze, cincizeci, optzeci, o sută zece, drum liber pentru comercianții de materiale prefabricate, drum fără Copenhaga, plin doar cu veliere putrede în șanțuri, cu slujbe plătite din ce în ce mai bine, cu șoapta argentiniană a lui Rubi, cu umbra platanului solitar în viraj, cu trunchiul copacului care l-a primit la o sută șaiszeci pe oră, cu fața ascunsă în volan, asemeni Linei care-și coborâse privirea pentru că așa își coboară privirea ursoaicele când mănâncă zahăr.

SFÂRȘIT DE ETAPĂ

Lui Sheridan Le Fanu, pentru câteva case.
Lui Antoni Taule, pentru câteva mese.

S-a oprit pesemne acolo pentru că soarele se înălțase deja pe cer și plăcerea mecanică de a conduce automobilul în primele ore ale dimineții era înlocuită treptat de moleșeală, de sete. Pentru Diana, acel sat cu nume oarecare era un alt mic reper pe harta provinciei, departe de orașul în care avea să doarmă în noaptea aceea, iar piața pe care paltini umbroși o protejau de arșița drumului era asemeni unei paranteze în care intra cu un suspin de ușurare, frânând lângă cafeneaua unde mesele erau adunate sub copaci.

Chelnerul i-a adus un rachiou de anason cu gheață și a întrebat-o dacă voia să ia prânzul mai târziu, dar fără grabă întrucât serveau până la ora două. Diana răspunse că urma să dea o raită prin localitate și că avea să revină. „Nu sunt prea multe lucruri de văzut”, i-a spus chelnerul. I-ar fi plăcut să-i răspundă că nici ea nu avea chef să arunce o privire dar i-a cerut mășline negre și brusc a tras o înghițitură din paharul înalt și irizat de rachiul de anason. Pe piele simțea o răcoare umbroasă, câțiva clienți jucau cărți, doi copii se jucau cu un câine, o bătrânică stătea în chioșcul de ziare, totul petrecându-se în afara timpului parcă, dilatându-se în vara zăpușitoare, în afara timpului parcă, se gândise privind mâna unuia dintre jucători care ținea mult cartea în aer înainte de a o lăsa să cadă pe masă cu o lovitură victorioasă. Era ceva ce ea nu se simțea în stare să facă, să prelungească orice lucru frumos, să se simtă trăind cu adevărat în această delicioasă dilatare pe care o resimțise la un moment dat în tremurul timpului. "Ce ciudat că a trăi se poate transforma pur și simplu în acceptare", se gândi privind câinele care gâfâia pe jos „inclusiv această acceptare de a nu accepta nimic, de a pleca aproape înainte de a sosi, de a distruge ceea ce încă nu mă poate distruge." Își lăsase țigara între buze, știind că avea să și le ardă și că trebuia s-o arunce și s-o strivească așa cum făcuse cu toți anii din urmă când nu mai găsisese nici un motiv pentru a-și umple prezentul cu ceva mai mult decât cu țigări, cu contul curent și cu mașina la dispoziție. "S-a pierdut", repetă, „e atât de frumoasă tema lui Duke Ellington și nici măcar nu mi-o mai amintesc, de două ori pierdută, și fata e pierdută, la patruzeci de ani e doar un fel de a te lamenta printr-un singur cuvânt."

Să te simți brusc atât de idioată presupunea să plătești și să dai o raită prin sat, să dai de lucruri care nu-ți vin singure în întâmpinarea dorinței și imaginației. Să vezi lucrurile asemeni celor ce se lasă văzuți prin ele, acolo prăvălia aceea cu antichități lipsite de interes, aici fațada învechită a muzeului de Arte Frumoase. Anunțau o expoziție individuală, nici cea mai vagă idee despre pictorul al cărui nume de-abia poți să-l pronunți. Diana cumpără un bilet și intră în prima sală dintr-o clădire modestă cu încăperi de demult, transformată cu greu de edili de provincie. Primise un pliant cu vagi referințe despre o carieră artistică îndeosebi regională, fragmente de critică, obișnuitele elogi; l-a lăsat pe o consolă și s-a uitat la tablouri, în prima clipă a crezut că erau fotografii dar mărimea lor i-a atras atenția, rareori vezi reproduceri color atât de mari. S-a interesat serios când a recunoscut materia, perfecțiunea maniacă a detaliului; brusc rolurile s-au inversat, avea senzația că privea tablouri care se inspirau din fotografii, ceva ce provenea din fotografii și tablouri deopotrivă și deși sălile erau bine luminate și ezita în fața acelor pânze care erau poate picturi ale unor fotografii ori rezultatul unei obsesii realiste ce îndreptau pictorul spre o limită periculoasă sau ambiguă.

În prima sală se aflau patru sau cinci picturi ce reveneau la tema unei mese goale sau cu cât mai puține obiecte, pe care cădea violent o razantă lumină solară, în unele pânze mai apărea un scaun, într-altele masa n-avea altă companie decât umbra ei prelungită pe dușumeaua biciuită de lumina laterală. Când a intrat în a doua sală a văzut ceva nou, o figură omenească într-o pictură ce lega un interior de o amplă ieșire care dădea spre niște grădini neclare; făptura era prinsă din spate și se îndepărtase deja de casa unde masa apărea în mod inevitabil, în prim plan și la o distanță egală față de personajul pictat și Diana. Nu era greu să înțelegi sau să-ți imaginezi că era de flecare dată aceeași casă, dar acum se mai adăuga și încăpătorea verandă verzuie din celălalt tablou unde silueta pictată din spate privea spre o ușă-fereastră îndepărtată, în mod ciudat, silueta personajului era mai puțin intensă decât mesele goale, avea ceva de vizitator de ocazie care se plimbă fără vreun scop anume printr-o imensă casă abandonată. Și apoi mai era liniștea, nu numai fiindcă Diana părea unica prezență din micul muzeu ci pentru că picturile emanau o singurătate pe care obscura siluetă masculină nu făcea altceva decât s-o adâncească. „E ceva în lumină”, se gândi Diana, „lumina asta care pătrunde ca o materie solidă și turtește lucrurile.” Dar și culoarea purta în ea tăcerea, erau fundaluri foarte negre iar contrastele brutale îmbrăcau umbrele în postavuri funebre ori în ușoare draperii de catafalc.

Intrând în cea de-a doua sală descoperi surprinsă că alături de o altă serie de tablouri cu mese goale și cu personajul luat din spate se mai aflau și alte pânze abordând diverse alte teme dar și un telefon singuratic și câteva figuri. Le privea, firește, dar așa, ca și cum nu le prea vedea, secvența casei cu mesele solitare avea atâta forță încât restul picturilor se transformau într-un decor suplimentar, de parcă ar fi fost tablouri de ornament atârând pe pereții casei pictate, nu în muzeu. I-a făcut plăcere să se descopere ușor de hipnotizat, simțind bucuria puțin amorțită de a ceda imaginației, demonilor străvezii ai căldurii de la amiază. Reveni în prima sală fiindcă nu era sigură că-și mai amintea bine una dintre picturile pe care le văzuse și descoperi că pe masa pe care o crezuse goală se afla un urcioc cu peneluri, în schimb, masa goală se afla în tabloul atârnat pe peretele opus și Diana se opri o clipă încercând să pătrundă mai bine adâncurile pânzei, ușa deschisă în spatele căreia se întrevedea o altă oprire, o parte dintr-un șemineu sau dintr-o a doua ușă. Devenea tot mai evident faptul că toate încăperile corespundeau aceleiași case, ca și hipertrofierea unui autoportret în care artistul a avut eleganța de a se estompa, doar dacă nu s-a reprezentat în silueta aceea neagră (cu o mantie lungă într-unul din tablouri), întorcându-i cu încăpățănare spatele celui alt vizitator, intrusei care plătitise spre a intra la rândul ei în casă pentru a se plimba prin încăperile goale.

A revenit în a doua sală, îndreptându-se spre ușa întredeschisă ce comunica cu următoarea. O voce amabilă și oarecum stânjenită a făcut-o să se întoarcă; un gardian în uniformă — pe căldura asta, bietul de el — tocmai îi spunea că muzeul se închidea ia prânz, dar că avea să se redeschidă la trei și jumătate.

— Mai sunt multe de văzut? întrebă Diana, care brusc resimțea oboseala muzeelor, greața ochilor care s-au înfruptat cu prea multe imagini.

— Nu, este ultima sală, domnișoară. E doar un tablou acolo și se spune că artistul a cerut acest lucru. Vreți să-l vedeți înainte de a pleca? Pot să mai aștept o clipă.

Era o prostie să nu accepte și Diana știa acest lucru când a răspuns că nu, mulțumesc și amândoi au glumit pe seama prânzurilor care se răcesc dacă nu ajungi la timp. „Nu va trebui să plățiți un alt bilet dacă reveniți”, spuse gardianul, „acum vă cunosc deja”. Pe stradă, orbită de lumina puternică a soarelui, se întrebă ce naiba i se întâmpla, era absurd să se intereseze într-atât de suprarealismul sau ce anume reprezenta pictorul acela necunoscut și dintr-o dată să renunțe tocmai la acel ultim tablou care era poate și cel mai bun. Dar nu, artistul dorise să-l izoleze de celelalte și asta arăta că era poate foarte diferit, altă manieră ori alt mod de lucru, pentru ce să rupă astfel o secvență care crea un întreg, incluzând-o într-un spațiu fără ieșire. Mai bine că nu intrase în ultima sală, că nu cedase obsesiei turistului conștiincios, tristei manii de a dori să vadă muzeul în întregime.

Văzu de departe cafeneaua din piață și se gândi că era ora mesei; nu-i era foame, dar mereu i se întâmpla așa când călătorea cu Orlando. Pentru Orlando miezul zilei era momentul crucial, ceremonia prânzului sfînșind într-un anumit fel trecerea de la dimineață la după-amiază și firește că Orlando ar fi refuzat să se mai plimbe prin localitate când cafeneaua era acolo, la doi pași. Dar Diane nu-i era foame și gândul la Orlando o durea din ce în ce mai puțin; faptul că se îndepărta de cafea nu însemna că nu respecta ori că trăda ritualuri. Putea să-și amintească fără probleme de atâtea lucruri, să se plimbe la întâmplare și să-și aducă vag aminte de o altă vară cu Orlando în munți, de o plajă care-i revenea în minte poate pentru a nu mai simți dogoarea soarelui pe spate și pe ceafă, Orlando pe plaja aceea plină de vânt și sare în vreme ce Diana se pierdea pe străduțele fără nume și fără oameni, cu ziduri de piatră gri, privind distrată vreo poartă deschisă, bănuind existența unor curți interioare, cu fântâni cu apă rece, glicine și pisici adormite pe lespezi. Din nou sentimentul că nu străbate ea satul, ci că este ea străbătută de el, piatra pavajului alunecând în urmă ca o bandă mobilă și ea stând acolo în vreme ce lucrurile curg și se pierd prin spate, o viață ori un loc anonim.

Acum se ivera o piațetă cu două bănci anemice, o altă străduță ducând spre terenurile învecinate, grădini cu garduri nu prea convingătoare, singurătatea absolută de la amiază, cruzimea ei, cu care ucide umbra și paralizează timpul. Grădina, puțin abandonată, nu avea copaci, permițând ochilor s-o străbată liber până la larga poartă deschisă a vechii case. Fără să creadă, dar și fără să contrazică realitatea. Diana zări în penumbră o galerie identică cu cea văzută într-unul din tablourile de la muzeu, simți că percepea pânza dintr-un alt unghi, din afara casei, în loc să fie inclusă, ca spectatoare, în camerele sale. Dacă ceva ciudat se petrecea în clipa aceea era lipsa uimirii în fața unei recunoașteri care o făcea să intre fără șovăială în grădină și să se apropie de ușa casei și de ce nu, în fond și la urma urmei își plătise biletul și nimeni nu se împotriva pătrunderii ei în grădină, trecerii ei dincolo de ușa dublă, deschisă, străbaterii galeriei și intrării în prima încăpere goală unde prin fereastră țâșnea galben furia luminii, turtită de zidul lateral și scoțând la iveală o masă goală cu un singur scaun.

Nici teamă, nici surprindere, chiar și recursul facil de a apela la hazard dăduse greș și Diana nu găsea justificare, pentru ce să insiști cu ipoteze ori explicații când o altă ușă se deschidea deja în stânga și într-o cameră cu șeminee înalte inevitabilă masă se întindea într-o largă umbră minuțioasă. Diana privi fără interes mica cuvertură albă și cele trei pahare, repetițiile deveneau monotone, atacul luminii străpungând penumbra. Singura diferență o reprezenta ușa din fund care, fiind închisă,

nu întredeschisă, introducea ceva nesperat într-un traseu ce se parcurgea atât de ușor. Abia oprindu-se, își spuse că ușa era pur și simplu închisă fiindcă ea nu intrase în ultima sală a muzeului și că privind dincolo de acea ușă însemna oarecum o continuare a vizitei. Totul destul de geometric în fond și la urma urmei, totul de neconceput și totodată așa cum prevăzuse, frica sau uimirea păreau la fel de neverosimile ca și cum ar fi început să fluiera ori să țipe, întrebând dacă era cineva acasă.

Nici măcar o singură excepție în unica deosebire, ușa cedă în mâna ei și din nou fu ca mai înainte, șuvoiul de lumină gălbuie izbindu-se de un perete, masa care părea mai goală decât celelalte, proiecția ei prelungă și grotescă de parcă cineva i-ar fi azvârlit violent o cuvertură neagră spre a o arunca și a n-o vedea altfel decât ca pe un corp rigid cu patru picioare ce tocmai a fost despuiat de hainele sale căzute acolo și formând o pată negricioasă. Era de ajuns să privești pereții și fereastra pentru a descoperi același teatru gol, de astă dată nici măcar nu mai era vreo ușă care ar fi putut prelungi casa spre noi camere. Deși văzuse scaunul lângă masă, nu-l indusese în primele ei amintiri dar acum îl adăuga datelor deja cunoscute, atâtea mese cu sau fără scaune în atâtea încăperi asemănătoare. Vag decepționată, se apropie de masă și se așează, începu să fumeze o țigară, să se joace cu fumul care urca pe șuvoiul orizontal al luminii, conturându-se pe sine ca și cum ar fi vrut să se opună acelei voințe de vid din toate camerele, din toate tablourile, tot astfel cum râsul scurt de undeva din spatele Diane sparse pentru o clipă liniștea deși era poate doar un scurt țipăt de pasăre, acolo afară, un joc al lemnului uscat, inutil, firește, să revină în camera dinainte, să privească cele trei pahare ce-și aruncau umbrele palide pe perete, inutil să grăbească pasul, să alerge fără panică dar și fără a se uita înapoi.

În stradă, un băiat a întrebat-o cât e ceasul și Diana se gândi că trebuia să se grăbească dacă voia să prânzească, dar chelnerul o aștepta acolo sub platani și cu un gest de bun venit îi indică cel mai răcoros loc. N-avea nici un sens să mănânce dar în lumea Diane mereu se mâncase așa, fie pentru că Orlando spunea că era ora mesei, fie pentru că nu mai aveau altceva de făcut între două ocupații. Ceru un fel de mâncare și vin alb, așteptă destul de mult pentru un local atât de gol; deja înainte de a bea cafeaua și de a plăti știa că avea să se întoarcă la muzeu, că răul din ea o obliga să revadă ceea ce ar fi fost preferabil să-și asume fără să analizeze, aproape fără curiozitate, și că dacă n-o făcea avea să regrete la sfârșitul etapei când totul urma să fie obișnuit ca întotdeauna, muzeele și hotelurile și bilanțul trecutului. Și deși în fond nimic nu se lămură, inteligența o va stăpâni ca pe o cățea satisfăcută de îndată ce va verifica totala simetrie a lucrurilor, când va înțelege că tabloul expus în ultima sală a muzeului reprezenta obedient ultima încăpere a casei; chiar și restul putea intra în ordinea lucrurilor dacă vorbea cu gardianul pentru a umple golurile, în fond și la urma urmei erau atâția artiști care își copiau întocmai modelele, atâtea mese din lumea asta sfârșiseră la Luvru sau la muzeul Metropolitan reproducând realități date uitării.

Străbătu fără grabă primele două săli (era o pereche în cea de-a doua sală, vorbind în șoaptă, deși până în clipa aceea erau singurii vizitatori de după-amiază). Diana se opri în fața a două sau trei tablouri și pentru prima oară unghiul luminii o străpunse, trăind o senzație de imposibilitate pe care nu voise s-o recunoască în casa goală. Văzu perechea îndreptându-se spre ieșire și aștepta să rămână singură înainte de a se îndrepta spre ultima sală. Tabloul se afla pe peretele din stânga și trebuia să înainteze până spre mijlocul sălii pentru a vedea bine cum erau

reprezentate masa și scaunul pe care se așeza o femeie. Ca și personajul pictat din spate în alte câteva tablouri, femeia era îmbrăcată în negru dar avea fața acoperită pe trei sferturi iar părul castaniu i se revărsa pe umeri până spre partea invizibilă a feței. Nu se deosebea prea mult de tabloul anterior, integrându-se în pictură ca și bărbatul ce se plimba prin celelalte pânze, făcea parte dintr-o secvență, încă o figură în cadrul aceleiași voințe estetice. Dar mai era ceva ce explica poate de ce tabloul se afla singur în ultima sală. Din aparentele asemănări se naștea acum un alt sentiment, o convingere crescândă că acea femeie se deosebea de celălalt personaj nu numai prin sex ci și prin atitudinea ei, brațul stâng atârând de-a lungul trupului, ușoara înclinare a torsului ce-și lăsa greutatea pe cotul invizibil sprijinit de masă îi spuneau altceva Dianei, îi demonstau un abandon care era altceva decât căderea pe gânduri ori toropeala. Femeia aceea era moartă, părul și brațul îi atârneau iar încremenirea ei era în mod inexplicabil mai intensă decât imobilismul ființelor și al obiectelor din alte tablouri: moartea era aici o culme a tăcerii, a singurătății casei și a personajelor ei, a fiecărei mese și umbre și galerii.

Fără să înțeleagă cum, se văzu din nou în stradă, în piață, urcă în mașină și se trezi pe drumul încins de soare. Accelerase cu putere, dar treptat micșorase viteza, începu să se gândească doar atunci când țigara îi arse buzele, în fond era absurd să se gândească având la îndemână atâtea casete cu muzica pe care Orlando o iubise și o uitase și pe care ea obișnuia s-o asculte din când în când, acceptând să se chinuie cu invadarea amintirilor, preferabile singurătății, imaginii vagi a scaunului gol de lângă ea. Orașul se afla la o oră distanță, ca toate celelalte lucruri părea să fie la distanță de ore sau de secole, uitarea de pildă sau marea baie fierbinte pe care o va face la hotel, paharele de whisky pe care le va servi la bar, ziarul de după-amiază. Totul simetric, ca întotdeauna pentru ea, o nouă etapă venind ca o replică la cea anterioară, hotelul ce va completa un număr par de hoteluri ori îl va reprezenta pe cel impar ce va culmina data viitoare; la fel și paturile, stațiile de benzină, catedralele ori săptămânile. Același lucru se întâmplase pesemne și în muzeu unde repetiția devenise manie, un lucru după altul, o masă după alta, până la ruptura finală, insuportabilă, excepția care declanșase într-o secundă acordul perfect cu ceva care nu se regăsea nicăieri, nici în rațiune nici în nebunie. Fiindcă cel mai rău era să cauți ceva rezonabil în ceea ce de la început aparținuse delirului, repetiției idioate și să simți totodată un fel de greață care doar dusă până la capăt putea reda un conformism confortabil, situând această nebunie în sfera bună a vieții, aliniind-o altor simetrii, altor etape. Dar asta nu se putea întâmpla, ceva îi scăpase acolo și nu putea continua și accepta asta, tot corpul se retrăgea de parcă s-ar fi opus înaintării, singurul lucru pe care-l putea face era să se întoarcă, să se convingă cu toate argumentele raționale că asta era o tâmpenie, că acea casă nu exista sau că totuși exista, era acolo, dar că în muzeu se prezenta doar o expoziție cu desene abstracte ori cu picturi istorice, ceva ce ea nu se ostenise să vadă. Fuga reprezenta un mod murdar de a accepta inacceptabilul, de a încălca și refuza tardiv unica viață imaginabilă; palidul consimțământ cotidian la răsăritul soarelui sau la ascultarea știrilor de la radio. Văzu apărând un refugiu pustiu la dreapta, întoarse pe loc și intră din nou pe șosea, gonind cu viteză până în dreptul primelor ferme din sat. Lăsa în urmă piața, își aduse aminte că luând-o la stânga avea să găsească un loc unde își putea parca mașina, o porni pe

jos pe prima străduță goală, auzi cântând un greier în vârful unui platan, grădina abandonată era acolo, poarta cea mare era tot deschisă.

De ce să se oprească în primele două încăperi unde lumina razantă nu-și pierduse din intensitate și să verifice dacă mesele se aflau tot acolo și să atingă ușa de la cea de-a treia încăpere pe care poate chiar ea o închisese înainte de a pleca. Știa că e de-ajuns s-o împingă, să intre fără probleme și să vadă direct masa și scaunul. Să se așeze din nou ca să fumeze o țigară (scrumul celeilalte se adunase aiurea într-un colț al mesei, ar fi trebuit să arunce chiștocul afară, în stradă), găsindu-și o poziție prin care evita lumina directă de la fereastră. Căută bricheta în buzunar, privi același nor de fum care se încolăcea în lumină. Râsul abia auzit ar fi putut fi în fond și la urma urmei cântecul unei păsări, dar acum nu cânta nici o pasăre afară. Mai avea însă multe țigări de fumat, se putea sprijini pe masă și-și putea aținti privirea pe pereții întunecoși. Firește, putea pleca când dorea și totodată putea rămâne; merita poate să vadă dacă lumina soarelui urca pe perete, alungând din ce în ce mai mult umbra corpului, a mesei și a scaunului sau dacă rămânea așa, fără a schimba nimic, lumina nemișcată ca totul din jur, ca ea și ca fumul, imobilă.

CONTRATIMP

Nu mai aveam nici un motiv special ca să-mi amintesc toate astea și deși îmi plăcea câteodată să scriu iar unii prieteni îmi apreciau versurile ori povestirile, mă întrebam uneori dacă aceste amintiri din copilărie meritau să fie scrise, dacă nu se iveau cumva din inocenta tendință de a crede că lucrurile deveneau mai reale dacă le exprimam în cuvinte pentru a le fixa în felul meu, pentru a le avea la îndemână precum cravatele din dulap ori trupul Felisei noaptea, ceva ce nu se mai putea retrăi dar care devenea mai prezent, de parcă simpla amintire deschidea o a treia dimensiune, o atât de râvnită dar aproape întotdeauna tristă apropiere. N-am știut niciodată prea bine de ce, dar reveneam din când în când la lucruri pe care alții învățaseră să le uite pentru a nu-și încărca atâta memoria. Eram convins că puțini dintre prietenii mei își aminteau de colegii lor din copilărie așa cum mi-l aminteam eu pe Doro, aproape niciodată nu era el cel care mă determina să scriu, ci altceva, ceva care îl transforma pe Doro într-un pretext pentru imaginea surorii lui mai mari, imaginea Sarei când eu mă jucam cu Doro în curte ori desenam în salonul casei lui Doro.

Eram nedespărțiți pe vremea aceea, într-a șasea, pe la doisprezece, treisprezece ani, încât nu eram în stare să scriu doar despre Doro, acceptându-mă undeva în afara paginii și povestind despre Doro. Văzându-l însemna să mă văd simultan ca Anibal cu Doro și n-aș fi putut să-mi amintesc nimic despre Doro dacă n-aș fi simțit totodată că Anibal se afla acolo în clipa aceea, că Anibal era cel care izbise cu piciorul mingea care spărsese geamul casei lui Doro într-o seară de vară, spaima și dorința de a se ascunde sau de a nega, apariția Sarei făcându-i bandiți și trimijându-i să se joace la izlaz. Și toate astea erau Banfield, firește, pentru că totul se petrecuse acolo, nici Doro nici Anibal n-ar fi putut exista în altă parte, doar în Bánfield unde casele și izlazurile erau pe atunci mai mari decât lumea întreagă.

Un sat, Bánfield, cu străzi de pământ și cu gară, cu terenuri părăsite pe care se prăjeau ia soare lăcuste multicolore la vremea siestei, un sat ascuns noaptea, temător parcă, în jurul celor câtorva felinare din colțuri, cu fluierăturile paznicilor călare și cu haloul vertiginos al insectelor zburătoare din dreptul fiecărui felinar. La așa o mică distanță între casele lui Doro și Aníbal, strada devenea pentru ei un coridor în plus, ceva care îi unea zi și noapte, pe izlaz jucau fotbal în timpul siestei iar la lumina felinarului din colț priveau broaștele râioase dând târcoale insectelor ameteite de atâta zbor în jurul luminii galbene. Iar vara, întotdeauna vara vacanțelor, libertatea jocurilor, timpul aparținându-le doar lor, timpul lor, fără orar sau clopoțel de intrat la ore, parfumul verii în aerul cald al serilor și al nopților, fețele asudate după ce au câștigat sau au pierdut, după ce s-au certat sau au alergat, după ce au râs și uneori după ce au plâns, dar împreună întotdeauna și întotdeauna liberi, stăpâni în lumea lor de zmei și mingi și colțuri de stradă și trotuare.

Îi rămăseseră puține imagini cu Sara dar fiecare se decupa ca un vitraliu când soarele era sus pe cer, cu albastru și roșu și verde străpungând spațiul și provocându-i durere; Aníbal vedea uneori părul ei blond căzându-i pe umeri ca o mângâiere pe care și-ar fi dorit-o pe față, alteori îi apărea pielea ei atât de albă căci Sara nu ieșea niciodată la soare, cu atâtea treburi prin casă, mama bolnavă și Doro care venea în fiecare seară cu hainele murdare, genunchii juliți și pantofii înnorioșiți. Nu știa vârsta Sarei pe vremea aceea, știa doar că era deja o domnișoară, o tânără mamă a fratelui ei care se copilărea și mai mult când îi vorbea ea, când îl mângâia pe cap înainte de a-l trimite să-i cumpere ceva sau când îi ruga pe amândoi să nu mai țipe atâta prin curte. Aníbal o saluta timid, dându-i mâna și Sara i-o strângea cu amabilitate, aproape fără să-l privească dar acceptându-l ca pe o a doua jumătate a lui Doro care venea aproape zilnic pe la ei ca să citească sau să se joace. La ora cinci îi chema să le dea o cafea cu lapte și biscuiți, întotdeauna la măsuta din curte sau în salonul întunecat; Aníbal o văzuse doar de vreo două, trei ori pe mama lui Doro, din scaunul ei cu rotile le spunea cu blândețe bună ziua copii, feriți-vă de mașini, deși erau atât de puține mașini în Bánfield și ei zâmbeau atât de siguri pe nebuniile lor din stradă, simțindu-se invulnerabili ca jucători de fotbal sau alergători. Doro nu vorbea niciodată de mama lui, aproape întotdeauna ea era în pat ori asculta radioul în salon, casa erau curtea și Sara, câteodată vreun unchi în vizită care îi întreba ce învățaseră la școală și le dădea cincizeci de centime. Și pentru Aníbal era vară întotdeauna, de ierni nici nu-și mai amintea, casa lui devenea un loc trist și cenușiu în care doar cărțile mai contau, familia cu treburile ei și lucrurile fixe la locul lor, găinile, de care el trebuia să aibă grijă, bolile cu regimuri de durată și ceaiuri și numai câteodată Doro, fiindcă lui Doro nu-i plăcea să stea mult într-o casă în care nu-l lăsau să se joace ca la el acasă.

A început să simtă lipsa Sarei când a făcut bronșita aceea de cincisprezece zile, când Doro venea să-l viziteze și îl întreba de ea iar Doro îi răspundea distrat că era bine, singurul lucru care îl interesa era dacă puteau să se joace din nou împreună pe stradă în săptămâna aceea. Aníbal ar fi vrut să știe mai multe despre Sara dar nu îndrăznea să întrebe și altceva, lui Doro i s-ar fi părut ciudat că se interesa de cineva care nu se juca așa ca ei, care era atât de departe de tot ce făceau și gândeau ei. Revenind acasă la Doro, slăbit încă, Sara i-a dat mâna și l-a întrebat cum se simte, nu trebuia să se joace cu mingea, să nu se obosească, să deseneze mai bine sau să citească în salon; vocea ei era

gravă, îi vorbea cum o făcea întotdeauna cu Doro, afectuoasă dar îndepărtată, sora cea mare, atentă și aproape severă, în noaptea aceea, înainte de a adormi, Aníbal simți că ceva îi urca în ochi, perna devenea Sara și o dorință de a o strânge în brațe și de a plânge cu fața lipită de a Sarei. de părul Sarei, dorind ca ea să fie acolo și să-i aducă medicamentele și să se uite la termometru, așezată la capul patului. Când maică-sa veni dimineață să-i frecționeze pieptul cu alcool și mentol, Aníbal închise ochii și fu mâna Sarei ridicându-i pijamaua, mângâindu-l ușor, vindecându-l.

Era iarăși vară, curtea lui Doro, vacanța cu romane și jocuri, cu timbre și colecția de jucători de fotbal pe care-i lipeau într-un album, în după-amiaza aceea vorbeau de pantaloni lungi, aveau să-i poarte nu peste mult timp, cine să meargă la liceu cu pantaloni scurți. Sara i-a chemat pentru cafeaua cu lapte și lui Aníbal i s-a părut că ascultase discuția lor, gura ei ascundea încă urma unui zâmbet și se distra poate auzindu-i vorbind despre asta și își bătea puțin joc de ei. Doro îi spusese că avea deja un logodnic, un domn voinic care o vizita sâmbăta dar el nu-l văzuse niciodată până atunci. Aníbal și-l închipuia: cineva care îi aducea Sarei bomboane și vorbea cu ea în salon ca logodnicul Lolei, verișoara lui; se vindecase de curând de bronșită și putea să se joace din nou la izlaz cu Doro și cu alți prieteni. Dar noaptea era trist și plăcut totuși, singur în camera lui înainte să adoarmă, își spunea că Sara nu era acolo, niciodată n-avea să-l vadă nici sănătos, nici bolnav, tocmai atunci

82

când el o simțea atât de aproape, privind-o cu ochii închiși fără ca vocea lui Doro ori strigătele celorlalți copii să se amestece cu acea prezență a Sarei, doar ea singură pentru e], atât de aproape de el și plânsul transformându-se în dorința de a se dăruie, de a fi Doro în mâinile Sarei iar părul Sarei atingându-i ușor fruntea și vocea ei spunându-i noapte bună iar Sara ridicându-i cearșaful înainte de a pleca.

Și-a luat inima în dinți și l-a întrebat pe Doro, oarecum în treacăt, cine îl îngrijea când era bolnav căci Doro avusese o infecție intestinală și stătuse cinci zile în pat. L-a întrebat de parcă ar fi fost normal ca Doro să-i spună că l-a îngrijit mama, știind prea bine că asta era imposibil și că atunci Sara, medicamentele și toate celelalte lucruri. Și Doro răspunzându-i că soră-sa îi făcea de toate, dar schimbând apoi subiectul și începând să vorbească despre filme. Aníbal însă voia să știe mai multe, dacă Sara îl îngrijise de când era mic și firește că îl îngrijise fiindcă maică-sa era aproape invalidă de opt ani și Sara se ocupa de amândoi. Deci ea te spăla când erai mic? Bineînțeles, de ce mă întrebi prostiile astea? De-aia, de curiozitate, cred că e tare ciudat să ai o soră mai mare care îți face baie. Nu-i nimic ciudat, dragă. Și când te îmbolnăveai, copil fiind, ea te îngrijea și îți făcea de toate? Da, desigur. Și nu-ți era rușine că soră-ta te vedea și-ți făcea de toate? Nu, de ce să-mi fie rușine, eram mic pe atunci. Dar acum? Și acum la fel, de ce să-mi fie rușine dacă sunt bolnav.

De ce, firește. Când închidea ochii și și-o imagina pe Sara intrând seara în camera lui, apropiindu-se de patul lui era ca și cum și-ar fi dorit ca ea să-l întrebe cum se simțea: punându-i mâna pe frunte, dându-i la o parte cearșafurile pentru a-i vedea rana de pe pulpă și a-i schimba bandajul și a-l face tont fiindcă se tăiase într-un ciob. O simțea ridicându-i pijamaua și privindu-l gol, pipăindu-i burta spre a vedea dacă nu se umflase, acoperindu-l din nou ca să adoarmă, îmbrățișând perna se simțea brusc atât de singur, iar când deschidea ochii în camera deja

goală fără Sara era ca o maree de neliniște și plăcere căci nimeni, absolut nimeni nu putea ști de iubirea lui, nici măcar Sara, nimeni nu-i putea înțelege acea durere și dorință de a muri pentru Sara, de a o salva de un tigru sau de un incendiu și de a muri pentru ea, ca ea să-i mulțumească și să-l sărute plângând. Iar când mâinile lui coborau și începea să se mângâie ca Doro și ca toți băieții, Sara nu apărea în închipuirile lui, era fata băcanului sau verișoara Yolanda, asta nu se putea întâmpla cu Sara care venea să-l îngrijească seara așa cum îl îngrijea pe Doro, cu ea nu era altceva decât plăcerea aceea de a și-o imagina aplecându-se asupra lui și mângâindu-l și iubirea era asta, deși Anibal știa deja ce putea fi dragostea și și-o imagina cu Yolanda, tot ceea ce avea el să-i facă într-o bună zi Yolande sau fiicei băcanului.

Povestea cu balta a fost spre sfârșitul verii când, după ce se jucaseră pe izlaz, se despărțiseră de banda de copii și o apucaseră pe un drum pe care îl cunoșteau doar ei, pe care îl numiseră drumul lui Sandokan, și s-au pierdut atunci prin hățișul unde întâlniseră odată un câine spânzurat de un copac de care fugiseră înspăimântați. Zdrelindu-și mâinile, și-au croit drum prin pădurea adâncă, înfundându-și fața în crengile atârănând ale sălciilor până au ajuns la marginea bălții cu apă tulbure unde speraseră întotdeauna să pescuiască ceva, dar fără a reuși vreodată. Le plăcea să se așeze pe mal, să fumeze țigările pe care le făcea Doro din pănuși de porumb, să vorbească despre romanele lui Salgari și să pună la cale excursii și alte lucruri. Dar în ziua aceea n-au avut noroc, lui Anibal i s-a prins un pantof într-o rădăcină și, înaintând, s-a agățat de Doro și au alunecat amândoi în baltă, afundându-se până la brâu, nu era nici un pericol dar era ca și cum ar fi fost, dădură desperați din mâini și în cele din urmă se prinseră de creanga unei sălcii, se agățară de ea cățărându-se și ridicându-se tot mai sus, noroiul îi murdărise peste tot, prelingându-se pe sub cămăși și pantaloni și mirosea a putred, a șobolan mort.

Se întoarseră acasă aproape fără să-și vorbească și intrară prin spatele grădinii lui Doro, sperând să nu fie nimeni în curte și să se poată spăla pe ascuns. Sara întindea rufele lângă coteț și i-a văzut venind, Doro parcă speriat și Anibal în urma lui, mort de rușine și vrând din tot sufletul să moară, să fie la mii de leghe de Sara în clipa aceea când ea îl privea strângând din buze, într-o tăcere care îi făcea să se simtă ridicoli și derutați în lumina soarelui din curte.

— Asta e tot ce mai lipsea, zise Sara adresându-se lui Doro dar și lui Anibal care îngăima deja primele cuvinte, o mărturisire, era vina lui, i se prinsese un pantof și atunci, Doro nu era deloc vinovat că, asta se întâmplase din cauză că totul era atât de alunecos.

— Duceți-vă să vă spălați chiar acum, spuse Sara de parcă nu l-ar fi auzit. Scoateți-vă pantofii înainte de a intra și spălați-vă apoi hainele la spălătorul de lângă coteț.

La baie se priviră și Doro începu primul să râdă, dar era un râs neconvincător, se dezbrăcă și dădură drumul la duș, sub apă puteau să râdă de-adevărat, să se certe pe săpun, să se privească de sus în jos și să se gâdile. Noroiul curgea spre canal și se dilua treptat, săpunul făcea spumă și se distrau de minune; în primul moment nu-și dădură seama că ușa se deschisese și că Sara stătea acolo privindu-i și apropiindu-se de Doro ca să-i ia săpunul din mână și să-i frece spatele încă plin de noroi. Anibal nu știa ce să facă, înțepenit în cadă își puse mâinile pe burtă după care se întoarse brusc ca să nu-l vadă Sara și fu și mai rău, dintr-o parte și cu apa curgându-i pe față, schimbându-și locul și iarăși cu spatele până ce Sara i-a întins săpunul și spală-ți mai bine urechile, ai noroi peste tot.

În noaptea aceea n-a mai putut s-o vadă pe Sara ca în celelalte nopți, deși strângea pleoapele, îl vedea doar pe Doro stând cu el în cada de baie și Sara apropiindu-se pentru a-i studia de sus până jos și apoi el ieșind din baie cu hainele murdare în brațe și ea însăși ducându-se generoasă să i le clătească la spălător și strigându-le să se acopere cu prosoapele de baie până se usucă hainele, servindu-le cafea cu lapte fără nici un cuvânt, nici supărată, nici amabilă, instalând masa de călcat sub glicine și uscând treptat pantalonii și cămășile. Cum de n-a putut să-i spună ceva la sfârșit când i-a trimis să se îmbrace, să-i zică doar mulțumesc, Sara, ce bună ești, îți mulțumesc cu adevărat, Sara. N-a putut să spună nici măcar atât și nici Doro, s-au dus să se îmbrace tăcuți și apoi timbrele și avioanele de hârtie fără ca Sara să mai apară, îngrijind-o mereu pe mamă pe înserat, pregătind cina și fredonând câteodată un tango printre farfurii și cratițe, absentă ca și acum, dincolo de pleoapele care n-o mai puteau face să vină ca să știe cât de mult o iubea și cât de mult și-ar fi dorit să moară după ce a văzut-o privindu-i la duș.

Trebuie să fi fost ultima vacanță înainte de a merge la colegiul național, fără Doro pentru că Doro urma să meargă la școala normală, dar amândoi își promisese să se revadă în fiecare zi deși aveau să meargă la școli diferite, ce conta dacă se jucau seara împreună ca întotdeauna, fără a ști că nu, că într-o zi de februarie sau martie aveau să se joace pentru ultima oară în curte la Doro fiindcă familia lui Aníbal se muta la Buenos Aires și puteau să se vadă numai la sfârșit de săptămână, negri de furie din pricina unei schimbări pe care n-o puteau admite, a unei despărțiri pe care cei mari le-o impuneau ca pe atâtea alte lucruri, fără să le pese de ei, fără să-i consulte.

Totul se petrecea cu repeziciune, schimbându-se ca și ei, cu primii lor pantaloni lungi, când Doro i-a spus că Sara urma să se căsătorească la începutul lui martie, i-a spus-o ca pe ceva lipsit de importanță și Aníbal n-a făcut nici un comentariu, au trecut câteva zile până a îndrăznit să-l întrebe pe Doro dacă Sara avea să locuiască în continuare cu el după ce se căsătorea, dar ce tâmpit ești, cum o să rămână aici, tipul are parale și o s-o ia la Buenos Aires, mai are o casă în Tandil iar eu o să rămân cu mama și cu mătușa Faustina care o să aibă grijă de ea.

În acea ultimă sâmbătă din vacanță l-a văzut pe logodnic, era îmbrăcat în albastru, gras și cu ochelari, cobora din mașină cu un pachetel de prăjituri și un buchet de crini. Cei de-acasă îl chemau ca să înceapă să-și împacheteze lucrurile, trebuiau să se mute luni și nu făcuse încă nimic. Ar fi vrut să meargă acasă la Doro fără să știe de ce, pur și simplu să fie acolo, dar maică-sa l-a obligat să-și împacheteze lucrurile, globul pământesc, insectarele, îi spusese că va avea o cameră mare, numai a lui, cu vedere la stradă, îi spusese că putea să meargă pe jos la școală. Totul era nou, totul avea să fie altfel, totul se învârtea încet iar acum Sara era pesemne în salon cu grăsanul în costum albastru, servind ceaiul cu prăjiturile pe care i le adusese el, atât de departe de curte, atât de departe de Doro și de el, fără a-i mai chema vreodată ca să le dea cafea cu lapte sub glicine.

La sfârșitul primei săptămâni petrecute în Buenos Aires (avea într-adevăr o cameră mare, doar a lui, cartierul era plin de magazine, avea un cinematograf la distanță de două străzi) luă trenul și se întoarse la Bánfield ca să-l vadă pe Doro. O cunoscuse pe mătușa Faustina care nu i-a servit cu nimic când au terminat joaca prin curte, s-au dus să se plimbe prin cartier și Aníbal a așteptat o vreme înainte de a-l întreba de Sara. Ei bine, da, se căsătoriseră la sfat și se aflau deja în luna de miere

În casa din Tandil. Sara avea să vină acasă o dată la două săptămâni ca s-o vadă pe maică-sa. Și nu ți-e dor de ea? Ba da, dar ce vrei. Doar acum e căsătorită. Doro se amuza, schimba subiectul și Ambal nu știa cum să aducă din nou vorba de Sara, poate rugându-l să-i spună cum a fost la cununie și Doro râzând, de unde să știu eu, fusese ca de obicei, după ceremonie s-au dus la hotel și apoi a urmat noaptea nunții, s-au culcat și atunci tipul. Aníbal îl asculta privind grilajele și balcoanele, nu voia ca Doro să-i vadă fața iar Doro își dădea seama, sunt sigur că tu nu știi ce se întâmplă în noaptea nunții. Pe naiba, bineînțeles că știu. Știi, dar prima oară e altfel, mie mi-a povestit Ramirez, lui i-a spus frate-su care e avocat și s-a căsătorit anul trecut, i-a explicat totul. Era o bancă goală în piață, Doro cumpărase țigări și continua să povestească și să fumeze, Aníbal consimțea, trăgea fumul care îl amețea deja, nu trebuia să mai închidă ochii ca să vadă dincolo de frunziș corpul Sarei pe care nu și-l imaginase niciodată ca pe un trup, să-și închipuie noaptea nunții din cuvintele fratelui lui Ramirez, din vocea lui Doro care îi povestea în continuare.

În ziua aceea n-a îndrăznit să-i ceară adresa Sarei din Buenos Aires, a lăsat-o pentru o altă vizită fiindcă îi era frică de Doro în clipa aceea, dar n-a mai fost nici o altă vizită, a început colegiul, și noii prieteni, Buenos Aires l-a copleșit treptat pe Aníbal, ocupat cu cărți de matematică și atâtea cinematografe din centru și terenul de sport din River și primele plimbări nocturne cu Beto, care era un adevărat locuitor al capitalei. Și lui Doro i se întâmpla poate la fel în La Plata iar Anibal se tot gândea să-i scrie câteva rânduri fiindcă Doro n-avea telefon dar apoi venea Beto sau trebuia să pregătească vreo lucrare practică, au trecut luni, primul an, vacanța în Saladillo, din Sara nu mai rămânea decât vreo imagine izolată, vreo rafală din Sara când ceva din Maria sau din Felisa îi amintea pentru o clipă de Sara. Într-o zi din al doilea an o văzu ivindu-se limpede dintr-un vis și simți o durere amară, sfâșietoare, în fond și la urma urmei nu fusese chiar atât de îndrăgostit de ea, pe atunci nu era decât un copil iar Sara nu-i acordase niciodată atâta atenție ca acum Felisa ori blonda de la farmacie. Nu fusese niciodată cu el la dans ca verișoară-sa Beba sau Felisa când sărbătorise intrarea în anul patru, nu-l lăsase niciodată s-o mângâie pe păr ca Maria, nu dansase la San Isidro și nu se pierduse la miezul nopții printre copacii de pe coastă. Acolo o sărutase pe Felisa pe gură, între râsete și proteste, sprijinind-o de trunchiul unui copac și mângâind-o pe sâni, coborând până ce mâna se pierduse în acea căldură îndepărtată și apoi după un alt dans și multe filme, găsind un refugiu în fundul grădinii Felisei și alunecând cu ea pe pământ, simțindu-i în gură gustul sărat și lăsându-se în voia unei mâini care l-a călăuzit, firește că n-avea să-i spună că era pentru prima oară, că-i fusese frică, era deja în primul an de politehnică și nu-i putea spune asta Felisei iar apoi n-a mai fost nevoie fiindcă totul se învăța atât de repede cu Felisa și câteodată cu verișoară-sa Beba.

N-a mai știut nimic despre Doro și nu i-a păsat, îl uitase și pe Beto care preda istoria undeva în provincie, vremea jocurilor trecuse fără surprize și, ca toată lumea, Aníbal se conforma fără să accepte ceva ce trebuia să fie viața acceptată de el; o diplomă, o hepatită gravă, o călătorie în Brazilia, un proiect important într-un birou cu doi, trei asociați. Tocmai se despărțea de unul dintre ei în ușa înainte de a merge să bea o bere după serviciu când a văzut-o pe Sara pe trotuarul de vizavi, își aminti brusc că o visase pe Sara cu o noapte în urmă și că era tot în curte la Doro, nu se întâmpla nimic chiar dacă Sara era acolo întinzând pur și simplu rufele ori chemându-i să-și bea cafeaua cu lapte și visul se sfârșea

așa, fără să fi început aproape. Poate tocmai pentru că nu se întâmpla nimic imaginile erau de o precizie sfredelitoare sub cerul vărat din Bánfield care în vis nu era la fel ca cel din Buenos Aires; poate de aceea sau poate în lipsă de ceva mai bun și-o amintise pe Sara după atâția ani de uitare (dar n-o uitase, își repetase ursuz toată ziua) și văzând-o acum îmbrăcată în alb, neschimbată, cu părul căzându-i pe umeri la fiecă pas, într-un joc de lumini aurite, înțelegea că se lega de imaginile din vis, creând o continuitate care nu-l surprindea, având ceva necesar și previzibil. Să traverseze strada și să-i iasă în cale, să-i spună cine e iar ea să-l privească surprinsă, nu-l recunoaște și deodată da, zâmbește brusc și îi întinde mâna, o strânge cu putere și continuă să zâmbească.

— Incredibil, zise Sara. Cum să te recunosc după atâția ani?

— Dumneavoastră nu, firește, îi răspunse Aníbal. Dar vedeți, eu v-am recunoscut imediat.

— Logic, continuă Sara. Dacă nici măcar nu trecuseși la pantaloni lungi. Cred că și eu m-am schimbat destul, dar se pare că te pricepi la fizionomii.

O clipă a stat pe gânduri apoi și-a dat seama că era o prostie să i se adreseze în continuare cu dumneavoastră.

— Nu, nu te-ai schimbat. Nici măcar pieptănătura. Ești aceeași.

— Te pricepi la fizionomii, dar ești cam miop, zise vechea voce în care se amestecau bunătatea și ironia.

Îi ardea soarele, nu puteau sta de vorbă între oameni și trafic. Sara îi spusese că nu se grăbea și că i-ar plăcea să bea ceva într-o cafenea. Au fumat prima țigară, cea a întrebărilor generale și a subiectelor diverse, Doro era învățător în Adroque, mama murise ca un puișor în timp ce citea ziarul, el se asociase cu câțiva ingineri, le mergea bine în ciuda crizei, firește. La a doua țigară Aníbal puse întrebarea care îi ardea buzele.

— Și soțul tău?

— Bea, zise.

Nici amărăciune, nici suferință, era o simplă informație și atunci din nou Sara în Bánfield înainte de toate astea, înainte de distanță și de uitare și de visul nopții anterioare, exact ca în curte la Doro și acceptându-i al doilea whisky, fără să-i vorbească aproape, lăsându-l pe el să continue fiindcă el avea mult mai multe de povestit, anii fuseseră atât de plini pentru el, ea era ca și cum n-ar fi trăit mult timp și nu merita să explice de ce. Poate pentru că tocmai o spusese cu un singur cuvânt.

Imposibil de precizat când a încetat totul de a mai fi dificil, joc de întrebări și răspunsuri, Aníbal întinsese mâna peste fața de masă iar mâna Sarei nu i-a respins-o, a lăsat-o acolo, în vreme ce el își pleca privirea fiindcă nu se putea uita în ochii ei, vorbindu-i despre curte, despre Doro, povestindu-i nopțile din camera lui, termometrul, plânsul în pernă, îi spunea toate astea cu o voce egală și monotonă, amestecând momente și episoade, dar nu mai conta, m-am îndrăgostit atât de tare de tine și nu pu-team să ți-o spun, tu veneai noaptea și mă îngrijeai, tu erai mama cea tânără pe care eu n-o aveam, tu îmi luai temperatura și mă mângâiai ca să adorm, tu ne serveai cafeaua cu lapte în curte, îți amintești, tu ne certai când făceam prostii iar eu aș fi vrut să-mi spui numai mie o mulțime de lucruri dar tu mă priveai de la așa o înălțime, îmi zâmbeai de atât de departe, o barieră imensă exista între noi doi și tu nu puteai face nimic ca s-o înlături, de aceea te chemam noaptea și tu veneai să mă îngrijești, să stai cu mine, să mă iubești așa cum te iubeam eu pe tine, mângâindu-mă pe cap, făcându-mi ceea ce-i făceai lui Doro, ceea ce-i făcuseși întotdeauna lui Doro, dar eu nu eram Doro și doar o

singură dată, Sara, o singură dată și a fost oribil, n-o să uit niciodată fiindcă așa fi vrut să mor atunci, dar n-am putut și n-am știut cum, firește că nu voiam să mor dar asta era dragostea, îmi doream moartea fiindcă tu mă privești din cap până-n picioare ca pe un copil, intraseși în baie și mă privești pe mine care te iubeam, te uitaseși la mine cum te uitai întotdeauna la Doro, tu care aveai deja logodnic, tu care urma să te căsătorești și eu acolo în timp ce îmi întindea! săpunul și mă trimiteai să mă spăl pe urechi, mă priveai gol ca pe un copil ce eram și nu te interesam câtuși de puțin, nici măcar n-aveai ochi pentru mine fiindcă vedeai doar un copil și plecai de parcă nu m-ai fi văzut niciodată, ca și cum eu n-aș fi fost acolo iar eu nu știam unde să mă ascund în timp ce tu te tot uitai la mine.

— Îmi amintesc foarte bine, zise Sara. Tot așa de bine ca tine, Aníbal.

— Da, dar nu-i același lucru.

— Cine știe dacă nu-i același lucru. Tu nu puteai să-ți dai seama atunci, dar eu simțisem că tu mă iubeai astfel și că te făceam să suferi și de-asta trebuia să mă port cu tine ca și cu Doro. Erai un copil, dar uneori îmi părea așa de rău că erai un copil, mi se părea nedrept, cam așa simțeam. Dacă ai fi fost cu vreo cinci ani mai mare... O să ți-o spun pentru că acum pot s-o fac și fiindcă așa trebuie. În seara aceea am intrat înadins în baie, nu era nevoie să vin să văd dacă vă spălați, am intrat pentru că așa puteam să termin cu toate astea, să te vindec de visul tău, să-ți dai seama că tu nu puteai să mă vezi niciodată așa în timp ce eu aveam dreptul să te privesc din toate părțile, așa cum se privește un copil. De-asta am făcut-o, Aníbal, ca să te vindec o dată pentru totdeauna și să nu mă mai privești așa cum mă priveai, crezând că eu nu-mi dădeam seama. Și acum da, încă un whisky, acum că suntem mari amândoi.

***

De seara până noaptea târziu, cu cuvinte care veneau și plecau, cu mâini care se întâlneau pentru o clipă pe fața de masă înainte de a râde și cu alte țigări și apoi un drum cu taxiul, vreun loc pe care-l cunoștea ea sau el, o cameră, totul topit parcă într-o singură imagine instantanee, dizolvându-se în albul cearșafurilor și aproape imediata, furioasa convulsie a trupurilor într-o interminabilă întâlnire, în pauzele întrerupte, și alte pauze și alte îmbrățișări și de fiecare dată mai puțin credibile cu fiecare răbufnire care îi lăsa fără vlagă și îi consuma, secătându-i până la ultima țigară aprinsă în zori. Când am stins lampa de pe birou și am privit paharul gol totul era încă pura negație a orei nouă seara, a oboselii de după o nouă zi de muncă. De ce să mai scriu dacă de o oră cuvintele alunecau deja pe această negație, așternându-se pe hârtie așa cum erau, simple desene lipsite de orice suport? Până la un moment dat existaseră, atingând realitatea, umplându-se de soare și vară, cuvinte curte în Bánfield, cuvinte Doro și jocuri și baltă, stup zumzăitor al unei memorii fidele. Doar că ajungând la un timp care nu mai era Sara și nici Bánfield, revenirea devenise cotidiană, prezent practic, fără amintiri și vise, viața pur și simplu. Aș fi vrut să continuu iar cuvintele să accepte continuarea până la ziua de azi, la oricare dintre zilele care se scurg monoton în biroul meu de inginer, dar atunci mi-am amintit de visul din noaptea anterioară, de acel vis în care eram iarăși cu Sara, de apariția Sarei de departe și de demult și n-am putut să rămân în acest prezent în care urma să mai ies o dată seara de la birou ca să beau o bere la cafeneaua din colț, cuvintele

prinseseră din nou viață și deși mințeau, deși nimic nu era adevărat, le-am scris mai departe fiindcă o pomeneau pe Sara, Sara apărând pe stradă, atât de frumos să continuu chiar dacă e absurd, să scrii că traversasem strada cu cuvintele care urmau să mă facă s-o întâlnesc pe Sara și să fiu recunoscut, singurul mod de a mă întâlni în fine cu ea și de a-i spune adevărul, să ajung la mâna ei și să i-o sărut, să-i ascult vocea și să-i văd părul fluturându-i pe umeri, să intru cu ea într-o noapte în care cuvintele se umplu de cearșafuri și mângâieri, dar cum să mai continuu, vrea să vadă la televizor pe rățoiul Donald câteva minute. Rățoiul Donald la zece și douăzeci.

ORIENTAREA PISICILOR

lui Juan Soriano

Când Alana și Osiris mă privesc, nu mă pot plânge că disimulează ceva, nu există pic de duplicitate. Mă privesc în față, Alana cu lumina-i albastră și Osiris cu razele-i verzui. La fel se privesc una pe alta, Alana mângâind spinarea neagră a lui Osiris care-și ridică boticul din farfurioara cu lapte și miaună satisfăcută, femeie și pisică atingând zone care mie îmi scapă, pe care mângâierile mele nu le cuprind. Am renunțat de mult s-o mai stăpânesc pe Osiris, suntem buni prieteni iar între noi e o barieră de netrecut; dar Alana îmi e soție și între noi e o altă altă distanță, ceva ce ea nu pare să sesizeze dar care intervine în fericirea mea când Alana se uită la mine, când mă privește în față la fel ca Osiris și-mi zâmbește sau îmi vorbește fără cea mai mică rezervă, dăruindu-se în fiecare gest ori atitudine așa cum se dăruie în iubire, când trupu-i întreg e asemeni ochilor ei, o dăruire absolută, o reciprocitate neîntreruptă.

E ciudat; deși am renunțat să pătrund de-a dreptul în lumea lui Osiris, dragostea mea pentru Alana mă împiedică să accept acest pact simplu, de cuplu pentru totdeauna, de viață fără secrete. Dincolo de acești ochi albaștri mai e ceva, cuvintele, gemetele și tăcerile în profunzimea lor ascund alt tărâm, respiră altă Alana. Niciodată nu i-am spus-o, o iubesc prea mult ca să destram această pojghiță de fericire prin care s-au scurs atâtea zile, atâția ani. Mă încăpățânez, în felul meu, să înțeleg, să descopăr; o observ, fără a o spiona totuși, o urmez fără a-mi pierde încrederea în ea; iubesc o minunată statuie mutilată, un text neterminat, un crâmpei de cer înscris în fereastra vieții.

Într-o vreme, muzica mi s-a părut că avea să-mi indice adevărata cale spre Alana; privind-o ascultând discurile noastre cu Bártok, cu Duke Ellington, cu Gal Costa, o lentă transparentă mă adâncea în ea, muzica o dezbrăca altfel, o transforma și mai mult în Alana fiindcă Alana nu putea fi numai femeia aceasta care mă privise mereu în față fără să-mi ascundă ceva. În ciuda Alanei, dincolo de Alana, eu o căutam pentru a o iubi mai mult și dacă la început muzica m-a făcut să întrevăd mai multe Alane, veni ziua când în fața unei gravuri de Rembrandt am văzut-o schimbându-se și mai mult, așa cum jocul norilor transformă brusc luminile și umbrele unui peisaj. Am simțit că pictura o ducea undeva dincolo de ea însăși, departe de acel unic spectator ce putea măsura instantanee metamorfoză, nicicând repetată, fugitiva viziune a Alanei în Alana. Intervenind involuntar, Keith Jarrett, Beethoven și Anibal Troilo mă ajutaseră să mă apropiu dar în fața unui tablou sau a unei gravuri, Alana

devenea și mai mult decât ceea ce credea ea că este, intra pentru o clipă într-o lume imaginară, ieșind din ea însăși, deplasându-se de la o pictură la alta, comentându-le sau tăcând. Joc de cărți pe care orice nouă contemplare îl amesteca pentru cel care, tăcut și atent, rămas puțin în urmă sau luând-o de braț, vedea succedându-se regii și așii, pica și trefla, Alana.

Ce se putea face cu Osiris? Să-i dai laptele, s-o lași în ghemul ei negru, torcând satisfăcută; dar pe Alana o puteam duce la galeria aceea de artă unde fusesem și ieri, puteam să asist încă o dată la un teatru de oglinzi și camere obscure, de imagini tensionate pe pânză în fața acestei alte imagini de blugi veseli și bluză roșie care după ce-și stingea țigara la intrare, mergea de la un tablou la altul, oprindu-se exact la distanța pe care privirea i-o impunea, întorcându-se la răstimpuri spre mine pentru a comenta sau compara. N-ar fi putut descoperi nicicând că eu nu mă aflam acolo pentru tablouri, că oarecum din spate ori dintr-o parte, felul meu de a privi nu semăna deloc cu al ei. Niciodată nu și-ar fi dat seama că mersul ei lent și gânditor de la un tablou la altul o transforma într-atât încât mă obliga să-nchid ochii și să lupt ca să n-o strâng în brațe și s-o aduc în pragul delirului, într-o fugă nebună pe stradă. Dezinvoltă, descoperind cu naturalețe plăcerea, opririle și amânările ei se înscriau într-un timp diferit de al meu, străin de crispata mea așteptare, de setea mea.

Până atunci totul fusese un presentiment vag, Alana în muzică, Alana în fața lui Rembrandt. Acum însă, speranța mea se-mplinea aproape insuportabil; de la sosirea noastră, Alana se dăruise picturilor cu o atroce inocență de cameleon, trecând dintr-o stare într-alta fără a ști că un spectator încordat îi pândea atitudinea, înclinarea capului, mișcarea mâinilor sau a buzelor, cromatismul interior care o străbătea, arătând-o altfel, acolo unde cealaltă era întotdeauna Alana, adăugându-se Alanei, cărțile căzând una peste cealaltă, completând jocul în fine. Lângă ea, înaintând pe lângă pereții galeriei, o vedeam dăruindu-se fiecărei picturi iar ochii mei multiplicau un triumphi instantaneu ce se-ntindea dinspre ea spre tablou și dinspre tablou spre mine însumi pentru a reveni spre ea și a surprinde schimbarea, aureola diferită care o învăluia pentru o clipă cedând apoi locul unui nou nimb, unei alte tonalități ce o expunea ultimei și adevăratei nudități. Imposibil de prevăzut până unde avea să se repete această osmoză, câte noi Alane aveau să mă-ndrepte în fine spre sinteza din care aveam să ieșim amândoi copleșiți și ea care nu bănuia nimic și-și aprindea o nouă țigară înainte de a-mi cere s-o duc să bea ceva dar eu știam că îndelungata mea pândă se terminase în sfârșit și că dragostea mea urma să-mbrățișeze de-acum înainte vizibilul și invizibilul, să accepte privirea limpede a Alanei fără incertitudini de uși închise, de treceri interzise...

În fața unei bărci solitare și a unui prim plan de stânci negre a rămas nemișcată vreme îndelungată; o imperceptibilă unduire a mâinilor o făcea parcă să înoate în aer, să caute largul mării, o fugă de orizont. Nu mă mai putea surprinde că această nouă pictură, flancată de șiruri de creste ce interziceau accesul spre copacii învecinați, o făcea să dea înapoi căutând parcă o altă perspectivă și brusc era repulsia, refuzul unei îngrădiri de neac-ceptat. Păsări, monștri marini, ferestre deschise tăcerii ori acceptând un simulacru de moarte, orice pictură nouă o secă-tuia pe Alana, dezgolind-o de culoarea ei anterioară, smulgându-i modulațiile libertății, ale zborului, ale marilor spații, întărindu-i refuzul în fața nopții și a neantului, neliniștea-i solară, aproape teribilul ei impuls de pasăre phoenix. M-am retras, știind că mi-era imposibil să-i suport privirea,

surpriza-i interogativă când avea să-mi citească pe chip confirmarea năucitoare, pentru că eu mai eram și asta și era și proiectul meu Alana și viața mea Alana, asta dorisem eu dar un prezent, de oraș și de cumpătare, îmi înfrânase dorința și acum era în fine Alana, Alana în cele din urmă iar eu cel din clipa aceasta, chiar de acum. Aș fi vrut s-o țin goală în brațe, s-o iubesc în așa fel încât totul să fie clar între noi, totul să fie spus o dată pentru totdeauna iar din această nesfârșită noapte de dragoste să se ivească pentru noi, care cunoșteam deja atâtea altele, primii zori ai vieții.

Am ajuns la capătul galeriei, m-am apropiat de ieșire întorcând capul și sperând că aerul și luminile străzii aveau să-mi redea ceea ce Alana știa despre mine. Am văzut-o oprindu-se în fața unui tablou pe care vizitatorii ceilalți mi-l ascunseseră, rămânând mult timp nemișcată, contemplând pânza cu o fereastră și o pisică. O ultimă transformare o preschimbă într-o statuie molatecă separată evident de ceilalți, de mine care mă apropiam nedecis, căutându-i ochii pierduți pe pânză. Am văzut că pisica era aidoma lui Osiris și că privea în depărtare ceva ce nu puteam vedea din pricina zidului ferestrei. Imobilă în contemplare, părea mai puțin imobilă decât imobilitatea Alanei. Am simțit într-un fel că triumghiul se destrămase; când Alana și-a întors capul spre mine, triumghiul încetase să mai existe, ea se-ndreptase spre tablou dar nu mai revenise, rămăsese lângă pisică privind dincolo de fereastra prin care nimeni nu putea să vadă ceea ce vedeau ele, ceea ce vedeau doar Alana și Osiris ori de câte ori mă priveau drept în față.

CÂT DE MULT O IUBIM PE GLENDĂ

Era greu să-ți dai seama, pe vremea aceea. Mergi la film sau la teatru și-ți petreci seara fără a te gândi la cei ce s-au supus deja aceluiași ritual, alegând locul și ora, îmbrăcându-se și telefonând și rîndul unsprezece sau cinci, întunericul și muzica, pămîntul nimănui și al tuturor, acolo unde toți simt la fel, bărbatul ori femeia, fiecare la locul lui, un cuvînt poate pentru a scuza o întârziere, un comentariu rostit cu jumătate de voce pe care îl poți asculta sau ignora, aproape întotdeauna tăcerea, privirile căutând scena ori ecranul, fugind de ceea ce e la îndemîna, de această parte a lucrurilor. Era greu, într-adevăr, să-ți dai seama, dincolo de publicitate, de cozile interminabile, de afișe și cronici, că eram atât de mulți cei care o iubeam pe Glenda.

Au trecut trei sau patru ani și n-ai putea să afirmi totuși că nucleul l-au format inițial Irazusta sau Diana Rivero. Nici măcar ei nu înțelegeau cum la un moment dat, la un pahar de vin cu prietenii, după film, s-au rostit ori s-au ascuns lucruri ce trebuiau să creeze brusc alianța, devenind mai târziu nucleu pentru majoritate și club pentru cei tineri. Dar n-avea nimic de club, o iubeam pur și simplu pe Glenda Garson și asta era de ajuns pentru a ne deosebi de cei care o admirau doar. Ca și ei, și noi o admiram pe Glenda dar și pe Anouk, pe Marilina, pe Annie, pe Silvana și, de ce nu, pe Marcello, pe Yves, pe Vittorio și pe Dirk dar numai noi o iubeam atât de mult pe Glenda iar nucleul tocmai astfel s-a definit, era ceva ce știam numai noi și o mărturiseam celor ce dovediseră, treptat, în discuții, c-o iubeau și ei pe Glenda.

Cu Diana sau cu Irazusta nucleul s-a mărit cu timpul: în anul cu *Focul zăpezii* eram, cred, vreo șase, șapte; când a avut loc premiera cu *Folosirea eleganței* nucleul a crescut și am simțit cum lua proporții aproape alarmante, fiind amenințați de imitații snoabe ori de sentimentalism ocazional. Primii, Irazusta și Diana și încă vreo doi sau trei am hotărât să strângem rândurile și să nu mai admitem pe nimeni fără dovezi ori fără examenul disimulat de sticle de whisky și demonstrații de erudiție (acele examene de la miezul nopții din Buenos Aires, din Londra sau Mexic). Când a avut loc premiera filmului *Nesigura întoarcere* a trebuit să admitem, triumfător melancolici, că eram mulți cei care o iubeam pe Glenda. Reîntâlnirile la cinematograful, privirile de la ieșire, acel aer aproape pierdut al femeilor și tăcerea nostalgică a bărbaților ne indicau acest lucru mai degrabă decât o insignă sau orice alt simbol. Mecanisme de neinvestigat ne-au condus spre aceeași cafenea din centru, mesele izolate au început să se apropie, s-a creat plăcutul obicei de a se comanda același cocteil spre a se evita orice discuție inutilă și a ne putea privi în fine în ochi, acolo unde mai trăia ultima imagine a Glendei din ultima scenă a ultimului film.

Douăzeci, poate treizeci, n-am știut niciodată câți ajunseserăm să fim, pentru că uneori Glenda rezista câteva luni într-o sală de cinematograful sau era în același timp în două sau în patru săli și a mai fost și momentul acela excepțional în care a apărut pe scenă interpretând rolul tinerei asazine din *Nebunii* și succesul ei a fost fără margini, provocând entuziasme pe care nu le-am considerat niciodată efemere. Ne cunoșteam deja cu toții pe vremea aceea și chiar ne vizitam pentru a vorbi despre Glenda. Irazusta părea să exercite din start un ascendent tacit pe care nu și-l revendicase iar Diana Rivero își juca lentul ei șah de confirmări și respingeri care ne garanta autenticitatea absolută, protejându-ne de nedoriți și nebuni. Ceea ce la început fusese o asociere liberă căpăta acum o structură de clan iar întrebările simple, inițiale, erau acum urmate de chestiuni concrete, secvența erorii din *Folosirea eleganței*, replica finală din *Focul zăpezii*, cea de-a doua scenă erotică din *Nesigura întoarcere*. O iubeam atât de mult pe Glenda încât nu puteam tolera admiratorii întâmplători, tumultuoasele lesbiene și erudiții esteticii. Am hotărât chiar (niciodată nu vom ști cum) să ne întâlnim vinerea la cafenea când rula în centru un film cu Glenda iar când premierele aveau loc la cinematografele de cartier așteptam o săptămână până la următoarea întâlnire dând astfel tuturor timpul necesar de vizionare; ca într-un regulament riguros, obligațiile se defineau fără echivoc iar nerespectarea lor nu făcea altceva decât să provoace zâmbetul disprețuitor al lui Irazusta ori acea privire teribilă, deși aparent amabilă prin care Diana Rivero denunța trădarea și pedeapsa. Pe vremea aceea întâlnirile erau doar Glenda, omniprezența ei năucitoare în fiecare din noi și nu existau discrepanțe și obiecții. Doar treptat, inițial cu un sentiment de vinovăție, câțiva au început să strecoare critici parțiale, descumpănirea sau decepția în fața unor momente nefericite, căderile în convențional și în previzibil. Știam că Glenda nu era vinovată pentru scăderile ce stricau pe alocuri splendida construcție din *Biciul* ori finalul din *Nu se știe niciodată de ce*. Cunoșteam alte producții ale regizorilor ei, sursa scenariilor lor; cu ei eram implacabili fiindcă simțeam că dragostea noastră pentru Glenda depășea tărâmul artistic și că numai ea se salva din tot ce era imperfect în ceilalți. Diana a fost prima care a vorbit de misiune, a făcut-o în felul ei, aluziv, evitând să anunțe ceea ce conta într-adevăr pentru ea și i-am descoperit o veselie de whisky dublu, de

zâmbet satisfăcut când am admis pur și simplu că era adevărat, că nu puteam să ne mulțumim numai cu atât, la cinematograful și la cafenea și s-o iubim nebunește pe Glenda.

Nici atunci nu s-a spus lucrurilor pe nume, nu era nevoie de asta. Conta doar fericirea Glendei în fiecare din noi și această fericire ne-o putea oferi doar perfecțiunea. Și deodată greșelile, aparențele au devenit insuportabile, nu puteam accepta ca *Nu se știe niciodată de ce* să se sfârșească așa sau ca *Focul zăpezii* să includă infama secvență cu jocul de poker (în care Glenda nu juca, dar pe care o păta într-un fel ca o vomă, acel gest al lui Nancy Phillips și sosirea inadmisibilă a fiului răătăcitor). Ca întotdeauna aproape, Irazusta a trebuit să definească clar misiunea care ne aștepta și-n seara aceea ne-am întors la casele noastre, copleșiți parcă de responsabilitatea pe care tocmai ne-o recunoscuserăm și ne-o asumaserăm și întrevăzând totodată fericirea unui viitor fără pată, o Glenda fără stângăcii și fără trădări.

Instinctiv, nucleul și-a strâns rândurile, misiunea nu admitea o pluralitate ambiguă. Irazusta a pomenit de laborator când acesta era deja instalat într-o vilă din Recife de Lobos. Ne-am împărțit echitabil sarcinile iar unii dintre noi trebuiau să-și procure toate copiile din *Nesigura întoarcere*, film ales pentru micile lui imperfecțiuni. Nimeni nu-și punea problema banilor, Irazusta fusese asociatul lui Howard Hughes în afacerea cu minele de cositor din Pichincha iar un mecanism extrem de simplu ne conferea puterea necesară, avioanele și aranjamentele și șperțurile. N-am avut nici năcar un birou, calculatorul lui Hagar Loss a programat sarcinile și etapele. La două luni după fraza Diane Rivero, laboratorul a putut înlocui în *Nesigura întoarcere* secvența ineficăce cu păsările cu una care-i restituia Glendei ritmul perfect și sensul exact al acțiunii sale dramatice. Filmul rula deja de câțiva ani și revenirea lui în circuitele internaționale n-a provocat nici cea mai mică surpriză: memoria joacă feste depozitarilor ei și-i determină să-și accepte propriile schimbări și variante; poate că Glenda însăși n-a sesizat schimbarea ci (ceea ce percepeam cu toții) minunea unei perfecte coincidențe cu o amintire dorită, eliberată de inutilități.

Misiunea se îndeplinea fără răgaz, odată asigurată eficiența laboratorului am intrat în posesia filmelor *Focul zăpezii* și *Prisma* iar celelalte pelicule s-au supus transformărilor în ritmul propus de personalul lui Hagar Loss și de laborator. Am avut probleme cu pelicula *Folosirea eleganței* fiindcă în Emiratele Arabe existau copii pe care bogătașii le păstrau pentru uzul personal și au fost necesare diverse manevre și acțiuni de amploare pentru a le putea fura (n-avem de ce să folosim alt cuvânt) și a le înlocui fără ca beneficiarii să-și dea seama de asta. Laboratorul tindea spre perfecțiune, fapt care inițial ni se păruse o utopie deși nu îndrăznisem să i-o spunem lui Irazusta; ciudat, Diana fusese cea mai puțin încrezătoare, dar când Irazusta ne-a arătat *Nu se știe niciodată de ce* și am vizionat adevăratul sfârșit, cu Glenda care în loc să se întoarcă la casa lui Romano își îndrepta mașina spre faleză și ne copleșea pe toți cu splendida și necesara-i cădere în torent, am înțeles că perfecțiunea putea aparține acestei lumi și că de acum înainte aceasta purta numele Glendei pentru totdeauna, o Glenda a noastră pentru totdeauna.

Firește că cel mai greu era să decidem schimbările, tăieturile, modificările de montaj și de ritm; diversele percepții ale Glendei generau dure confruntări ce se domoleau după lungi analize și uneori prin impunerea unei majorități în nucleu. Și deși asistam uneori derutați la

noua versiune resimțind o oarecare amărăciune că nu totul coincidea cu visele noastre, cred că nu era nimeni decepționat de ceea ce realizasem; o iubeam atât de mult pe Glenda încât rezultatele se justificau întotdeauna iar adesea chiar mai mult decât scontasem. Au existat chiar și câteva alarme: scrisoarea unui cititor de-al nelipsitului *Times* care era surprins că trei secvențe din *Focul zăpezii* apăreau într-o altă ordine decât cea memorată de el și un articol al unui critic de la „*Opinion*” care protesta împotriva unei posibile tăieturi din *Prisma*, presupunând că la mijloc erau rațiuni de ordin birocratic, în toate cazurile s-au dat dispoziții rapide spre a se evita posibile consecințe; n-a fost prea greu, oamenii sunt frivoli și uită, acceptă sau vânează tot ce e nou, lumea filmului e trecătoare, ca și actualitatea istorică, dar excepția eram noi, cei care o iubeam atât de mult pe Glenda.

În realitate, cele mai periculoase polemici aveau loc în interiorul nucleului, existând riscul unei schisme sau a unei diaspore. Deși ne simțeam mai uniți ca oricând prin misiunea pe care o aveam de îndeplinit, seara se mai auzeau voci molipsite de filosofia politică, voci care în plină activitate ridicau probleme de morală, întrebându-se dacă nu cumva pătrundeam într-o galerie de oglinzi onaniste sculptând fără rost o nebulie barocă pe un colț de fildeș ori într-un bob de orez. Nu era ușor să le întorci spatele fiindcă nucleul își desăvârșise opera așa cum inima ori avionul și-o desăvârșesc și ele, ritmând o coerență perfectă. Și nu era convenabil să fii acuzat de frivolitate, suspectându-se o irosire de forțe ce evitau o realitate mai presantă care necesita o mai mare atenție în vremurile pe care le trăiam. Și nu era totuși nevoie să înfruntăm o critică abia sugerată întrucât înșiși protagoniștii ei se mulțumeau cu restricții parțiale, și ei ca și noi o iubeau atât de mult pe Glenda încât dincolo de diferențele etice ori istorice dăinuia sentimentul care avea să ne unească pentru totdeauna, certitudinea că perfecționarea Glendei ne perfecționa și pe noi și perfecționa întreaga lume. Am avut inclusiv splendida recompensă ca unui dintre filosofi să restabilească echilibrul după depășirea acestei perioade de scrupule inutile; l-am auzit spunând că și o operă parțială este istorie, că ceva atât de grandios ca inventarea tiparului se ivise din cea mai individualistă și sfâșietoare dorință, aceea de a repeta și perpetua un nume de femeie.

Am avut în fine într-o zi dovada că numele Glendei se proiecta în prezent fără cea mai mică fisură; ecranele lumii o prezentau așa cum ea însăși — și eram siguri de asta — ar fi dorit să fie prezentată și poate de aceea n-am fost prea surprinși când am aflat din ziare că tocmai anunțase că se retrage din viața teatrală și cinematografică. Involuntara, minunata contribuție a Glendei la opera noastră nu putea fi coincidentă, nici miracol; pur și simplu ceva din ea sesizase, nelămurit, dragostea noastră anonimă și din adâncul sufletului ei ne parvenea singurul răspuns pe care ni-l putea oferi, actul de iubire ce ne copleșea în această ultimă dăruire pe care profanii aveau s-o perceapă doar ca pe o absență. Am trăit fericirea celei de-a șaptea zile, a odihnei după creație; puteam vedea acum orice operă a Glendei fără teribila amenințare a unei dimineți pline de stângăcii și greșeli; trăiam întâlnirile cu ușurința îngerilor sau a păsărilor, într-un prezent care semăna oarecum cu eternitatea.

Da, dar un poet spunea chiar în epoca Glendei că eternitatea e îndrăgostită de operele timpului și Diana a fost cea care a aflat și ne-a dat vestea un an mai târziu. Banal și omenesc: Glenda își anunța reîntoarcerea pe ecrane, motivele din totdeauna, frustrările profesionistului cu mâinile goale, un personaj pe măsură, filmările

iminent. Nimeni n-ar putea uita noaptea aceea din cafenea, după ce vizionasem *Folosirea eleganței* ce revenea în sălile din centru. Aproape că n-a fost nevoie ca Irazusta să exprime în cuvinte ceea ce trăiam cu toții cu un gust amar de revoltă și nedreptate. O iubeam atât de mult pe Glenda încât descurajarea noastră n-o atingea pe ea; ce vină avea că era actriță și că era Glenda; oroarea consta în ordinea întreruptă, în realitatea de cifre și prestigii și Oscaruri ce crea o fisură ascunsă în cerul nostru câștigat cu atâta greutate. Când Diana și-a sprijinit mâna pe brațul lui Irazusta și i-a spus: „Da, este singurul lucru care ne-a mai rămas de făcut” vorbea în numele tuturor fără a mai fi nevoie să fim consultați. Niciodată n-a avui nucleul o forță atât de teribilă și nu i-au trebuit nicicând atât de puține cuvinte pentru a o pune în aplicare. Ne-am despărțit, distruși, trăind deja ceea ce urma să se întâmple la o dată pe care numai unul dintre noi avea s-o cunoască dinainte. Eram siguri că n-aveam să ne mai revedem la cafenea, că fiecare dintre noi urma să ascundă de acum înainte solitara perfecțiune a regatului nostru. Știam că Irazusta avea să facă ceea ce era necesar, nimic mai simplu pentru cineva ca el. Nici măcar nu ne-am mai despărțit ca de obicei, cu acea siguranță că aveam să ne revedem după film, într-o seară după *Nesigura întoarcere* sau *Biciul*. Mai degrabă păream să ne întoarcem spatele unul altuia, pretextând că era târziu, că trebuia să plecăm; ieșeam separat, fiecare trăind dorința de a uita până ce totul se va fi consumat și știind foarte bine că n-avea să fie așa, că mai rămânea să deschidem într-o dimineață ziarul și să citim știrea, stupidele condoleanțe și consternarea profesională. Cu nimeni n-aveam să vorbim niciodată despre asta, urma să ne evităm politicos în sălile de cinema și pe stradă; acesta avea să fie singurul mod prin care nucleul putea să-și păstreze fidelitatea, tăinuind misiunea îndeplinită. Atât de mult o iubeam pe Glenda încât îi ofeream o ultimă perfecțiune inviolabilă. Nimeni n-o mai putea atinge acolo sus unde o instalase exaltarea noastră și aveam să-i evităm căderea, cei credincioși ei o puteau admira în continuare fără să-i perceapă declinul: nu se coboară viu de pe o cruce.

POVESTE CU PĂIANJENI MIGALAS

Am ajuns pe la două după-amiază la bungalou și o jumătate și de ora mai târziu, după cum convenisem la telefon, tânărul administrator a venit cu cheile, a pus frigiderul în funcțiune și ne-a arătat cum se foloseau sistemul de încălzire și aerul condiționat. Bineînțeles că vom rămâne aici zece zile și vom plan anticipat. Ne-am deschis valizele și am scos strictul necesar pentru plajă; o să ne instalăm pe înserat, să vezi Marea Caraibilor licărind la poalele dealului e destul de tentant. Am coborât poteca abruptă și am descoperit chiar o scurtătură printre tufișuri care ne-a făcut să câștigăm timp; doar vreo sută de metri despart bungalourile de pe deal de mare.

Aseară, în timp ce ne aranjam hainele și ne scoteam proviziile cumpărate la Saint-Pierre, am auzit vocile celor ce ocupau o parte a bungaloului. Vorbesc foarte încet, nu sunt acele voci din Martinica, vesele și pline de culoare. La răstimpuri câteva cuvinte mai clare: engleza americană, turiști fără îndoială. Ne-a cuprins supărarea la început, nu știam de ce, dar speram o singurătate absolută, deși văzuserăm că

fiecare bungalow (sunt patru printre ghivecele de flori, bananieri și cocotieri) era dublu. Poate fiindcă atunci când le-am văzut pentru prima oară, după complicate informații telefonice de la hotelul Diamant, zona ni se păruse pustie și totodată în mod straniu populată. Localul restaurantului, de pildă, treizeci de metri mai jos: părăsit dar cu câteva sticle în bar, pahare și tacâmuri. Prin obloanele unuia sau a două bungalouri se zăreau prosoape, flacoane de parfum și șampoane în sălile de baie. Tânărul administrator ne-a deschis un bungalow absolut gol și la o întrebare vagă ne-a oferit un răspuns și mai vag, directorul plecase și el se ocupa de bungalouri, fiind prieten cu proprietarul. Cu atât mai bine pentru noi, firește, din moment ce căutam plajă și singurătate; dar și alții se gândiseră la asta și două voci feminine, nord-americane șușoteau în cealaltă aripă a bungaloului. Pereți subțiri ca de carton, dar totul atât de confortabil, atât de bine amenajat. Și, ciudat lucru, am dormit la nesfârșit. Căci dacă aveam nevoie de ceva acum, asta era somnul.

Prietenii: o pisică îmblânzită și miloagă, o alta, neagră și mai sălbatică, dar la fel de flămândă. Păsările vin aici să mănânce din palmă iar șopârlele verzi se urcă pe mese să vâneze muște. În depărtare se aud caprele behăind iar cinci vaci și un vițel pasc în vârful dealului și scot mugete adecvate. Mai auzim și câinii din colibe din fundul văii; cele două pisici se vor alătura în noaptea asta concertului, cu siguranță.

Plaja, un deșert după criteriile europene. Câțiva băieți înotă și se joacă, trupuri negre sau mulatre dansează pe nisip. Ceva mai departe, o familie — americani sau nemți, trist de albi și de blonzi — aranjează prosoape, uleiuri de bronz și sacoșe. Am lăsat timpul să treacă, în apă sau pe nisip, neputând să mai facem altceva, prelungind ritualurile cremelor și ale țigărilor. N-am simțit încă amintirile invadându-ne, acea nevoie de a inventa trecutul, ce se accentuează în singurătate și plictiseală. Ba dimpotrivă: am blocat orice legătură cu săptămânile care se scurseseră, întâlnirile din Delft, noaptea la ferma lui Erik. Dacă trecutul revine, îl alungăm precum un rotocol de fum, gest lejer al mâinii care purifică aerul din nou.

Două fete coboară pe o potecă și aleg un colț izolat la umbra cocotierilor. Presupunem că sunt vecinele noastre de bungalow, ne imaginăm un secretariat ori vreo grădiniță de copii în Detroit sau în Nebraska. Le vedem intrând împreună în mare, îndepărtându-se de mal în chip sportiv, revenind fără grabă, savurând apa caldă și transparentă, frumusețe care devine clișeu dacă încerci s-o descrii, eterna poveste a cărților poștale. La orizont se văd două veliere, din Saint-Pierre țâșnește o șalupă cu o schioare care-și revine în chip meritoriu după fiecare căzătură și care totuși cade de multe ori.

Pe înserat — am revenit pe plajă după siestă când ziua se sfârșește printre nori mari și albi — ne-am spus că acest Crăciun va fi așa cum ni l-am dorit: singurătate, certitudinea că nimeni nu ne cunoaște locul de popas. Evitând posibilele greutăți și totodată stupidele întâlniri de sfârșit de an și amintirile condiționate, plăcuta libertate de a deschide câteva cutii de conserve și de a pregăti un punzi de rom alb, sirop de scorțișoară și lămâi verzi. Am cinat pe veranda separată de un paravan de bambus de terasa simetrică de pe care s-au auzit, până târziu în noapte, vocile abia șoptite. Vecinătatea noastră este ideală iar respectul reciproc e aproape exagerat. Dacă fetele de pe plajă sunt chiar cele din bungalow, probabil că și ele se întreabă acum dacă cele două persoane zărite pe plajă sunt cele ce locuiesc în aripa cealaltă. Civilizația își are avantajele ei, o recunoaștem între două pahare: nici țipete, nici tranzistoare, nici

melodii fredonate aiurea. Ah, de-ar rămâne aici cele zece zile, în loc să vină vreo pereche cu copii. Cristos s-a mai născut o dată, în ceea ce ne privește, noi putem adormi.

Să te trezești o dată cu soarele, suc de guayaba și cafea în boluri mari. Noaptea a fost lungă, cu rafale de ploaie tropicală, bruste potopuri ce încetează, căindu-se iute. Chiar și fără lună, câinii au lătrat în toate zonele; broaște și păsări, zgomote pe care urechea citadină nu izbutește să le definească dar care explică poate visele pe care ni le reamintim o dată cu primele deșteptări. Aegri somnia. Cine a spus asta? Charles Nodier sau Nerval, nu ne putem împotrivi uneori acestui trecut de biblioteci pe care alte vocații l-au șters practic. Ne povestim visele în care apar larve, amenințări incerte și exhumări previzibile, care nu sunt însă binevenite: își țes propria lor pânză de păianjen ori ne fac să ne-o țesem noi. Nimic surprinzător după Delft (dar ne-am decis să nu evocăm amintirile imediate, vom avea timp, ca întotdeauna. Ciudat, dar gândul la Michael nu ne afectează, acolo, în puțul fermei lui Erik, lucruri deja de mult trecute; nu vorbim aproape niciodată despre ele sau despre cele de dinaintea lor, deși știm că le putem pomeni fără să ne mai facă rău, la urma urmei ele ne dau plăcerea și voluptatea, iar noaptea petrecută la fermă a meritat prețul pe care-l plătim. Dar simțim că toate acestea sunt destul de recente, detaliile, Michael gol în bătaia lunii, lucruri pe care am vrea să le evităm dincolo de inevitabilele vise și atunci mai bine blocajul acesta și other oices, other rooms: literatura și avioanele, ce splendide droguri).

Marea, la ora nouă dimineța își retrace ultimele spume ale nopții, soarele și sarea și nisipul ne scaldă pielea într-o apă călduță. Când vedem fetele apărând pe potecă ne amintim deodată același lucru și ne privim în același timp. Făcuserăm o simplă remarcă înainte de a adormi, târziu în noapte: la un moment dat vocile din cealaltă parte a bungaloului trecuseră de la șoapte la câteva fraze care se distingeau perfect, deși sensul lor ne scăpa. Dar nu sensul ne-a atras în acest schimb de cuvinte, devenit apoi un murmur monoton și discret, ci faptul că una dintre voci era a unui bărbat.

La vremea siestei am auzit încă o dată șoapta înceată, dialogul pe cealaltă verandă. Fără să știm de ce, ne-am încăpățânat să credem că vocile din bungalou erau ale fetelor de pe plajă și acum, când nimic nu ne face să credem că un bărbat ar putea fi cu ele, amintirea nopții trecute se clarifică, noapte a atâtor zgomote ce ne-au tulburat, câinii, rafalele bruste de vânt și ploaie, tavanul scârțâind. Oameni de oraș, oameni ușor de impresionat, zgomote ce nu le aparțin, ploile bine educate.

Dar, în fond, ce ne interesează ce se întâmplă în bungaloul alăturat? Suntem aici fiindcă avem nevoie să fim departe de celălalt, de ceilalți. Nu-i ușor, desigur, să renunți la obiceiuri, la reflexe condiționate; fără un cuvânt, ciulim urechea, discuția de dincolo de perete, dialogul pe care ni-l închipuim calm și obișnuit, murmur de banală rutină. Imposibil să recunoști cuvinte, voci atât de asemănătoare în registrul lor încât adesea par un monolog abia întrerupt. Poate și ele ne ascultă și totuși n-o fac; pentru asta ar trebui să tacă, să fie aici din motive asemănătoare cu ale noastre, spionându-ne pe furiș asemeni unei pisici verzi ce pândește o șopârlă pe verandă. Dar noi nu le interesăm câtuși de puțin: mai bine pentru ele. Cele două voci alternează, se opresc, reiau discuția. Și nu-i nici o voce bărbătească, chiar vorbind atât de încet și tot am recunoaște-o.

Ca întotdeauna la tropice, noaptea se lasă brusc, bungaloul e slab luminat, dar nu ne pasă, nu gătim aproape deloc, doar cafeaua e caldă. N-avem nimic să ne spunem și poate de aceea ne amuză să ascultăm șoaptele fetelor; fără s-o admitem deschis, pândim vocea bărbatului deși știm că nici o mașină n-a urcat dealul și că celelalte bungalouri sunt în continuare goale. Ne legănam în balansoare și fumăm în întuneric; nu sunt țânțari, șoaptele vin din goluri de tăcere, se sting, revin. Dacă ele și-ar putea închipui cum suntem, nu le-am fi pe plac; nu numai că le spionăm dar suntem asemeni unor păianjeni migalas pe întuneric, în fond, nu ne deranjează că cealaltă aripă a bungaloului este ocupată. Căutam singurătatea dar acum ne imaginăm ce-ar fi noaptea aici fără nimeni de cealaltă parte; imposibil să negi faptul că ferma și Michael sunt încă atât de aproape. Trebuie să ne privim, să vorbim, să mai scoatem încă o dată cărțile de joc sau zarurile. Dar nu, e mai bine așa, să ne balansăm, ascultând șoaptele oarecum feline până vom adormi.

Până vom adormi, dar aici nopțile nu sunt ceea ce ne așteptam să fie, pământ al nimănui în care, în fine — pentru o vreme, cel puțin, prea mult n-avem de ce pretinde — ne-am putea adăposti de tot ceea ce începe dincolo de ferestre. Nici prostia nu este punctul nostru forte, n-am atins nicicând o țintă fără a ști care e următoarea, care sunt următoarele. Uneori s-ar părea că ne jucăm, instalându-ne într-o insulă oarecare unde orice poate fi ia îndemână; dar asta face parte dintr-un joc de șah, mult mai complex, în care simpla mutare a unui pion ascunde mutări importante. Celebra poveste a scrisorii furate e, în mod obiectiv, absurdă, în mod obiectiv; adevărul se află undeva la mijloc și portoricanii care au cultivat marihuana în balcoanele lor din New-York ori în plin Central Park știau mai multe despre asta decât o mulțime de polițiști. Oricum, studiem posibilitățile imediate, vapoare și avioane: Venezuela și Trinidad sunt la un pas, două variante din șase sau șapte; pașapoartele noastre sunt dintre cele ce trec fără probleme prin aeroporturi. Acest deal inocent, acest bungalou pentru turiști mic-burghezi: grozave zaruri măsluite pe care am știut să le folosim întotdeauna la timpul potrivit. Delft este foarte departe, ferma lui Erik începe să dispară din memoria noastră, să se șteargă tot astfel cum se șterg puțul și Michael alergând în bătaia lunii, Michael atât de alb și de gol în bătaia lunii.

Câinii au mai urlat la răstimpuri, dintr-una din casele din vale ne-au parvenit țipetele unei femei, țipete brusc întrerupte odată ajunse la paroxism, tăcerea de alături s-a transformat într-o șoaptă, alarmă confuză, somnul ușor al turistelor prea obosite ori prea indiferente ca să se intereseze cu adevărat de ceea ce le înconjoară. Am tras cu urechea, deja fără somn. Și-n fond de ce să dormi dacă pe acoperiș urmează o aversă de ploaie sau iubirea sfâșietoare a pisicilor, preludiul coșmarurilor, zorii, în fine, când capetele cad moale pe perna și nimic nu le mai invadează până ce soarele se urcă în palmieri și trebuie să te întorci din nou la viață.

Pe plajă, după ce-am înotat mult în larg, ne-am gândit încă o dată la bungalourile părăsite. Localul restaurantului, pahare și sticle ne reamintesc de Mary Celeste (volum bine cunoscut și citit, obsedanta revenire la inexplicabil, marinarii trăgând la țarm vasul care plutește în derivă cu toate pânzele desfăcute și nimeni la bord, cenușa caldă încă în cuptoarele din bucătărie, cabinele fără urmă de revoltă sau de ciumă. O sinucidere colectivă? Ne-am privit ironic, nu-i tocmai modul nostru de a vedea lucrurile. N-am fi aici dacă am fi acceptat vreodată gândul ăsta).

Fetele coboară târziu pe plajă și se bronzază îndelung înainte de a înota. Remarcăm și aici, fără comentarii, că-și vorbesc în șoaptă și dacă am fi mai aproape, am auzi același murmur confidențial, aceeași teamă de a nu interveni în viața celorlalți. Dacă s-ar apropia la un moment dat ca să ceară un foc, să întrebe cât e ceasul... Dar paravanul de bambus pare a se prelungi până pe plajă: știm prea bine că nu ne vor deranja.

Siesta e lungă, n-avem chef să ne întoarcem în apă și nici ele n-au, le auzim vorbind în cameră și apoi afară, pe verandă. Singure, firește. Dar de ce firește? Noaptea poate fi altfel și o așteptăm fără s-o mărturisim, ocupându-ne cu nimicuri, zăbovind în balansoar și țigări și băuturi, lăsând abia o lumină pe verandă; jaluzelele din salon o filtrează în fâșii fine ce nu alungă umbra din aer, liniștea așteptării. Dar noi nu așteptăm nimic, firește. Dar de ce firește, de ce să ne mințim, dacă singurul lucru pe care-l facem este să așteptăm, la fel ca în Delft și ca în atâtea alte locuri? Poți să n-aștepți nimic sau poți aștepta o șoaptă de cealaltă parte a peretelui, o schimbare în voci. Mai târziu se va auzi patul scârțâind și apoi va fi liniștea populată de câini și de frunze ridicate de vânt. Nu va ploua în noaptea aceasta.

Fetele pleacă, la opt dimineața vine un taxi după ele, șoferul negru râde și glumește coborându-le valizele, sacoșele de plajă, pălării mari de paie, rachete de tenis. De pe verandă se vede poteca, taxiul alb, ele nu ne pot vedea printre plante și nici măcar nu se uită spre noi.

Plaja e plină, copii de pescari care se joacă cu mingea înainte de a se scălda, dar azi pare mai goală, ele nu vor mai cobori. La întoarcere ocolim fără voia noastră, oricum fără s-o mărturisim deschis, și ajungem în cealaltă parte a bungaloului pe care o evitaserăm până atunci. Acum totul e într-adevăr pustiu, cu excepția aripii noastre, încercăm ușa, se deschide fără zgomot, fetele au lăsat cheia în interior, vorbind desigur cu administratorul care va veni sau nu mai târziu, ca să facă curat în bungalou. Lucrurile expuse la vedere nu ne mai miră: pahare și tacâmuri de la restaurant; cearșafuri mototolite, prosoape umede, flacoane goale, insecticide, sticle de coca-cola și pahare, reviste în engleză, bucăți de săpun. Totul e atât de gol, atât de neglijent. Miroase a apă de colonie, a tinerețe. Dormeau acolo, în patul mare cu cearșafuri cu flori galbene. Amândouă. Și-și vorbeau, stăteau de vorbă înainte de a adormi. Stăteau atât de mult de vorbă înainte de a adormi.

Siesta e greoaie, interminabilă, fiindcă n-avem chef să mergem la plajă atâta timp cât mai e încă soare. Făcând cafea ori spălând farfuriile, ne surprindem în același gest de așteptare, cu urechile ciulite spre peretele despărțitor. Ar trebui să râdem, însă nu. Nu acum când în sfârșit ne copleșește liniștea și singurătatea; acum nu mai râdem.

Pregătirea cinei ne ia timp, înadins complicăm lucrurile simple, ca totul să dureze, iar noaptea să se aștearnă peste deal înainte de a termina de mâncat. La răstimpuri, ne descoperim privind peretele, așteptând ceva care deja e atât de departe, o șoaptă prelungită acum într-un avion sau într-o cabină de vapor. Administratorul n-a venit, știm că bungaloul e deschis și gol și mai miroase încă a apă de colonie și a piele tânără. Se face brusc și mai cald, tăcerea sporește căldura sau digestia sau plictiseala fiindcă stăm în hamacuri, abia legănându-ne în întuneric, fumând și așteptând. Fără s-o mărturisim, firește, dar știind și așteptând. Zgomotele nopții se amplifică treptat, fidele ritmului lucrurilor și al astrelor; aceleași păsări, parcă și aceleași broaște de aseară și-au reluat locul și au început să cânte în același timp. Și corul de câini (un orizont de câini, imposibil să nu-ți amintești poemul) iar în tufișuri dragostea pisicilor

umplu aerul. Lipsește doar șoapta celor două voci din bungaloul alăturat și asta este liniștea, într-adevăr liniște. Restul alunecă în urechile concentrate absurd spre perete, așteptând parcă. Nici măcar nu mai vorbim, temându-ne să nu acoperim cu vocile noastre posibila șoaptă. Deja e foarte târziu, dar nu ne e somn, căldura crește în salon dar nu ne gândim să deschidem cele două uși. Nu facem decât să fumăm și să așteptăm ceva de neașteptat; nu ne mai jucăm, ca la început, cu ideea că fetele ne-ar putea imagina ca pe niște păianjeni migalas la pândă; nu mai sunt aici ca să le putem atribui propria noastră imaginație, preschimbându-le în oglinzi ce reflectă ceea ce se petrece în întuneric, reflectând ceea ce, în mod insuportabil, nu se mai petrece o dată.

Desigur, nu ne putem minți, simplul scârțâit al hamacului înlocuiește un dialog, menținându-l viu totodată. Totul a fost inutil, știm acum: fuga, călătoria, speranța de a mai găsi undeva un colț obscur, fără martori, un refugiu prielnic unui nou început (căci remușcările nu ne caracterizează, ce am făcut e bun făcut, vom face la fel de îndată ce ne vom ști la adăpost de represalii). E ca și cum deodată toată experiența noastră din trecut n-ar mai conta, soarta abandonându-ne asemeni lui Antonio, abandonat de zei în poemul lui Cavafis. Dacă ne gândim la strategia care a garantat sosirea noastră pe insulă sau ne imaginăm o clipă posibilele orare, telefoanele eficace în alte porturi și alte orașe, o facem cu aceeași abstractă indiferență cu care cităm adesea poeme, jucându-ne cu infinite caramboluri din asociații de idei. Mai rău e că, fără să știm de ce, schimbarea s-a produs de la sosirea noastră, de la cele dintâi șoapte de dincolo de peretele subțire pe care-l consideram doar o barieră abstractă, pentru singurătate și odihnă. Că o altă voce, neașteptată, s-a adăugat pentru o clipă șoaptelor nu trebuia să fie altceva decât o banală enigmă estivală, misterul încăperii alăturate, la fel ca în Mary Celeste, alimentând frivol promenade și sieste. Nu-i acordam de fapt o importanță aparte, niciodată n-am făcut vreo aluzie; știm numai că e imposibil să nu-i mai acordăm atenție, să nu-i dedicăm peretelui despărțitor odihna și faptele noastre.

Poate de aceea, noaptea târziu, prefăcându-ne că dormim, nu ne-a surprins câtuși de puțin tușea seacă și ușoară din celălalt bungalou, inconfundabilul glas bărbătesc. Și aproape că nu-i o tuse, ci un involuntar semnal, discret și pătrunzător în același timp, asemeni șoaptelor celor două fete, dar e un semnal de astă dată, poate fi în fine localizat, după atâtea discuții inutile. Ne ridicăm fără un cuvânt și în salon din nou tăcere, mai urlă doar unul dintre câini și urlă departe. Așteptăm, un timp nedefinit; vizitatorul din bungalou tace și el, poate e în așteptare ori l-a cuprins somnul în cearșafurile cu flori galbene. Nu contează, există acum o înțelegere ce n-are nici o legătură cu voința, există un termen ce n-are nevoie de forme ori formule; ne vom apropia la un moment dat, fără să ne consultăm, fără să ne privim măcar. Știm că ne gândim la Michael, la felul în care Michael a revenit la ferma lui Erik, s-a întors fără vreun motiv aparent, deși pentru el ferma era la fel de goală ca și bungaloul alăturat; a revenit asemeni vizitatorului celor două fete, la fel ca Michael și ca toți ceilalți: revenind precum muștele, revenind fără a ști ce-i așteaptă, venind la o întâlnire cu totul diferită de astă dată.

La ora de culcare ne puseseăm, ca întotdeauna, cămășile de noapte; le lăsăm să cadă acum pe jos ca niște pete albe și gelatinoase; goale ne îndreptăm spre ușă și ieșim în grădină. E de-ajuns s-o luăm pe lângă gardul viu ce prelungește peretele despărțitor dintre cele două bungalouri; ușa e închisă în continuare dar noi știm că de fapt ea nu e, nu

trebuie decât să apăsăm pe clanță. Când intrăm împreună, vedem că înăuntru nu-i lumină; pentru prima oară, după mult timp, înaintăm înlănțuite.

ÎNSEMNĂRI ÎNTR-UN CARNET

Afacerea cu controlul pasagerilor începu — e cazul s-o spunem — în timp ce vorbeam despre nedeterminare și reziduuri analitice. Jorge Garcia Bouza făcuse câteva aluzii la metroul din Montreal înainte de a se referi mai concret la rețeaua Anglo din Buenos Aires. Nu mi-a zis nimic, dar presupun că avea vreo legătură cu studiile tehnice realizate de companie —poate era chiar compania cea care efectua controlul. Prin metode, pe care ignoranța mea le califica drept speciale, deși Garcia Bouza a insistat asupra simplității lor eficace, se aflase numărul exact al pasagerilor care folosiseră zilnic metroul în cursul unei anumite săptămâni. Cum se dorea să se cunoască și procentul de afinență în diferite stații ale liniei, precum și călătoriile efectuate dintr-un capăt într-altul sau între stațiile intermediare, controlul se realizase cu maximă rigoare la toate intrările și ieșirile dintre Primera Junta și Plaza de Mayo; pe vremea aceea, vorbesc de anii patruzeci, linia Anglo nu era încă legată la noile rețele subterane, fapt care facilita controalele.

În ziua de luni a săptămânii alese, s-a obținut o cifră globală de bază; cifra a fost aproximativ aceeași; miercuri, la un total analog, s-a produs ceva neobișnuit: la 113.987 persoane intrate, n-au mai ieșit la suprafață decât 113.983. Bunul simț admise patru erori de calcul și responsabilități operației au luat la rând posturile de control, căutând posibile neglijențe. Inspectorul-șef Montesano [dau aici date pe care Garcia Bouza nu le avea, dar pe care eu mi le-am procurat mai târziu) a ajuns chiar să mărească numărul de persoane care efectuau controlul. Dintr-un exces de zel, a verificat metroul dintr-un capăt într-altul, iar muncitorii și toți ceilalți angajați au fost obligați să se legitimeze la ieșire. Toate astea mă fac să înțeleg acum că inspectorul-șef Montesano presupunea vag debutul a ceea ce ulterior a devenit clar pentru amândoi. Cred că nu mai e nevoie să spun că nimeni n-a descoperit presupusa eroare (spre a o exclude, firește) cu cei patru pasageri dispăruți.

Joi a funcționat totul bine: 107.328 de locuitori din Buenos Aires au reapărut cuminți după imersiunea lor temporară în subsol. Vineri (după operațiunile precedente, controlul se putea considera perfect de acum) a apărut o persoană în plus față de cei care fuseseră controlați la intrare. Sâmbătă s-au obținut cifre egale și compania părea să-și fi încheiat misiunea. Anomalia rezultatelor n-a fost comunicată publicului și în afară de inspectorul-șef Montesano și de tehnicienii responsabili cu cal-cuiul electronic din stația Once, cred că puțini au aflat de cele petrecute. Și mai cred că acești câțiva oameni (repet, cu excepția inspectorului-șef) au considerat că pot da uitării cele petrecute, atribuind eroarea mașinilor sau operatorilor.

Asta se întâmpla prin 1946 sau pe la începutul lui '47. În lunile care au urmat am avut ocazia să călătoresc mult cu metroul; la răstimpuri, fiindcă traseul era lung, îmi aminteam de discuția avută cu García Bouza și mă surprindeam privind ironic oamenii care stăteau lângă mine sau care atârnavă de curelele de piele precum vitele agățate în cârlige. De două ori, în stația Jose María Moreno, am simțit în mod straniu că unele

persoane (un bărbat și, ceva mai târziu, două femei în vârstă) nu erau călători obișnuiți, ca ceilalți, într-o seară de joi, în stația Medrano, după ce fusesem la un med de box și îl văzusem pe Jadruc Uanes câștigând la puncte, am avut impresia că fata aproape adormită de pe peron nu se afla acolo ca să aștepte trenul care sosea. De fapt, s-a urcat în vagonul în care m-am urcat și eu, dar numai ca să coboare la Rio de Janeiro și să rămână pe peron, de parcă s-ar fi îndoit de ceva, fiind mult prea obosită sau prea plictisită.

Spun toate astea acum, când deja nu mai pot afla nimic; la fel pățesc și oamenii care, după ce sunt jefuiți, își amintesc că au văzut niște țiți cam dubioși dând târcoale locului. Și totuși, chiar de la început, ceva din aceste idei, aparent fanteziste, ce se ivesc din amuzament, aveau să-mi lase o urmă de suspiciune; iată de ce în seara când García Bouza a menționat ca un detaliu curios rezultatele controlului, am simțit că exista o legătură între cele două lucruri, ceva care crea un sentiment straniu, de frică aproape. Dintre cei din exterior, cred că am fost primul care am aflat.

A urmat apoi o perioadă confuză în care se amestecau dorința crescândă de a verifica bănuiele, o cină la El Pescadito care m-a apropiat de Montesano și de amintirile lui și o coborâre progresivă și prudentă în metroul perceput ca fiind altceva: o respirație lentă și diferită, un puls care, aproape incredibil, nu bătea pentru oraș, nemaifiind doar un simplu mijloc de transport. Dar înainte de a începe să cobor într-adevăr (și nu mă refer la faptul banal de a circula cu metroul ca toată lumea), a existat un timp de reflecție și de analiză. Trei luni de zile, timp în care am preferat să merg cu tramvaiul 86 pentru a evita verificări și coincidențe înșelătoare, m-a reținut la suprafață o teorie demnă de atenție a lui Luis M. Baudizzone. Cum i-am pomenit — aproape în glumă — de raportul lui García Bouza, a crezut că putea explica fenomenul printr-un fel de degradare atomică, plauzibilă în cazul mulțimilor. Nimeni n-a numărat vreodată oamenii care ies de pe stadionul River Plate într-o duminică în care se joacă finala unui campionat, nimeni n-a confruntat cifra respectivă cu cea înregistrată la ghișee, într-o turmă de cinci mii de bivoli, străbătând în goană un defileu, sunt tot atâtea capete la intrare ca și la ieșire? Contactul cu oamenii de pe strada Florida degradează ușor mânecile paltoanelor, căptușeala mânușilor. Contactul cu 113.987 călători în trenurile înțesate care îi zgâlțâie și îi face să se atingă unii de alții la fiecare curbă și la fiecare frână, poate avea drept rezultat (prin anularea individualului și acțiunea de degradare a entității mulțimii) suprimarea a patru unități în decurs de douăzeci de ore. În privința celei de-a doua anomalii, când a apărut un călător în plus în acea zi de vineri, Baudizzone a fost de acord cu Montesano, considerând că fusese vorba doar de o eroare de calcul. După aceste presupuneri, literare mai degrabă, mă simțeam iarăși foarte singur, eu care n-aveam idei proprii, trecându-mă însă florii ori de câte ori ajungeam la o gură de metrou. Iată de ce am ales, pe cont propriu, un drum în spirală care să mă apropie treptat de adevăr, călătorind mult timp cu tramvaiul înainte de a fi în stare să revin la rețeaua Anglo, înainte de a coborî într-adevăr și nu numai pentru a lua metroul.

Trebuie să menționez aici că ei nu m-au ajutat câtuși de puțin, ba chiar dimpotrivă; ar fi fost o nesăbuintă din partea mea să sper asta sau să le solicit ajutorul. Ei sunt acolo și nici măcar nu știu că povestea lor scrisă începe chiar cu acest paragraf, în ceea ce mă privește, n-aș fi vrut să-i trădez și în orice caz nu voi pomeni cele câteva nume pe care le-am

aflat în săptămânile în care am intrat în lumea lor; dacă am făcut toate astea, dacă scriu acest raport, cred că am avut suficiente motive s-o fac, vrând să-i ajut pe locuitorii din Buenos Aires care erau mereu supărați din pricina transportului. Azi nu mai contează nici măcar asta, acum mi-e frică, acum nu mai am curaj să cobor acolo, dar e nedrept să fim nevoiți să mergem încet și incomod cu tramvaiul când avem la doi pași metroul pe care îl folosește toată lumea fiindcă nu se teme de el. Sunt destul de cinstit să recunosc că dacă ei sunt expulzați — fără scandal, firește, fără a se afla prea multe —, mă voi simți mai liniștit. Și nu pentru că viața mi-ar fi fost amenințată în timp ce mă aflam acolo jos, ci fiindcă nu m-am simțit nici o clipă în siguranță, avansând cu nesfârșitele mele cercetări nocturne (căci acolo totul se petrece noaptea, nimic mai fals și mai teatral ca lumina soarelui pătrunzând prin lucarne între două stații sau învăluind jumătate din scările de acces în stații); se poate ca ceva să mă fi trădat în cele din urmă iar ei să-și fi dat seama de ce petrec atâtea ore în metrou, cum și eu pot să-i disting de îndată ce îi văd în mulțimea înghesuită. Sunt atât de palizi, acționează atât de eficient; sunt atât de palizi și atât de triști, aproape toți sunt extrem de triști.

Ciudat, dar ce m-a preocupat de la bun început a fost să știu cum trăiesc, fără ca motivele acestei existențe să mi se pară dintre cele mai importante. Am renunțat repede la ideea de linii moarte ori de galerii pustii, cert era că existența lor coincidea cu sosirile și plecările călătorilor dintr-o stație într-alta. E clar că între Loria și Plaza Once se distinge vag un Hades plin de săpături, ocoluri, depozite de materiale și pe alocuri barăci cu geamuri înnegrite. Acest Niebeland se zărește preț de o secundă în timp ce trenul ne zgâlțâie aproape brutal la curbele de dinaintea stației, ce apare viu luminată, prin contrast. Dar a fost de-ajuns să mă gândesc la câți muncitori și șefi de șantier trec prin aceste galerii murdare pentru a-mi da seama că nu puteau fi niște posibile ascunzători; ei nu s-ar fi expus acolo, cel puțin nu în prima etapă. Mi-au fost de-ajuns câteva călătorii ca să-mi dau seama că nicăieri, în afara liniei propriu-zise — și mă refer aici la stațiile cu peroanele lor și cu trenurile în permanentă mișcare- nu existau spații și condiții prielnice vieții lor. Am eliminat liniile moarte, bifurcațiile și depozitele până am ajuns la oribila evidență — de reziduu necesar — acolo, în regatul acela crepuscular unde noțiunea de reziduu revenea fără încetare. Această existență pe care o schițez (pe care o propun, ar zice unii) mi s-a părut condiționată de cea mai brutală și mai implacabilă dintre necesități; respingând succesiv diversele variante, a mai rămas o ultimă posibilitate. Era destul de clar că ei nu pot fi localizați nicăieri, ei trăiesc în metrou, în vagoanele lui și sunt în continuă mișcare. Existența și mișcarea lor de leucocite — sunt atât de palizi — favorizează anonimatul care i-a protejat până acum.

Odată ajuns la această concluzie, restul decurgea de la sine. Doar în zori și noaptea târziu vagoanele rețelei Anglo sunt pustii, fiindcă locuitorii orașului Buenos Aires sunt noctambuli și există întotdeauna un du-te vino de călători înainte de închidere. Ne-am putea imagina un ultim tren, inutil deja, care merge ca să respecte programul, chiar dacă nimeni nu-l mai folosește, dar niciodată nu mi-a fost dat să văd așa ceva. Sau poate da, am reușit să-l văd uneori dar numai pentru mine era gol cu adevărat; rarii săi călători erau o parte dintre ei și își continuau drumul îndeplinind implacabile instrucțiuni. N-am reușit niciodată să localizez refugiul lor obligatoriu în timpul celor trei ore cât Anglo se oprește, de la două la cinci dimineața. Fie rămân într-un tren care o ia pe o linie moartă (și, în acest caz, mecanicul nu poate fi decât unul dintre ei) fie se amestecă temporar

cu personalul care face curățenie în timpul nopții. Această ultimă ipoteză e mai puțin probabilă, punându-se problema uniformelor și a relațiilor personale; de aceea prefer să cred că e folosit tunelul pe care pasagerii obișnuiți nu-l cunosc și care leagă stația Once de port. Altfel de ce sala cu inscripția Intrarea interzisă din stația Jose Maria Moreno e plină de suluri de hârtie, fără a mai pune la socoteală ciudatul cufăr în care se pot depozita lucruri? Vizibila fragilitate a acestei uși dă naștere celor mai sumbre bănuieli; și totuși senzația mea, oricât de lipsită de sens ar părea, este că ei își continuă într-un fel existența pe care am descris-o deja, fără a părăsi vagoanele sau peronul stațiilor; o necesitate estetică îmi confirmă în fond certitudinea și poate chiar motivul. Nu par să existe reziduuri valabile în această permanentă deplasare de la o stație la alta.

Am vorbit despre necesități estetice, dar poate sunt doar rațiuni pragmatice. Planul lor trebuie să fie extrem de simplu pentru ca fiecare dintre ei să poată reacționa automat și fără greșală în momentele succesive ce alcătuiesc permanenta lor viață subterană. După cum am putut constata, cu multă răbdare, fiecare știe că nu trebuie să facă mai mult de o călătorie în același vagon pentru a nu atrage atenția; în schimb, în stația terminus din Plaza de Mayo pot rămâne pe locurile lor, fiindcă afluența din mijloacele de transport în comun determină mulți oameni să se urce în tren la Florida pentru a găsi un loc înaintea călătorilor ce așteaptă la capăt de linie. La Primera Junta operația e diferită, e de-ajuns să coboare, să meargă câțiva metri și să se amestece printre călătorii din trenul de pe linia opusă. Au întotdeauna avantajul că marea majoritate a pasagerilor nu face decât o călătorie parțială. Cum aceștia din urmă vor lua metroul abia după un timp, după vreo jumătate de oră dacă au de făcut un drum rapid ori după opt ore dacă sunt funcționari sau muncitori, e puțin probabil să-i poată recunoaște pe cei ce rămân acolo jos, mai ales când schimbă continuu vagoane și trenuri. Această ultimă schimbare, pe care am verificat-o cu greu, e mult mai subtilă și respectă o schemă riguroasă, destinată evitării eventualelor aderențe vizuale din partea controlorilor sau a călătorilor care străbat același traseu (în două din cinci cazuri, în funcție de ore și de afluența publicului) cu aceleași trenuri. Știu acum, de exemplu, că fata care aștepta în Medrano, în seara aceea, coborâse din metroul care îl precedase pe cel pe care îl luasem eu și că a urcat în următorul după ce a călătorit împreună cu mine până la Rio de Janeiro; ca toți ceilalți, ea avea indicații precise până la sfârșitul săptămânii.

Obişnuința i-a învățat să doarmă pe locuri, dar numai pe perioade scurte: cel mult un sfert de oră. Chiar și cei care călătorim doar uneori cu Anglo, căpătăm în cele din urmă o memorie tactilă a itinerarului, intrarea în cele câteva curbe ale liniei ne indică în mod clar dacă ieșim de la stația Congrese spre Sáenz Peña sau dacă urcăm spre Loria. Ei sunt atât de obișnuiți, încât se trezesc chiar în momentul în care trebuie să coboare ca să schimbe vagonul sau trenul. Dorm demni, drepti, cu capul ușor aplecat. Douăzeci de sferturi de oră le sunt de-ajuns pentru a se odihni și în plus mai au la dispoziție și cele trei ore când, după câte știu, metroul este închis pentru public. Când am aflat că posedau cel puțin un tren, ceea ce confirma ipoteza mea despre linia moartă în orele de închidere, mi-am spus că existența lor căpătase aspectul unei comunități aproape agreabile dacă ar fi putut călători cu toții în acel tren. Rapide dar delicioase gustări colective între stații, somn neîntrerupt în drumurile de la un capăt de stație la altul și chiar bucuria dialogului și contactele dintre prieteni și poate dintre rude. Dar am constatat că se abțin cu strășnicie să

se adune în trenul lor (dacă e numai unul, ținând cont că numărul lor crește treptat) căci știu prea bine că orice identificare le-ar fi fatală, fiindcă memoria reține mai ușor trei fețe alăturate, după cum se zice, decât indivizi izolați.

Trenul lor le permite o scurtă întâlnire când trebuie să primească sau să-și transmită noua planificare săptămânală pe care Premierul lor o pregătește pe foi de agendă, distribuind-o în fiecare duminică șefilor de grup; tot acolo își primesc banii pentru hrana săptămânală iar un trimis al Premierului (mecanicul trenului, fără îndoială) se informează despre doleanțele lor cu privire la îmbrăcăminte, mesaje spre exterior și starea sănătății. Programul comportă asemenea schimbări de trenuri și de vagoane încât nu se mai pot întâlni nicicum până spre sfârșitul săptămânii. Presupun — și am ajuns să înțeleg asta după dificile proiecții mentale, după ce am intrat în pielea lor, suferind și bucurându-mă ca ei — că așteaptă fiecare duminică la fel cum tânjim noi aici, sus, după liniștea noastră duminicală. Alegerea acestei zile de către Premier n-are semnificația respectării unei tradiții, care m-ar fi surprins din partea lor; pur și simplu se știe că duminica sunt altfel de pasageri în metrou, trenurile fiind astfel mai anonime decât într-o zi de luni sau vineri.

Asamblând subtil multiplele elemente ale mozaicului, am sesizat faza inițială a operațiunii și modul în care au pus stăpânire pe tren. Primii patru au coborât într-o zi de marți, după cum o dovedesc cifrele controlului, în după-amiaza aceea, pe peronul de la Sáenz Pena, am studiat fețele mecanicilor pe măsură ce trenurile treceau. La un semnal de-al Premierului, s-au urcat într-un tren. Trebuiau să aștepte stația Plaza de Mayo, să dispună de treisprezece stații, iar controlorul să se afle într-un alt vagon. Cel mai greu le era să găsească un moment în care să fie singuri; i-a ajutat o dispoziție cavaleriească dată de Compania de Transporturi din Buenos Aires, care rezervă primul vagon din față doamnelor și copiilor, precum și disprețul vădit al locuitorilor capitalei față de acest prim vagon, în stația Peru, două doamne vorbeau despre soldurile de la Casa Lamota (de unde își cumpără hainele Carlota) și un puști citea, în mod inadecvat, Roșu și negru (revista, nu Stendhal). Controlorul se afla pe la mijlocul trenului când Premierul și-a făcut apariția în vagonul doamnelor și a bătut discret în ușa care dădea spre cabina mecanicului. Surprins, dar fără să bănuiască nimic, acesta a deschis ușa când trenul urca spre Piedras. Stațiile Lima, Sáenz Pena și Congrese au trecut fără nici un incident. La Pasco, trenul a întârziat puțin la plecare, dar controlorul se afla atunci în capătul celălalt al trenului și nu s-a sinchisit câtuși de puțin, înainte de stația Rio de Janeiro, Premierul a revenit în vagonul unde îl așteptau ceilalți trei. Patruzeci și opt de ore mai târziu, un mecanic în civil, purtând haine cam largi pentru el, se amesteca printre oamenii care coborau în Medrano și comenta cu inspectorul-șef Montesano surpriza dezagreabilă: o unitate în plus la calculul său de vineri. Iar Premierul conducea propriul tren în vreme ce alți trei se antrenau pe furiș pentru a-l înlocui la momentul oportun. Sunt convins că au procedat la fel și cu controlorii trenurilor pe care puneau stăpânire.

Având acum mai multe trenuri, ei dispun de un teritoriu mobil unde pot opera cu mai multă siguranță. Poate nu voi afla niciodată de ce mecanicii rețelei Anglo au cedat șantajului sau mitei Premierului și nici cum acesta din urmă reușește să evite o eventuală identificare atunci când se întâlnește cu alți membri ai personalului, când își ia leafa sau semnează formulare. Am putut acționa doar din afară, descoperind treapta mecanismele imediate ale existenței lor vegetative,

comportamentul lor exterior. Am admis cu greu că se hrăneau aproape exclusiv cu produsele care se vând în chioșcurile din stații, dar m-am convins că o rigoare deosebită stă la baza acestei existențe deloc ușoară. Ei își cumpără ciocolată și turtă dulce, dulciuri cu lapte și nucă de cocos, nuga și bomboane vitaminizate. Le mănâncă afișând un aer indiferent, precum cineva care își permite o mică plăcere, dar când călătoresc în vreun tren de-al lor, cuplurile îndrăznesc să-și cumpere o turtă dulce din acelea mari, cu lapte și drajeuri și o mănâncă aparent rușinați, ronțâind bucăți mici și simțind plăcerea unei mâncări adevărate. N-au putut să-și rezolve niciodată în liniște problema alimentației în comun, de câte ori le era într-adevăr foame și dulciurile îi scârbeau, amintirea sării le umplea gura de o crudă salivă și simțeau o bucurie teribilă, fiindcă o dată cu sarea era gustul grătarului inaccesibil și supa mirosind a pătrunjel și a țelină. (Cam pe atunci a apărut un local în care se frigea carnea, în stația Once și uneori mirosul de cârnați prăjiți și de hamburgeri ajungea pe peronul metroului. Dar ei nu pot avea acces la acest local fiindcă se află de cealaltă parte, pe peronul ce duce spre stația Moreno.)

Hainele reprezintă un alt aspect penibil al existenței lor. Se urează pantalonii, fustele, combinezoanele. Jachetele și bluzele se strică puțin, dar din motive de securitate trebuie să și le schimbe după o vreme, într-o dimineață, când îl urmăream pe unul dintre ei, încercând să învăț mai multe despre obiceiurile lor, am descoperit ce legături aveau cu suprafața. Cineva de la suprafață vine cu haine de schimb (am verificat apoi că era un schimb complet; de fiecare dată lenjerie de corp curată și un costum de haine sau o rochie, călcate din când în când) și urcă într-un vagon din următorul tren. Acolo pot sta de vorbă, pachetul trece de la unul la altul și în stația următoare se schimbă — și aici e momentul cel mai neplăcut — în toaletele care întotdeauna sunt murdare. Același agent îi așteaptă la stația următoare; călătoresc împreună încă o stație și agentul pleacă cu pachetul cu haine murdare.

După ce m-am convins că le cunoșteam toate posibilitățile în acest domeniu, am descoperit, absolut întâmplător, că îi afara schimbării hainelor mai au și un depozit în care își țin, în condiții precare, câteva haine și obiecte pentru cazuri de urgență, poate pentru a satisface primele necesități ale noilor veniți n-am idee câți or fi aceștia — dar bănuiesc că sunt tare mulți. Un prieten mi-a prezentat pe stradă un bătrân anticar din Cabilde. Căutam un număr vechi din revista „Sur”. Spre surprindere! mea, și admitând inevitabilul, am acceptat să cobor în stația Perii cu librarul și s-o iau pe peron la stânga, acolo unde încep un coridor foarte frecventat care nu prea seamănă cu un culoar de metrou. Acolo își avea depozitul cu vrafuri de cărți și reviste amestecate. N-am găsit revista „Sur”, în schimb era o ușiță întredeschisă ce dădea spre o altă încăpere; cineva stătea acolo cu spatele la mine și avea ceafa foarte albă, așa cum o au ei cu toții; la picioarele lui am izbutit să disting mai multe paltoane câteva batiste, un fular roșu. Librarul credea că eram negustor cu amănuntul sau concesionar ca și el; nu l-am contrazis și am cumpărat „Trilce” într-o ediție frumoasă. Dar povestea asta cu hainele mi-a dezvăluit lucruri cumplite. Cum au mai mulți bar decât le trebuie și vor să-i cheltuiască (presupun că la fel se întâmplă în închisorile în care regimul nu e prea sever) își satisfac capricii inofensive cu o violență care mă bulversează. Urmăream pe vremea aceea un băiat blond, îl vedeam mereu în același costum maro; își schimba doar cravata și intra pentru asta de două, trei ori pe zi la toaletă, într-o zi coborî la Lima ca să-și cumpere o cravată la chioșcul de pe peron; stătu mu timp să aleagă, fără

să se decidă; era marea lui escapada distracția de sâmbătă seara. Și atunci i-am zărit buzunarele sacoului pline de cravate și brusc am simțit ceva ce semăna cu oroarea.

Ele își cumpără batistuțe, mici jucării, portchei, tot ce încap în chioșcuri și în sacoșe. Uneori ele coboară în stațiile Lima săi Peru și rămân ținute în fața vitrinelor de pe peron unde s« expun mobile, privesc lung dulapurile și paturile, fixează cu privirea mobilele, cu o umilă dorință refulată iar când cumpăr! ziarul sau „Maribel” zăbovesc pierdute în fața anunșurilor cu solduri, reclame cu parfumuri, fotografii de modă și mănuși. Parcă sunt gata să uite instrucțiunile de indiferență și detașare când văd mamele urcând ca să-și plimbe copiii; pe două dintre ele ie-am văzut după două zile, și-au părăsit chiar locurile și s-au dus lângă copii, atingându-i aproape; nu m-ar fi surprins dacă i-ar fi mângâiat pe păr sau dacă le-ar fi oferit o bomboană, lucruri care nu se fac în metroul din Buenos Aires și în nici un alt metrou, probabil.

Mult timp m-am întrebat de ce alesese Premierul tocmai o zi de control ca să coboare cu ceilalți trei. Cunoscându-i metoda, deși nu și pe el, m-am gândit că nu putea fi vorba de fanfaronadă ori de dorința de a provoca un scandal dacă s-ar fi publicat diferența de cifre. Mai mult, ținând cont de înțelepciunea lui, ar fi trebuit să-și dea seama că în acele zile atenția celor din metrou avea să fie îndreptată, în mod direct sau indirect, asupra desfășurării controlului. Preluarea trenului părea astfel mai ușor de realizat și chiar revenirea la suprafață a mecanicului înlocuit nu putea avea consecințe periculoase pentru el. Abia peste trei luni, după întâlnirea întâmplătoare din parcul Lezama dintre fostul mecanic și inspectorul-șef Montesano (taciturn și indiferent) eu și inspectorul am început să înțelegem adevărul.

Pe vremea aceea — și nu e mult de atunci — aveau deja trei trenuri și, cred, deși nu sunt chiar sigur — că aveau și un post în cabinele de coordonare a activității din Primera Junta. O sinucidere înlătură ultimele mele îndoieli, într-o după-amiază o urmărisem pe una dintre ele și am văzut-o intrând în cabina telefonică din stația Jose Maria Moreno. Peronul era aproape gol și mi-am sprijinit capul de peretele lateral, prefăcându-mă obosit după orele de serviciu. Era pentru prima oară că o vedeam pe una de-a lor într-o cabină telefonică și nu m-a surprins aerul complice și oarecum speriat al fetei, clipa de șovăială înainte de a privi în jur și de a intra în cabină. N-am auzit mare lucru, un plânsei, zgomotul unei poșete deschizându-se, nasul suflat și apoi: „Dar canarul, ai grijă de el, nu-i așa? Îi dai în fiecare dimineață mei și puțină vanilie?” M-a uimit discuția asta banală; vocea respectivă nu transmitea un mesaj bazat pe vreun cod, lacrimile înmuiau această voce, o înecau. Am urcat într-un tren înainte ca ea să mă poată descoperi și am făcut un traseu întreg, continuând să controlez orarul și schimbarea hainelor. Când metroul a ajuns din nou în stația Jose Maria Moreno, ea s-a aruncat în fața trenului, după ce și-a făcut (se zice) semnul crucii; am recunoscut-o după pantofii roșii și după poșeta de culoare deschisă. Se strânseseră mulți oameni și unii îi înconjurau pe mecanic și pe controlor, în așteptarea poliției. Mi-am dat seama că amândoi erau de-ai lor (sunt atât de palizi) și m-am gândit că cele întâmplare aveau să pună la încercare valabilitatea planurilor Premierului, căci una e să înlocuiești pe cineva în subteran și alta e să rezisti unui interogatoriu al poliției. A trecut o săptămână și nu s-a întâmplat nimic după această sinucidere banală și aproape cotidiană; de atunci mi s-a făcut frică să mai cobor.

Știu că sunt multe lucruri de care încă n-am habar și sunt chiar esențiale, dar frica e mai puternică decât mine. În ultimele zile mă apropii doar de gura de metrou Lima, care e stația mea, trag în piept aerul cald, mirosul acela de Anglo care urcă până în stradă și ascult trenurile trecând. Intru într-o cafenea și mă simt un imbecil, mă întreb cum de pot renunța când sunt atât de aproape de revelația totală. Știu atâtea lucruri, aș putea să fiu util societății, dezvăluind tot ce se întâmplă. Știu că aveau deja opt trenuri în ultimele săptămâni și că ei se înmulțesc vertiginos. Cei noi nu pot fi încă recunoscuți fiindcă pielea se decolorează foarte încet și fără îndoială și-au dublat măsurile de siguranță; planurile Premierului par ireproșabile și mi-e imposibil să calculez câți sunt la ora actuală. Doar instinctul m-a avertizat când încă îndrăzneam să cobor și să-i urmăresc: cele mai multe trenuri sunt pline de ei, pasagerii obișnuiți pot călători din ce în ce mai greu la orice oră; iată de ce nu mă mai miră că ziarele pretind noi linii, mai multe trenuri, măsuri de urgență.

L-am întâlnit pe Montesano, i-am spus câteva lucruri și am sperat că el va ghici altele. Mi s-a părut că n-avea încredere în mine, că mergea pe o altă pistă, pe cont propriu, sau că prefera mai degrabă să se debaraseze elegant de ceva care îl depășea, fără să mai vorbim de șefii lui, care erau și ei total depășiți. Am înțeles că era inutil să-i mai pomenesc despre asta, mă putea acuza că-i complicam viața cu fantezii paranoice, mai ales când mi-a spus, bătându-mă prietenește pe spate: „Sunteți obosit, ar trebui să călătoriți.”

Dar eu trebuia să călătoresc cu metroul. Mă surprinde oarecum că Montesano nu se hotărăște să ia măsuri, cel puțin împotriva Premierului și a celorlalți trei, pentru a distruge acest arbore care își înfige rădăcinile din ce în ce mai adânc în asfalt și în pământ. E mirosul ăsta de închis, se aude un tren frânând și apoi marea aceea de oameni care urcă scara cu aerul bovin al celor care au călătorit în picioare, înghesuiți în vagoane mereu înțesate de lume. Ar fi trebuit să mă apropii, să-i iau deoparte și să le explic; am auzit atunci venind însă un alt tren și mi s-a făcut iarăși frică. Când recunosc pe vreunul din agenții lor care urcă sau coboară cu pachetul de haine, mă refugiez în cafenea și o vreme nu îndrăznesc să mai ies. Între două pahare de gin, mă gândesc că de îndată ce voi prinde iarăși curaj, voi coborî să verific câți sunt. Cred că acum toate trenurile sunt în mâinile lor și administrează numeroase stații, precum și o parte din ateliere. Ieri m-am gândit că vânzătoarea de la chioșcul de dulciuri m-ar putea informa despre creșterea obligatorie a vânzărilor ei. Cu un efort ce depășea ușor golul meu din stomac, am reușit să cobor pe peron, spunându-mi că nu trebuia nici să urc în tren, nici să mă amestec printre ei; doar două întrebări și să revin la suprafață, să fiu din nou la adăpost. Am introdus moneda în automat și m-am apropiat de chioșc; mă pregăteam să cumpăr o ciocolată când am văzut-o pe vânzătoare privindu-mă fix. Frumoasă dar atât de palidă, extrem de palidă. Am alergat disperat spre scări, am urcat treptele poticnindu-mă. Știu acum că nu voi mai putea coborî; ei mă cunosc, au sfârșit prin a mă cunoaște în cele din urmă.

Stau de o oră în cafenea și nu mă pot hotărî să pun din nou piciorul pe prima treaptă, să stau nemișcat printre acei oameni care urcă ori coboară, ignorându-i pe cei ce mă privesc chiorâș fiindcă nu înțeleg de ce nu mă hotărăsc să mă mișc într-o zonă în care toată lumea se mișcă. Mi se pare aproape incredibil că am reușit să analizez în fine metodele lor generale, fiind totuși incapabil să fac ultimul pas ce mi-ar permite să le dezvălui identitățile și intențiile. Refuz să accept că frica îmi înăbușă

pieptul în așa hal; mă voi hotărî poate, mă voi sprijini poate de balustradă și voi striga în gura mare ceea ce știu despre planul lor, ceea ce cred că știu despre Premier (da, o voi spune, chiar dacă Montesano îmi va purta pică, văzându-mă că îi dejoc planurile) și mai ales ce consecințe pot avea faptele lor pentru populația din Buenos Aires. Până acum am continuat să scriu în cafenea, faptul că mă știu la suprafață, într-un loc neutru, îmi dă o stare de liniște pe care n-o aveam atunci când am coborât până la chioșc. Simt că într-un fel sau altul voi coborî din nou, mă voi strădui să cobor scara, treaptă cu treaptă dar între timp ar fi mai bine să-mi termin raportul pentru a-l trimite primarului sau șefului poliției, cu o copie pentru Montesano iar apoi voi plăti cafeaua și voi coborî cu siguranță, de asta sunt sigur deși nu știu cum o voi face, de unde voi avea forța să cobor treaptă cu treaptă acum când ei mă cunosc, acum când au sfârșit prin a mă cunoaște, dar nu mai are nici o importanță, înainte de a coborî voi avea ciorna, voi spune domnule primar sau domnule șef de poliție, acolo jos e cineva care se plimbă, cineva care merge pe peroane și când nimeni nu-și dă seama, când numai eu pot să ascult fiindcă doar eu știu, se închide într-o cabină și își deschide poșeta. Și atunci acel cineva plânge, plânge puțin la început și apoi zice, domnule primar: „Dar canarul, ai grijă de el, nu-i așa? îi dai în fiecare dimineață mei și puțină vanilie?”

TĂIETURI DIN ZIARE

Deși nu cred că mai e nevoie s-o spun, prima tăietură din ziar este adevărată iar cea de-a doua imaginară.

Sculptorul locuiește pe strada Riquet, ceea ce nu mi se pare o idee prea grozavă, dar la Paris nu prea ai de ales când ești argentinian și sculptor, două ipostaze care în general îți fac viața grea în acest oraș. În fond ne cunoaștem puțin, perioade care însumează deja douăzeci de ani; când mi-a telefonat ca să-mi vorbească despre o carte cu reproduceri din lucrările sale cele mai recente și să-mi ceară un text care le-ar putea însoți, i-am spus ceea ce e convenabil să răspunzi în asemenea cazuri, adică să-mi arate sculpturile și apoi mai vedeam sau mai bine zis, să le vedem și abia după aceea..

L-am vizitat seara și la început au fost cafeaua și discuțiile amabile, simțeam amândoi ceea ce se simte în mod inevitabil când cineva îți arată opera și atunci momentul acela penibil aproape întotdeauna când jarul ia foc sau trebuie să admiți, acoperind prin cuvinte, că lemnul era umed și făcea mai mul fum decât căldură, îmi vorbise deja la telefon despre lucrările lui, o serie de sculpturi mici a căror temă era violența, pe toate latitudinile politice și geografice, care face din om un lup a omului. Știam câte ceva despre toate astea, din nou doi argentinieni pradă mareei amintirilor, spaimă acumulată zilnic prin telegrame, scrisori, bruște tăceri, în timp ce vorbeam el elibera o masă; instalându-mă într-un fotoliu comod începu să aducă sculpturile; le așeza într-o lumină favorabilă, mă lăsa să le studiez în tihnă și apoi le învârtea ușor; aproape că nu ne mai vorbeam de-acum, ele aveau cuvântul și ceea ce spuneau ne aparținea doar nouă. Una după alta, cam zece în total, mici și filiforme, din argilă sau ghips, ivindu-se din sârme ori sticle înfășurate, create cu migala degetelor și a spatulei, închipuite din cutii goale de conserve și din alte obiecte pe care doar explicațiile sculptorului îmi permiteau să le recunosc

pe sub trupuri și capete și brațe și mâini. Era seara târziu, din stradă se auzea doar zgomotul unor camioane grele, sirena unei ambulanțe.

Mi-a plăcut că în munca sculptorului nu era nimic sistematic ori prea explicit, că fiecare piesă ascundea ceva enigmatic și câteodată trebuia să te uiți lung la ea pentru a sesiza modul în care își asuma violența; sculpturile mi se păreau naive și subtile totodată, fără a afișa un dramatism excesiv ori vreun șantaj sentimental. Chiar și tortura, acea formă ultimă în care violența se desăvârșește prin oroarea imobilității și a izolării nu fusese exprimată prin suspecta minuțiozitate a atâtor afișe, texte și filme care reveneau în mintea mea la fel de activă și pregătită să păstreze imagini spre a le reconstitui pentru nu se știe care satisfacție obscură. Mi-am zis că dacă scriam textul pe care mi-l ceruse sculptorul, dacă scriu textul pe care mi-l ceri, i-am spus, va fi un text asemeni acestor sculpturi, niciodată n-o să mă las pradă superficialității care abundă destul în acest domeniu.

— Asta e treaba ta, Noemi, mi-a spus. Știu că nu-i ușor, amintirile ne sunt pline de atâta sânge încât uneori te simți vinovat dacă le pui capac, dacă le îngrădești ca să nu ne inunde cu totul.

— Mie îmi spui? Uită-te la această tăietură din ziar, eu o cunosc pe femeia care semnează și am aflat câte ceva de la niște prieteni. Asta s-a întâmplat acum trei ani sau aseară ori se întâmplă poate chiar în clipa asta la Buenos Aires sau la Montevideo. Chiar înainte de a veni la tine am deschis scrisoarea de ia un prieten și am găsit înăuntru această tăietură din ziar. Mai beau o cafea până citești, de fapt cred că nici nu-i nevoie să citești după tot ce mi-ai arătat, dar nu știu, m-aș simți mai bine dacă citești și tu.

Iată deci ce citi sculptorul:

Subsemnata Laura Beatriz Bonaparte Bruschtein, domiciliată în Aloyac nr. 26, district 10, Colonia Cuauhtemoc, Mexic 5, D.F., vreau să fie cunoscut opiniei publice următoarele:

1. Aida Leonora Bruschtein Bonaparte, născută în 21 mai 1951 la Buenos Aires, Argentina, de profesie învățătoare.

Faptele: La ora zece, în dimineața zilei de 24 decembrie 1975, a fost ridicată de către soldații Armatei argentinienne (Batalionul 601) de ia locul ei de muncă, din Villa Miseria Monte Chingolo, din apropierea capitalei federale.

Aici avusese loc în ajun o luptă care se soldase cu peste o sută de morți, dintre care o parte erau oameni din cartier. După ce a fost reținută, fiica mea a fost dusă la garnizoana militară a Batalionului 601.

Acolo a fost torturată cu sălbăticie ca și multe alte femei. Cele care au supraviețuit au fost împușcate chiar în seara de Crăciun. Printre ele se afla și fiica mea.

Îngroparea morților care luptaseră precum și a civililor ridicați a avut loc după cinci zile. Toate trupurile, inclusiv al ei, au fost ridicate cu un dispozitiv mecanic și au fost transportate la comisariatul din Lanus, iar de acolo la cimitirul din Avellaneda, unde au fost aruncate într-o groapă comună.

Mă uitam întruna la ultima sculptură care rămăsese pe masă, refuzând să-l privesc în ochi pe sculptorul care citea în liniște. Am auzit pentru prima oară tic-tacul pendulei: venea din vestibul și era singurul lucru care se putea auzi în clipa aceea când strada devenea din ce în ce mai pustie; zgomotul ușor ajungea până la mine ca un metronom în noapte, o încercare de a menține viu timpul în acel hău în care ne aflam amândoi, acel timp care era și al unei camere din Paris și al unui cartier

mizerabil din Buenos Aires, un timp fără calendare, care ne pune fața în față cu asta, cu ceva pe care nu-l mai puteam numi decât „asta”, toate calificările isprăvite, orice gest de oroare obosit și murdar.

— Cele care au supraviețuit au fost împușcate chiar în seara de Crăciun, citi cu voce tare sculptorul. Poate că le-au dat cozonac și cidru, adu-ți aminte că la Auschwitz Je dădeau bomboane copiilor înainte de a-i duce în camerele de gazare.

Cred că a văzut ceva întipărit pe fața mea, a schițat un gest de scuza iar eu mi-am plecat privirea și mi-am aprins încă o țigară.

Am aflat în mod oficial de asasinarea fiicei mele la tribunalul numărul 8 din orașul La Plata, în ziua de 8 ianuarie 1976. Mi s-a spus apoi să merg la comisariatul din Lanus, unde după trei ore de interogatoriu mi s-a indicat locul unde se afla groapa. Din fata mea m-au lăsat să-i văd doar mâinile-i desprinse de trup care erau puse într-un borcan cu numărul 24. Ceea ce mai rămăsese din corpul ei nu putea fi restituit fiindcă era secret militar, în ziua următoare m-am dus la cimitirul Avellaneda ca să caut tăblița nr. 28. Comisarul îmi spusese că acolo aveam să găesc „ceea ce mai rămăsese din ea, pentru că ce primiseră nu se puteau numi trupuri”. Groapa era o bucală de pământ răscolit de cinci metri pe cinci, cam spre fundul cimitirului. I-am putut localiza groapa. A fost cumplit când mi-am dat seama cum au omorât și îngropat peste o sută de persoane, printre care se afla și fiica mea.

2. În fața unei asemenea infamii și a unei cruzimi fără de margini, în ianuarie 1976, subsemnata, domiciliată pe strada Lavallo 730, etajul cinci, sectorul 9 în capitala federală, am dat în judecată Armata argentiniană pentru asasinat. Am deschis procesul la același tribunal, numărul 8, din La Plata.

— Vezi bine, toate astea nu servesc la nimic, spuse sculptorul, măturând aerul cu brațul întins. N-ajută la nimic, Noemi. Eu îmi petrec luni întregi făcând porcăriile astea, tu scrii cărți, femeia asta denunță atrocități, noi mergem la congrese și la mese rotunde pentru a protesta, ajungem aproape să credem că lucrurile se schimbă și brusc, în două minute citind asta, înțelegi din nou adevărul, știi că...

— Da, și eu cred la fel acum, i-am zis, enervată că trebuia să spun lucrurilor pe nume. Dar dacă aş accepta toate astea, ar fi ca și cum le-aş trimite o telegramă de adeziune și apoi știi foarte bine, te vei trezi mâine și vei modela o altă sculptură știind că eu mă aflu în fața mașinii de scris și vei crede că suntem mulți deși suntem atât de puțini și că forțele inegale nu justifică și nu vor justifica niciodată tăcerea. Gata cu morala. Ai terminat de citit? Trebuie să plec, bătrâne.

Dădu din cap în semn că nu, arătându-mi ibricul cu cafea.

După demersul legal întreprins, s-au întâmplat următoarele:

3. În martie 1976, poliția l-a asasinat pe una din străzile orașului Buenos Aires pe Adrian Saidon, argentinian de douăzeci și patrii de ani. funcționar, logodnicul fiicei mele, după care l-a înștiințat pe tată despre asasinat.

Trupul n-a fost restituit tatălui, doctorul Abraham Saidon, întrucât ora considerat secret militar.

4. Santiago Bruschtein, argentinian, născut în 25 decembrie 1918, tatăl fiicei mele asasinate, de profesie doctor în biochimie, cu laboratorul în orașul Moron.

Faptele: în 11 iunie 1976, la amiază, un grup de militari în civil a descins în apartamentul nr. 9 din strada Lavallo 730, etajul cinci. Soțul meu, asistat de o infirmieră, se afla în pat, aproape muribund din pricina

unui infarct, cu un pronostic de trei luni de viață. Militarii l-au întrebat de mine și de copiii noștri și au adăugat: Cum poate să îndrăznească un blestemat de evreu să intenteze un proces pentru asasinat Armatei argentinienne? L-au obligat apoi să se ridice și lovindu-l, l-au suit într-o mașină fără a-i permite să-și ia medicamentele.

Martori oculari au afirmat că Armata și poliția au folosit pentru arestare vreo douăzeci de mașini. N-am mai avut niciodată vești despre el. Din surse neoficiale am aflat că a murit subit când a început să fie torturat.

— Dar eu mă aflu aici, la mii de kilometri, discutând cu un editor despre ce fel de hârtie să se folosească la fotografierea sculpturilor, despre format și despre copertă.

— Ei, da, bătrâne, iar eu am scris zilele astea o povestire care abordează, nici mai mult nici mai puțin, decât problemele psihologice ale unei fete ajunse la pubertate. Nu te mai tortura și tu atât, cred că ne ajunge adevărata tortură.

— Știu, Noemi, o știu prea bine, la naiba. Dar mereu e la fel sfârșim întotdeauna prin a recunoaște că toate astea s-au petrecut într-un alt spațiu, într-un alt timp. N-am fost și nici ni vom fi vreodată acolo unde, poate...

(Mi-am amintit de ceva citit în copilărie, poate Augustin Thierry, o povestire în care un sfânt, al cărui nume nu-l mai rețin, i-a creștinat pe Clovis și poporul lui. În momentul în care îi descria lui Clovis flagelarea și răstignirea lui Isus, regele s-a ridicat de pe tronul lui, fluturându-și lancea și strigând: „Ah, dacă aș fi fost eu acolo cu oștenii mei!” Minune a unei dorințe imposibile, aceeași neputincioasă furie ca a sculptorului absorbit de lectură.)

5. Patricia Villa, argentiniană, născută în Buenos Aires în 1952, ziaristă și soră a nurorii mele, lucra la agenția Inter Press Service.

Faptele: împreună cu logodnicul ei, Eduardo Suárez, și el ziarist, au fost arestați în septembrie 1976 și duși la Comandamentul General al poliției federale din Buenos Aires. La o săptămână după ce au fost reținuți i s-a comunicat mamei, care făcuse demersurile legale necesare, că se comisese o regretabilă eroare. Trupurile lor n-au mai fost restituite rudelor.

6. Irene Mdnica Bruschtein Bonaparte de Ginzberg, de douăzeci și patru de ani, de profesie artist plastic, căsătorită cu Mário Ginzberg, șef de șantier, de douăzeci și patru de ani.

Faptele: în ziua de 11 martie 1977, la ora șase dimineața au descins în apartamentul lor forțe ale armatei și ale poliției și i-au ridicat pe cei doi, abandonându-i pe copiii lor: Victoria, de doi ani și șase luni și Hugo Roberto de un an și șase luni, în fața casei. Imediat am prezentat o cerere de habeas corpus, eu la Consulatul din Mexic iar tatăl lui Mario, cuscrul meu, în capitala federală.

Am încercat să am vești despre fiica mea Irene și despre ginerele meu Mário și am denunțat aceste fapte abominabile la Națiunile Unite, OEA, Amnesty International, Parlamentul European, Crucia Roșie etc.

Și totuși n-am primit nici până azi vreo veste despre locul lor de detenție. Sper din tot sufletul să mai fie încă în viață.

Ca mamă, fiind în imposibilitatea de a reveni în Argentina din pricina persecutării familiei mele și cum demersurile legale au fost respinse, solicit instituțiilor și persoanelor care luptă pentru apărarea drepturilor omului să acționeze pentru a-mi fi restituiți fiica Irene și soțul ei Mario și

pentru a le salva astfel viața și libertatea. Semnează: Laura Beatriz Bonaparte Bruchstein.

(„El Pais”, octombrie 1978. Articol reprodus în „Denuncia”, decembrie 1978.)

Sculptorul mi-a înapoiat articolul, nu ne-am mai spus mare lucru, picam de somn și simțeam că era mulțumit: îi acceptasem colaborarea și am înțeles atunci că se îndoiește de asta, știa că eram foarte ocupată, poate chiar egoistă, scriitoarea ocupată până peste poate. L-am întrebat dacă găseam prin apropiere vreo stație de taxiuri și am ieșit pe strada pustie și rece, prea largă pentru a fi pe gustul meu, la Paris. O rafală de vânt mă obligă să-mi ridic gulerul paltonului, îmi auzeam tocurile pe caldarâm tulburând liniștea, marcând acel ritm în care oboseala și obsesiile creează o melodie ce revine neîncetat ori fraze dintr-un poem. M-au lăsat să-i văd doar mâinile-i desprinse de trup care erau puse într-un borcan cu numărul douăzeci și patru, m-au lăsat să-i văd doar mâinile-i desprinse de trup și brusc m-am împotrivit acestei maree recurente, străduindu-mă să respir adânc, să mă gândesc la ceea ce aveam să lucrez a doua zi; n-o să știu niciodată de ce am traversat pe celălalt trotuar, n-aveam un motiv anume căci strada dădea spre Place de La Chapelle unde urma să găsesc poate un taxi, era totuna dacă mergeam pe un trotuar sau pe celălalt, am traversat așa, fiindcă nu mai aveam nici măcar puterea să mă întreb de ce traversam.

Fetița stătea pe o treaptă în fața unei porți, pierdută aproape printre atâtea alte porți, casele înalte și înguste, greu de deosebit pe strada aceea întunecoasă. Faptul că o fetiță se afla pe o scară la acea oră din noapte pe o stradă pustie mă surprinse mai puțin decât atitudinea ei, o pată mică și albă, picioarele ghemuite și mâinile-i acoperindu-i fața, ar fi putut la fel de bine; să fie un câine sau un coș de gunoi uitat în fața casei. M-am uitat prin jur; un camion se îndepărta cu palide lumini galbene, pe trotuarul de vizavi un bărbat înainta încovoiat, cu capul vârat în pardesiu și cu mâinile în buzunar. M-am oprit, am privit-o îndeaproape: fetița avea niște codițe rare, fustiță albă și tricou roz; îndepărtându-și mâinile, i-am văzut ochii și obrajii, lacrimile pe care semiîntunericul nu i le putea ascunde, ghiceam că-i alunecau până la gură.

— Ce-ai pățit? Ce faci aici?

Am simțit-o inspirând aerul cu putere, înghițindu-și lacrimile și muci, un sughiț ori un plânset și i-am văzut fața ridicată spre mine, năsul roșu, gura care tremura. Am repetat întrebările, nu știu ce i-am mai zis și m-am aplecat până am simțit-o foarte aproape de mine.

— Mama, spuse fetița, hohotind. Tata îi face tot felul de lucruri mamei.

Voia să mai zică ceva poate, dar și-a întins brațele și s-a lipit de mine; mirosea urât, a chiloței uzi. Ridicându-mă, am vrut s-o iau în brațe dar ea se îndepărtă, privind spre gangul întunecos, îmi arătă ceva cu degetul, înainta și eu o urma, zărind abia o boltă pietruită, dincolo de care începea o grădină. Tăcută, ieși la aer; aceea era mai degrabă o grădină de zarzavaturi cu garduri joase ce delimitau spațiile cultivate, o dâră de lumină te lăsa să întrevezi tufele rahitice, tulpinile susținând plantele agățătoare, zdrențele ce țineau locul sperietorilor; în mijloc se zărea un pavilion cârpit cu plăci de zinc și tablă, iar printr-o fereastră străbătea o lumină verzuie. Nu era nici o lumină aprinsă în casele din jurul grădinii de zarzavaturi, ziduri negre urcau cinci etaje ajungând să se confunde cu un cer jos și înnorat.

Fetița se îndreptase spre aleea îngustă dintre cele două straturi ce ducea spre ușa pavilionului; abia s-a întors, ca pentru a se asigura că o urmam și intră în cocioabă. Știu că ar fi trebuit să mă opresc acolo și să fac cale întoarsă, să-mi spun că fetița visase urât și că se întorcea în pat, toate motivele raționale îmi demonstrau absurdul acelei clipe și poate riscul pe care mi-l asumam pătrunzând într-o casă străină la ora aceea; cred că-mi repetam toate astea în gând pășind dincolo de ușa întredeschisă și zărind-o pe puștoaică așteptându-mă într-un fel de vestibul plin de boarfe și unelte de grădinărit. O rază de lumină se strecura pe sub ușa din fund și fetița mi-o arătă cu mâna, străbătu aproape în fugă restul vestibulului și deschise imperceptibil ușa. Lângă ea, inundându-mă brusc, lumina gălbuie ce trecea prin crăpătura ce se măsura treptat-treptat, și un miros de ars m-a izbit și am auzit parcă un strigăt înăbușit ce izbucnea, se oprea și izbucnea iarăși; am împins ușa cu mâna și am pătruns în camera infectă, scaune rupte, masa plină de sticle de bere și vin și pahare și ziare vechi acoperind-o, și ceva mai departe patul și trupul gol și prosopul murdar făcut căluș în gură iar mâinile și picioarele legate de barele de fier. Stând pe o bancă, cu spatele la mine, tatăl fetiței îi făcea tot felul de lucruri mamei; își lua un răgaz, ducea ușor țigara la buze, scotea încet fumul pe nas în vreme ce țigara cobora pe un sân al mamei și rămânea acolo cât timp durau țipetele înăbușite de prosopul care-i acoperea gura și fața, cu excepția ochilor. Până să înțeleg, să accept că fac parte din toate astea, tatăl avu timp să-și retragă țigara și s-o ducă din nou la gură, să savureze excelentul tutun franțuzesc, iar eu să văd trupul ars de la burtă la gât, petele violete sau roșii care urcau de la coapse și sex până la sânii pe care țigara se așeza din nou, căutând cu subtilă delicatețe un alt loc pe piele, fără cicatrice. Țipătul și zvâcnetul trupului din patul ce se zguduia sub spasm se contopiră acum în fapte și lucruri pe care nu le-am ales și pe care nu mi le voi explica vreodată; între bărbat și mine se afla un scaun stricat, l-am văzut ridicându-se în aer și lovind cu muchia capul tatălui; trup și scaun se rostogoliră pe jos aproape simultan. A trebuit să mă dau înapoi ca să nu cad și eu, îmi adunasem toată forța ridicând scaunul și lovind cu el și simțeam că rămân fără vlagă, bălăngănindu-mă ca o marionetă; știu că am căutat zadarnic ceva de care să mă sprijin, m-am uitat vag în spate și am văzut ușa închisă, copila dispăruse iar bărbatul căzut pe podea era o pată confuză, o zdreanță șifonată. Ce a urmat apoi am văzut poate într-un film sau am citit într-o carte, eram acolo dar era ca și cum n-aș fi fost și totuși acționam iute și deliberat, pe masă am găsit cuțitul, am tăiat sforile care o țineau legată pe femeie, i-am smuls prosopul de pe față și am văzut-o ridicându-se în tăcere, o tăcere absolută devenită parcă necesară, privind trupul căzut ce începea să-și revină dintr-o stare de inconștientă ce nu putea dura și privirea ei fără cuvinte, trupul pe care-l apuca de brațe în timp ce eu îl luam de picioare și îl întindeam amândouă în pat, îl legam cu sforile pe care le înnodam în grabă și îi puneam călușul în gură în aceeași liniște în care ceva părea să vibreze, tremurând într-o frecvență ultrasonoră. Nu știu ce urmează, văd femeia, goală încă, smulgând îmbrăcămintea, descheind și dându-i jos pantalonii, îi văd ochii ogindindu-se într-ai mei, o singură pereche de ochi dedublându-se și patru mâini smulgând și rupând și dezbrăcând, vestă și cămașă și chiloți și acum trebuie să-mi amintesc și să scriu, blestemata mea condiție de scriitor și memoria vorbesc despre ceva ce n-am văzut dar am trăit într-un mod inexplicabil, un pasaj dintr-o povestire de Jack London în care un pungaș din nord se zbate ca să moară demn în timp ce lângă el,

colegul lui de tâlhării, transformat într-un morman de carne și sânge care nu și-a pierdut încă total cunoștința, urlă și se zvârcolește torturat de femeile din trib care fac din el o cumplită prelungire a vieții printre spasme și țipete, omorându-l fără a-l ucide, extrem de rafinate, inventând variante nedescrise până acum așa cum n-am fost nici noi descise vreodată și făcând ceea ce trebuia să facem, tot ce trebuia făcut până la capăt. Inutil să te întrebi ce căutam eu în toate astea, cu ce drept și ce rol aveam eu în ceea ce se petrecea sub ochii mei care au văzut toate astea, tară îndoială, și își amintesc cele văzute la fel cum imaginația lui London trebuie să fi văzut și să-și fi amintit ceea ce mâna lui era incapabilă să descrie. Știu doar că fetița nu mai era cu noi de când intrasem în cameră iar acum mama îi făcea tot felul de lucruri tatălui, dar cine știe dacă numai mama sau erau iarăși rafalele în noapte, frânturi de imagini revenind dintr-o tăietură din ziare, mâinile desprinse de trup și puse într-un borcan cu numărul 24, din surse neoficiale am aflat că a murit subit când a început să fie torturat și prosopul în gură și țigările aprinse și Victoria, de doi ani și șase luni și Hugo Roberto de un an și șase luni, abandonați în fața casei. Cum să știu cât a durat, cum să înțeleg că și eu, chiar și eu, deși mă credeam de partea celor buni, chiar și eu, cum să accept că și eu eram de partea celor cu mâini retezate și gropi comune, și eu de cealaltă parte, cu fete torturate și împușcate chiar în seara de Crăciun; restul nu-i decât un spate întors, o grădină de zarzavaturi traversată în fugă, un genunchi julit în gardul despărțitor, o revenire în strada înghețată și pustie și, în fine, Place de La Chapelle și aproape imediat taxiul care m-a adus în fața unui pahar și a încă unui pahar de vodcă și somnul adânc din care m-am trezit la prânz, întinsă de-a curmezișul pe pat și îmbrăcată din cap până în picioare, cu genunchiul sângerând și cu acea durere de cap poate providențială pe care o simți când dai pe gât vodcă adevărată.

Am lucrat întreaga după-amiază, mi se părea inevitabil și ciudat să mă pot concentra într-o asemenea măsură; pe înserat l-am sunat pe sculptor, părea surprins să mă audă din nou atât de repede; i-am povestit ce mi se întâmplase, am spus-o dintr-o răsuflare și el nu m-a întrerupt deși la un moment dat îl auzeam tușind sau încercând un început de întrebare.

— Așa că vezi, i-am spus, vezi bine că nu mi-a trebuit prea mult timp să-ți dau ce ți-am promis.

— Nu înțeleg, zise sculptorul. Dacă te referi la textul despre...

— Da, asta vreau să spun. Tocmai ți l-am citit, asta e textul. Ți-l trimit de îndată ce îl corectez, nu vreau să-l mai țin aici.

După vreo două, trei zile pline de pastile și băutură și discuri și orice altceva ce mi-ar fi putut servi drept barieră, am ieșit să fac cumpărături, frigiderul era gol și Mimosa mieuna la piciorul patului. Am găsit o scrisoare în cutia poștală iar pe plic am recunoscut scrisul mare al sculptorului, înăuntru era o foaie de hârtie și o tăietură din ziare, am început să citesc îndreptându-mă spre piață și abia mai târziu mi-am dat seama că, deschizând plicul, rupsesem și pierdusem o parte din articol. Sculptorul îmi mulțumea pentru textul scris pentru albumul lui, insolit dar se pare foarte personal, depășind normele uzuale în materie de albume artistice, dar asta nu-l deranja, așa cum, fără îndoială, nu mă deranjase nici pe mine. Mai era și un post-scriptum: „Ai fi putut fi o mare actriță, dar din fericire ești o scriitoare excelentă. Când m-ai sunat în seara aceea, pentru o clipă am crezut că-mi povesteai ceva care ți se întâmplase în realitate dar am citit apoi din întâmplare „France-Soir” din care îmi permit

să-ți trimit articolul care ți-a inspirat faimoasa experiență personală. E adevărat, un scriitor poate argumenta că dacă se inspiră din realitate, fie și din faptul divers, reușește să transfere faptele într-o altă dimensiune, conferindu-le o valoare deosebită. Oricum, dragă Noemi, ne cunoaștem de prea multă vreme ca să-ți fi părut necesar să-mi condiționezi dinainte ilustrarea acelui text și să-ți arăți talentul dramatic la telefon. Dar s-o lăsăm baltă, știi prea bine cât îți sunt de recunoscător pentru colaborare și cât de fericit mă simt că..."

Am privit articolul și am văzut că-l rupsesem din neatenție, plicul și fragmentul lipit de el erau aruncate pe undeva. Știrea era demnă de „France-Soir” și de stilul ziarului: dramă atroce într-o suburbie a Marsiliei, macabra descoperire a unei crime sadice, fost instalator legat și cu un căluș în gură zăcând pe un pat mizerabil, cadavrul etc., vecini discreți la curent cu repetate scene de violență, fetița lipsind de câteva zile de acasă, vecini suspectând fuga, poliția căutând concubina, cumplita priveriște de care au avut parte cei care, articolul se întrerupea aici, în fond și la urma urmei, înmuind prea mult marginea plicului pentru a-l lipi, sculptorul făcuse la fel ca Jack London, exact ca Jack London și ca memoria mea; dar fotografia pavilionului apărea în întregime și era pavilionul din grădina de zarzavaturi și gardurile și plăcile de zinc și zidurile înalte înconjurându-l cu ochii lor orbi, vecini discreți la curent, vecini suspectând fuga, toate astea lovindu-mă în plin, printre frânturi de știre de fapt divers.

Am luat un taxi și am coborât pe strada Riquet, știind că era o prostie dar făcând asta pentru că așa se fac prostiile, în plină zi, nimic nu semăna cu amintirea mea și deși m-am plimbat, privind fiecare casă și traversând pe trotuarul de vizavi cum tăcusem atunci, n-am recunoscut nici o poartă care să semene cu cea din noaptea aceea, lumina cădea pe lucruri ca o mască infinită, porți dar nici una ca aceea, nici un acces spre vreo grădină de zarzavaturi și asta pur și simplu pentru că acea grădină se afla în suburbia Marsiliei. Dar fetița era, stătea pe o scară din fața unei intrări oarecare și se juca cu o păpușă din cârpe. Când i-am vorbit, a alergat în goană spre prima poartă și până să sun a și apărut o portăreasă. A vrut să știe dacă eu eram asistenta socială, veneam desigur pentru fetița pe care o găsisese pierdută pe stradă, chiar în dimineața aceea trecuseră niște domni ca s-o identifice, o asistentă socială urma să vină după ea. Deși știam deja, am întrebat care-i era numele înainte de a pleca, am intrat apoi într-o cafenea și am scris pe spatele scrisorii sculptorului finalul textului, după care m-am dus să i-l strecor pe sub ușă; trebuia să știe finalul, sculpturile lui aveau nevoie de textul întreg.

TANGOUL REVENIRII

Le hasard meurtrier se dresse au corn de la premiere rue.
Au retour l'heure couteau attend Marcel Belanger

Lucrurile se povestesc treptat, mai întâi Flora sau o ușă care se deschide ori un copil care țipă și apoi acea nevoie baroca a inteligenței care o face să umple fiecare gol până ce îi completează perfectă pânză de păianjen și ajunge altundeva. Dar cum să nu-ți spui că poate, că din când în când pânza de păianjen mentală se potrivește fir cu fir cu viața, deși afirmația ascunde o teamă căci dacă n-am crede în asta, n-am putea

să mai facem față păianjenilor din afară. Flora aşadar şi tot ce mi-a povestit de când suntem împreună, fireşte că nu mai lucra.

În casa doamnei Matilde (s-a spus întotdeauna aşa, deşi n-avea de ce s-o mai numească atât de respectuos, ca o femeie bună la toate) iar mie îmi plăcea că-mi povestea întâmplări din trecutul ei de ţărăncuţă ajunsă în capitală, cu ochi mari şi sperioşi şi cu nişte sânişori care în fond îi erau mai utili în viaţă decât atâta curăţenie şi conduită exemplară, îmi place să scriu pentru mine, am caiete peste caiete, versuri şi chiar un roman, dar ceea ce-mi place e să scriu şi când termin e ca atunci când cazi într-o parte după ce ai simţit plăcerea iubirii, te ia somnul şi a doua zi alte lucruri îţi bat la fereastră, asta înseamnă să scrii, deschizi obloanele şi le laşi să intre, un caiet după altul; eu lucrez într-o clinică, nu mă interesează dacă citesc ce scriu eu, nici Flora nici ceilalţi; îmi place când mi se termină un caiet fiindcă e ca şi cum aş fi publicat toate astea, dar n-am de gând să le public, ceva bate la fereastră şi aşa mai departe, un nou caiet ca şi cum ai chema o ambulanţă. De aceea Flora mi-a povestit atâtea lucruri din viaţa ei fără să-şi închipuie că le revedeam apoi liniştit între două vise şi că notam câteva într-un caiet. Emilio şi Matilde au ajuns în caiet fiindcă toate astea nu puteau rămâne doar în lacrimile Florei şi în frânturi de amintiri; niciodată nu mi-a vorbit de Emilio şi de Matilde fără să plângă în cele din urmă, o lăsam în pace câteva zile, îi trezeam alte amintiri şi într-una din zile îi pomeneam din nou despre asta şi Flora povestea iarăşi de parcă ar fi uitat tot ce-mi spusese, începea din nou şi o lăsam pentru că adesea îi reveneau în minte lucruri pe care nu le pomenise, fragmente care se potriveau altor fragmente, iar eu vedeam apărând treptat punctele de sutură, legătura dintre atâtea elemente disparate sau presupuse, dilema insomniei sau ora ceaiului mate în faţa caietului; şi într-o bună zi mi-a fost imposibil să mai disting între ceea ce-mi povestea Flora şi ce am adăugat amândoi căci fiecare în felul lui dorea ca imaginea să se completeze, ultimul spaţiu să fie acoperit în fine de ultima imagine, culoarea, sfârşitul unui rând provenind de la un picior sau de la un cuvânt sau de la o scară.

Cum sunt foarte convenţional, prefer să încep cu începutul şi în plus când scriu văd ceea ce scriu, văd cu adevărat, îl văd pe Emilio Díaz mîdimineaţa când a sosit din Mexic şi a tras la un hotel de pe strada Cangallo, dând vreo două, trei zile o raită prin cartiere şi cafenele şi vizitându-şi prietenii de odinioară, evitând anumite cunoştinţe dar fără să se ascundă prea mult fiindcă n-avea ce să-şi reproşeze în perioada aceea. Cerceta poate pe îndelete terenul în Villa del Parque, se plimba pe Melincue şi pe General Artigas, căuta un hotel sau o pensiune ieftină unde ar fi putut trage, se instala fără grabă, bînd mate în cameră ori mergînd seara la cârciumă sau la film. Nu era nicidecum o fantomă dar vorbea puţin şi cu puţini oameni, purta pantofi cu talpă de cauciuc şi o canadiană neagră cu nişte pantaloni închişi la culoare, ochii îi erau în permanenţă la pîndă ca pentru a renunţa şi a fugi, proprietara pensiunii ajungînd chiar să-l considere un fugar, nu era o fantomă dar îl simţeau undeva departe, singurătatea îl înconjura ca o altă tăcere, asemeni batistei albe care-i înfăşură gâtul şi a fumului ţigării care rareori se dezlipa de buzele lui, prea subţiri poate.

Matilde l-a văzut pentru prima oară — pentru această nouă primă oară — de la fereastra dormitorului de la etaj. Flora era la cumpărături şi îl luase şi pe Carlitos ca să nu se smiorcăie de plictiseală la ora siestei, era o căldură sufocantă de ianuarie şi Matilde voia să se răcorească puţin la fereastră, făcîndu-şi unghiile aşa cum îi plăcea lui German, deşi

German era plecat în Catamarca și, cum plecase cu mașina, Matilde se plictisea neputând să meargă în centru sau la Belgrano, se obișnuise fără German dar nu și fără mașină, îi promisese o mașină numai a ei atunci când aveau să se unească firmele, ea nu se prea pricepea la afaceri dar se vede treaba că firmele nu se uniseră încă; în seara respectivă urma să meargă la film cu Perla, avea să închirieze o mașină, să ia cina în oraș, în fond garajul avea să-i transmită factura lui German. Carlilos avea o erupție pe picioare și trebuia să-l ducă la pediatru, numai la gândul ăsta și i se făcea și mai cald, Carlitos făcându-i scene, profitând de absența tatălui care i-ar fi ars două palme, era incredibil cum o șantaja copilul ăsta când German nu era acasă și Flora de-abia reușea să-l calmeze cu mângâieri și înghețată și ea și Perla aveau să mănânce înghețată după film. L-a văzut lângă un copac, la ora asta străzile erau pustii, în umbra frunzelor înlănțuite în văzduh; silueta i se decupa lângă un trunchi, fumul îi învăluia ușor fața. Matilde s-a tras înapoi, izbindu-și spatele de un scaun, abia reținându-și un țipăt cu mâinile mirosind a lac de unghii, refugiindu-se lângă perete, în fundul camerei.

„Milo”, se gândi, dacă asta se putea numi gând, voma aceea instantanee de imagini și timp. „E Milo” Când fu în stare să apară din nou, la o altă fereastră, deja nu mai era nimeni pe trotuarul din față, doar doi copii se zăreau undeva departe, jucându-se cu un câine negru. „M-a văzut”, se gândi Matilde. Dacă era el, o văzuse: era acolo ca s-o vadă, era acolo și nu pe oricare altă stradă, sprijinind oricare alt copac. Firește c-o văzuse fiindcă era acolo pentru că știa unde îi era casa. Și plecase de îndată ce fusese recunoscut, de cum o văzuse că-și pune mâna la gură, era chiar mai rău, strada se umplea de un gol unde îndoiala nu mai servea la nimic, unde totul era certitudine și amenințare, copacul singur, vântul prin frunze.

L-a revăzut pe înserat, Carlitos se juca cu trenulețul electric iar Flora fredona la parter, casa din nou locuită părea s-o protejeze, s-o ajute să se îndoiască, să-și spună că Milo era mai înalt și mai voinic, că poate moleșeala siestei, lumina orbitoare. Rin când în când se îndepărta de televizor și de undeva de sus privea pe fereastră, niciodată de la aceeași fereastră, dar întotdeauna de la înălțime fiindcă de la nivelul străzii i-ar fi fost mult mai frică. Când l-a revăzut era aproape în același loc, dar de cealaltă parte a copacului, se înnopta și silueta i se desena printre alți oameni care treceau vorbind, râzând, Villa del Parque ieșind din letargie și îndreptându-se spre cafenele și cinematografe, noaptea instalându-se încet în cartier. El era, nu putea să se mintă, trupul acela neschimbat, gestul brațului ducând țigara la gură, vârfurile batistei albe, era Milo pe care ea îl ucisese cu cinci ani în urmă după ce fugise din Mexic, Milo pe care îl omorâse în hârtii falsificate, cu mită și complici, într-un birou din Lomas unde avea un prieten din copilărie care făcea orice pentru bani dar și din prietenie poate, Milo pe care ea îl omorâse provocându-i un atac de cord în Mexic pentru a se mărita cu German fiindcă German nu accepta altceva, German cu cariera lui, colegii și clubul și părinții, German pentru a-și face o familie și vila și Carlitos și Flora și mașina și casa de la [ară, din Manzanares, German și atâția bani, siguranța, poziția în lume și atunci hotărându-se aproape fără să stea pe gânduri, sătulă de atâta mizerie și așteptare, după cea de-a doua întâlnire cu German în casa familiei Recanati, voiajul la Lornas spre a-i propune afacerea celui care avea s-o ajute și răspunsul inițial negativ al acestuia, dar e o nebulie, asta n-o putea face, ar costa o avere, de acord în cele din urmă, în cincisprezece zile, s-a făcut. Emilio Diaz mort în Mexic în urma unui atac

de cord, aproape adevărat fiindcă ea și Milo fuseseră aproape morți în ultimele luni în Coyoacan până la acel avion care o redase mediului ei familiar din Buenos Aires care fusese și al lui Milo înainte de a pleca amândoi în Mexic și a se distruge treptat într-un război de tăceri și infidelități, de stupide împăcări care nu serveau la nimic, cortina ridicându-se pentru un nou act, pentru o nouă noapte a cuțitelor lungi.

Țigara ardea în continuare buzele lui Milo care se sprijinea liniștit de copac, privind ferestrele casei. „Cum de a aflat”, șes gândi Matilde agățându-se încă de acel gând absurd, ceva care; era acolo, fiind totuși în altă parte ori alăturat gândului. Firește că aflase în cele din urmă, descoperise că murise în Buenos Aires fiindcă murise în Mexic, vestea îl umilise și îl zdrobise până la prima criză de furie care îl făcuse să se urce într-un avion, revenind, descercându-se printr-un labirint de cercetări previzibile, poate Cholo sau Marina, ori mama Recanati, vechile: baruri, cafenelele frecventate de prieteni, presentimentele și l deodată vestea sigură, s-a căsătorit cu German Morales dar e imposibil și totuși s-a măritat și încă la biserică și Morales, mă înțelegi, industria textilă și paralele, respectul, bătrâne, tot respectul, dar spune-mi cum de a fost posibil, dar dacă ea spusese, dacă noi credeam că tu, dar nu se poate una ca asta, bătrâne. Bineînțeles că nu se putea una ca asta și tocmai de aceea era și mai rău, era Matilde dincolo de perdele spionându-l, timpul imobilizat într-un prezent care conținea totul, Mexicul și Buenos Aires și căldura siestei și țigara care ajungea iarăși și iarăși la buzele lui și la un moment dat iarăși nimic, strada pustie, Flora strigând-o, Carlitos nu voia să facă baie, Perla îngrijorată la telefon, nu în seara asta Perla, cred că de vină e stomacul, du-te singură sau cu Negra, mă doare destul ție tare, mai bine mă culc și te sun eu mâine și în tot acest timp nu, nu poate fi așa, cum de nu l-au anunțat încă pe German dacă știau, nu prin ei a găsit casa, nu pot fi ei, mama Recanati l-ar fi sunat imediat pe German numai de dragul dramei, ca să Sie ea prima cea care-l prevenea pe German fiindcă n-o acceptase niciodată ca soție a lui, închipuie-ți dragă ce oroare, bigamie, când ți-am spus eu că nu era de încredere, dar nu-l sunase nimeni pe German sau poate îl sunaseră dar la birou iar German călătorea departe acum, precis mama Recanati îl aștepta să i-o spună personal, ca să nu piardă nimic, ea sau oricine altcineva, de undeva aflase Milo unde locuia German, n-avea cum să găsească vila din întâmplare, nu putea să stea acolo, să fumeze din întâmplare sprijinit de un copac. Și era totuna că dispăruse iarăși și era totuna dacă închidea ușile de nouă ori spre surprinderea Florei, singurul lucru sigur erau somniferele care o scăpau de gânduri, adâncind-o într-o picoteală întreruptă de vise în care Milo nu apărea niciodată, dar dimineață era deja țișă simțind mâna lui Carlitos care voise să-i facă o surpriză, plânsul jignit al lui Carlitos și Flora scoțându-l afară, la plimbare, închide bine ușa, Flora. Sculându-se și văzându-l din nou acolo, uitându-se fix la ferestre fără a face nici cel mai mic gest, dându-se un pas înapoi și spionând ceva mai târziu din bucătărie și iarăși nimic, începând să-și dea seama că era închisă în casă și că lucrurile nu puteau continua așa. că la un moment dat trebuia să iasă să-l ducă pe Carlitos la pediatru sau să se întâlnească cu Perla care-i telefona zilnic și se îngrijora și nu mai înțelegea nimic, în după-amiaza portocalie și sufocantă, Milo sprijinind copacul, cu canadiana neagră pe căldura asta și fumul țigării urcând în aer și estompându-se.

Sau poate numai copacul dar același Milo, e același Milo la orice oră, abia dispărând cu somniferele și televizorul până la ultimul program.

A treia zi Perla a venit fără să mai anunțe și ceai și prăjiturile și Carlitos, Flora profitând de un moment când a rămas singură cu Perla pentru a-i spune că asta nu mai putea continua așa, doamna Matilde trebuia să se distreze, stă toată ziua închisă în casă, nu înțeleg, domnișoară Perla, v-o spun deși nu-i treaba mea și Perla zâmbindu-i, ba faci bine, fetița mea, știu că-i iubești mult pe Matilde și pe Carlitos, cred că e foarte deprimată din cauză că German e plecat, și Flora tăcând, cu capul plecat, doamna trebuie să se distreze, v-o spun doar, deși asta nu-i treaba mea. Un ceai și bârfele din totdeauna, nimic care s-o fi putut face s-o suspecteze pe Perla, dar atunci cum a putut Vlilo, imposibil să-ți imaginezi că mama Recanati ar fi tăcut atâta timp dacă ar fi știut ceva, nici măcar de dragul de a-l aștepta pe German ca să i-o spună, pentru numele lui Dumnezeu sau ceva de genul ăsta, te-a înșelat ca să te însori cu ea, chiar așa ar zice scorpia aia și German căzând din nori, nu se poate una ca asta, nu se poate așa ceva. Ba da, se putea, iar acum n-avea cum să spună nici măcar că visase, era de-ajuns să: meargă la fereastră, dar nu cu Perla, încă o ceașcă de ceai, mâine mergem la film, îți promit, vino să mă iei cu mașina, nu știu ce-i cu mine zilele astea, vino mai bine cu mașina ca să mergem la film și fereastra chiar acolo lângă fotoliu dar nu cu Perla, să aștepte ca Perla să plece și atunci Milo în colțul străzii, sprijinindu-se liniștit de un zid ca și cum ar aștepta autobuzul, canadiana neagră și baticul la gât și apoi nimic până ce Milo apărea din nou.

A cincia zi îl văzu urmărind-o pe Flora care mergea la magazin și totul deveni viitor, ceva asemeni paginilor pe care le mai avea de citit din romanul acela abandonat pe canapea, ceva scris deja care nici măcar nu mai trebuia citit pentru că se întâmplase înainte de lectură, se întâmplase deja înainte de a avea loc în carte. I-a văzut sporovăind, Flora timidă și oarecum neîncrezătoare, despărțindu-se la colț și traversând repede strada. Perla a venit s-o ia cu mașina, Milo nu era acolo și nu era nici când s-au întors seara târziu dar dimineață l-a văzut așteptând-o pe Flora care mergea la piață, acum se ducea direct la ea și Flora îi dădea mâna, râdeau și el îi lua coșul și i-l aducea apoi plin de legume și fructe, o însoțea până la ușă, Matilde nu-i mai vedea, erau sub balcon dar Flora nu mai intra în casă, stăteau în fața ușii sporovăind. În ziua următoare Flora îl luă pe Carlitos la cumpărături și îi văzu pe toți trei râzând iar Milo îl mângâia pe păr pe Carlitos iar la întoarcere Carlitos avea un leu de pluș și zicea că i l-a dăruit prietenul Florei. Și amândouă singure în sufragerie, deci ai un prieten, Flora. Nu știu, doamnă, e atât de simpatic, ne-am întâlnit așa, din întâmplare, a venit cu mine la cumpărături, e tare bun cu Carlitos, sper că nu vă deranjează, doamnă. Și spunându-i că nu, că era treaba ei dar să aibă grijă, o fată atât de tânără și Flora cu privirea în pământ, bineînțeles, doamnă, el doar mă însoțește și stăm de vorbă, are un restaurant în Almagro, îl cheamă Simon. Și Carlitos cu o revistă colorată, mi-a cumpărat-o Simon, mamă, e prietenul Florei.

German a sunat de la Saltă anunțând că avea să revină peste vreo zece zile, totul e în regulă, vă pup pe toți. Dicționarul zicea bigamie, căsătoria contractată de soțul supraviețuitor, după ce a rămas văduv. Zicea dacă un bărbat e căsătorit cu două femei sau o femeie e măritată cu doi bărbați. Zicea bigamie, în termeni teologici, căsătoria cu o femeie care și-a pierdut virginitatea fiindcă s-a prostituat sau fiindcă a declarat nulă prima căsătorie. Zicea bigam: cel care se căsătorește pentru a doua oară fără ca primul soț să-i fi murit. Deschisese dicționarul fără să știe de ce, de parcă asta ar fi putut schimba ceva, știa că era imposibil să schimbe ceva, imposibil să coboare în stradă și să stea de vorbă cu Milo,

imposibil să apară la fereastră și să-l cheme cu un gest, imposibil să-i spună Florei că Simon nu era Simon, imposibil să-i ia lui Carlitos leul de pluș și revista, imposibil să-i destăinuie totul Perlei, putea doar să stea acolo și să-l privească, știind că romanul abandonat pe canapea era scris până la cuvântul sfârșit, că nu putea schimba nimic, fie că-l citea fie că nu, chiar dacă l-ar fi ars sau l-ar fi dosit undeva în fundul bibliotecii lui German. Zece zile și atunci da, însă ce anume, German revenind la birou și la prietenii lui, mama Recanati sau Cholo sau oricare dintre prietenii lui Milo care-i dăduseră adresa, trebuie să-ți vorbesc German, e ceva extrem de grav și întâmplările succedându-se unele după altele, mai întâi Flora, cu obrajii îmbujorați, doamnă, nu vă deranjează dacă Simon bea cafeaua cu mine în după-amiaza asta la bucătărie, doar pentru o clipă. Firește că n-o deranja, cum ar fi putut s-o deranjeze dacă era ziuă și era numai pentru o clipă, Flora avea tot dreptul să-l primească în bucătărie și să-i dea o cafea la fel și Carlitos care putea coborî să se joace cu Simon care-i adusese o rățușcă de jucărie care mergea și mai făcea multe altele. Să rămână sus până auzea ușa închizându-se, Carlitos urcând cu rățușca și Simon mi-a spus că el este din River, ce interesant mamă, eu sunt din Sân Lorenzo și uite ce mi-a dăruit, uite cum merge, dar uită-te, mamă, pare o rățușcă adevărată, mi-a dat-o Simon care este prietenul Florei, de ce n-ai coborât și tu să-l cunoști.

Acum putea să apară la ferestre fără inutile și lente precauții, Milo nu se mai sprijinea de copac, venea în fiecare seară la cinci și stătea o jumătate de oră cu Flora în bucătărie și aproape întotdeauna Carlitos, iar uneori Carlitos urca înainte ca el să plece și Matilde știa de ce, știa că în acele câteva minute când rămâneau singuri se pregătea ceea ce trebuia să se întâmple, ceva ca în romanul abandonat pe canapea, se pregătea în bucătărie, în casa cuiva, care putea fi oricine, mama Recanati sau Cholo, trecuseră opt zile și German sunând de la Cordoba și confirmând revenirea, anunțând bunătați pentru Carlitos și o surpriză pentru Matilde, cinci zile avea să se odihnească acasă, puteau ieși și merge la restaurante și puteau călări la țară. În seara aceea i-a telefonat Perlei doar ca s-o audă vorbind, agățându-se de vocea ei până n-a mai putut fiindcă Perla începea să-și dea seama că toate astea erau artificiale, că Matildei i se întâmpla ceva, ar trebui să-l consulte pe medicul Gracielei, te porți ciudat, Matilde, ascultă-mă pe mine. Când a închis telefonul nu putea nici măcar să se mai apropie de fereastră, știa că în noaptea aceea era deja inutil, că n-avea să-l mai vadă pe Milo în colțul întunecat al străzii. Coborî în bucătărie ca să stea cu Carlitos în timp ce Flora servea cina, îl auzi protestând împotriva supei deși Flora o privea așteptând-o să intervină și s-o ajute înainte de a-l duce la culcare dar Carlitos se împotriva și se încăpățâna să rămână în salon jucându-se cu rățușcă și uitându-se la televizor. Parterul, era cu totul altă zonă; nu înțelesese niciodată de ce German insistase să așeze dormitorul lui Carlitos lângă salon, atât de departe de ei care aveau camera la etaj, dar German nu suporta zgomotele dimineața, nu voia s-o audă pe Flora pregătindu-l pe Carlitos pentru grădiniță iar pe Carlitos cântând sau țipând, îl sărută în ușa dormitorului și reveni în bucătărie deși nu mai avea nimic de făcut acolo, privi ușa de la camera Florei, se apropie și atinse clanța, o deschise puțin și văzu patul Florei, dulapul cu fotografiile cântăreților de rock și ale lui Mercedes Sosa, i se păru că Flora ieșea din dormitorul lui Carlitos și atunci închise brusc ușa, deschizând frigiderul. V-am pregătit ciuperci așa cum vă plac dumneavoastră, doamnă Matilde, într-o jumătate de oră vă servesc sus cina dacă tot nu mai ieșiți în seara asta și mai am și o

plăcintă de dovleac care mi-a ieșit foarte gustoasă, cum se face la mine în sat, doamnă Matilde.

Scara era slab luminată dar treptele erau puține și mari, urcai fără să privești aproape iar ușa dormitorului întredeschisă cu o dâră de lumină alunecând pe palierul lustruit. Mânca de câteva zile pe măsuța de lângă fereastră, salonul de jos era atât de solemn fără German, pe o tavă încăpea totul și Flora agilă, încântată aproape că doamna Matilde mânca sus, acum că domnul călătorea, stătea cu ea și vorbeau un pic iar Matildei i-ar fi plăcut ca Flora să mănânce cu ea dar Carlitos i-ar fi spus lui German și German cu discursul lui despre distanțe și respect, chiar și Florei i-ar fi fost teamă, Carlitos știa întotdeauna toi ce se întâmpla și i-ar fi povestit lui German. Dar acum despre ce să fi vorbit cu Flora, când tot ce se putea face era să caute sticla pe care o ascunsese în spatele cărților și să bea o jumătate de pahar de whisky dintr-o înghițitură, să se înece, să gâfâie și din nou să-și toarne și să bea, aproape de fereastră deschisă în noapte, în neantul de afară, acolo unde nimic n-avea să se întâmple, nici măcar repetarea umbrei lângă copac, jarul țigării urcând și coborând asemeni unui semnal indescifrabil, perfect vizibil.

Aruncă ciupercile pe fereastră în timp ce Flora pregătea tava cu desertul; o auzi urcând cu sprinteneala unui mânz, ciupercile fuseseră delicioase, îi spuse, laudă culoarea plăcintei, ceru o cafea dublă și tare și un nou pachet de țigări din salon. E cald, doamnă Matilde, în seara asta trebuie să deschidem bine ferestrele, o să dau cu insecticid înainte de culcare, la Carlitos am dat deja și a adormit imediat, el tot protesta fiindcă îi e dor de taică-său, sărăcuțul de el iar Simon i-a spus povești toată seara. Spuneți-mi dacă mai aveți nevoie de ceva, doamnă Matilde, aș vrea să mă culc devreme dacă îmi permiteți. Firește că-i permitea deși Flora nu-i ceruse niciodată voie, își termina treburile și se încuia în camera ei ca să asculte radioul sau ca să tricoteze; o privi o clipă, Flora îi zâmbea mulțumită, lua tava cu cafea și cobora să caute insecticidul, mai bine să vi-l las aici pe comodă, doamnă Matilde și dați chiar dumneavoastră înainte de culcare, orice s-ar spune miroase urât, mai bine dați când vă pregătiți de culcare, închise ușa, mânzul coborî ușor scara, zgomotul veselei pentru ultima oară, noaptea începând în clipa în care Matilde se ducea la bibliotecă să ia sticla și s-o pună lângă fotoliu.

Lampa joasă lumina patul până în fundul dormitorului, o noptieră se zărea confuz, la fel și canapeaua pe care rămăsese romanul abandonat, dar acum acesta dispăruse, după atâtea zile Flora se hotărâse să-l pună în bibliotecă. La al doilea pahar de whisky, Matilde auzi ceasul bătând zece la o clopotniță îndepărtată, se gândi că niciodată nu mai auzise clopotnița aceea, socoti fiecare bătaie și privi telefonul, poate Perla dar nu, la ora asta Perla nu, întotdeauna nimerea prost sau nu era acasă. Sau Alcira, s-o sune pe Alcira și să-i spună, să-i zică doar că-i era frică, era o prostie, doar dacă Mário n-a plecat cu mașina sau ceva în genul ăsta. N-auzi deschizându-se ușa de la intrare dar era totuna, era sigură că ușa de la intrare se deschidea sau că urma să se deschidă și că nimic nu se mai putea face, nu putea ieși pe palier, uitându-se spre salon, nu putea suna clopoțelul ca să vină Flora, insecticidul era acolo, la fel și apa pentru medicament și pentru sete, patul desfăcut o aștepta. Se duse la fereastră și văzu strada pustie, dacă s-ar fi uitat mai devreme l-ar fi văzut poate pe Milo apropiindu-se, traversând strada și dispărând sub balcon, dar ar fi fost și mai rău, cum să-l fi strigat pe Milo, cum să-l fi oprit să nu intre în casă când Flora urma să-i deschidă ca să-l primească în camera ei, cu Flora chiar și mai rău decât cu Milo în clipa aceea, Flora aflând totul,

răzbunându-se pe Milo și pe ea, târând-o în noroi, vorbind cu German, provocând scandalul. Nu mai era nimic de făcut, ea nu putea să spună adevărul, în plin imposibil nu-i rămânea decât speranța absurdă că Milo venea doar pentru Flora, că acea stradă fusese una oarecare pentru Milo la revenirea în Buenos Aires, fără a ști că aceea era casa lui German, fără a bănuși că murise acolo în Mexic, un Milo care nu voia decât trupul Florei. Clătinându-se, beată de-a binelea, se duse spre pat, își smulse hainele care i se lipeau de trup, se răsturnă goală pe cearșafuri și căută flaconul cu medicamente, ultimul port roz și verde la îndemână. Pastilele ieșeau greu și Matilde le așeză pe noptieră fără să le privească, fixând cu ochii biblioteca unde se afla romanul, deschis și cu fața în jos, pe singurul raft gol pe care-l pusese Flora, vedea pumnalul malaiezia pe care Cholo i-l dăruise lui German, bolul de sticlă pe soclul de catifea roșie. Era sigură că ușa se deschisese jos, că Milo intrase în casă, în camera Florei, că tocmai vorbea cu Flora sau că începuse deja s-o dezbrace căci pentru Flora asta era singurul motiv pentru care Milo se afla acolo, ca s-o dezbrace și să se dezbrace sărutându-o, lasă-mă, lasă-mă să te mângâi așa și Flora rezistându-i, nu azi Simon, mi-e teamă, lasă-mă, dar Simon fără grabă, o întinsese de-a curmezișul patului și o săruta pe păr, îi căuta sânii pe sub bluză, îi pune piciorul peste coapse și îi scotea pantofii jucându-se aproape, șoptindu-i la ureche și sărutându-o de fiecare dată mai aproape de gură, te iubesc, dragostea mea, lasă-mă să te dezbrac, lasă-mă să te văd, ești atât de drăguță, stingând lampa spre a o învălui în penumbră și mângâieri, Flora abandonându-se cu un prim geamăt, teama că s-ar putea auzi ceva acolo sus, că doamna Matilde sau Carlitos, dar nu, vorbește mai încet, lasă-mă acum, așa, hainele căzând la întâmplare, limbile întâlnindu-se, gemetele, să nu-mi faci rău, Simon, te rog să nu-mi faci rău, e pentru prima oară, știu prea bine, stai așa, taci acum, nu țipa, draga mea, nu țipa.

Țipă dar în gura lui Simon care știa clipa, care îi ținea limba între dinți și îi băga degetele în păr, țipă și plânse apoi în mâinile lui Simon care îi acopereau fața mângâind-o, se liniști cu un ultim rnamă, mamă, un geamăt care se transforma într-un găfâit și apoi un plânset ușor, un dragul meu, dragul meu, dulcea împăcare a trupurilor înlănțuite, caldă răsuflare a nopții. Mult mai târziu, după două țigări, sprijinindu-se în perne, după prosopul între coapsele pline de rușine, cuvintele, planurile pe care Flora le îngâna ca într-un vis, speranța că Simon o asculta zâmbindu-i, sărutându-i sânii, plimbându-și alene degetele pe burta ei, picotind, dormi puțin acum, mă duc până la baie și mă întorc, n-am nevoie de lumină, sunt ca pisicile noaptea, da, știu unde e baia și Flora, dar nu Simon, dacă te aud, nu fi proastă, ți-am spus că sunt ca o pisică și știu unde e ușa, dormi un pic, mă întorc îndată, stai liniștită.

Închise ușa și casa se învălui și mai mult în tăcere, traversă gol bucătăria și salonul, ajunse la scară și puse piciorul pe prima treaptă, cu grijă. Bun lemn, bună casă are German Morales. La cea de-a treia treaptă zări dâra de lumină strecurându-se pe sub ușa de la dormitor; urcă celelalte patru trepte, puse mâna pe clanță și deschise brusc ușa. Izbitura de comodă îl smulse pe Carlitos dintr-un somn agitat, se ridică din pat și începu să țipe, țipa adesea noaptea și Flora se ducea să-l calmeze dându-i apă înainte ca German să se trezească enervat din somn. Carlitos trebuia să tacă, ea știa asta, Simon nu se întorsese încă, trebuia să-l liniștească înainte ca doamna Matilde să coboare, se înfășură în cearșaf și alergă în camera lui Carlitos, îl găsi pe jos, lângă pat, privind în gol, țipând de frică, îl luă în brațe vorbindu-i, spunându-i că nu, sunt aici cu tine, o

să-ți aduc ciocolată, o să-ți las lumina aprinsă și deodată urletul straniu, ieși în salon cu Carlitos în brațe, lumina de sus învăluia scara, ajunse în capătul scării și îi văzu clătinându-se, corpurile goale devenite un singur trup care se prăbușea încet pe palier, alunecând pe trepte și, fără a se desprinde se rostogolea pe scară în jos într-o confuză înlănțuire, oprindu-se în fine pe covorul din salon și pumnalul în pieptul lui Simon cu fața în jos și Matilde, dar asta avea s-o demonstreze apoi autopsia, cu somnifere suficiente spre a muri două ore mai târziu, când am ajuns eu cu ambulanța și i-am făcut o injecție Florei ca s-o scot dintr-o criză de isterie și i-am dat un calmant lui Carlitos, rugând-o pe asistentă să stea cu ei până la sosirea rudelor sau prietenilor.

CLON

Totul pare a se învârti în jurul lui Gesualdo, dacă avea dreptul să facă ce a făcut sau dacă s-a răzbunat pe soția lui pentru ceva pentru care ar fi trebuit să se pedepsească singur. Între două repetiții, coborând la barul hotelului spre a se odihni o clipă, Paola discută cu Lucho și cu Roberto, ceilalți joacă canastă ori urcă în camerele lor. A avut dreptate, se încăpățânează Roberto, atunci sau acum, e același lucru, nevastă-sa îl înșela și el a omorât-o, încă un tango, Paolita. Concepția ta de mascul, zice Paola, tangourile, firește, dar acum sunt și femei care compun tangouri și deja nu se mai cântă același lucru. Ar trebui să săpăm mai adânc, insinuează timidul Lucho, nu-i chiar așa de ușor de știut de ce se trădează și de ce se ucide, în Chile, poate, zice Roberto, voi sunteți atât de rafinați, dar noi, cei din La Rioja scoatem imediat cuțitul și asta e. Râd, Paola vrea gin tonic, e adevărat că ar trebui să afle ce s-a întâmplat mai înainte, să caute mai adânc, Carlo Gesualdo și-a găsit nevasta în pat cu un alt bărbat și i-a ucis sau a pus pe cineva să-i ucidă, ăsta e raportul poliției ori flash-ul de la douăsprezece și jumătate, restul (și cu siguranță în acest rest se ascunde adevărata poveste) ar trebui cercetat și lucrul ăsta nu-i deloc ușor după patru secole. S-a scris mult despre Gesualdo, își amintește Lucho, dacă te interesează atât, te poți informa când ne întoarcem în martie la Roma. Bună idee, admite Paola, totul e să vedem dacă ne mai întoarcem la Roma.

Roberto o privește fără un cuvânt, Lucho se uită în jos și apoi cheamă chelnerul pentru a-i mai cere băutură. Te referi la Sandro, zice Roberto când vede că Paola s-a pierdut din nou în Gesualdo sau în musca aceea care zboară pe lângă tavan. Nu neapărat, zice Paola, dar trebuie să recunoști că acum nu-i deloc ușor. O să-i treacă, spune Lucho, e doar capriciu și furie, Sandro n-o să meargă mai departe. Da, admite Roberto, dar între timp grupul e cel care plătește oalele sparte, repetăm puțin și prost și până la urmă rezultatul se va vedea. E adevărat, zice Lucho, cântăm crispați, ne e frică să nu greșim. Și am greșit la Caracas, zice Paola, noroc că lumea nu prea îl cunoaște pe Gesualdo, dezacordul lui Mărio li s-a părut o nouă îndrăzneală armonică. Cel mai grav ar fi să pățim așa ceva cu un Monteverdi, mormăi Roberto, pe ăsta îl cunosc, domnule, toți pe de rost...

Era destul de surprinzător că numai Franca și Mărio alcătuiau singura pereche stabilă din grup. Privindu-i de departe pe Mărio și Sandro, vorbind în fața unei partituri și a două beri, Paola își spuse că legăturile

temporare, perechile de scurtă durată nu prea existau în grupul lor; câte un sfârșit de săptămână între Karen și Lucho (sau Karen cu Lily, fiindcă așa era Karen, iar Lily din bunătate sau ca să vadă cum e și așa, deși Lily era și cu Sandro, latura generoasă a lui Karen și a lui Lily în fond și la urma urmei). Da, era adevărat, singurul cuplu stabil îl formau Franca și Mario, cu inel în deget și tot restul. Chiar și ea luase la un moment dat o cameră de hotel la Bergamo și încă cu draperii și danteluțe și împărțise cu Roberto un pat mare ca o lebădă, interludiu rapid și fără viitor și apoi prieteni buni ca întotdeauna, ceva așa, între două concerte, aproape între două madrigaluri, Karen și Lucho, Karen și Lily, Sandro și Lily. Și cu toții prieteni buni fiindcă de fapt adevăratele cupluri se refăceau la sfârșitul turneelor, la Buenos Aires sau la Montevideo, acolo îi așteptau neveste și copii și case și câini până la noul turneu, o viață de marinari cu inevitabilele paranteze de marinari, nimic important, oameni moderni. Până ce. Pentru că ceva s-a schimbat de la. Nu știu să gândesc, gândi Paola, îmi vin în minte doar frânturi de fraze. Suntem cu toții prea stresați, domn it. Și brusc privindu-i altfel pe Mario și pe Sandro care discutau despre muzică și parcă totuși era o cu totul altă discuție. Dar nu, nu vorbeau despre asta, tocmai despre asta sigur nu vorbeau, în fine, era clar că numai Mario și Franca alcătuiau singura pereche adevărată deși, firește, nu despre asta discutau Mario și Sandro. Deși poate dincolo de cuvinte, întotdeauna dincolo...

Vor merge toți trei la plaja din Ipanema, seara grupul va cânta în Rio și de ce să nu profite. Francai îi place să se plimbe cu Lucho, au aceiași fel de a privi lucrurile, de parcă abia le-ar atinge cu privirea, se distrează atât de bine. Roberto va veni în ultima clipă, păcat că ia totul așa în serios și are nevoie de public, îl vor lăsa la umbră să-și citească ziarul „Times” și se vor juca cu mingea pe nisip, vor înota și vor comenta în timp ce Roberto se va pierde într-un fel de somn în care va fi Sandro din nou, același Sandro care se desprinde ușor de grup, cu îndărătnica-i încăpățănare care le face atâta rău tuturor. Franca va arunca acum mingea albă și roșie, Lucho va sări s-o prindă, vor râde ca idioții la fiecare aruncare, e tare greu să te concentrezi citind „Times”, e greu să păstrezi o coeziune în grup când directorul muzical se desprinde așa cum se întâmplă cu Sandro acum și nu din vina Francai, bineînțeles că nu-i vina lui și nici vina Francai dacă mingea cade acum printre paharele celor care beau bere sub umbreluța de soare și dacă ea trebuie să alerge să se scuze, împăturind ziarul „Times”, Roberto își va aminti de discuția lui cu Paola și cu Lucho la bar; dacă Mario nu se decide să facă ceva, dacă nu-i spune lui Sandro că Franca nu va intra niciodată în alt joc decât al lui, totul se va duce naibii, Sandro nu numai că dirijează prost repetițiile dar mai și cântă greșit, își pierde acea concentrare prin care grupul se concentra la rândul lui și care-i conferea unitatea și culoarea tonală despre care au vorbit atât de mult criticii. Minge în apă, fugă în doi, Lucho mai întâi, Franca aruncându-se cu capul într-un val. Da, Mario ar trebui să-și dea seama (nu se poate să nu-și fi dat încă seama) grupul se duce naibii iremediabil dacă Mario nu se hotărăște să taie în carne vie. Dar unde începe viul, ce să tai dacă nu s-a întâmplat nimic, dacă nimeni nu poate spune că s-a întâmplat ceva?

Încep să bănuiesc, o știu prea bine dar ce să fac dacă e ca o boală, dacă nu pot s-o privesc, să-i arăt o intrare fără această durere și această încântare totodată, fără ca totul să tremure și să alunece precum nisipul, pe scenă o boare de vânt, un fluviu sub picioarele mele. Ah, dacă ar dirija altcineva, dacă ar dirija Karen sau Roberto, ca eu să mă pierd în grup, pur

și simplu tenor printre alte voci, poate atunci, în fine, poate atunci. Uite, așa cum îl vezi acum stă mereu, visează cu ochii deschiși, în mijlocul celui mai dificil pasaj din Gesualdo, când trebuie să masori la milimetru ca să nu se ducă totul de râpă, tocmai atunci își găsește să viseze, la dracu'. Fato, zice Lucho, doamnele bine nu spun la dracu'. Dar ce pretext să găsesc pentru schimbare, să vorbesc cu Karen sau cu Roberto și când mă gândesc că s-ar putea să nu accepte, îi dirijez de atâta timp și asta nu se schimbă așa, dintr-o dată, altă tehnică. Aseară a fost atât de dur, am crezut pentru o clipă că cineva avea să mi-o spună în pauză, se vede că nu mai rezistă, în definitiv ai dreptate să înjuri, zice Lucho. Da, în definitiv, dar e o tâmpenie, zice Paola, Sandro e cel mai bun muzician dintre noi toți, fără el n-am fi ceea ce suntem. Ceea ce am fost, șoptește Lucho.

Sunt seri în care totul pare a se prelungi la nesfârșit, vechea sărbătoare — puțin crispată înainte de a se împlini în fiecare melodie — înlocuită din ce în ce mai mult de simpla datorie, zice Roberto morocănos, mânușile pe care ți le pui tremurând, urci pe ring știind că ți se va sparge mutra. Delicată comparație, îi zice Lucho Paolei. Are dreptate, ce naiba, spune Paola, înainte cântam de parcă făceam dragoste iar acum e o porcărie. Pentru că tot vorbiți de comparații, râde Roberto, cred că e adevărat, eram altfel, uite, citeam deunăzi o carte științifico-fantastică și am găsit cuvântul potrivit: eram un clon. Un ce? (Paola) Da, te înțeleg, suspină Lucho, e adevărat, perfect adevărat, cântecul și viața și chiar gândurile erau unul și același lucru în opt trupuri. Ca cei trei mușchetari, întreabă Paola, toți pentru unul și unul pentru toți? Asta-i, fato, admite Roberto, dar acum i se spune clon fiindcă sună mai bine. Și cântam și trăiam ca unul singur, șoptește Lucho, nu cum ne târâm acum la repetiții și la concert și programele care nu se mai sfârșesc niciodată, dar absolut niciodată. Nesfârșită teamă, zice Paola, de fiecare dată mă gândesc că va mai greși câte unul, mă uit la Sandro ca la un colac de salvare iar el idiotul stă acolo cu ochii pierduți după Franca și ea, culmea, de câte ori poate se uită numai la Mario. Foarte bine face, zice Lucho, numai la el trebuie să se uite. Bineînțeles că face bine, dar totul se duce naibii. Și totul treptat, ceea ce e parcă și mai rău, un naufragiu cu încetinitorul, conchide Roberto.

Aproape o manie, Gesualdo. Fiindcă îl iubeau, firește, și ca să-i cante madrigalurile lui uneori cumplit de greu de cântat trebuiau să facă un efort ce implica studierea textelor, găsirea celui mai bun mod de a acorda poemele la linia melodică, așa cum procedase în chip instinctiv și genial principele Venosa. Fiecare voce, fiecare accent trebuia să descopere acel straniu miez din care avea să se ivească realitatea madrigalului și nu una dintre atâtea versiuni mecanice pe care le ascultau adesea pe discuri spre a compara, a învăța și a fi puțin Gesualdo, principele asasin, seniorul muzicii.

Atunci izbucneau polemicile, aproape întotdeauna Roberto și Paola, Lucho mai moderat dar punând întotdeauna punctul pe i, fiecare simțindu-l în felul lui pe Gesualdo, dificultatea de a accepta o altă versiune deși aceasta se deosebea foarte puțin de a sa. Roberto avusese dreptate, acel clon se dezagrega în fiecare zi, individualitățile apăreau mai pregnant, cu discrepanțele, rezistența pe care o opuneau și în cele din urmă Sandro tranșa chestiunea, ca de obicei, nimeni nu comenta modul în care îl percepea el pe Gesualdo, cu excepția lui Karen și a lui Mario uneori, ei erau cei care la repetiții propuneau întotdeauna schimbări și descopereau greșeli, Karen aproape răutăcioasă cu Sandro (o veche decepție amoroasă, în versiunea Paolei) iar Mario, plin de

comparații, exemple și jurisprudențe muzicale. Ca într-o modulație ascendentă, conflictele durau ore întregi până ia tranzacție ori acord momentan. Fiecare madrigal de Gesualdo adăugat repertoriului constituia o nouă confruntare, poate o revenire a nopții în care principele scosese pumnalul, văzându-i pe cei doi amănți goi și adormiți.

Lily și Roberto ascultându-i pe Sandro și pe Lucho care-și joacă inteligența după două scotchuri. Se vorbește despre Britten și Webern și la sfârșit întotdeauna despre Venosa, astăzi e un accent care ar trebui pus mai mult pe O voi, troppo feliei (Sandro) ori lăsată melodia să curgă în toată ambiguitatea ei gesualdescă (Lucho). Și da și nu, de acord sau nu, un ping-pong pentru plăcerea atacurilor cu efect, replicile cu înțepături. O să vezi când o să repetăm (Sandro), poate nu va fi prea convingător (Lucho), aș vrea să știu de ce și Lucho, sătul, pregătindu-se să spună ceea ce aveau să zică și Roberto și Lily dacă Roberto n-avea să-l întrerupă pe Lucho, făcându-i-se milă și propunând să mai bea ceva și Lily firește și toți ceilalți da, bineînțeles, cu multă gheață.

Dar asta devine o obsesie, un fel de cantus timus în jurul căruia se desfășoară viața grupului. Sandro este primul care simte asta, muzica era altădată în centrul atenției și în jurul ei străluceau cele opt vieți, opt jocuri, cele opt planete mici ale soarelui Monteverdi, ale soarelui Josquin des Pres, ale soarelui Gesualdo. Și atunci Franca înălțându-se treptat spre un cer sonor, ochii ei verzi, atenți la intrări, la abia perceptibilele indicații ritmice, perturbând fără să știe, dislocând fără să vrea coeziunea celui clon, Roberto și Lily gândesc la unison în timp ce Lucho și Sandro revin, calmați deja, la problema cu O voi, troppo feliei, caută o cale cu inteligența care niciodată nu dă greș după cel de-al treilea scotch al serii.

De ce a omorât-o? Mereu aceeași poveste, îi spune Roberto lui Lily, a găsit-o în pat și în alte brațe, ca în tangoul lui Rivero și atunci Venosa i-a înjunghiat el însuși sau poate călăii săi, fugind de răzbunarea fraților celei moarte și închizându-se în castelele în care aveau să se țină de-a lungul anilor rafinatele pânze de păianjen ale madrigalurilor. Roberto și Lily se amuză fabricând variante dramatice și erotice fiindcă sunt sătui de problema cu O voi, troppo feliei care se dezbate în continuare în chip savant, pe canapeaua de alături. Se simte în aer că Sandro a înțeles ce avea să-i spună Lucho: dacă repetițiile mai continuă în felul acesta, totul va deveni din ce în ce mai mecanic, se va plia în mod impecabil partiturii și textului, va fi Carlo Gesualdo fără pumnal și fără răzbunare, un autor de madrigaluri sânguincios, ca atâția alții.

— Să repetăm cu tine, Lucho, va propune Sandro în ziua următoare, în fond ar fi mai bine ca tu să dirijezi de acum înainte.

— Încetează cu tâmpeniile, va zice Roberto.

— Chiar așa, va adăuga și Lily.

— Și totuși, hai să repetăm cu tine, să vedem ce se întâmplă și dacă ceilalți sunt de acord, tu vei prelua conducerea.

— Nici gând, va zice Lucho, înroșindu-se și detestându-se fiindcă s-a înroșit.

— Nu e vorba să schimbăm conducerea, va afirma Roberto.

Bineînțeles că nu, va întări și Lily.

— Ba poate că da, va continua Sandro, poate că ne va face bine tuturor.

— În orice caz, nu eu voi dirija, va spune Lucho. Ce vrei, nu mă văd în postura asta. Am și eu ideile mele, ca toată lumea, dar îmi cunosc limitele.

— Chilianul ăsta e o comoară, va spune Roberto. Așa e, va adăuga Lily.

— Hotărăști-vă voi, va spune Sandro, eu mă duc să mă culc.

— Somnul e un sfetnic bun, va zice Roberto. Așa e, va completa Lily.

L-a căutat după concert, nu că ar fi mers rău, dar din nou acea crispăre asemeni unei ascunse amenințări, de pericol, de greșeală, Karen și Paola cântând fără tragere de inimă, Lily palidă, Franca fără să-l privească aproape, bărbații concentrați și totodată absenți parcă; el însuși cu probleme de voce, dirijând calculat, dar sperându-se pe măsură ce înaintau în program, publicul din Honduras entuziast, dar asta nu-l ajuta să-i dispară gustul amar pe care-l resimțea și de aceea l-a căutat pe Lucho după concert și acolo, în barul hotelului cu Karen, Mario, Roberto și Lily, bând aproape fără să-și vorbească, în așteptarea somnului, printre glume nesărate, Karen și Mario retrăgându-se aproape imediat dar Lucho nu părea să vrea să se despartă de Lily și de Roberto și a trebuit să rămână, chiar fără nici un chef, eternizându-se în fața unui pahar, în fond, e mai bine că suntem din nou cei de aseară, zice Sandro trecând direct la subiect, te-am căutat ca să-ți repet ce ți-am mai spus o dată. Ah, zice Lucho, dar îți spun ceea ce ți-am mai zis deja. Roberto și Lily, gata să intervină din nou, dar sunt mai multe variante posibile, de ce să insiști numai cu Lucho. Cum vreți, mie mi-e indiferent, zice Sandro bându-și whisky-ul dintr-o înghițitură, stabiliți voi și apoi mă anunțați ce ați hotărât. Eu îl votez pe Lucho. Iar eu pe Mario, spune Lucho. Nu-i vorba să votăm acum, ce naiba (Roberto exasperat și Lily, bineînțeles că nu). De acord, avem timp, următorul concert e la Buenos Aires peste două săptămâni. Eu o să trag o fugă până la La Rioja ca s-o văd pe bătrâna (Roberto, și Lily, eu va trebui să-mi cumpăr o geantă). Mă cauți ca să-mi spui toate astea, zice Lucho, bine dar pentru asta e nevoie de explicații, aici fiecare își are teoria lui, e vremea să punem cărțile pe față. Dar nu în seara asta, în orice caz nu acum, decretă Roberto (și Lily cu siguranță nu, mor de somn și Sandro palid, privindu-i fără să-i vadă și paharul gol).

„Până aici ne-a fost”, se gândi Paola după incerte dialoguri și consultări cu Karen, Roberto și un altul: „nu cred că o să mai cântăm după următorul concert, mai ales că e la Buenos Aires și nu știu de ce, dar presimt că acolo toată lumea o s-o întindă, familia te susține în fond și în cel mai rău caz eu o să rămân cu mama și cu soră-mea până ce se va ivi vreo altă ocazie.”

„Fiecare cu ideea lui”, se gândi Lucho care, fără prea multe cuvinte, sondase terenul. „Se va aranja fiecare cum va putea dacă nu există o înțelegere clon după cum zice Roberto, dar nu trecem de Buenos Aires fără ca lucrurile să nu degenereze, asta o simt. S-a întrecut limita, de astă dată.”

Cherchez la femme. La femme? Roberto știe că e mai bine să-l cauti pe soț dacă vrei ceva solid și sigur, Franca se va estompa ca întotdeauna, cu gesturi de pește unduind în acvariul său, inocente priviri verzi și imense, în fond nu pare absolut deloc vinovată și atunci să-l cauți pe Mario și să dai de el. Dincolo de fumul țigării, Mario aproape zâmbitor, un vechi prieten are toate drepturile, dar bineînțeles că asta e, a început la Bruxelles cu șase luni în urmă, Franca mi-a spus-o imediat. Și tu? Roberto, ca unul din La Rioja, ar scoate imediat cuțitul. Ei, eu, pașnicul Mario, înțeleptul amator de tutun tropical și de ochi mari și verzi, eu nu pot să fac nimic, bătrâne, dacă s-a prins, s-a prins. „Dar ea”, ar vrea să zică Roberto dar nu mai zice.

În schimb Paola da, cine putea s-o oprească pe Paola la ora adevărului. Și ea l-a căutat pe Mario (sosiseră în ajun la Buenos Aires, mai aveau o săptămână până la recital, prima repetiție după vacanță fusese pură rutină, prezență lipsită de chef, Jannequin și Gesualdo, același lucru aproape, o lehamite). Fă ceva, Mario, nu știu ce, dar fă ceva. Singurul lucru care se poate face e să nu faci nimic, zice Mario, dacă Lucho nu vrea să dirijeze, nu văd cine l-ar putea înlocui pe Sandro. Tu, pentru numele lui Dumnezeu. Da, dar n-o s-o fac. Atunci înseamnă că o faci dinadins, strigă Paola, nu numai că lași lucrurile să-ți alunece printre degete, dar ne mai și lași baltă pe toți. Nu ridică vocea, zice Mario, te aud foarte bine, crede-mă.

Chiar așa a fost, cum îți povestesc, i-am spus-o în față și uite ce se găsește el să-mi răspundă, acest... Taci, fato, încornorat e un cuvânt urât. Dacă ajungi s-o spui vreodată, poți provoca o catastrofă. N-am vrut să spun asta, zice Paola căindu-se pe jumătate, nimeni nu știe dacă se culcă împreună sau dacă se privesc de parcă s-ar culca în plin concert, nu asta e problema. În privința asta, n-ai dreptate, zice Roberto, cel care privește, cel care se clatină, cel care se învâрте ca fluturile pe lângă lampă e tâmpitul ăsta idiot de Sandro, nimeni nu-i poate reproșa Francai vreo privire, că i-ar fi întors acea specie de ventuză pe care el i-o aplică ori de câte ori o vede. Dar Mario, insistă Paola, cum de poate suporta. Presupun că are încredere în ea, zice Roberto și el chiar că e îndrăgostit de ea fără să aibă nevoie de ventuze și de priviri sfârșite. Să zicem, admite Paola, dar de ce refuză să ne dirijeze dacă Sandro este primul de acord și chiar și Lucho i-a cerut-o și noi toți i-am cerut-o?

Fiindcă dacă răzbunarea e o artă, formele ei vor căuta obligatoriu variațiunile care o vor face mai subtilă și mai frumoasă. „E ciudat”, se gândește Mario, „o persoană capabilă să conceapă universul sonor al acestor madrigaluri s-a putut răzbuna atât de banal, atât de obișnuit, când ar fi putut țese pânza de păianjen perfectă, văzându-și prăzile căzute, secătuindu-le încet, madrigalizând o tortură de săptămâni sau de luni întregi.” O privește pe Paola care repetă un pasaj din Poiche l'auida sete și-i zâmbește prietenos. Știe foarte bine de ce Paola a adus din nou vorba despre Gesualdo, de ce îl privesc aproape toți când se vorbește despre Gesualdo și-și coboară privirea și schimbă subiectul. Sete îi spune, nu marca atâta sete, Paolita, setea se simte mai puternic dacă spui cuvântul mai încet. Nu uita epoca, acel mod de a spune atâtea lucruri tăcând și chiar de a face atâtea lucruri.

I-au văzut ieșind împreună din hotel, Mario o ținea pe Franca de braț, Lucho și Roberto îi puteau urmări din bar, îndepărtându-se încet, înlănțuiți, mâna Francai ținându-l de talie pe Mario care întorcea puțin capul ca să-i spună ceva. S-au urcat într-un taxi și traficul din centru i-a înghițit în șarpele lui lent.

— Nu înțeleg, bătrâne, îi zise Roberto lui Lucho, îți jur că nu înțeleg nimic.

— Mie îmi spui, frate.

— N-a fost niciodată mai evident ca în dimineața asta, totul bătea la ochi, fiindcă de ochi este vorba, prefăcătoria asta inutilă a lui Sandro, fiindcă târziu își aduce aminte să se prefacă, imbecilul de el, dar ea dimpotrivă, pentru prima oară cântând pentru el și numai pentru el.

— Karen mi-a atras și mie atenția, ai dreptate, de astă dată ea îl privea pe el, ea era cea care îl ardea cu privirea și Dumnezeu știe ce pot ochii ăștia dacă vor.

— Prin urmare, vezi bine, spuse Roberto, pe de o parte cea mai teribilă întâmplare de când suntem împreună și asta doar cu șase ore înainte de concert și ce mai concert, aici nu te iartă, o știi bine. Asta e cea mai bună dovadă că lucrurile stau așa, e ceva ce simți cu sângele sau cu prostata, mie asta nu mi-a scăpat niciodată.

— La fel au zis și Karen și Paola, dar fără prostată, zise Lucho. Sunt poate mai puțin sexy decât voi, dar de astă dată și mie mi se pare totul transparent.

— Iar pe de altă parte, uite-l pe Mario mulțumit, nevoie mare, ducându-se cu ea la cumpărături sau să bea ceva, cuplul perfect.

— Nu se poate ca el să nu fi văzut nimic.

— Și s-o lase să-și facă mendrele ca o curvă de doi bani.

— Hai să mergem, Roberto.

— Dar ce naiba, chilian nenorocit, lasă-mă cel puțin să mă descarc.

— Bine faci, zise Lucho, avem nevoie, înainte de concert.

— Concertul, spuse Roberto, mă întreb dacă...

Se priviră și, cum era de așteptat, ridicară din umeri și-și scoaseră țigările.

Nu-i va vedea nimeni și totuși nu se vor simți în largul lor când se vor întâlni în hol, Lily îl va privi pe Sandro ca și cum ar vrea să-i spună ceva și va șovăi, se va opri în dreptul unei vitrine și Sandro, salutând vag cu mâna, se va întoarce și îi va cere barmanului un Camei, va simți privirea lui Lily pe ceafă, va plăti și se va îndrepta spre lift în timp ce Lily se va îndepărta de vitrină și se va duce lângă el, ca pe vremuri, ca într-o altă întâlnire efemeră care reînvie acum și doare. Sandro va șopti un „ce mai faci” și, coborând privirea, își va deschide pachetul de țigări. Din ușa liftului o va vedea oprindu-se la intrarea în bar, întorcându-se din nou spre el. Își va aprinde conștiincios țigara și va urca să se îmbrace pentru concert, Lily se va duce la bar și va cere un coniac, care nu e bun la ora asta, așa cum nu sunt bune nici două țigări Camei una după alta când urmează cincisprezece madrigaluri de cântat.

Ca întotdeauna în Buenos Aires, prietenii sunt acolo și nu numai în foyer ci căutându-i și în culise și în cabine, întâlniri și saluturi și palme prietenești, te-ai întors în fine, frate, dar ce drăguță ești Paolita, te prezint mamei logodnicului meu, Roberto, ce te-ai mai îngrășat, bună, Sandro, am citit cronicile din Mexic, formidabile, zgomotul sălii arhipline, Mărio salutând un vechi prieten care îl întreabă de Franca, trebuie să fie pe aici, oamenii care încep să se liniștească în fotoliile lor, mai sunt încă zece minute, Sandro făcând un gest calm pentru a-i aduna, Lucho scăpând de două chiliene pisăloage cu caietele lor pentru autografe, Lily aproape alergând, sunt atât de adorabili dar nu poți sta de vorbă cu toți, Lucho lângă Roberto aruncând o privire în jur și deodată adresându-i-se lui Roberto, în mai puțin de o clipă Karen și Paola aproape în același timp dar unde e Franca, grupul pe scenă dar unde o fi Franca, Roberto pe Mario și Mario ce știi eu, am lăsat-o în centru la ora șapte, Paola unde e Franca și Lily și Karen, Sandro privindu-l pe Mario, ți-am mai spus, vine singură, trebuie să pice, cinci minute, Sandro îndreptându-se spre Mario și Roberto care îi taie calea tăcut, tu trebuie să știi ce se întâmplă și Mario dar ți-am mai spus o dată că nu, palid, privind drept în față, un angajat vorbind cu Sandro și cu Lucho, fuga nebună spre culise, nu este domnule, n-a fost văzută sosind, Paola acoperindu-și fața și aplecându-se ca și cum ar vrea să vomite, Karen sprijinind-o și Lucho te rog, Paola, abține-te, două minute, Roberto privindu-l pe Mario, palid și tăcut cum palid și tăcut ieșise poate și Carlo Gesualdo din alcov, cinci dintre madrigalurile sale în

program, aplauze nerăbdătoare și cortina care nu se mai ridică, nu este, domnule, ne-am uitat peste tot, n-a ajuns la teatru, Roberto între Sandro și Mario, tu ai făcut-o, unde e Franca, țipând, șoapta uimită de cealaltă parte, impresarul tremurând, trecând în fața cortinei, doamnelor și domnilor, vă rugăm să aveți răbdare o clipă, urletul isteric al Paolei, Lucho sforțându-se s-o rețină și Karen întorcând spatele, îndepărtându-se treptat, Sandro prăbușindu-se în brațele lui Roberto care-l susține ca pe o marionetă, care-l privește pe Mario, palid și nemișcat în continuare, Roberto înțelegând că aici trebuia să se întâmple, aici, la Buenos Aires, aici, Mario, nu va mai fi nici un concert, nu va mai fi niciodată nici un concert, ultimul madrigal îl vor cânta neantului, fără Franca îl vor cânta unui public care nu-l poate auzi, unui public care, dezorientat, începe să plece.

Notă despre un rege și răzbunarea unui prinț

Când vine vremea, mi se pare normal să scriu ca după dictare; iată de ce din când în când îmi impun reguli stricte în chip de variantă, altfel totul s-ar sfârși monoton, în această povestire „regula” a însemnat adaptarea unei narațiuni inexistente încă, pe tiparul Ofrandei muzicale de Johann Sebastian Bach.

Se știe că tema acestei serii de variațiuni în formă de canon și fugă i-a fost dată lui Bach de către Frederic cel Mare și că după ce a improvizat în prezența acestuia o fugă bazată pe această temă — ingrată și dificilă — maestrul a scris Ofranda muzicală unde tema inițială este tratată într-o manieră mai diversă și mult mai complexă. Bach n-a indicat instrumentele care trebuiau folosite, doar în Trio-sonată a specificat flautul, vioara și clavecinul; de-a lungul timpului chiar și ordinea părților a depins de voința muzicienilor care trebuiau să interpreteze lucrarea, în acest caz am folosit orchestrația lui Millicent Silver pentru opt instrumente contemporane lui Bach, ce permite urmărirea în detaliu a elaborării fiecărui pasaj, și care a fost înregistrată de către London Harpsichord Ensemble pe discul Saga XID 5237.

Odată aleasă această versiune (sau după ce am fost eu ales de ea, fiindcă, ascultând-o, mi-a venit ideea unei povestiri ce s-ar putea plia desfășurării ei) am lăsat să treacă timpul; în scris nimic nu poate fi grăbit; aparenta uitare, distracția, visele și hazardul țin imperceptibil viitoarea tapiserie. M-am dus pe o plajă și am luat cu mine fotocopia copertei discului în care Frederick Youens analizează elementele din Ofranda muzicală; mi-am imaginat vag o povestire care mi s-a părut îndată prea intelectuală. Regula jocului era amenințătoare: opt instrumente trebuiau reprezentate prin opt personaje, opt desene răspunzând, alternând sau opunându-se trebuiau să-și găsească o corelație în sentimente, conduite și relații între opt persoane. Mi s-a părut oarecum stupid să-mi imaginez un dublu literar al renumitului London Harpsichord Ensemble, în sensul că un violonist sau un flautist nu se pliază în viața privată temelor muzicale pe care le execută; dar în același timp noțiunea de corp, de ansamblu, trebuia să existe într-un fel de la început, dat fiind că scurta durată a unei povestiri nu permite gruparea eficace a opt persoane între care n-ar fi existat legături ori contacte anterioare povestirii. O conversație întâmplătoare mi-a readus în minte povestea lui Carlo Gesualdo, creator de madrigaluri, genial, care și-a ucis soția: totul s-a încheiat atunci într-o clipă și cele opt instrumente au fost percepute ca opt interpreți ai unui ansamblu vocal; din prima frază avea să se creeze astfel coeziunea de grup; acești oameni se cunoșteau și se iubeau sau se urau dinainte; și, în plus, cântau madrigalurile lui Gesualdo, noblesse oblige, în acest context,

nu era greu să imaginez o acțiune dramatică; adaptarea acesteia la momentele succesive ale Ofrandei muzicale reprezenta sfidarea, respectiv plăcerea pe care scriitorul și-o propusese înainte de toate.

De aici și nelipsita bucătărie literară; pânza de păianjen a profunzimilor trebuia să-și facă apariția la momentul potrivit, așa cum se întâmplă aproape întotdeauna. Pentru început, distribuția instrumentală a lui Millicent Silver și-a găsit echivalentul în opt cântăreți al căror registru vocal păstra o relație analoagă cu instrumentele. De aici rezultă:

Flaut: Sandro, tenor.

Vioară: Lucho, tenor.

Oboi: Franca, soprano.

Corn englezesc: Karen, mezzo-soprano.

Violă: Paola, contralto.

Violoncel: Roberto, bariton.

Fagot: Mario, bas.

Clavecin: Lily, soprano.

Personajele erau pentru mine latino-americani, cu reședința principală la Buenos Aires unde trebuiau să dea ultimul concert dintr-un turneu pe care îl făcuseră în mai multe țări. Mi i-am imaginat la începutul unei crize vagi încă (criză mai mult pentru mine decât pentru ei), unde singurul lucru evident era acea fisură care începea să se producă în coeziunea grupului

lor. Scrisesem primele pasaje la întâmplare — nu le-am schimbat, niciodată n-am schimbat, cred, începutul nesigur al atâtor povestiri de-ale mele, fiindcă simt că asta ar fi cea mai mare trădare la adresa scrisului meu —, când am înțeles că nu puteam adapta povestirea la Ofranda muzicală fără să știu în detaliu ce instrumente, adică ce personaje aveau să figureze în fiecare pasaj până la sfârșit. Și atunci, printr-o minune care din —fericire nu m-a părăsit când scriu, mi-am dat seama că fragmentul final trebuia să cuprindă toate personajele, cu excepția unuia. Și acest personaj, din primele pagini deja, fusese cauza încă incertă a fisurii care tocmai se producea în grup, în acest ansamblu pe care un alt personaj îl califica drept clon. În acel moment, absența obligatorie a Francai și povestea lui Carlo Gesualdo, care susținuseră procesul imaginației, au devenit musca și păianjenul pânzei. De acum puteam continua, totul se consumase deja cu mult înainte.

În privința textului în sine: fiecare fragment corespunde ordinii pe care Millicent Silver a oferit-o pentru versiunea lui la Ofranda muzicală; pe de altă parte, dezvoltarea fiecărui pasaj încearcă să se apropie de forma muzicală (canon, trio-sonată, fugă canonică etc.) și conține exclusiv personajele care înlocuiesc instrumentele din lista menționată anterior. Ar fi deci util (util pentru curioși dar orice curios este de obicei util) să indicăm aici ordinea secvențelor, în concepția lui Frederick Youens, cu instrumentele alese de doamna Silver:

Ricercar pe trei voci: vioară, violă și violoncel.

Canon perpetuu: flaut, violă și fagot.

Canon la unison: vioară, oboi și violoncel.

Canon în mișcare contrară: flaut, vioară și violă.

Canon în crescendo și mișcare contrară: vioară, violă și violoncel.

Canon în modulație ascendentă: flaut, corn englezesc, fagot, vioară, violă și violoncel.

Trio-sonată: flaut, vioară și bas continuu (violoncel și clavecin).

1. Largo

2. Allegro
3. Andante
4. Allegro

Canon perpetuu: flaut, vioară și bas continuu.

Canon „rac”: vioară și violă.

Canon „enigmă”:

- a) Fagot și violoncel
- b) Violă și fagot
- c) Violă și violoncel
- d) Violă și fagot

Canon pe patru voci: vioară, oboi, violoncel și fagot.

Fugă canonică: flaut și clavecin.

Ricercar pe șase voci: flaut, corn englezesc, fagot, vioară, violă și violoncel, continuând cu clavecin.

(În fragmentul final, anunțat ca fiind „pe șase voci”, clavecinul adăugat constituie cel de-al șaptelea executant.)

Cum nota aceasta este deja aproape tot atât de lungă ca și povestirea, nu-mi fac nici un fel de scrupul dacă o mai lungesc puțin. Ignoranța mea în materie de grupuri vocale este totală și profesioniștii genului vor găsi aici motive suficiente să mă ironizeze. De fapt, aproape tot ce știu despre muzică și muzici provine de pe copertile discurilor pe care le citesc cu mare atenție, profitând din plin. Acest lucru e valabil și în privința lui Gesualdo, ale cărui madrigaluri mă obsedează de mult. Faptul că și-a ucis soția e sigur; în rest pot fi alte posibile acorduri cu textul meu, dar despre asta ar trebui să-l întrebăm pe Mario.

GRAFFITI

Lui Antoni Tapies

Sunt atâtea lucruri care încep și sfârșesc asemeni unui joc, presupun că ți-a făcut plăcere să găsești desenul lângă al tău, ai crezut că-i o întâmplare ori un moft și doar a doua oară ți-ai dat seama că-i ceva intenționat și atunci l-ai privit pe îndelete, chiar ai revenit mai târziu ca să-l mai vezi o dată, luându-ți precauțiile din totdeauna: strada într-un moment de singurătate, nici o dubită prin apropiere, să te apropii fără să-ți pese și să nu privești niciodată aceste graffiti din față, ci de pe celălalt trotuar sau în diagonală, prefăcându-te interesat de vitrina de alături, îndepărtându-te imediat.

Propriul tău joc începuse din plictiseală, în realitate nu era un protest împotriva stării de fapt din oraș, stingerea care se suna, amenințătoarea interdicție de a lipi afișe sau de a scrie pe ziduri. Te distra pur și simplu să faci desene cu creta colorată (nu-ți plăcea termenul graffiti, ținea prea mult de critica de artă) să vii să le vezi din când în când și, cu puțin noroc, să asisti la sosirea camionului municipal și la injuriile inutile ale funcționarilor în timp ce ștergeau desenele. Nu-i interesa că nu erau desene politice, interdicția includea totul, iar dacă un copil ar fi îndrăznit să deseneze o casă sau un câine, desenul i-ar fi fost șters cu aceleași insulte și amenințări. Deja nu se mai știa în oraș de care parte se afla frica și poate tocmai de aceea te amuzai stăpânindu-ți-o pe a ta, căutând îndelung locul și ora potrivite desenelor tale.

Nu riscaseși niciodată pentru că știai să alegi bine iar până la sosirea camioanelor de curățenie exista pentru tine un spațiu limpede în care

aproape că încăpea speranța. Privindu-ți desenul de departe, puteai vedea oamenii care aruncau în trecere o privire, firește că nimeni nu se oprea și totuși îl priveau cu toții, uneori o rapidă compoziție abstractă în două culori, profilul unei păsări ori două siluete înlănțuite. O singură dată ai scris o frază, cu creta neagră: Și pe mine mă doare. N-a rezistat nici două ore și de astă dată poliția însăși a făcut-o să dispară. Ai continuat apoi să faci numai desene.

Când celălalt a apărut alături de al tău ți s-a făcut aproape frică, pericolul se dubla dintr-o dată, ca și tine, cineva îndrăzne să-și bată joc de închisoare sau poate de ceva cu mult mai rău iar acel altcineva era, culmea, o femeie. Tu însuți nu puteai s-o dovedești, era ceva ce depășea orice dovadă: un contur, o preferință pentru culorile calde, o aură. Cum trăiai singur, ți-ai imaginat asta poate prin compensație. Ai admirat-o, te-ai temut pentru ea, ai sperat că s-a întâmplat doar o singură dată dar te-ai trădat aproape când ea a început din nou să deseneze lângă un alt desen de-al tău, o poftă de râs, o dorință nebună de a rămâne acolo, ținut locul, de parcă polițiștii ar fi fost orbi sau idioți.

O altă perioadă încep, trăiai un timp secret, mai frumos și mai amenințător. Neglijându-ți serviciul, ieșai în orice clipă sperând s-o surprinzi, ai ales pentru desenele tale acele străzi pe care le puteai parcurge într-un singur și rapid itinerar și reveneau oricând, în zori, pe inserat sau când era noapte adâncă. A fost o vreme a insuportabilei contradicții, decepția descoperirii unui nou desen de-al ei alături de un altul de-al tău iar apoi strada goală, fără să descoperi nimic, simțind strada din ce în ce mai goală, într-o seară i-ai văzut primul ei desen singur, îl făcuse cu cretă roșie și albastră pe ușa unui garaj, folosind lemnul ros de carii și capetele cuielor. Era ea, mai mult ca oricând, linia, culorile, dar ai mai simțit că desenul exprima o cerere sau o întrebare, un mod de a te chema. Ai revenit în zori după ce patrulele s-au mai împrăștiat și ai desenat rapid pe restul ușii un peisaj marin cu vele și diguri; ai fi zis că-i un joc de linii la întâmplare, dar ea avea să știe cum să-l privească. Abia ai scăpat în seara aceea de doi polițiști, acasă ai băut un gin după altul și i-ai spus tot ce-ți trecea prin cap, ca într-un alt desen sonor și un alt port cu vele, ți-ai imaginat-o brunetă și tăcută, i-ai ales buze și sâni și ai iubit-o un pic.

Aproape îndată ți s-a năzărit că ea urma să caute un răspuns și avea să revină la desenul ei așa cum reveneau tu acum la ale tale și deși riscai din ce în ce mai mult după atentatele din piață, ai îndrăznit să te apropii de garaj, să dai o raită prin zonă, să ceri câteva beri la cafeneaua din colț. Era absurd pentru că ea n-avea să se oprească privindu-ți desenul și oricare din numeroasele femei ce treceau pe acolo putea fi ea. În zorii zilei următoare ai ales un zid mare și gri și ai desenat un triunghi alb înconjurat de pete asemeni frunzelor de stejar; din aceeași cafenea din colț puteai vedea zidul (curățaseră deja ușa garajului și o patrulă revenea din ce în ce mai furioasă) pe inserat te-ai îndepărtat puțin, alegând însă diferite unghiuri din care puteai să privești, deplasându-te dintr-un loc într-altul, cumpărând fleacuri din prăvălii spre a nu atrage prea mult atenția. Era deja noapte când ai auzit sirena și proiectoarele ți-au orbit ochii. Era o îmbulzeală confuză lângă zid, ai alergat fără să te mai gândești și numai întâmplarea te-a mai putut salva: o mașină care dădea colțul a frânat când a văzut dubița poliției, te-ai adăpostit în spatele ei și ai văzut lupta, părul negru tras de mâini înmănușate, loviturile de picioare și țipetele, niște pantaloni albaștri abia întrezăriți, înainte de a fi luată și azvârlită în mașină.

Mult mai târziu (era oribil să tremuri în halul ăsta, era îngrozitor să te gândești că asta se întâmpla din cauza desenului tău de pe zidul mare și gri) te-ai amestecat cu ceilalți oameni și ai reușit să vezi o schiță în albastru, liniile acelea portocalii care puteau fi numele sau gura ei, ea acolo în acel desen trunchiat pe care polițiștii îl mâzgăliseră înainte de a o ridica pe sus; rămânea suficient ca să-nțelegi că dorise să răspundă triumghiului tău cu o altă figură, un cerc sau o spirală, o formă plină și frumoasă, ceva ca un da sau un întotdeauna sau un acum.

Știai prea bine, aveai destul timp pentru a-ți imagina în detaliu ce se întâmpla la poliție; în oraș totul se afla treptat, oamenii erau la curent cu destinul prizonierilor și dacă îi mai revedeau uneori, ar fi preferat de fapt să nu-i mai vadă și să se piardă asemeni majorității oamenilor, estompându-se în tăcerea asta pe care nimeni nu îndrăznește să o spargă. Știai prea bine, în seara asta ginul nu te va mai ajuta decât să-ți muști mâinile, să calci în picioare creta colorată înainte de a te lăsa pradă plânsului și beției.

Da, dar zilele treceau și deja nu mai știai să trăiești altfel. Plecai din nou de la serviciu spre a hoinări pe străzi și a privi în grabă zidurile și porțile pe care tu și cu ea desenaserăți. Totul curat, totul clar; nici măcar o floare desenată cu inocența unui școlar care fură o cretă în clasă și nu rezistă plăcerii de a o întrebuința. Dar n-ai putut rezista și după o lună te-ai trezit în zori și ai revenit pe strada garajului. Nici o patrulă, zidurile toate curate; o pisică te-a privit prudentă dintr-o poartă când ți-ai scos cretele și-n același loc în care desenase ea ai umplut lemnul cu un țipăt verde și o vâlvătaie roșie de recunoștință și iubire. Desenul întreg l-ai conturat cu un oval care era deopotrivă gura ta și a ei și a speranței. Pașii din colț te-au făcut să alergi fără zgomot spre un teanc de cutii goale; un bețiv pe două cărări s-a apropiat fredonând, a vrut să-i dea un picior pisicii și a căzut cu fața în sus în dreptul desenului. Te-ai îndepărtat ușor, ceva mai liniștit însă, iar răsăritul soarelui te-a găsit dormind cum nu mai dormiseși de mult timp.

Chiar în dimineața aceasta l-ai privit de departe: nu-l șterseseră încă. Ai revenit la prânz: incredibil aproape dar desenul era tot acolo. Agitația din suburbii (ascultaseși știrile) îndepărtase patrulele urbane de traseul lor obișnuit; când se înnopta, te-ai întors să-l vezi așa cum îl văzuse atâta lume de-a lungul zilei. Ai așteptat până la trei dimineața ca să revii, strada era pustie și întunecată. Ai observat de departe celălalt desen, numai tu puteai să-l distingi, atât de mic, acolo sus, în stânga desenului tău. Te-ai apropiat simțind ceva care era sete și oroare totodată și ai văzut ovalul portocaliu și petele violete de unde părea să răsară o față tumefiată, un ochi atârând, o gură zdrobită în pumni. Știu, știu prea bine, dar ce altceva aș fi putut să-ți desenez? Ce mesaj ar mai fi avut sens acum? Trebuia într-un fel să-mi iau rămas bun și să te rog să continui. Ceva trebuia să-ți las înainte de a mă întoarce în adăpostul meu unde nu mai exista nici o oglindă, ci doar o gaură în care să mă ascund până la sfârșitul zilelor în cel mai mare întuneric, amintindu-mi de atâtea lucruri și uneori, așa cum îmi imaginasem viața ta, închipuindu-mi că desenai altceva și că ieșeau noaptea să faci mereu alte desene.

Îmi spun povești când dorm singur, când patul pare mai mare decât e și mai înghețat, dar mi le spun și când Niagara e lângă mine și adoarme, murmurând satisfăcută, de parcă și-ar spune și ea o poveste. Adesea aș vrea s-o trezesc ca să-i cunosc povestea (numai că ea murmură deja în somn și asta nu mai e nicidecum o poveste), dar Niagara revine întotdeauna atât de obosită de la lucru încât n-ar fi nici drept, nici frumos din partea mea s-o trezesc când tocmai a adormit și pare copleșită de vise, pierdută în melcișorul ei parfumat și șoptitor, așa încât o las să doarmă și îmi spun singur povești, ca atunci când ea lucrează de noapte și eu dorm singur în patul devenit dintr-o dată enorm.

Poveștile pe care mi le spun singur sunt de toate felurile și aproape întotdeauna eu am rolul principal, un fel de Walter Mitty din Buenos Aires, imaginându-se în situații ciudate sau stupide ori de un intens dramatism, prea elaborat pentru ca cel ce urmărește povestea să savureze melodrama, prostul gust sau umorul pe care, în mod deliberat, le folosește povestitorul. Cum Walter Mitty își are și latura sa Jekyll și Hyde, firește că literatura anglo-saxonă a făcut ravagii în subconștientul lui și poveștile îi sunt aproape întotdeauna livrești și croite după un tipar imaginar. Numai gândul că aș putea scrie poveștile pe care mi le spun singur înainte de a adormi mi se pare de neconceput dimineața, căci fiecare trebuie să-și aibă micile lui secrete, tăcutele lui nebunii, lucruri de care alții ar profita din plin. Și mai e și superstiția, întotdeauna mi-am zis că dacă aș scrie vreuna din poveștile pe care mi le spun singur, aceea ar fi ultima dintr-un motiv care îmi scapă, dar care ține probabil de pedeapsa încălcării unei reguli; și atunci nu, imposibil să mă închipui așteptând să adorm lângă Niagara sau singur fără să-mi pot spune o poveste ci numărând în prostie oi sau și mai rău, amintindu-mi întâmplările cotidiene, din care nu prea aveam ce-mi aminti.

Totul depinde de inspirație fiindcă niciodată nu m-am gândit la o poveste anume; sting sau stingem lumina și pătrund în acest tărâm secund, superb și întunecat, de dincolo de pleoape, și povestea e aici, mereu aproape un început incitant de poveste, poate fi o stradă pustie sau o mașină care vine de foarte departe sau fața lui Marcelo Macias când află că l-au avansat, fapt de neconceput până atunci, ținând cont de incompetența lui ori pur și simplu un cuvânt sau un sunet care se repetă de cinci, de zece ori și din care se ivește o primă imagine de poveste. Mă surprinde uneori că după un episod pe care l-aș putea considera birocratic urmează o noapte cu o poveste erotică sau sportivă; am multă imaginație, fără îndoială, deși asta se vede doar înainte de a adormi însă un repertoriu neașteptat de variat și de bogat mă uimește continuu. Dilia, de exemplu, de ce trebuia să apară Dilia în povestea asta, tocmai în povestea asta când Dilia nu era o femeie care să se preteze la o asemenea întâmplare; de ce Dilia.

Dar m-am hotărât de mult să nu mă mai întreb de ce Dilia sau Transsiberianul sau Mohammed Ali sau oricare dintre scenariile în care se ivesc poveștile pe care mi le spun singur. Dacă îmi amintesc de Dilia în clipa asta, care deja nu mai face parte din poveste, e și din pricina altor lucruri care și ele existau, dar acum nu se mai regăsesc în poveste, și care mă obligă să fac ceea ce n-aș fi dorit și nici n-aș fi putut să fac cu poveștile pe care mi le spun singur, în respectiva poveste (singur în pat, Niagara avea să se întoarcă la opt dimineața de la spital) era un peisaj și un drum de munte care îmi dădeau fiori, care mă obligau să conduc cu atenție, farurile măturând posibilele obstacole vizuale din flecare curbă, singur la miezul nopții în acel camion enorm, greu de condus pe un drum

abrupt. Să fii șofer de camion mi s-a părut întotdeauna ceva de invidiat fiindcă îmi imaginez asta ca una dintre cele mai simple forme de libertate, să mergi dintr-un loc într-altul cu un camion care e casă cu saltea ca să-ți petreci noaptea pe un drum mărginit de copaci, lampă de citit și cutii de conserve și bere, tranzistor ca să asculți jazz într-o liniște desăvârșită și apoi mai e acea senzație de a te simți ignorat de restul lumii, nimeni nu știe dacă ai luat-o pe drumul ăsta și nu pe altul, atâtea posibilități și sate și aventuri trecătoare, inclusiv atacuri și accidente în care deții mereu cel mai important rol, așa cum i se cuvine unui Walter Mitty.

M-am întrebat uneori de ce șofer de camion și nu pilot de avion sau căpitan de transatlantic, știind totodată că asta corespunde laturii mele simple și reale pe care trebuie s-o ascund din ce în ce mai mult ziua, să fii șofer de camion înseamnă să stai de vorbă cu șoferii de camion, să te învârti pe unde sunt ei, deci atunci când îmi spun o poveste despre libertate cel mai ades o încep în acest camion ce traversează pampasul ori un peisaj imaginar, ca cel de acum, Anzii sau Munții Stâncoși, în orice caz în noaptea aceea urcam un drum greu când am zărit delicata siluetă a Diliei la poalele stâncilor smulse violent din neant de lumina farurilor, pereți violacei care micșorau și îndepărtau și mai mult imaginea Diliei gesticulând asemeni celor care cer ajutor după atâta drum făcut cu rucsacul în spate.

Dacă adesea mi-am spus povești în care eram șofer de camion nu trebuia neapărat să întâlnesc femei făcând autostop, așa cum făcea Dilia, deși aranjam lucrurile astfel încât fantezia să-mi fie satisfăcută iar noaptea, camionul și singurătatea să devină perfecte accesorii ale unei fericiri de sfârșit de etapă. Uneori nu, era câteodată doar o avalanșă de care scăpăm, nici eu nu știu cum, sau frânele care mă lăsau la coborâre până ce totul se sfârșea într-un iureș de viziuni schimbătoare care mă obligau să deschid ochii și să refuz să merg mai departe să caut visul sau mijlocul zvelt al Niagarei, respirând ușurat că am scăpat de ce putea fi mai rău. Când povestea aducea o femeie pe șosea, acea femeie era întotdeauna o necunoscută, capriciile poveștilor optând pentru o roșcată sau o mulătră, văzute pesemne într-un film sau într-o fotografie de revistă și uitate în timpul zilei până ce povestea mi le readucea în minte fără ca eu să le recunosc. S-o văd așadar pe Dilia a fost mai mult decât o surpriză, aproape scandalos căci Dilia n-avea ce căuta pe drumul acela, stricând oarecum povestea cu gestul ei rugător și totodată amenințator. Dilia și Alfonso sunt prieteni pe care eu și Niagara îi întâlnim din când în când; ei trăiesc într-o lume diferită dar o fidelitate din vremea studenției ne apropie, subiecte și gusturi comune, câteodată o cină la ei sau la noi, urmărindu-le de departe viața de familie cu un bebeluș și destui bani. Ce naiba căuta Dilia acolo când în poveste putea fi orice fată imaginară dar nu Dilia, căci dacă era ceva clar în poveste, era faptul că de astă dată urma să întâlnesc o fată pe drum și de aici câteva din acele lucruri care se pot ivi când treci de munți și faci un popas după tensiunea de pe parcurs; totul atât de clar de la prima imagine, cina cu alți șoferi de camion în crâșma din sat înainte de a intra în munți, o poveste deloc originală dar plăcută întotdeauna, fiind atâtea variante și necunoscute, dar acum necunoscuta era altfel, era Dilia, și ea nu-și avea rostul pe acel drum, în curbă.

Dacă Niagara ar fi fost poate aici, murmurând și respirând ușor în somn, n-aș fi luat-o probabil pe Dilia cu mine, ar fi dispărut, și ea și camionul și povestea, deschizând pur și simplu ochii și spunându-i

Niagarei: „Ce ciudat, era cât pe ce să mă culc cu o femeie și era Dilia”, iar Niagara ar fi deschis ochii, m-ar fi sărutat pe obraji, luându-mă peste picior, dând vina pe Freud sau întrebându-mă dacă am dorit-o vreodată pe Dilia ca să-i pot spune nici în ruptul capului și atunci iarăși Freud sau ceva de genul ăsta. Simțindu-mă însă atât de singur în poveste, singur cum eram de fapt, un șofer de camion traversând munții la miezul nopții, n-am putut să merg mai departe: am frânat ușor, am deschis portiera și am lăsat-o să urce pe Dilia care a șoptit abia un „mulțumesc” între oboseală și somn și s-a întins pe scaun, cu geanta de voiaj la picioare.

Regulile jocului se respectă de la început în poveștile pe care mi le spun singur. Dilia era Dilia, dar în poveste eu eram pur și simplu un șofer de camion pentru Dilia, nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap s-o întreb ce căuta acolo în plină noapte sau să-i spun pe nume. În poveste era extraordinar faptul că fata asta putea fi Dilia, cu părul ei blond și lins, cu ochii de culoare deschisă și cu picioarele evocându-le aproape convențional pe cele ale unei iepe, prea lungi pentru statura ei; mai mult, povestea o trata ca pe oricare altă fată, fără nume ori legături anterioare, o perfectă întâlnire datorată hazardului. Am schimbat două, trei vorbe, i-am dat o țigară și mi-am aprins și eu una, am început să coborâm coasta așa cum trebuie s-o coboare un camion de tonaj, în timp ce Dilia se întindea și mai mult, fumând și lăsându-se pradă unei toropeli care o elibera de atâtea ore de mers și poate de teamă în munți.

Mă gândeam că avea să adoarmă îndată, era plăcut să mi-o închipui așa, până jos în vale, credeam că trebuia poate s-o invit în partea din spate a cabinei, să se întindă pe un pat adevărat, dar nu putusem să fac asta niciodată într-o poveste fiindcă oricare dintre fete mi-ar fi aruncat acea privire, între amărăciune și disperare, ghicind intențiile imediate și căutând aproape întotdeauna portiera, fuga necesară, în povești, ca și în presupusa realitate a oricărui șofer de camion lucrurile nu se pot petrece așa, trebuia să vorbim, să fumăm, să ne împrietenim, să obținem astfel acceptarea aproape tăcută a popasului într-o pădure sau într-un refugiu, consimțământul a ceea ce urma apoi, ceva care nu mai era nici supărare, nici furie: să împărți pur și simplu ceea ce fusese deja împărțit în discuții, țigări și prima sticlă de bere dată pe gât între două viraje.

Și atunci am lăsat-o să doarmă, povestea continua așa cum îmi plăcuse întotdeauna în poveștile pe care mi le spuneam, descrierea minuțioasă a fiecărui lucru și a fiecărui act, film cu încetinitorul, creând bucuria care pune treptat stăpânire pe trup și pe cuvinte și pe tăceri. Mă mai întrebam încă de ce Dilia în noaptea aceea dar aproape îndată am încetat să mă mai întreb, mi se părea atât de normal ca Dilia să fie acolo, adormită, lângă mine, acceptând la răstimpuri o nouă țigară sau șoptind o explicație, de ce acolo, tocmai în munți, încât povestea se teșea abil printre căscături și frânturi de fraze; nimic n-ar fi putut explica prezența Dilieii acolo, pe acel drum pierdut în miez de noapte. La un moment dat a încetat să mai vorbească și m-a privit cu acel zâmbet de fată care își cântărește partenerul, după cum zice Alfonso, și eu i-am spus numele meu de șofer de camion, întotdeauna Oscar, în toate poveștile, iar ea a zis Dilia și a adăugat ca de obicei că era un nume idiot pe care îl datora unei mătuși, mare amatoare de romane roz și m-am gândit, incredibil, nu mă recunoaște, eu eram Oscar în poveste iar ea nu mă recunoștea.

Și urmează apoi tot ceea ce îmi spun poveștile dar eu nu pot povesti întocmai, doar fragmente neclare, frânturi poate false, lanterna luminând măsuta pliantă din fundul cabinei camionului oprit între copacii unui refugiu, sfârșitul ochiurilor în tigaie, după brânză și desert Dilia

privindu-mă de parcă ar fi vrut să spună ceva și hotărându-se să nu zică nimic fiindcă nu era nevoie să explice ceva pentru a coborî din camion și a dispărea după copaci, eu înlesnindu-i totul cu cafeaua deja pregătită și chiar cu o ceșcuță de rachiu, ochii Diliei care se închideau între înghițituri și cuvinte, felul meu neglijent de a muta lampa pe scăunelul de lângă saltea, aducând o pătură în caz că avea să se răcească mai târziu, spunându-i că urma să închid bine portierele fiindcă nu se știe niciodată, în ținuturile astea pustii iar ea, plecându-și privirea, șoptind doar n-o să dormi acolo pe scaune, ar fi o tâmpenie, iar eu întorcându-i spatele ca să nu-mi vadă fața pe care se putea citi o vagă uimire, cuvintele rostite de Dilia, deși firește, mereu se întâmpla așa, într-un fel sau altul; micuța indiană voia poate să doarmă pe jos sau țiganca se refugia în cabină și trebuia s-o iau de talie și s-o duc înăuntru, s-o pun în pat chiar dacă plângea sau se zbătea, dar Dilia nu, Dilia trecând încet de la masă la pat, căutând deja cu o mână fermoarul blugilor, gesturi pe care le puteam vedea în poveste deși eram cu spatele, intram în cabină pentru a-i da timp, pentru a-mi spune că da, încă o dată totul avea să fie așa cum trebuia, o secvență neîntreruptă și parfumată, lenta trecere de la silueta nemișcată în farurile virajului montan până la Dilia de acum, aproape invizibilă sub păturile de lână și atunci întreruperea din totdeauna, să stingi lampa pentru a mai rămâne doar negura difuză a nopții, prin geamul din spate și, la răstimpuri, țipătul vreunei păsări apropiate.

De astă dată povestea dură mult pentru că nici eu, nici Dilia nu voiam să se termine; sunt povești pe care eu aș vrea să le prelungesc dar nici tânăra japoneză, nici turista norvegiană, glacială și condescendentă, nu-mi dau voie și deși eu decid în poveste, vine o vreme când nu mai am forța și nici chef să fac să dureze ceva ce, după plăcere, începe să alunece în banal, atunci când ar trebui inventate alternative ori neașteptate incidente pentru ca povestea să trăiască în loc să mă poarte în vis cu un ultim sărut distrat sau o urmă de geamăt, aproape inutil. Dar Dilia nu voia ca povestea să ia sfârșit, de la primul gest când m-am strecurat lângă ea și spre surprinderea mea am simțit-o căutându-mă, de la prima mângâiere am știut că povestea abia începea și că urma să fie la fel de lungă ca noaptea în care îmi spuneam povestea. Doar că acum n-a mai rămas decât asta, cuvinte vorbind despre poveste, cuvinte ca: chibrite, gemete, țigări, râsete, rugăminți și cereri, cafea în zori și un somn cu ape tulburi, cu reveniri și abandonuri dezinvolve, cu o primă și timidă rază de soare mângâind, prin geam, spatele Diliei întinsă peste mine și orbindu-mă în timp ce o strângeam pentru a o mai simți deschizându-se încă o dată printre gemete și mângâieri.

Povestea se termină aici, fără despărțiri convenționale în primul sat apărut în cale, parcă inevitabil; am trecut din poveste în vis simțind doar greutatea trupului Diliei peste al meu, adormind după o ultimă șoaptă; când m-am trezit, Niagara îmi vorbea despre micul dejun și despre o întâlnire pe care o aveam în cursul după-amiezii. Știu că era cât pe ce să-i povestesc și că ceva m-a oprit, ceva ce era poate încă mâna Diliei care mă reținea în noapte și îmi interzicea cuvinte care ar fi pângărit totul. Da, domnisem foarte bine; firește, la ora șase urma să ne întâlnim în colțul pieței ca să mergem la familia Marini.

Am aflat apoi de la Alfonso că mama Diliei era foarte bolnavă și că Dilia plecase la ea, în Necochea; Alfonso trebuia să se ocupe de bebelușul care îi dădea mult de furcă, era bine să-i vizităm la întoarcerea Diliei. Bolnava muri peste câteva zile și Dilia nu vru să vadă pe nimeni vreo două luni; ne-am dus în fine la ei la cină cu coniac și o jucărie pentru copil

și totul era în regulă de acum, Dilia pregătind rață cu portocale iar Alfonso instalând masa pentru canastă. Cina fu agreabilă cum era de așteptat fiindcă Alfonso și Dilia sunt oameni care știu să trăiască; s-au abordat chestiuni delicate, epuizându-se rapid subiectul cu mama Diliei și apoi fu ca și cum ai trage ușor o cortină spre a reveni la prezentul imediat, la jocurile noastre dintotdeauna, la cheile și codurile umorului prin care seara devenea atât de plăcută. Era deja târziu și era coniacul când Dilia făcu o aluzie la un voiaj în Sân Juan, la nevoia de a uita ultimele zile ale mamei și problemele cu acele rude care complica mereu totul. Mi s-a părut că vorbea pentru Alfonso, deși Alfonso părea să știe deja întâmplarea căci ne zâmbea amabil, în timp ce ne turna un alt coniac; mașina care se stricase pe drumul de munte, noaptea pustie și nesfârșită așteptare pe marginea șoselei unde fiecare pasăre nocturnă reprezenta o amenințare, inevitabila revenire a fantasmelor din copilărie, luminile unui camion, teama că și șoferul camionului s-ar fi putut speria, trecând mai departe, farurile orbind-o și ținându-o de peretele stâncos și atunci minunatul scrâșnet al frânelor, cabina călduță, coborârea și dialogurile abia necesare, dar care o ajutau să se simtă mai bine.

— A rămas traumatizată, zise Alfonso. Mi-ai mai povestit asta, draga mea, află de fiecare dată tot mai multe detalii despre salvarea ta și despre sfântul tău în salopetă, scăpându-te de ticălosul dragon nocturn.

— Nu-i ușor să uiți asta, spuse Dilia, e ceva care revine continuu, nu știu de ce.

Poate că ea nu știa, Dilia nu știa de ce, dar eu știam, a trebuit să dau peste cap coniacul și să-mi mai torn unul, în timp ce Alfonso ridica din sprâncene, surprins de bruschetea pe care nu mi-o cunoștea. Glumele lui erau mai mult decât previzibile, aștepta ca Dilia să-și termine odată povestirea; știa pe de rost prima parte dar exista desigur încă una, era atât de evident, atât de camion în nopți, atât de tot ce este atât în viața asta.

M-am dus la baie și am stat acolo un timp, încercând să nu mă privesc în oglindă, să nu descopăr cumva ceea ce fusesem în timp ce-mi spuneam povestea și ceea ce resimțeam din nou, de astă dată aici, în seara aceasta, acel ceva ce pune încet stăpânire pe trupul meu, ceva de neconceput de-a lungul atâtor ani petrecuți cu Dilia și Alfonso, două cupluri, prieteni de petreceri și filme și pupături pe obraz. Acum eram celălalt și era Dilia apoi, din nou dorința, de partea aceasta însă, vocea Diliei ajungând la mine din salon, râsul Diliei și al Niagarei bătându-și joc de Alfonso și de gelozia lui stereotipă. Era târziu deja, am mai băut coniac și ne-am făcut o ultimă cafea; de sus se auzi plânse-tul bebelușului și Dilia urcă în grabă scările, îl aduse în brațe, s-a udat tot purcelușul, o să-l schimb în baie și Alfonso încântat fiindcă așa mai putea discuta o jumătate de oră cu Niagara șansele pe care le avea Vilas în fața lui Borg, încă un coniac, fato, în fine, ne-am amestecat cu toții.

Eu însă nu, m-am dus în baie ca s-o regăsesc pe Dilia care își așezase băiețelul pe o măsuță și căuta lucruri într-un dulap. Și era ca și cum ea știa când i-am spus Dilia, eu cunosc și partea a doua, când i-am spus că știu că asta e cu neputință, dar vezi bine, știu ce s-a întâmplat și Dilia mi-a întors spatele, începând să-și dezbrace copilul, aplecându-se nu doar pentru a-i scoate scutecele ci parcă copleșită brusc de o povară de care trebuia să se elibereze, de care se elibera deja întorcându-se, privindu-mă în ochi și zâmbindu-mi, da, e adevărat, e o tâmpenie și n-are nici o importanță, dar așa e, m-am culcat cu șoferul de camion, spune-i-o lui

Alfonso dacă vrei, oricum el este deja convins într-un fel, n-o crede dar este atât de sigur.

Așa era, dar eu n-aveam să spun nimic și nici ea n-avea să înțeleagă de ce îmi spunea toate astea, de ce tocmai mie care n-o întrebasesm nimic dar îi spuseseam acel ceva pe care ea nu-l putea înțelege, de partea aceasta a poveștii. Mi-am simțit ochii asemeni degetelor ce coborau pe gura ei, pe gâtul ei, căutându-i sânii pe care bluza neagră îi desena ca și mâinile mele care îi desenaseră în toată noaptea aceea, în toată povestea aceea. Dorința era un salt nestăpânit, un drept absolut de a mă apropia și a-i căuta sânii sub bluză și a-i dăruia o primă îmbrățișare. Am văzut-o întorcându-se, aplecându-se din nou, ușurată de astă dată, eliberată de tăceri; a îndepărtat repede scutecele, mirosul bebelușului care își făcuse nevoile a ajuns până la mine o dată cu șoaptele Diliei care îl liniștea ca să nu plângă, i-am văzut mâinile căutând scutecul și așezându-l între piciorușele ridicate ale bebelușului, mâinile spălând bebelușul în loc să vină spre mine așa cum veniseră în întunericul acelui camion pe care îl folosisem de atâtea ori în poveștile pe care mi le spun singur.

(FRAGMENT LIPSĂ)

de ziuă fiindcă dormitorul — plin de frânturi de coșmaruri străine, de miros de oameni care se spală puțin: grupuri vesele copseseră porumb și cântaseră până la miezul nopții când tinerii se trântiseră îmbrăcați pe paturile de campanie, fetele într-o parte și băieții ceva mai departe, oarecum jigniți de așa un regulament idiot, pe jumătate adormiți în mijlocul comentariilor ironice și inutile. Pe drum, înainte de a intra în pădure băuse laptele din bidon, dimineața, să nu se mai întâlnească niciodată cu oamenii din seara anterioară, și regulamentul ei era idiot, să străbată Franța cât va avea timp și bani, să facă fotografii, să-și umple caietul cu coperte portocalii, nouăsprezece ani englezești cu multe caiete deja și mile întregi pedalate, predilecția pentru spații largi, ochii albaștri, cum se cuvenea și părul blond în vânt, înaltă, athletică și educatoare în grădinițe armonios răspândite pe plajele și în satele patriei, aflate din fericire departe. La stânga era poate o mică pantă în penumbră, să se lase în voia ei după o mișcare de pedală doar. Și era din ce în ce mai cald, șaua o suporta greu și umezeala care mai târziu o obliga să coboare, să-și desprindă slipul de piele și să-și ridice brațele în sus lăsând aerul curat să-i pătrundă pe sub bluză. Era zece abia, pădurea se anunța lină și adâncă; înainte să ajungă pe drumul alăturat era bine poate să se așeze sub un stejar și să-și mănânce sandvișurile, ascultând radioul de buzunar și adăugând o nouă zi în jurnalul ei de călătorie, adesea întrerupt de poezii și gânduri începute, nu prea fericite, pe care creionul le nota pentru a le șterge ulterior cu pudoare, cu greutate.

Nu era ușor să-ți vezi de pe potecă. Fără să știe, adormise la douăzeci de metri de un hangar părăsit și acum i se părea stupid că dormise pe pământul umed când în spatele crengilor de pin pline de găuri se zăreau paiele uscate sub un acoperiș aproape intact. Nu-i mai era somn și era păcat; privea nemișcat hangarul și nu-l surprinse că o biciclistă apărea pe cărare și că frâna, oarecum derutată de construcția care se iveau printre copaci, înainte ca Janet să-l fi văzut, el știa deja totul, tot despre ea și despre el, dintr-o unică maree fără cuvinte, dintr-o stare de imobilitate ce era asemeni unui viitor ocult. Ea își întorcea acum capul, cu bicicleta aplecată și cu un picior în pământ și îi întâlnea ochii. Clipiră amândoi în același timp.

Un singur lucru se putea face în asemenea cazuri, puțin frecvente, dar posibile întotdeauna, să spună bună ziua și să plece fără să se grăbească excesiv. Janet zise buna ziua și-și redresa bicicleta spre a face cale înapoi; piciorul ei se desprindea de sol pentru prima pedală când Robert i-a tăiat calea și a pus pe ghidon o mână cu unghii negre. Totul era limpede și confuz totodată, bicicleta răsturnându-se și primul țipăt de panică și protest, picioarele căutând zadarnic un sprijin în aer, brațele puternice care o strângeau, pașii aproape gonind pe dușumeaua ruptă a hangarului, mirosul tânăr și sălbatic, de piele, și sudoare, o barbă întunecată de trei zile, o gură arzându-i gâtul.

Niciodată n-a vrut să-i facă rău, nu făcuse nimănui rău pentru a posedea puținul care-i fusese dat în inevitabilele case de corecție, doar că era așa, douăzeci și cinci de ani și așa, fără grabă ca atunci când trebuia să-și scrie numele, Robert literă cu literă și apoi prenumele, și mai încet încă dar și rapid totodată, asemeni gestului care îi aducea uneori o sticlă cu lapte ori un pantalon pus la uscat pe iarbă, totul putea fi domol și instantaneu totodată, o decizie urmată de dorința ca totul să dureze mult timp, ca fata asta să nu se mai zbată în mod absurd fiindcă el nu voia să-i facă rău, să înțeleagă că era imposibil să scape ori să fie salvată și să fie fată cuminte, nici măcar să nu se supună, să se lase dusă de val așa cum și el se lăsa dus, întinzându-o pe paie și strigându-i în ureche să tacă, să nu facă pe idioata, să aștepte puțin, în timp ce el căuta nasturi și închizători și nu găsea decât convulsii de rezistență, frânturi de cuvinte într-o altă limbă și țipete, țipete pe care cineva ar fi putut să le audă în cele din urmă.

Nu fusese tocmai așa, era groaza și dezgustul în fața atacului bestiei, Janet luptase din răspuțuri ca să se elibereze și să fugă dar acum nu mai era posibil, iar groaza nu-i venea numai de la bestia bărbosă pentru că nu era o bestie, felul cum îi vorbea la ureche și o ținea fără s-o doară și săruturile lui pe fața și pe gâtul ei; usturându-o din pricina bărbii, și totuși săruturi, dar nu, dezgustul venea din faptul că trebuia să se supună unui bărbat care nu era o bestie ursuză, dar era un bărbat, repulsia asta pe care o simțise dintotdeauna, de la prima ei sângerare într-o după-amiază la școală, Mrs. Murphy și avertismentele ei din clasă cu accentul ei de Cornwall, știrile poliției din ziare, comentate întotdeauna în secret la pension, lecturile interzise unde acel lucru nu era ceea ce insinuasera lecturile indicate de Mrs. Murphy, totul în roz, cu sau fără Mendelssohn și ploaia de orez, comentariile clandestine despre episodul primei nopți în Fanny Hill, lunga tăcere a celei mai bune prietene atunci când s-a întors din voiajul de nuntă și apoi, brusc, hohotele de plâns ale prietenei, strâns lipită de ea, a fost oribil, Janet, deși mai târziu fusese bucuria primului copil, vaga amintire a unei după-amieze petrecute împreună, am greșit exagerând atâta, Janet, într-o bună zi o să vezi și tu, dar prea târziu deja, ideea fixă, a fost atât de oribil, Janet, încă o aniversare, bicicleta și ideea de a călători singură până ce poate, poate treptat, treptat, nouăsprezece ani și a doua ei călătorie de vacanță în Franța, Dordogne în luna august.

Cineva avea să-i audă până la urmă, îi strigă el cu fața lipită de a ei, deși știa deja că ea nu mai putea să-l înțeleagă, îl privea cu ochii scoși din orbite și-l implora ceva într-o altă limbă, zbatându-se ca să-și elibereze picioarele, ca să se ridice, la un moment dat i s-a părut că voia să-i spună ceva și nu mai erau țipete ori rugăminți sau insulte în limba ei, îi deschise bluza căutând fermoare mai jos, obligându-o să stea pe paie, cu trupul lui deasupra ei, cerându-i să nu mai strige, nu se putea să mai strige așa, o

să vină cineva, lasă-mă, nu mai striga așa, lasă-mă o dată, te rog, nu mai striga așa.

Cum să nu lupte dacă el nu înțelegea, cuvintele pe care ar fi vrut să i le spună în limba ei deveneau frânturi de vorbe, amestecându-se cu bâiguielile și cu săruturile lui și el nu putea înțelege că nu era vorba de asta, că oricât de oribil era ceea ce încerca să-i facă, ceea ce urma să-i facă, nu era asta, cum să-i explice că până atunci niciodată, că Fanny HUI, că cel puțin să aștepte, că avea o cremă în bagaj, că așa nu se putea, așa avea să vadă ceea ce văzuse în ochii prietenei ei, greață față de ceva insuportabil, a fost oribil Janet, a fost atât de oribil. Simți fusta cedându-i, mâna care alunecă sub slip și-l smulge, se încorda într-o ultimă izbucnire de groază și se strădui să explice, să-l oprească chiar înainte de, pentru ca totul să fie altfel, îl simți deasupra ei și apoi pătrunzând între coapsele desfăcute, o durere ascuțită până ce totul deveni roșu și foc, urlă de oroare mai mult decât de durere de parcă asta nu putea fi totul ci numai începutul torturii, îi simți mâinile astupându-i gura și alunecând mai jos, apoi cel de-al doilea atac, împotriva căruia nu mai putea lupta, împotriva căruia nu mai existau nici strigăte, nici aer, nici lacrimi.

Adâncit în ea într-o luptă care luase brusc sfârșit, primit în fine fără a mai simți rezistența aceea disperată pe care trebuise s-o învingă, a imobilizat-o până a ajuns în străfundul ființei ei și i-a simțit pielea goală lipită de a lui; plăcerea se ivi biciuindu-l și se pierdu într-o recunoștință bolborosită, într-o nesfârșită îmbrățișare tăcută. Luându-și capul de pe umărul lui Janet, îi căută ochii ca să i-o spună, ca să-i mulțumească fiindcă tăcuse în cele din urmă; nu putea înțelege de ce opusese așa o sălbatică rezistență, de ce se zbatuse în așa hal, obligându-l s-o forțeze fără milă, iar acum nu-i înțelegea dăruirea, neașteptata tăcere. Janet îl privea, un picior îi alunecase ușor într-o parte. Robert începu să se depărteze, să iasă din ea, privind-o în ochi. Și atunci înțelese că Janet nu-l vedea.

Nici lacrimi nici aer, brusc nu mai avusese aer, un val roșu îi astupase ochii din adâncimi de craniu, deja nu mai avea trup, ultima senzație fusese durerea și apoi încă o dată durerea și apoi brusc, în timp ce țipa, nu mai avu aer, ieșise și nu mai revenise, un vâl roșu îl înlocuise, ca niște pleoape de sânge, o liniște vâscoasă, ceva care dura fără a exista, ceva cu totul altfel, continuând să existe dar altfel, dincolo de simțuri și de amintiri.

Ea nu-l vedea, ochii dilatați erau undeva, dincolo de față. Smulgându-se din ea, îngenunche alături, vorbindu-i, în vreme ce mâinile căutau parcă singure fermoarul, aranjau cum puteau pantalonii în care intra cămașa netezită, îi vedea gura întredeschisă și strâmbă și balele prelingându-i-se pe bărbie, brațele încrucișate și mâinile crispate, degetele nemișcate, pieptul rigid, pântecul gol, imobil, cu sângele curgând printre coapsele desfăcute. Când țipă, ridicându-se dintr-un salt, crezu pentru o clipă că Janet țipa, dar de sus, paralizat ca o paiată oscilantă, vedea urmele de pe gât, același gât într-o poziție neverosimilă, legănând capul lui Janet, transformând-o în ceva care-și bătea joc de el, într-un gest de marionetă căzută, cu toate sforile tăiate.

Cu totul altfel, poate chiar de la început, oricum nemaifiind acolo, transformată în ceva diafan, un mediu translucid unde nimic nu avea corp și unde ea nu se definea prin gânduri sau obiecte, fiind vânt și totodată fiind Janet sau Janet fiind vânt ori apă ori spațiu dar tot timpul limpede, tăcerea era lumină sau contrariul ei sau amândouă o dată, timpul era străluminat și asta însemna să fii Janet, ceva fără repere, fără nici o urmă

de amintiri care ar întrerupe și ar fixa această scurgere printre cioburi de cristale, bulă într-o masă de plexiglas, orbită de pește transparent într-un acvariu luminos și infinit.

Băiatul unui tăietor de lemne descoperi bicicleta pe potecă și, printre scândurile hangarului, zări corpul cu fata în sus. Jandarmii au constatat că asasinul nu atinsese nici geamantanul nici poșeta lui Janet.

Plutind în nemișcare, fără a exista înainte sau după, un acum opalin fără contacte ori referințe, o stare în care ambalaj și conținut nu se deosebesc, o apă curgând în apă până ce, fără tranziție, urma elanul, un rush violent care o proiecta în afară, o scotea din ea însăși fără nimic ca să sesizeze schimbarea, doar acel rush vertiginos pe orizontală și pe verticală într-un spațiu vibrând în viteză. Uneori spațiul nedeslușit se spărgea, ajungând la o riguroasă fixitate despărțită deopotrivă de orice referință și totuși tangibilă, veni clipa aceea când Janet încetă să mai fie apă în apă sau vânt în vânt și pentru prima oară simți ceva, se simți închisă și mărginită, cub într-un cub, imobilă cubicitate. În acest stadiu, de cub, dincolo de translucid și de vertiginos, se instala un fel de durată, nu un înainte sau un după, ci un acum mai tangibil, un început de timp redus la un prezent dens și deslușit, cub în timp. Dacă ar fi putut alege, ar fi preferat starea de cub fără a ști de ce, poate fiindcă în transformările continue era singura condiție în care nimic nu se schimba, de parcă acolo s-ar fi aflat între niște limite date, în certitudinea unei cubicități constante, într-un prezent ce insinua o prezență, o tangibilitate aproape, un prezent ce conținea ceva care poate era timp, poate un spațiu imobil unde orice deplasare era parcă trasată. Dar starea de cub putea ceda celorlalte vertijuri și înainte sau după sau în timp ce, era într-un alt mediu, aluneca din nou într-un ocean de cristale ori de roci diafane, era o curgere fără direcție spre neant, absorbție de tornadă cu vârtejuri, ceva ca o alunecare în frunzișul unei păduri virgine, trecând de pe o frunză pe alta, cu fragilitatea unor funigei, iar acum — un acum fără înainte nici după, un acum pur și simplu — din nou poate starea de cub, împresurând-o și oprind-o, limite în acel acum și acolo, care într-un anumit fel însemna odihna.

Procesul avu loc la Poitiers la sfârșitul lui iulie 1956. Robert a fost apărut de Maître Rolland; juriul nu admise circumstanțele atenuante: era orfan și suferise avatarurile caselor de corecție și ale șomajului. Robert ascultă cu calmă stupoare condamnarea la moarte și aplauzele unui public alcătuit în mare parte din turiști englezi.

Treptat (treptat într-o condiție în afara timpului? Un fel de a spune) interveneau alte stări care interveniseră deja, deși deja înseamnă înainte iar înainte nu exista; acum (dar nici acum nu poate exista) domnea o stare vânt și acum o stare târâtoare în care fiecare prezent era dificil, în opoziție totală cu starea vânt fiindcă apărea ca o târâre, o progresare spre nicăieri, dacă ar fi putut gândi, în Janet s-ar fi putut naște imaginea omidei înaintând pe o frunză suspendată în aer, trecând și iar trecând de pe o față pe alta fără cea mai mică viziune, fără atingeri și fără limite, inelul lui Moebius infinit, târându-se până la capătul unei fețe spre a intra sau a se afla pe fața opusă și a reveni continuu de pe o față pe cealaltă, o lentă și dureroasă târâre acolo unde încetineala și suferința nu se puteau măsura dar unde totul era târâre, iar târâre însemna încetineală și suferință. Sau altceva (altceva într-o stare fără termeni de comparație?) să fii febră, să parcurgi în chip vertiginos ceva ca niște tuburi sau sisteme sau circuite, să parcurgi diverse stadii ce puteau fi mulțimi matematice sau partituri muzicale, să sari dintr-un punct într-altul sau dintr-o notă

Într-alta, să intri și să ieși din circuite de calculator, să fii mulțime sau partitură sau circuit în traversări proprii și asta crea febră, asta presupunea să parcurgi cu furie constelații instantanee de semne sau note fără forme și fără sunete, într-un fel asta era suferința, era febra. Să fii acum starea cub sau starea val presupunea o deosebire, era și fără febră și fără târâre, starea cub nu era febră și să fii febră nu era starea cub sau sta-rea val. În starea cub de acum — un acum devenit brusc mai mult prezent — pentru prima oară (un acum unde tocmai se dădea indiciul de prima oară), Janet încetă să mai fie starea cub pentru a fi în interiorul stării cub și mai târziu (fiindcă această primă diferențiere de acum implica senzația de mai târziu) în starea val pentru a se afla în interiorul stării val. Și toate acestea conțineau indiciile unei temporalități, acum se putea recunoaște o primă oară și o a doua oară, să fii în val sau să fii în febră — stări succesive — urmând să fii în vânt sau în frunziș sau să fii din nou în cub, să fii din ce în ce mai mult Janet în, să fii Janet în timp, să fii ceva ce nu era Janet dar care trecea din starea cub în starea febră sau revenea în starea omidă, fiindcă de fiecare dată stările se fixau și se stabileau și într-un anumit fel se delimitau, nu doar în timp ci și în spațiu, se trecea de la una la alta, se trecea de la o liniște cub la o febră circuit matematic sau frunziș de pădure ecuatorială ori nesfârșite sticle cristaline ori vârtejuri de maelstrom în suspensie opalină ori dificilă târâre pe suprafețe cu două fețe ori pe poliedre cu fațete.

Recursul a fost respins și Robert a fost transportat la Sânta în așteptarea execuției. Doar grațierea din partea președintelui Republicii îl putea salva de la ghilotină. Condamnatul își petrecea zilele jucând domino cu gardienii, fumând fără încetare, având un somn greu. Visa tot timpul, prin vizetă gardienii îl vedeau zvârcolindu-se pe patul de fier, ridicând brațele, tresărind.

Într-unul din aceste pasaje avea să se creeze cel dintâi rudiment al unei amintiri, alunecând printre frunze sau trecând de la starea cub la starea febră și știu din ceva că fusese Janet. Fără nici o legătură, o memorie încerca să intervină și să se fixeze, la un moment dat știu chiar că era Janet, amintindu-și de Janet într-o pădure, de bicicletă, de Constance Myers și de o ciocolată pe o tavă de alpaca. Totul începea să se aglomereze în starea cub, se desena și se definea în mod confuz, Janet și pădurea, Janet și bicicleta și cu frânturi de imagini, se crea treptat o senzație de persoană, o primă neliniște, viziunea unui acoperiș din lemn putred, să stai cu fața în sus și să fii pradă unei forțe convulsive, cu teamă de durere, atingerea unei pielii care îi înțepa gura și fața, ceva cumplit care se apropia, ceva care încerca din răspuțuri să explice, să spună că asta nu era așa, că asta n-ar fi trebuit să fie așa și în pragul imposibilului amintirea se oprea, o fugă în spirală se accelera până la greață și o smulgea din cub spre a o arunca în val ori în febră sau dimpotrivă, asfixianta încetineală de a se târî din nou fără alt scop decât acesta, cel de a fi târâre, așa cum a fi în val sau în sticlă era din nou doar asta până la o nouă transformare. Și când recădea în starea cub și revenea la o confuză recunoaștere, hangar și ciocolată și rapide viziuni de clopotnițe și colegi de clasă, puținul pe care-l putea face era să lupte pentru a se menține în starea cub, în acea stare unde existau odihna și limitele, unde sfârșea prin a putea gândi și a se putea recunoaște. O dată sau de două ori atinse ultimele senzații, usturimea provocată de o față bărboasă ce-i atinge gura, rezistența pe care o opunea când niște mâini îi smulgeau hainele înainte de a se pierde din nou într-o goană nebună, frunze sau nori sau picături sau uragane ori circuite explozive, în starea

cub, ea nu putea depăși limita unde totul era oroare și dezgust, dar dacă i s-ar fi dat voința, aceasta s-ar fi fixat acolo unde se ivea Janet cea sensibilă, acolo unde Janet dorea să anuleze revenirea, în plină luptă cu acea greutate care o strivea pe paiele din hangar, încăpățânându-se să spună nu între țipete și paie murdare, alunecă din nou în starea aceea fluidă în care totul curgea, creându-se parcă chiar în momentul curgerii, un fum învârtindu-se în jurul propriei sale găoace care se deschidea, fum încolăcindu-se singur; să fii în valuri, în indefinibila trecere care o menținuse deja de atâtea ori în suspensie, algă, plută ori meduză. Cu acea diferență pe care Janet o simți venind de undeva, apărându-i ca o trezire dintr-un vis fără vise, căzând într-o trezire, dimineața în Kent, să fie din nou Janet și trupul ei, o noțiune de trup, de brațe și spate plutind în mediu opalin, într-o transparență totală fiindcă Janet nu-și vedea trupul, era în fine trupul ei din nou dar fără să-l vadă, era conștiința trupului ei plutind printre valuri sau fum, fără să-și vadă trupul, Janet se mișcă, ridică un braț și-și întinse picioarele într-un impuls de înot, deosebindu-se pentru prima oară de masa undulantă care o învăluia, înotă în apă sau în fum, ea fu trupul ei și se bucură de fiecare mișcare a brațului care deja nu mai era goană pasivă, interminabilă deplasare, înotă și iar înotă, n-avea nevoie să se vadă pentru a înota și a primi grația unei mișcări voluntare, a unei direcții pe care mâinile și picioarele o confereau traseului ei. Căderea fără tranziție în starea cub însemna hangarul din nou, amintirea și suferința din nou, încă o dată până la limita insuportabilei greutăți, a cumplitei dureri și marea roșie astupându-i fața; se regăsi de cealaltă parte, târându-se cu o lentoare pe care acum o putea măsura și detesta, deveni febră, deveni rusii de uragan, și din nou fu în valuri și se putu bucura de trupul ei Janet și când luă sfârșit timpul nedeterminat, totul se coagulă în starea cub, nu oroarea ci dorința o aștepta de cealaltă parte, cu imagini și cuvinte în starea cub, cu bucuria trupului ei în valuri, înțelegând, strângându-se în ea însăși, în mod invizibil ea Janet îl dori pe Robert, dori hangarul din nou dar altfel, îl dori pe Robert care o transformase în ceea ce era acum și aici, înțelese nebunia din hangar și-l dori pe Robert, în bucuria înotului printre cristale lichide ori straturi de nori, din înălțimi îl chemă, îi întinse trupul ei în arc voltaic, îl chemă pentru ca actul să se consume cu adevărat, în plăcere și nu așa, sumar, pe paieie urât mirositoare din hangar.

E dur pentru un avocat al apărării să-și anunțe clientul că recursul pentru grațiere a fost respins; Maître Rolland vomită ieșind din celula în care Robert, așezat pe marginea patului de fier, privea fix în gol.

De la senzația pură la cunoștință, de la fluiditatea valurilor la cubul sever, unindu-se în ceva care era Janet din nou, dorința își căuta calea, o altă trecere printre pasajele recurente. Voința îi revenea lui Janet, la început memoria și senzațiile se ofereau fără vreun ax care să le moduleze, acum, o dată cu dorința, voința îi revenea lui Janet, în ea ceva întindea un arc ca de piele, de tendoane și de viscere, o proiecta spre ceva ce nu putea fi, pretinzând accesul prin interiorul ori exteriorul stărilor ce o învăluiau și o abandonau vertiginos, voința ei era dorința care-și croia drum în lichide și în constelații explozive și în târâșuri extrem de lente, era Robert într-un anumit loc ca punct terminus, scop care acum se definea și avea nume și contur în starea cub care după sau înainte, în agreabilul înot de acum printre valuri și cristale se transforma în strigăt, în chemare, mângâind-o și proiectând-o în ea însăși. Incapabilă să se vadă, se simțea; incapabilă să gândească articulat, dorința ei era dorință, iar Robert era Robert într-o stare oarecum inaccesibilă dar pe care voința

lui Janet dorea s-o forțeze, o stare Robert în care voiau să ajungă voința Janet și dorința Janet așa cum voiau să ajungă iarăși în starea cub, în solidificare și delimitare, acolo unde rudimentare operații mentale deveneau din ce în ce mai posibile și frânturi de cuvinte și amintiri și aromă de ciocolată și greutatea picioarelor pe pedale cromate și viol și convulsii de protest, acolo unde se adăpostea acum dorința, voința de a ceda în cele din urmă, cu lacrimi de plăcere, acceptând recunoscătoare, Robert.

Era atât de liniștit și de îndatoritor încât la răstimpuri îl lăsau singur, îl observau doar prin vizetă sau îi ofereau țigări ori o partidă de domino. Căzut în stupoarea care într-un fel nu-l părăsise niciodată, Robert nu percepea trecerea timpului. Se lăsa bărbierit, mergea la duș însoțit de cei doi gardieni ai săi, întreba câteodată cum era vremea și dacă ploua în Dordogne.

Fiind în curentul de valuri sau de cristale, brațul mișcat mai vehement și o lovitură de călcâi disperată o proiectară într-un spațiu rece și închis, ca și cum marea ar fi vomitat-o într-o grotă de penumbră și de fum de Gitanes. Așezat pe patul de fier, Robert privea în jur iar țigara se consuma uitată între degete. Janet nu fu surprinsă, surpriza nu-și avea locul aici, nici prezența, nici absența; un zid transparent, un cub de diamant în interiorul cubului celulei o izola de orice tentativă, de Robert, acolo, sub becul electric. Arcul pe care ea îl forma cu trupul încordat la maxim n-avea nici coardă, nici săgeți pentru cubul de diamant, transparența era liniștea materiei de netrecut, Robert nu-și ridicase nici măcar o dată privirea spre acea direcție ce conținea doar aerul dens al celulei, rotocoalele de fum de țigară. Strigătul Janet, voința Janet, Janet capabilă să ajungă acolo ca să-l întâmpine, dar se izbea de o deosebire esențială, dorința Janet era un tigru cu spumă translucidă care-și schimba forma, întindea gheare albe de fum spre geamlâcul cu gratii, se subția și se pierdea, contorsionându-se ineficace. Lansându-se cu un ultim impuls, știind că putea deveni din nou, instantaneu, târâre sau goană printre frunze sau fire de nisip sau formule atomice, dorința Janet voi imaginea lui Robert, încercă să-i atingă fața sau părul, chemându-l lângă ea. Îl văzu uitându-se la ușă, scrutând o clipă vizeta de unde lipseau ochii vigilenți. Dintr-un salt, Robert scoase ceva de sub pătură, un fel de sfoară din cearșafuri răsucite, ajunse la fereastră și legă sfoara de gratii. Janet urlă, chemându-l, tăcerea se sparse în cioburi când urletul ei se izbi de cubul de diamant. Ancheta dovedi că deținutul se spânzurase, lăsându-se să cadă pe dușumea cu toată puterea. Șocul îi provocase pesemne pierderea cunoștinței, căci nu se zbătuse când se asfixiase; trecuseră numai patru minute de la ultima inspecție oculară a gardienilor. Și acum nimic, în plin strigăt, ruptura și trecerea spre solidificare a stării cub, întreruptă de sosirea lui Janet în stare febră, drum în spirală a diverselor alambicuri, salt în pământul adânc unde înaintarea însemna să muști cu încăpățănare din substanțe rezistente, ascensiune vâscoasă spre niveluri vag albastre-verzui, trecerea în ființa din valuri, cele dintâi mișcări de brațe ca o fericire ce avea nume acum, elice inversându-și rotația, disperare devenită speranță, prea puțin mai contau trecerile dintr-o stare într-alta, să fii în frunziș sau într-un contrapunct sonor, acum dorința Janet îi provoca și îi căuta cu o unduire de punte lansată pe celălalt mal, într-un salt de metal, într-o anumită condiție, trecând printr-o stare anume sau prin toate stările în același timp, Robert. La un moment dat să fii febră Janet ori să fii în valuri Janet putea fi Robert valuri sau febră sau stare cub în acel acum fără de timp, nu Robert ci cubicitate sau febră fiindcă și pe

el acele clipe numite acum aveau să-l transforme pe Robert în valuri sau febră, redându-l treptat, îl vor filtra, antrena și fixa într-o simultaneitate ce va pătrunde la un moment dat în succesiv, dorința Janet luptând împotriva fiecărei stări pentru a se topi în celelalte în care deocamdată Robert nu se afla, pentru a mai fi o dată în febră fără Robert, paralizată în starea cub fără Robert. Intra ușor în lichidul în care primele mișcări de brațe erau Janet, simțindu-se și știindu-se în întregime Janet, dar la un moment dat și Robert; în curând firește: atunci când se vor legăna ușor pe valuri și pe cristale, când o mână va ajunge la mâna lui Janet și în fine va fi mâna lui Robert. Le hasard qui n'existe pas...